

GERAYLAR VE OSMANLILAR

Kırım Hanlık Hânedânının
Osmanlı Devleti'ndeki Hikâyesi

HAKAN KIRIMLI





YAYIN NU: 1839

KÜLTÜR SERİSİ: 1023

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-292-4

www.otuken.com.tr

otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul

Tel: [0212] 251 03 50 • [0212] 293 88 71 - Faks: [0212] 251 00 12

Editör: Göktürk Ömer Çakır

Kapak Resmi: Ali Yaycıoğlu tarafından, Hakan Kırımlı'ya ithafen ve bu kitap için özel olarak yapılmıştır. *Han Saray, Kırım ve Karadeniz*; akrilik, 28x35 cm.

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Fatma Konal

Baskı ve Cilt: İMAK OFSET BASIM YAYIN SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

Akçaburgaz Mah. 137. Sok.No: 12 Esenyurt / İstanbul / TÜRKİYE

Sertifika Numarası: 45523 Tel: [0212] 444 62 18

İstanbul- 2022

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.

Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Hakan Kırımlı: 1958’de Balıkesir’de doğdu. İlk, orta ve lise tahsilini 1965-1976 yılları arasında Ankara’da Ankara Koleji’nde yaptı. 1981’de Hacettepe Üniversitesi Ekonomi Bölümü’nden mezun oldu. 1985’te Hacettepe Üniversitesi’nde tarih dalında yüksek lisans eğitimini tamamladı. Aynı yıl Batı Almanya’nın Münih şehrindeki Ukrayna Hür Üniversitesi Tarih Bölümü’nde başladığı doktora eğitimine Amerika Birleşik Devletleri’nin Wisconsin eyaletinin Madison şehrindeki Wisconsin Üniversitesi Tarih Bölümü’nde devam etti ve 1990’da bu üniversitede tarih dalında Felsefe Doktoru ünvanını kazandı. 1991 yılından bu yana Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü’nde öğretim üyesi olarak görev yapmakta olan Hakan Kırımlı, 2000 yılında Harvard Üniversitesi’nde, 2016 yılında da Stanford Üniversitesi’nde misafir öğretim üyesi olarak bulunmuştur.

Hakan Kırımlı’nın yerli ve yabancı dergilerde çıkmış pek çok makalesinin yanı sıra, *National Movements and National Identity among the Crimean Tatars (1905-1916)* (Leiden, 1996), aynı çalışmanın Türkçe versiyonu mahiyetindeki *Kırım Tatarlarında Millî Kimlik ve Millî Hareketler (1905-1916)* (Ankara, 1996), *Türkiye’deki Kırım Tatar ve Nogay Köy Yerleşimleri* (İstanbul, 2012), Dmitriy Vasilyev ve Galina Dlujevskaya ile birlikte yazdığı *Eski Fotoğraflarda Bir Zamanlar Kırım / Крым в прошлом в старых фотографиях* (1. Baskı: Ankara, 2006; Gözden geçirilmiş 2. Baskı: Ankara, 2017), Nicole Kançal-Ferrari ile birlikte hazırladığı *Kırım’daki Kırım Tatar (Türk-İslâm) Mimârî Yadigârları* (1. Baskı: Ankara, 2016, Gözden geçirilmiş 2. Baskı: Ankara, 2021) ve İsmail Türkoğlu ile birlikte yazdığı *İsmail Bey Gaspıralı ve Dünya Müslümanları Kongresi* (Tokyo, 2002) başlıklı kitapları ile *İsmail Bey Gaspıralı* (Ankara, 2001) başlıklı bir kitapçığı bulunmaktadır. Ayrıca, başta *İsmail Bey Gaspıralı İçin* (Ankara, 2003) başlıklı geniş makaleler derlemesi olmak üzere birçok kitabı da yayına hazırlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

Teşekkürler.....	15
Önsöz	17

GERAY HÂNEĞÂNİ VE KIRIM HANLIĞI

Geray Hânedânının Kökeni	25
Kırım Hanlığı'nın Teşekkülü	27
Geray İsmi	36
Geray Hânedâni Mensuplarının Unvanları ve Statüleri	44
a) Han	44
b) Kalgay	52
c) Nureddin	54
ç) Geray Sultanlar	56
Kırım Hanlığı'nın Yapısı ve Geray Hânedâni	62
Kırım Hanlığı'nda Saltanat Veraseti Usûlü	74
Geray Hânedâni Mensuplarının Evlilikleri	78
a) Karaçı beyleri, Beyler ve Mirzalarla Evlilikler	79
b) Kafkasya'daki Kabilelerle Evlilikler	82
c) Hristiyanlar ve Esirlerle Evlilikler	84
ç) Osmanlı Hânedâniyle Evlilikler	84
d) Safevî Hânedâniyle Evlilikler	89
e) Şirvanşahlar Hânedâniyle Evlilikler	92
f) Kumuk Şavhal Hânedâniyle Evlilikler	92
g) Kalmuklarla Evlilikler	93
h) Geray Hânedâni İçinden Evlilikler	93
Geray Hânedânının Kadın Mensupları	95
“Çoban Geraylar”	104
Netice	115

GERAY HÂNEĞÂNİ VE OSMANLI DEVLETİ

Geray Hânedâni'nin Osmanlı Devleti'ndeki Özel Konumu	129
Kırım Hanlığı Ordusunun Osmanlı Devleti İçin Önemi	139
Kırım Hanlarının Hükümrânlığı ve Osmanlı Devleti	143
Kırım Hanlarıyla Hanzâdelerine Yönelik Osmanlı Teşrifatı	166
Geray Hânedâni Mensuplarının Osmanlı Devleti'ndeki Diğer Bazı İmtiyazları ve Özellikleri	178
Osmanlılar ve Kırım Hanı'nın Kapıkulları	182
Geraylar Üzerindeki Osmanlı Kültürel Tesirleri	192
Gerayların Osmanlı Hânedânına Alternatif Oldukları İddiaları	198
Gerayların Osmanlı Devleti'nde İskânları	203
Gerayların Akdeniz Adalarındaki Sürgünlükleri	223
Geray Hânedâni Mensuplarının İstanbul'da ve Anadolu'da İkamet Ettirilmemeleri Kaidesi	230
Osmanlı Devleti'nde Yaşayan Geray Hânedâni Mensuplarına Bağlanan Gelirler	235
Netice	237

KIRIM HANLIĞI'NIN YIKILMASINDAN SONRA OSMANLI DEVLETİ'NDEKİ GERAYLAR

Geray Hânedânının Kırım'ı Terk Etmek Zorunda Kalması	249
Geray Hânedânı Mensuplarının 1783 Sonrasında Rumeli'nde İskânı.....	255
Kırım Hanlığı Sonrasındaki Dönemde Gerayların Osmanlı Devleti'ndeki Çiftlikleri ve İkamet Yerleri.....	257
Kırım Hanlığı'nın Ortadan Kaldırılmasından Sonra Osmanlı Devleti'nde Yaşayan Geraylara Bağlanan Gelirler	262
Osmanlı Ülkesindeki Geray Hânedânı Mensuplarının Sahib-i Arzlık Kurumu.....	269
Kırılma Dönemi Rumelisi'nde Geraylar (1783-1808)	279
Kırım Hanlığı'nın Yıkılışı Sonrasında Gerayların Osmanlı Hânedânına Alternatif Gösterilmesi	295
Kırım Hanlığı'nın Ortadan Kaldırılmasından Sonra Osmanlı Devleti'nde Gerayların Askerî Rollerı	299
Kırım Hanlığı'nın Yıkılışı Sonrasında Osmanlı Devleti'ndeki Geray Hânedânı Mensuplarının Sürgün ve Cezalandırılmaları.....	321
Kırım Hanlığı'nın Ortadan Kaldırılmasından Sonraki Dönemde Rumeli'nde Yaşayan Geraylar Arasında Edebî Faaliyetlerde Bulunanlar	324
Netice	326

TANZİMAT DEVRİNDE (1839-1876) OSMANLI DEVLETİ'NDEKİ GERAY SÜLÂLESİ MENSUPLARI

Tanzimat Devri'nin Osmanlı Devleti'ndeki Geray Hânedânı Mensuplarının Hayatına Getirdiği Değişiklikler	329
Osmanlı Devleti'ndeki Geray Sülâlesi Mensuplarının Tanzimat Sonrasındaki Düzenli Gelir Kaynakları	333
Tanzimat Sonrasında Rumeli'ndeki Geray Hânedânı Mensuplarının Çevrelerindeki Halk ile Münasebetleri	340
Tanzimat Sonrasında Osmanlı Sivil Bürokrasisinde Vazife Alan Geray Sülâlesi Mensupları.....	345
Tanzimat Sonrası Dönemde Gerayların Osmanlı Devleti'nde Üstlendiği Askerî Roller	352
Geraylar ve Osmanlı Devleti'ne Gelen Kırım Tatar Muhacirler.....	358
Netice	360

OSMANLI DEVLETİ'NİN SON DÖNEMLERİNDE (1877-1922) GERAY SÜLÂLESİ MENSUPLARI

Savaşlar, Göçler ve Geraylar	363
Son Dönem Osmanlı Edebiyatında Geraylar.....	373
Netice	377

KUZAY KAFKASYA'YA YERLEŞEN GERAYLAR

Kırım Hanlığı Devrinde Geraylar ve Kuzey Kafkasya	385
Atalık Müessesesi.....	386
Kafkasya'nın Kuzeyindeki Nogay Kabileleri ve Geraylar	390
Kırım Hanlığı Döneminde Kuzey Kafkasya'ya Yerleşen Geraylar	392
Kırım Hanlığı'nın Ortadan Kaldırılmasından Sonraki Dönemde Kuzey Kafkasya'daki Geraylar ve Osmanlı Devleti	399

Kuzey Kafkasya'da Osmanlı Hâkimiyetinin Ortadan Kalkması ve Geraylar	414
XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Kafkasya'dan Osmanlı Devleti'ne Göç Eden Geraylar	414
Rusya Hâkimiyeti Altındaki Geraylar	417
Rusya Ordusundaki Geraylar ve Adige "Aydınlanması"nın Öncüleri	435
XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Kafkasya'dan Osmanlı Devleti'ne Göç Eden Geraylar	451
I. Dünya Savaşı, Sonrası ve Kuzey Kafkasya'daki Gerayların Sonu	457
Sovyet Hâkimiyetinin Kurulması Sonrasında Kuzey Kafkasya'dan Türkiye'ye Gelen Geraylar.....	461
Sovyet İdaresi Altında Kuzey Kafkasya'da Kalan Geraylar	465
Kuzey Kafkasya'daki Gerayların Kültür ve Kimlikleri	466

GERAY HÂNE DÂNININ BUGÜNKÜ KIRIM, TÜRKİYE, BULGARİSTAN VE YUNANİSTAN'DAKİ HATIRALARI VE İZLERİ

Geray Hâne Dâni'nin Kırım'daki Hatırası ve İzleri	483
Geray Hâne Dâni'nin Türkiye'deki Hatırası ve İzleri	492
Geray Hâne Dâni'nin Bulgaristan'daki Hatırası ve İzleri	503
Geray Hâne Dâni'nin Yunanistan'daki Hatırası ve İzleri.....	506
Geray Sülâlesinin Bugünkü Ahfâdı	507

OSMANLI DEVLETİ'NDE GERAY HÂNE DANI MENSUPLARININ ÇİFTLİK, İKÂMETGÂH VE MEZARLARININ BULUNDUĞU YERLEŞİM YERLERİ

<i>Bugünkü Türkiye Toprakları Üzerinde Geray Sülâlesi Mensuplarının İkâmet Etmiş Oldukları Çiftlik, Köy ve Diğer Yerleşim Yerleri</i>	573
Ahıme Mehmet Köyü	573
Ahmedikli Köyü	574
Akören Köyü	577
Akyazılı (Akzile?) Çiftliği.....	577
Asılbeyli Köyü	577
Avcılar (Evciler) Köyü	578
Babaeski	578
Bahçe Köyü (Sultanbahçe/Bahçeköy)	580
Balabanlı Köyü	580
Balçık Panayırı (Balçık Değirmeni) Çiftliği	581
Bedir Köyü.....	582
Bostanlı Köyü	583
Çakıllı Kasabası	583
Çatalca.....	587
Çeşme.....	590
Çongara Köyü (Cevizköy)	593
Çorlu	595
Davudça Köyü	596
Dokuzhöyük Köyü.....	597
Dumanca Köyü/Çiftliği	599
Edirköy	604
Edirne.....	606
Erikler (Erikler yurdu) Köyü.....	612
Evliyali Köyü	612

Hacıfaklı Köyü	613
Hasbuğa Köyü	615
Hayrabolu	615
Hazinedar Köyü	621
Hedeyli Köyü	622
İmampazarı Köyü	623
İstanbul	624
Kadıköy-Karamurat Çiftliği	627
Karaağaç (Hacıyakup) Köyü	633
Karabürçek Köyü	634
Karahalil Köyü	636
Karakoç Köyü	639
Karamehmedli (Karamehmet) Köyü	639
Karapürçek Köyü	640
Keskinli/Mandıra Çiftliği (Sütlüce Köyü)	641
Kıçıköy (Keçi Köyü?)	643
Köprüce Çiftliği (Köyü)	644
Kuleli Köyü	645
Küçük Halkalı Çiftliği/Kestanelik Köyü	645
Lahna (Lahana) Köyü	646
Lüleburgaz	647
Melik Köyü	649
Mengeret (Düzova) Köyü	650
Misinli Köyü	651
Oklalı Köyü	651
Oruçlu Köyü	653
Osmanlı Köyü	654
Örenli (Evrenli) Köyü	654
Örenseki/Örencik Köyü (Evrensekiz Kasabası)	658
Örey Köyü (Öreyköy)	659
Pınarbaşı Çiftliği (Pınarbaşı ve Paşaköy)	660
Pınarhisar	666
Rumbeyli (İslâmbeyli) Köyü	668
Saray	671
Satıköy (Sakızköy)	683
Silis (Güzelbeyli) Köyü/Kasabası	684
Sinanlı Köyü	687
Siyavuşpaşa Çiftliği	688
Sofular Köyü	691
Subaşı Köyü	691
Taşlı Köyü (Eskitaşlı ve Yenitaşlı Köyleri)	702
Tatarlı (Okçular) Köyü	704
Tekke Şeyhler (Ulukonak) Köyü	705
Temrezli Köyü	707
Turgutbey Köyü	707
Türk Kefere (Türkgeldi) Çiftliği	710
Türkmenli Köyü	711
Ulubat (Uluâbâd) Köyü	713
Üsküp	717

Vize.....	719
Yundalan Köyü	721

<i>Bugünkü Bulgaristan Toprakları Üzerinde Geray Sülâlesi Mensuplarının İikâmet Etmiş Oldukları Çiftlik, Köy ve Diğer Yerleşim Yerleri</i>	723
Abdullah Köyü.....	723
Ağaçlar (Ekzarh-Antimovo) Köyü.....	723
Aladağ (Gergevets) Köyü	724
Aliobası (Çervenakovo) Köyü	724
Araplı (Çernozem) Köyü.....	724
Arnavut (İrecekovo) Köyü.....	725
Artıklar (Kruşare) Köyü	725
Atlioğlu (Konövo) Köyü	726
Aydos (Aytos).....	728
Ayıci Mahalle/Alibey (Meçkarevo) Köyü.....	728
Azab (Veselinovo) Köyü.....	729
Baruk (Zavet) Köyü.....	729
Beştepe (Pet mogili) Köyü.....	730
Beyköy/Türk Beyköy (İskra) Köyü	730
Buhalı (Bikovo) Köyü	731
Burgucu (Gorno Aleksandrovo) Köyü.....	732
Bükürceli/Bekirceli (Virovo/Neyçevo/Tsanko Tserkovski/Tserkovski) Köyü	735
Cinova (Zlati Voyvoda) Köyü	735
Cumalı (Haci Marinovo/Jitosvyat) Köyü.....	736
Çanakçı (Dolno Paniçerovo/Paniçerovo) Köyü	737
Çargan/Çağrgan Köyü.....	738
Çarikoğlu Köyü.....	738
Çerkeşli (Mihaylovo/Jelyu Voyvoda) Köyü	739
Çıtak (Tiça) Köyü	742
Çömlek (Botevo) Köyü.....	746
Çubuklu (Lulitsa) Köyü	748
Dedeköy/Dedeviran/Dedeviran Kalesi (Dyadovo) Köyü	748
Değirmendere (Gavrailovo) Köyü	749
Deliceli/Dilçiler (Gradets/Polski Gradets) Köyü	750
Doğancı (Sokolovo) Köyü	751
Dokuzöyük (Devetintsi) Köyü	751
Dutluca/Tutluca/Terkebolu (Kaloyanovo) Köyü	752
Erdoğanlı/Yenice (Sokol) Köyü ve Erdoğanlı Çiftliği/Çiftlik (Radevo) Köyü.....	753
Esedli Köyü	755
Esirli (Blatets) Köyü.....	755
Eski Zağra (Staro Zagora) Kasabası.....	758
Eskiistanbulluk (Veliki Preslav) Köyü/Şehri.....	759
Fındıklı/Bulduklu (Tervel/Tenevo) Köyü.....	760
Garipçe/Karapça (Malomir) Köyü.....	770
Gâvurkuyusu (Gurkovo) Köyü	771
Gençali/Genceli (Mladovo) Köyü.....	771
Gerdelli (Nevestino) Köyü	772
Gerdime (Pitovo) Köyü	772

Gökçeören/Gökçevirân (Podvis) Köyü	773
Gökmen Köyü.....	775
Gügümlü (Krumovo) Köyü	776
Gülmen/Kölemenova (Roza) Köyü	777
Hamzaviran/Hamzaören (Bezmer) Köyü	777
Hasanağa Köyü	779
Hocaömer/Hocamar (Rudnik) Köyü	779
Ilıca (Banya) Köyü	780
İbrahimli (Svoboda/Kunevo) Köyü	780
İncikhisar/İncehisar (Okop) Köyü	782
İsabeyli (Pçela) Köyü.....	782
İsitli (Devetak) Köyü.....	783
İskenderli Köyü	783
İslimye (Sliven)	784
İsrailce/İstralca (Stralca) Köyü.....	786
Kadıköy/Küçük Kadıköy (Kozarevo)	786
Karaağaç (Bryastovets).....	787
Karacalar (Polyak) Köyü.....	787
Karacalar/Karacalı (Sırnevo) Köyü.....	788
Karacamuradlı/Karacamurad (Elenovo) Köyü	789
Karaevhadlar (Vrani kon) Köyü	789
Karahasanlı (Panaretovtsi) Köyü	789
Karakaya (Kozare) Köyü	790
Karasarlı (Seliminovo) Köyü	791
Karatepe (Çerni Vrh) Köyü.....	791
Kargaköy (Hanovo)	792
Karguna (Kargon) Köyü	794
Karinâbâd (Karnobat)	795
Kasaplı Köyü	797
Kasimbaba (Çintulovo) Köyü.....	798
Kavak (Topolitsa) Köyü	798
Kavlaklı (Topolçane) Köyü	799
Kayalı (Kameno) Köyü/Kasabası.....	800
Keleş Mahallesi Köyü/Keleşköy (Trojanovo)	801
Kermenli/Germiyanlı (Kermen) Köyü	801
Kızılıcıklı (Dryanovo) Köyü	802
Kispetli (Karanovo) Köyü.....	802
Kofraz (?) Köyü	803
Korten Köyü	803
Korucu (Pıdarevo/Polsko Pıdarevo) Köyü.....	804
Kovanlık Köyü	805
Kovanlık Köyü	805
Köçekler (Rıçenitsa) Köyü	806
Kölemen/Gülmen (Kölmen) Köyü.....	806
Köpekli (Peştersko) Köyü.....	808
Köpekli (Mokren/Avramovo) Köyü.....	808
Kulağuzlu/Karakulağuzlu/Kulazlı (Krumovo gradişte) Köyü	809
Kulaklı (Zavoy) Köyü	811
Küçük Cesli (Malko Çoçoveni) Köyü	812

Küçük Çenge (Malko-Çenge/Bulçino/Karageorgievo) Köyü	813
Maslah Hoca (Gılıbintsi) Köyü.....	814
Maynaslı (Sıbrano) Köyü.....	815
Muharrembey (Staro selo) Köyü	815
Nalbantlar (Kovaçite) Köyü.....	816
Nusretli Köyü	817
Orta Çiftlik Köyü.....	817
Osmanlı Köyü.....	817
Ömerce/Omarca (Omarçevo) Köyü	818
Örenli/Evrenli (Jeleznik) Köyü	818
Örölmüş (Krumovo/Ezero) Köyü	819
Paşaköy (Paşino/Malenovo) Köyü.....	819
Pazarcık (Tırgovişte) Köyü.....	821
Rumçiftliği (Stara reka) Köyü	821
Saranlı Yeniköy (Telets/Kamenets)	822
Saray Köyü.....	822
Sarıhocalı/Saraceli (Çarda) Köyü	822
Sekban/Seymen (Sigmen) Köyü.....	827
Semizce/Semihçe (Klokotnitsa) Köyü.....	828
Sultan Mahalle (Gledaçevo) Köyü.....	829
Sungurlar (Sungurlare) Köyü	829
Şamî Köyü	829
Şeyhler (Raklitsa) Köyü.....	830
Tatarköy (Gilibets)	831
Tavşantepe (Kabile) Köyü.....	831
Tekke (Kalugerovo/Grafitovo) Köyü	832
Tellâl/Dellâl/Tellâlköy (Klikaç) Köyü	833
Torlak/Torlak Mahalle (Zagortsi) Köyü.....	833
Upçeli (Asenovo) Köyü.....	834
Velibey (Velička) Köyü	834
Vırbiçe (Vırbitsa) Köyü/Kasabası	835
Yanbolu (Yambol)	848
Yeni Zağra/Zağra-i Cedid (Nova Zagora)	855
Yenibeyli (Kirilovo) Köyü.....	856
Yeniköy (Novaçevo) Köyü	861
Yeniköy	861
Yenimahalle (Novo Mahla/Hacidimitrovo) Köyü	862
<i>Bugünkü Romanya Toprakları Üzerinde Geray Sülâlesi Mensuplarının İkâmet Etmiş Oldukları Çiftlik, Köy ve Diğer Yerleşim Yerleri</i>	863
Hırşova	863
Tekkeli (Tichileşti) Köyü	863
<i>Bugünkü Yunanistan Toprakları Üzerinde Geray Sülâlesi Mensuplarının İkâmet Etmiş Oldukları Çiftlik, Köy ve Diğer Yerleşim Yerleri</i>	864
Hamidli Köyü	864

GERAY HÂNE DÂ N I M E N S U P L A R I N I N
O S M A N L I D E V L E T İ ' N D E S Ü R G Ü N E D İ L D İ K L E R İ A D A L A R

Bozcaada.....	867
Eğriboz	874
Girit	874
Kıbrıs	875
Limni	878
Midilli	888
Rodos.....	892
Sakız	922

GERAY HÂNE DÂ N I M E N S U P L A R I N I N
O S M A N L I D E V L E T İ ' N D E K U R D U K L A R I V A K I F L A R

Mahzûne (Meczûbe) Hatun Vakfı	933
Durbike (Daverbike?) Sultan Vakfı	933
II. Hacı Geray Han Vakfı.....	934
Hanzâde Mescidi Vakfı	934
Kırım lı Mescidi Vakfı.....	934
I. Selim Geray Han Vakfı	935
Azamet Geray Sultan zâde İslâm Geray Sultan Vakfı	939
Gazi Geray Sultan Vakfı.....	939
Arslan Geray Han Vakfı	939
Maksud Geray Han Vakfı.....	943
Azamet Geray Sultan zâde Selâmet Geray Sultan Vakfı	944
Halid Geray Sultan zâde Habibe Hanım Vakfı.....	944
Salih Geray Sultan zâde Murad Geray Sultan Vakfı.....	944
NETİCE.....	945

E K L E R

Osmanlı Devrinde Geray Hânedânı Mensuplarının Tasarruf yahut Mülkiyetlerinde Bulunan Çiftliklerin ve İkamet Yerlerinin Genel Listesi.....	959
Türkiye'de, Bulgaristan'da ve Yunanistan'da Geray Hânedânı Mensuplarından Kalan Yapı ve Mezar Taşlarının Genel Listesi	965
Bibliyografya.....	975
Dizin.....	1019

TEŞEKKÜRLER

Öncelikle bu çalışmamın belirli safhalarına destek veren TÜBİTAK'a ve TİKA'ya minnettarlığımı beyan etmek isterim. Bu destekler olmasaydı, gayet geniş bir coğrafyada yoğun ekspedisyonları ve arşiv araştırmasını gerektiren bu projeyi gerçekleştiremezdim. Bu me-yanda, özellikle TİKA eski Başkanı Serdar Çam'ın gösterdiği yakınlık ve yardımları şükran-la hatırlamaktayım.

Konumuzu teşkil eden Geray sülâlesinden gelen birçok insan beni anlayışla karşılayarak bilgi ve belgelerini benimle paylaştılar. Fevkalâde geniş bir coğrafyaya yayılmış olan ve çoğu aynı adları taşıyan Geray sülâlesinin yer ve şahıs olarak son derece girift bağlantılarını (elimizden gelebildiği ölçüde) kurabilmemize, bu sülâleden gelen fertlerinin verdikleri bilgiler ve temin ettikleri aile şecereleri ciddi ölçüde katkı yaptı. Esasen onları şahsen tanıma imkânı bulamasaydım, bu tarihî sülâlenin günümüze kalabilen izleriyle bu soydan gelenlerin sosyal ve psikolojik yapıları hakkında fikir sahibi olamazdım. Bu bakımdan, benimle bilgi ve belgelerini çekinmeden paylaşmak lütfunu gösteren Geray sülâlesi mensuplarından, onların gelin ve damatlarından ve diğer akrabalarından Merih Aksöyek, merhume Nafia (Ersavcı) Altınkaya, Sefer Berzeg, Hidayet Bulungiray, Bahriye (Giray) Demirtola, Ayşe Ergeneli, Nilgün Erginkurban, merhum Cevat Geray, Kırayhan Yücel Geray, merhum Adalet Giray, Ahmet Giray, merhum Ali Fahri Giray, Bahadır Giray, Dünder Giray, Murat Ersavcı, Fethi Giray, merhum İsmet Giray, merhume Kâmile Giray, Kaplan Giray, Levent Giray, Mustafa Baki Giray, merhum Nejat Giray, Selâmi Giray, merhum Şeref Giray, Mehmet Gökalp, merhum Erdoğan Güven, Erhan Güven, Sevim (Giray) Hasekioğlu, Nil Hasekioğlu, Ateş Mert Kerey, merhume Meliha Kerey, merhum Mustafa Ekrem Özdebir, Nurettin Özdebir, Murat Özdil, Cahit Özgiray, Cenap Özgiray, merhum Orhan Özgiray, İtir Sağcı, Türene Tuganova ve Hilâl Ünal'a minnettarım. Kırım Hanlığı hânedânının yakın tarihe uzanan bu vârislerinden görüşmelerimizden sonra vefat edenlere Allah'dan rahmet, hayatta olanlara da sağlık dilerim.

Dost ve meslekdaşlarımdan birçokları araştırmalarımda bilgilerini, görüşlerini ve belgelerini tereddütsüzce benimle paylaştılar. Başkaları da işlerimi kolaylaştıran türlü yardımlarda bulundular. Onların bu sınırsız destekleri olmasa pek çok husus boşlukta kalacak, yanlış yorumlanacak, yetersiz işlenecek, belki de varlığından haberdar dahi olunamayacaktı. Benim için çok değerli olan bu insanlara ne kadar teşekkür etsem azdır. Onlar arasında ilk aklıma gelenler arasında Nariman Abdülvaap, Elmira Abibullayeva, Serkan Acar, Dünder Akarca, Yavuz Akpınar, Göksel Baş, Alper Başer, Orhun Bayraktar, Mahmut Halef Cevrioğlu, Erhan Çavdaroglu, Ali Osman Çınar, Nurettin Demir, Uğur Demir, Feridun Emecen, Refik Engin, Ahmet Ergurum, Yelis Erolova, Aslı (Yiğit) Gülseven, Mehmet Hacısalihioğlu, Vladimir Hamed-Troyanskiy, Nicole Kançal-Ferrari, Özhan Kapıcı, Zafer Karatay, Serkan Keçeci, Zarema Kipkeyeva, Enes Şamil Kiraz, Muhammet Koçak, Turhan Kuru, Aşkın Koyuncu, İbrahim Köremezli, Oğuzhan Mutluer, Emir Olgun, Zeynep Olgun, Metin Ömer, Zeki Özkan, Muhammet Özkaraca, Gülseren (Şen) Norman, Nariman Seytyahya, Işıl Tipioğlu, Barış Toptaş, Ahmet Türk, Murat Uluskan, Muhittin Ünal, Berat Yıldız, Fehmi Yılmaz ve Hasan Hüseyin Yılmaz'ı minnetle anıyorum.

Türkiye, Bulgaristan, Yunanistan ve Kırım'da saha çalışmalarını yürüttüğüm şehir ve köylerde pek çok sâkinin beni duygulandıracak ölçüde destek ve yardımlarını gördüm. Hepsine teşekkür borçluyum. Bulgaristan'daki saha ve arşiv çalışmalarımda büyük yardımlarını gördüğüm başta Stoyan Antonov olmak üzere Mariya Mihaylova-Mrıvkarova'ya, "Azizler Kiril ve Metodiy Millî Kütüphanesi Şarkiyat Bölümü'nden Rumen Kovaçev, Sevdîye Ali ve Anka Dimitrova Stoylova'ya, İslimye Bölge Tarih Müzesi'nden Vladimir Gospodinov Demirev ve Vasil Deçev'e, Karinâbâd (Karnobat) "Dimitir Polyanov" Evi-Müzesi Kuratörü Nataşa Çakirova-Kristeva'ya, Fındıklı (Tenevo) Köyü'nden mahallî tarihçi Mariya Nikolçovska'ya ve Virbitsa Kasabası'ndan Yordan Yordanov ve Hasan Yusuf Hüseyin'e her bakımdan müteşekkirim.

Arşiv araştırmalarımda yıllar boyunca çok büyük yardımlarını gördüğüm, bitmek bilmeyen soru ve ırcılarımı her zaman sabır ve anlayışla karşılayan aziz dostum Kemal Gurulkan'a şükranım sonsuzdur. Aynı şekilde, Şerife Eroğlu Memiş'e de ziyadesiyle minnettarım.

Değerli bilim adamı, sevgili dostum ve meslekdaşım Ali Yaycıoğlu sayısız konsültasyonlarımızda yaptığı katkılarla yetinmeyerek, hayranlık doğuran grafik yaratıcılığı ve kendisiyle özdeşleşen özgün tarzı ile bu kitabın kapak resmini çizmek lütfunda da bulundu. Ona büyük teşekkür borçluyum.

Ekspedisyona katılmaktan her türlü bilgi ve kaynak teminine kadar, araştırmamı beni fazlasıyla mahcup edecek kadar benimseyen ve sahiplenen, çok önemli katkılarda bulunan değerli dostlarım Cevdet Tahiroğlu'nun ve Mustafa Gültekin'in gönülümde apayrı yerleri olduğunu beyan etmek durumundayım. Aynı şekilde, bir proje asistanı gibi her konuda ve her zaman yardımını gördüğüm Ufuk Aykol'u sonsuz şükranla kaydetmekteyim. Cansu Çakır'ın özellikle düzeltmeler ve indeks hazırlanması gibi en zorlu hususlardaki yorulmak bilmez çabalarını ve desteğini büyük minnetle anmaktayım. Bu kitabın dizgisini büyük bir titizlik ve sabır ile hazırlayan Fatma Konal'a şükranım büyüktür. Editör Göktürk Ömer Çakır'a da çok teşekkür ederim.

Uzun yıllar boyunca çok farklı yerlerde ve iklimlerde, her türlü şart altında bitmez-tükenmez ekspedisyona katılmaktan birlikte yaptığımız, hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan Recep Aktaran ile daimî anlayışı ve yakınlığı ile seyahat organizasyonlarımızda büyük yardımlarını gördüğüm eşi Nilay Aktaran'a sonsuz minnetimi ve sevgimi ifade edecek söz, yapacak bir şey bulamıyorum.

Nihayet, bu çalışmanın başından sonuna kadar yürekten desteğini esirgemeyen, maddî ve manevî her türlü yükü paylaşan, sonsuz tahammül gösteren sevgili eşim Elmaz Kırımlı'ya borcumu asla ödeyemem.

Bu çalışmayı rahmetli anacığım Çiçek Kırımlı'nın ve rahmetli babacığım Ahmed İhsan Kırımlı'nın aziz ruhlarına ithaf ediyorum. Ruhları şad, mekânları cennet olsun.

ÖNSÖZ

Bu kitap Kırım Hanlığı'nın hükümdarlık hânedânı olan Gerayların Osmanlı Devleti'ndeki hikâyesine ve Osmanlı hânedânı ile olan ilişkilerine ışık tutmayı amaçlamaktadır. Diğer bir ifadeyle, çalışmamız münhasıran Kırım Hanlığı'nın yahut Kırım Tatarlarının Osmanlı Devleti ile olan münasebetlerinin tarihi değildir. Ancak hiç şüphesiz bu münasebetlerin bir parçasını, hem de gayet önemli bir parçasını konu almaktadır.

Kırım Hanlığı ve Osmanlı Devleti ortaya çıkışları itibarıyla birbirleriyle alâkalı devletler değildi. Her ikisi de başka coğrafyalarda ve çok farklı şartlarda teşekkül etmişlerdi. Kökenleri ve tarihî referansları farklıydı. Bununla birlikte, tarihin getirdiği şartlar bu iki devletin tam üç asır boyunca simbiyotik bir tarzda birbirleriyle bağlanmasına yol açmıştır. Neticede ise, bu iki devletten biri (Osmanlı Devleti) yekdiğerinin yok oluşundan birinci derecede etkilenmiş, kendi yok olmasına giden yol bu şekilde açılmıştır.

İki devlet arasında üç asır boyunca süren ittifak ve tâbiyet bağı, başlarındaki hânedânların aralarında da çok yakın ilişkilerin kurulmasına yol açmıştır. Bu süreç içinde Geray hânedânı bir taraftan kendi kimliğini titizlikle korurken, diğer taraftan Osmanlı sistemi ve kültürü ile hemhâl olmuştur. Dahası, Geray hânedânı mensupları tedricen Osmanlı topraklarına (Rumeli'ne) yerleşmeye başlamışlar, ömürlerini kısmen ve bazen tamamen burada geçirir olmuşlardır. Bu olgunun tasviri ile getirdiği siyasî ve kültürel sonuçlar bu kitabın muhtevasının önemli bir kısmını teşkil etmektedir.

1783'te Kırım Hanlığı'nın Rusya İmparatorluğu tarafından ortadan kaldırılmasından sonra Geray hânedânının ana kolunun bütün mensupları Kırım'ı terk etmiş veya terk etmeye icbar edilmiştir. Vatanlarından ayrılan bu Gerayların çoğu Osmanlı Rumelisi'ne iskân olurken, bazıları da Kuzeybatı Kafkasya'nın Osmanlı nüfuz bölgesinde kalan kısmına göçmüşlerdir. Kuzeybatı Kafkasya'da ikamet eden Gerayların da önemli bir kısmı muhtelif dönemlerde Osmanlı Devleti'ne hicret etmişlerdir. Böylece, gerek Kırım Hanlığı devrinde gerekse hanlık ortadan kaldırıldıktan sonra, Geray hânedânı mensuplarının çoğunluğu Osmanlı Devleti'nde toplanmış ve orada yaşamışlardır. Geraylar yerleştikleri yerlerde zaman zaman siyasî roller üstlenmişler, savaşlarda kumandanlık ve mahallî seviyelerde yöneticilik yapmışlar, bayındırlık eserleri inşa ettirmişler, edebî ve kültürel eserler bırakmışlardır.

Çalışmamızda, çok geniş olan Geray hânedânının mensuplarının Kırım Hanlığı döneminde ve özellikle sonrasında Osmanlı hânedânı ile ilişkilerini, Osmanlı Devleti'ndeki yaşayışlarını, oynadıkları rolleri, dağılımlarını ve on-

lardan bugüne kalabilen maddî ve manevî izleri ortaya koymaya gayret ettik. Bu bakımdan, odak noktamız Gerayların vatanı ve tahtgâhı olan Kırım'dan ziyade onların ikamet ettikleri Osmanlı topraklarıdır. Bu hânedân mensuplarının Osmanlı topraklarındaki yani Rumeli'ndeki ve Akdeniz (Ege) adalarındaki ikamet alanları günümüzde en az üç ayrı devletin (Türkiye, Bulgaristan ve Yunanistan) sınırları içinde kalmaktadır.

Geray hânedânı mensupları çoğu zaman zannedildiği üzere Kırım hanlarından ve onların birinci derecede yakınlarından ibaret değildir. Söz konusu hanların tahttan çok uzak erkek torunları, onların torunları ve onların da torunları ve hatta daha ileriki soyları resmî ve ananevî olarak bu hânedânın mensupları sayılmış, adlarının sonunda muhakkak "Geray Sultan" ibaresini taşımışlardır. Rumeli'nde meskûn olan Geray hânedânı mensuplarının sayısı XVIII. ve XIX. asırların herhangi bir yılında yüzlerle ifade edilmekte olup, bunlar gayet geniş bir araziye yayılmış pek çok çiftliklerde yaşamaktaydı.

Geray sülâlesi mensuplarının Osmanlı topraklarında zaman içinde yaşamış oldukları yerleri gösteren tam ve kapsamlı bir cetvel mevcut değildir. Arşiv belgeleri tabiatıyla muhtelif Gerayları belirli olayların cereyanına göre ve ancak o olaylar kapsamında zikretmişlerdir. Yine belirli olay, ödeme veya ihtiyaçlar münasebetiyle Geray sultanların bulundukları yerlere göre bir takım cetveller düzenlenmiş ise de, bunların hiçbirisi verilen herhangi bir yılda Rumeli'ndeki bütün Geray sülâlesi mensuplarını ikamet yerleriyle birlikte tam olarak sunan bir liste mahiyetinde değildir.

Bu çalışmamız kapsamında, Geray hânedânının ne olduğunu ve belirleyici özelliklerini ele aldıktan sonra, eski Osmanlı topraklarındaki (günümüzde mevcut olan yahut olmayan) yerleşim yerleri itibarıyla Geray sultanların nerelerde ve nasıl yaşadıklarını, onların Osmanlı Devleti ve çevrelerindeki halklarla ilişkilerini belirlemeye çalıştık. Özellikle hânedân mensuplarının kimliklerine ilişkin, isim benzerliklerinin sebep olduğu problemlere imkân nispetinde cevaplar bulmayı da hedefledik. Bunun için, özellikle fevkalâde dağınık ve karmaşık olan arşiv belgelerinden, sülâle şecerelerinden ve mevcut mezar taşlarından yararlanarak çok sayıdaki Cengizli sultanlarının akrabalık ilişkilerini, ikâmet yerlerini ve diğer kimlik bilgilerini tespit etmeye ve yerleşim yerleri esasına göre göstermeye gayret ettik.

Nihâî değerlendirmemizde bugünkü Türkiye, Bulgaristan ve Yunanistan coğrafyalarında 200'ü aşkın yerleşim birimine dağılan bir döküm verdik. Bunlar yalnızca haklarında kesin ve tatminkâr bulgu ve bilgilere ulaşılabildiğimiz yerleşim yerleridir. Muhakkak ki, bizim tespit edemediğimiz, ancak bu kategoriye giren başka yerleşim yerleri de vardır. Söz konusu kesinlik kazanmış yerleşim birimlerini belirleyebilmek için bunların tamamına yakınında bilfiil saha çalışması yapılmıştır. Bu kapsamda, yüzlerce kişiyle tek tek ve ayrıca grup halinde mülakatlar yapmak, araştırma neticesinde kesin netice elde edi-

lemeyenlerle sağlam delillerin desteklemediklerini ayıklamak gerekmiştir. Geray sülâlesi mensupları ve onlarla ilişkili fertler günümüzde Türkiye'nin pek çok yerinde, özellikle de büyük şehirlerde yaşadıkları için onları buralarda tespit edip kendileriyle mülakatlar gerçekleştirilmiş, ellerinde bulunan belgeler görülmeye ve kopyalanmaya çalışılmıştır.

Çalışmamız elbette ki büyük ölçüde Osmanlı dönemine ait arşiv belgelerine dayanmaktadır. Bu belgelerin asıl büyük kısmının muhafaza edildiği Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı (eski Başbakanlık) Osmanlı Arşivi'nin ve Türkiye'deki diğer bazı arşivlerin yanı sıra özellikle Bulgaristan'daki arşiv merkezlerinden de istifade edebildik. Kırım Hanlığı'nın kendi arşivlerinin büyük ölçüde ortadan kalkmış olması gerçeği karşısında, bu açığı hanlıktan diğer ülkelere dağılmış olan (yayınlanmış ve yayınlanmamış) belgelerin izini sürerek kapatmaya çalıştık. Muhakkak ki, muhtelif milletlere mensup kişilerin hatıraları, seyahatnameler, vekayinameler, akademik ve mahallî tarih araştırmaları da konuya daha derinden nüfuz edilebilmesinde ve bilgi boşluklarının doldurulmasında kritik ölçülerde yardımcı olmuştur.

Geray sülâlesi mensuplarının, özellikle de erkek olanların belirlenmesinde alışlagelen bir zorluk bu sülâle mensuplarının büyük çoğunlukla 15-20 kadar klasik ismi taşımasıdır (Devlet, Meñli, Hacı, Sahib, Selâmet, Arslan, Kaplan, Şahin, Mehmed, Ahmed, İslâm, Gazi, Mübarek, Safa, Saadet, Selim, Halim/Alim, Kırım, Azamet gibi). Kırım Hanlığı döneminde veya onun ortadan kaldırılmasının bir asır daha fazla sonrasında dahi aynı anda, hatta aynı bölgelerde çok sayıda Saadet Geray Sultan, İslâm Geray Sultan yahut Devlet Geray Sultan'ın yaşamakta olduğu görülebilir. Bunları aynı isimdeki diğer Cengizli sultanlarından ayırt edebilmek için elbette ki baba isimlerini ve ikâmet ettikleri yerleri belirleyebilmek, varsa lakaplarını zikretmek gerekir. Bu yapılmadığı takdirde, konu ile ilgili çalışmalarda büyük karışıklıklara, belirsizliklere ve yanlışlara yol açılmaktadır. Ne yazık ki, söz konusu Cengizli sultanlarına atıfta bulunan Osmanlı Devleti'ne (ve diğer ülkelere) ait resmî belgelerde bahse konu olan sultanın ne baba adının, ne de yaşadığı yerin zikredilmediği pek çok haller bulunmaktadır. Bu bakımdan, çalışmamızda Geray hânedânı mensuplarının adlarını verirken, onları çok sayıdaki adaşlarından ayırabilmek için mümkün olduğu ölçüde baba adlarıyla (meselâ: "II. Kaplan Geray Han zâde Selim Geray Sultan") ve varsa lakaplarıyla vermeye ve yaşadıkları yerleri de göstermeye çalıştık. Çoğu yerde bu şekilde kullanımın metne belirli bir ağırlık verdiğini ve okumayı zorlaştırdığını inkâr edemeyiz. Ancak, aynı zamanda ve aynı isimde (hatta aynı baba isminde) birçok Geray hânedânı mensubu bulunduğundan, yalnızca adlarının zikredilmesi halinde şahısların karıştırılmaması güç, hatta imkânsız olabilirdi. Bu durumun okuyucu tarafından anlayışla karşılanacağı ümidindeyiz.

Son 500 yıl içinde çok farklı coğrafyalara yayılmış bulunan binlerce kişiyi kapsayan Geray sülâlesi mensuplarının kimliklerinin ve aralarındaki akrabalık ilişkilerinin belirlenmesi konumuz açısından elbette birinci derecede önemlidir. Hanların şecereleri haricinde, ancak Geray sülâlesinin bazı mensuplarının ellerinde bulunan ve günümüze ulaşabilen çok sınırlı sayıda ve kapsamda (doğrudan kendi kollarına ait) şecereler vardır. Kaldı ki, hanlara ait şecereler dahi tamamen tartışmadan uzak değildir. Bu durumda, son derece dağınık ve farklı belgelere yayılmış küçük ve karmaşık ipuçlarını birleştirerek farklı pek çok Geray kollarındaki kişilerin soy ilişkilerini çıkartmaya çalışmaktan başka çare görünmemektedir. Bizim bu çalışma sürecinde genel resmi az-çok anlayabilmek için yapmaya çalıştığımız işlerden biri bu olmuştur. Bu maksatla çıkardığımız farklı Geray kollarına ait şecereleri daha geliştirebilmemiz halinde ileride yayınlamayı düşünmekteyiz.

Geray hânedânının tarihinin yazılmasındaki en önemli problematiklerin yahut handikapların başında muhakkak ki bizzat Gerayların kendilerinden, hatta kendi devletleri olan Kırım Hanlığı'ndan ancak gayet sınırlı ölçüde belge ve bilgilerin kalabilmesi gelmektedir. Bu, elbette ki Kırım Hanlığı'na ait belgelerin savaşlara, kargaşalara, siyasî gelişmelere ve kitle göçlerine bağlı olarak büyük ölçüde yok olması ile doğrudan ilişkilidir. Geray sülâlesi mensuplarının kaleme aldıkları hatıralar da yok denecek kadar azdır. Bu durumda, çoğu halde Gerayları başkalarının, hatta hasımlarının ve düşmanlarının gördüğü perspektiften, onların tasvir ettiği şekilde görmekteyiz. Bu dışarıdan anlatımlar, tabiatıyla anlatan tarafın çıkarlarını ve bakış açısını yansıtmaktadır. Neticede, Gerayların kendi dünyalarını ancak sözünü ettiğimiz kaynakların satır aralarında ve oralarındaki bilgi kırıntılarından anlamak durumunda kalmaktayız. Geray hânedânı mensubu üç tarihçinin, yani Mehmed Geray Sultan, Said Geray Sultan ve Halim Geray Sultan'ın günümüze ulaşan eserleri bile bu boşluğu ancak sınırlı ölçülerde doldurabilmektedir.

Öte yandan, şahıslara ilişkin olarak resmî belgelere günlük, olağan ve sıradan hususların değil, sıra dışı, çoğu halde de sisteme ve düzene aykırı bulunan olayların yansıdığını hatırlamak gerekir. Meselâ Osmanlı resmî belgelerinde Osmanlı Devleti'nde ikamet eden Geray hânedânı mensuplarına ait pek çok kayıt âsâyîşe ve onların uygun görülmeyen (“hilâf-ı rızâ”) hareketlerine dair hususlardır. Bu kayıtların hakikati yansıtma derecesi her ne olursa olsun, bu vesileyle zikredilen Gerayların, Osmanlı resmî ibaresiyle “kendü halinde” yaşayan ancak normal şartlarda varlıkları ve hayat tarzları belgelere hemen hiç aksetmeyen diğer Gerayların mukayese edilemeyecek ölçüde küçük bir kısmını teşkil ettikleri unutulmamalıdır. Aynı problem, büyük ölçüde siyasî sebeplerden ötürü Bulgar tarih yazıcılığı için de geçerlidir.

Tarihte mevcut olmuş bütün hânedânlar, soylar ve insan toplulukları gibi, Geraylar da bir bütün olarak iyi yahut kötü değildi. İçlerinde olumlu ve olumsuz açılardan her tür şahsiyeti, donanımlı, bilge ve merhametli kişileri de, zalim, gaddar ve basiretsiz karakterleri de barındırmışlardır. Tek tek her fert için verilebilecek hükümler (bu hükümleri ne ölçüde hakkıyla verebilecek verilere sahip olduğumuz meselesini bir kenara bıraksak bile) farklı olacaktır. Hiç şüphesiz, bu çalışma ile maksadımız Geray hânedânını ve onun mensuplarını yüceltmek veya yermek değildir. Ancak, onların dünyasını bir ölçüde olsun yansıtmaya çalıştığımızı söyleyebiliriz.

Araştırmalarımızda Rumeli topraklarında Geray hânedânı mensuplarının yüzyıllarca yaşadıkları onlarca çiftlik ve yerleşim yerlerinin günümüzdeki sâkinlerinin çok büyük kısmının onların varlıklarından bile haberdar olmadıklarını müşahade ettik. Türkiye’de, Bulgaristan’da, Ukrayna’da ve hatta bizzat Kırım’da genel kamuoyunda bu hânedân hakkındaki bilgilerin yok seviyesinde olduğu, mevcut bilgi kırıntılarının da çoğunlukla politik çarpıtmalarla mâlûl olduğu bir başka müşahademizdir. Geray hânedânı ve onun idaresindeki Kırım Hanlığı’nın genel olarak Doğu Avrupa ve İslâm tarihlerinde, özel olarak da Kırım, Osmanlı Devleti, Rusya, Ukrayna, Polonya, Romanya-Moldova ve Kafkasya tarihlerinde birinci derecede yeri ve önemi bulunmaktadır. Bütün bu ülkelerde günümüze kadar yayınlanmış azımsanamayacak hacim ve önemdeki akademik eserleri göz ardı etmeksizin, konuya ilişkin ilmî tarih araştırma ve çalışmalarının olması gerekenin hâlâ çok altında olduğuna inanmaktayız. Bir zamanlar İslâm âleminin en önemli hânedânlarından biri vasfını taşımış olan Geray hânedânı tarihteki yeri ile çok daha fazla ve derin araştırmalara konu olmayı kesinlikle hak etmektedir.

Bu kitabımızda ele aldığımız meselelere ilişkin pek çok hususun yeterli şekilde aydınlanamadığının ve birçok sorunun kesin olarak cevaplanamadığının bütünüyle idraki içindeyiz. Bunda kusurun öncelikle kendimize ait olduğundan şüphe etmiyoruz. Herşeye rağmen bu çalışmamızın konunun aydınlanmasına katkı teşkil etmesi ve sonraki araştırmalar için teşvik edici olması en büyük dileğimizdir.

GERAY HÂNEDÂNI
VE
KIRIM HANLIĞI

Geray Hânedânının Kökeni

Geray soyu Kırım Hanlığı'nı XV. asrın ilk yarısından 1783 yılına kadar idare eden hânedândır. Kırım Hanlığı teorik ve pratik bakımlardan Altın Orda İmparatorluğu'nun¹ vârisi ve devamı mahiyetinde olduğu gibi, hânedânı da Altın Orda'nın hanlık soyunun bir uzantısıdır. Altın Orda ise, Cengiz Han'ın kurduğu dünyanın gelmiş geçmiş en geniş araziye yayılan imparatorluğu fiilen dört büyük devlete bölündüğünde başlı başına muazzam bir imparatorluk olarak ortaya çıkmıştı.

Cengiz Han'ın imparatorluğunun ve onun devamı olan her biri kendi başına imparatorluk olan dört devletin varlık sebebi öncelikle Cengiz Han soyuydu. Bu soy Moğolca *altan uruğ* (altın soy) olarak adlandırılmakta ve kutsal kabul edilmekteydi. İmparatorluğun hanı, bu soyun reisi olmak hasebiyle bütün devletin efendisi, hükümdarı ve sahibiydi.² Gerek bir bütün olarak Cengiz Han'ın imparatorluğu, gerekse onun vârisi olan imparatorluklar "altın soy"a mutlak sadakat ve bağlılık esası üzerine kurulmuşlardı. Hem yekpâre Cengiz Han imparatorluğu, hem de onun vârisleri kudretlerinin zirvesinde oldukları XIII. yüzyılda, öncelikle tebalarının hangi dine mensup olduklarıyla değil, onların Han'a ve "altın soy"a kayıtsız-şartsız sâdık olup olmadıklarıyla ilgilenmişlerdir. Bu bakımdan, "Cengizizm" adı verilebilecek bir olgu, söz konusu devletlerin siyasî doktrini, âdetâ bir çeşit resmî dini olmuştur.³ Cengiz Han imparatorluğunun dört büyük vâris devletinden üçü olan Cuçi Ulusu ("Altın Orda"), Hülegü Ulusu ("İlhanlı") ve Çağatay Ulusu en geç XIV. yüzyılın ilk yarısı içinde resmen ve fiilen Müslümanlaşmışlardır. Böylece, resmî

¹ Esasında yaygın olarak "Altın Orda" olarak bilinen devlet kendisini hiçbir zaman bu şekilde adlandırmamıştır. Resmî nitelendirmesinde bu devletin adı "Uluğ Orda" yahut "Uluğ Ulus" olduğu gibi, bütün hanların soyunun bağlandığı Cengiz Han'ın en büyük oğlu Cuçi'ye nispetle "Cuçi Ulusu" olarak anıldığı da görülmekteydi. "Altın Orda" ibaresi, bu hanlık orijinal haliyle ortadan kalktıktan sonraki dönemde Rus tarihçilerinin muhtemelen hanın çadırının (yani "orda"nın) girişindeki altın kaplı sütunlara atfen kullandıkları *Zolotaya orda* sözünün tercümesidir. Böyle olmakla birlikte, biz bu çalışmamızda yaygın kullanışa uyarak "Altın Orda" ifadesine yer verdik. Bu konudaki semantik tartışmalar için bakınız, İskander İzmaylov, "Ulus Cuçi i Zolotaya Orda: ofitsialnoe nazvanie strani i istoričeskaya traditsiya", *İstoriya tatar s drevneyşih vremyon v semi tomah*, Cilt: III (Kazan, 2009), ss. 16-19.

² Boris Yakovleviç Vladimirtsov, *Moğolların İçtimaî Teşkilatı. Moğol Göçebe Feodalizmi* (Ruşçadan Türkçeye çeviren: Abdülkadir İnan) (Ankara, 1987), s. 150.

³ Damir İshakov-İskander İzmaylov, *Etnopolitičeskaya istoriya tatar v VI-pervoy četverti XV v.* (Kazan, 2000), s. 80.

din olan İslâmiyet bu devletlerde hukukî, siyasî ve içtimaî sistemin temel belirleyicisi haline gelmiştir. Bununla birlikte, hükümdarlık hânedânı olarak Cengizli soyunun mevkii ve tartışılmazlığı hiç bir surette değişmemiştir. Aynı şekilde, “Cengiz Han töresi”nin ve geleneğinin pek çok unsurları da genel İslâm hukuku ve kültürü çerçevesinde varlıklarını sürdürmüştür. Cengiz Han imparatorluğunun vârisleri içinde en uzun ömürlüsü ve genel olarak en kudretlisi olan Altın Orda için de bu durum geçerlidir. Altın Orda bütünüyle Müslümanlaştığı gibi, aslî tebasının Kıpçak Türkleri olmasına bağlı olarak başındaki Cengizli hânedânı ile birlikte tamamen Türkleşmiş, hatta “Kıpçak Hanlığı” olarak anılır olmuştur. Ancak, artık Müslüman ve Türk olsalar da Cengizli hânedânının hükümdarlık tekeli ve bir nev’i kutsallığı her türlü münakaşadan münezze olmaya devam etmiştir.

Konumuzu teşkil eden Geray hânedânı, işte bu Cengizli soyunun ve onunla bağlı olarak oluşan geleneğin Altın Orda’nın en stratejik bölgelerinden olan Kırım yarımadası ve çevresindeki uzantısı olarak ortaya çıkmıştır. Gerayların soyu bütün Altın Orda hanları gibi Cengiz Han’ın en büyük oğlu Cuçi’ye bağlanmaktadır. Geray hânedânının kurucusu kabul edilen Hacı Geray’ın soyunun Cuçi’nin on üçüncü⁴ oğlu Togay Timur’a⁵ dayandığı genel olarak kabul gördüğü gibi, Hacı Geray’ın babasının Gıyaseddin, onun babasının da Taştımur olduğunu kesin olarak belirleyebilmekteyiz. Bununla birlikte, Taştımur’u Togay Timur’a bağlayan şecereelerde yer alan ara nesillerin kimlikleri hayli farklı ve tartışmalıdır.⁶ Bunlardan hangisinin en sahihi oldu-

⁴ Rashiduddin Fazlullah [Reşideddin Fazlullah], *Jami’u’t-tawarikh: Compendium of Chronicles*, Kısım: II (Farsçadan İngilizceye çeviren: Wheeler M. Thackson) (Cambridge, Massachusettes, 1999), ss. 348, 354.

⁵ Burada pek çok şahsi isimlerde geçen, hem Türkçede hem Moğolcada aynı manâda (bugünkü Türkiye Türkçesinde “demir”) olup, genellikle Arap harfleriyle “تيمور” şeklinde yazılan kelimeleri “Timur”, “Temür”, “Temir” ve özellikle Oğuz şivelerinde “Demir” şeklinde okumak ve transkribe etmek mümkündür. Nitekim, dönemine ve yerine göre kelimenin bu farklı şekillerde telaffuz edildiği bellidir. Kıpçak şivelerinde kelimenin “temir” yahut “temür” olarak telaffuzunun yaygın olduğunu hatırdan çıkarmamakla birlikte, burada daha erken dönemlerde geçerli olduğunu düşündüğümüz “timur” imlâsını kullandık. Aynı şekilde, bizim “Togay” imlâsını tercih ettiğimiz isim de, şivelere veya kaynaklara göre “Tugay”, “Tokay”, “Tukay” ve “Tuka” şekillerinde yazılabilir veya söylenebilir. Diğer Türk yahut Moğol şahıs isimlerinin Arap harfleriyle farklı kaynaklarda farklı imlâlarda yazılmış olmaları da ayrı bir problem teşkil etmektedir. Tarihî kaynakların bu isimleri her zaman en otantik şekilleriyle yansıtmadıkları bellidir. Söz konusu şahıs isimlerinde genel olarak içinde yaşanan çevreyi göz önünde bulundurarak daha ziyade Kıpçak şivelerine uygun olduğunu düşündüğümüz imlâları kabul ettik. Ancak, bütün bu isimlerin dönemlerinde bizim burada kullandığımızdan daha farklı telaffuz edilmiş olabilecekleri ihtimalini de göz ardı etmemekteyiz.

⁶ Hacı Geray’ı ve dolayısıyla Geray hânedânını Cengiz Han’a bağlayan şecerelele ilgili kaynaklar ve tartışmalar için, bakınız, Hasan Ortekin, *Kırım Hanlarının Şeceresi* (İstanbul, 1938), ss. 3-9; Muzaffer Ürekli, *Kırım Hanlığının Kuruluşu ve Osmanlı Himâyesinde Yükselişi (1441-1569)*

ğunu belirleyebilecek kesin belge ve verilerden mahrumuz. Ancak, açık olan husus, Hacı Geray'ın bir "Cengizli" prensi olduğunun, yani Cengiz Han'ın oğlu Cuçi'den indiğinin gerek dost veya düşman çağdaşları, gerekse tarihçiler nezdinde kesin olarak kabul görmesi ve bunun hiçbir zaman tartışılmamasıdır. Hânedânın varlığını ve işleyişini belirleyen temel unsur ve siyasî açıdan kritik husus bu kabul olduğundan, burada I. Hacı Geray Han'ın şeceresi meselesi üzerinde durmayacağız.

Kırım Hanlığı'nın Teşekkülü

Genel olarak 1360-1380 arasındaki dönem Altın Orda'nın kanlı iç çekişmelerin yaşandığı fetret devridir. Toktamış Han'ın 1380'de kesin olarak hâkimiyetini kurması on yıldan fazla bir süre için imparatorluğun tekrar birliğini ve istikrarını sağlamış gibi görünse de, Emir Timur'un 1391 ve 1395 yıllarındaki iki büyük seferi Altın Orda'ya büyük yıkım getirdi. Böylece, bir dönem Moğolistan bozkırlarından Orta Avrupa içlerine kadar yayılan muazzam Altın Orda İmparatorluğu dağılma sürecine girdi.

1360'lardan başlayan ve en azından XV. yüzyıl ortalarına kadar devam eden dönemin muhtelif zamanlarında çok sayıda Altın Orda prensleri imparatorluğun farklı noktalarında üslenerek hanlık tahtı üzerinde hak iddiasıyla mücadeleye giriştiler. Altın Orda'nın en stratejik bölgelerinden olan Kırım da bu gelişmelerin yoğun olarak yaşandığı yerlerden biriydi. Sözünü ettiğimiz yıllar içinde, "Taht İli"ni⁷ ele geçiremediği veya elinde tutamadığı için, geçici olarak Kırım'da üslenerek mücadelesini sürdürmeye çalışan, yarımada kısa veya nispeten uzun süreli hâkimiyet kuran, adına sikke kestirten birçok hanlar, sâbık hanlar ve hanlık iddiasında bulunan Cengizli prensleri ("oğlanlar"⁸)

(Ankara, 1989), ss. 1-5; İlya Vladimiroviç Zaytsev, *Krımskaya istoriografiçeskaya traditsiya XV-XIX vekov* (Moskova, 2009), ss. 187-206; Refat Rustemoğlu Abducemilev, "Şecere predkov krımskih hanov: problema interpretatsii", *Zolotoordinskoe obozrenie* (Kazan), no.: 3 (2019), ss. 509-523; Derya Derin Paşaoğlu, "Rodoslovie krımskih hanov soglasno 'Umdet al-ahbar' Abdülgaffara Kırımı", *Zolotoordinskoe obozrenie* (Kazan), no.: 1 (2017), ss. 213-219; Halim Giray [Halim Geray Sultan], *Gülbiün-ü Hânân (Kırım Hanları Tarihi). Değerlendirme-Metin-Tıpkıbasım* (Hazırlayanlar: Alper Başer-Alper Günaydın) (İstanbul, 2013), s. 31; Ebulgâzi Bahadır Han, *Şecere-i Türk. Türk'ün Soy Kütüğü* (Hazırlayan: Necati Demir) (Ankara, 2020), s. 193; *Mu'izz al-Ansab (Proslavyayuşşee genealogii)* (Hazırlayan: Şadman H. Vahidov) (Almatı, 2006), ss. 44-45.

⁷ "Taht İli", Altın Orda'nın kalbi ve iktidar merkezi olan İdil (Volga) üzerindeki Saray (Saray-ı Berke veya Saray-ı Cedid) Şehri ve geniş çevresi yahut daha genel bir tanımla Aşağı İdil Boyu'ydu.

⁸ Abdülgaffar Kırımı'ye göre, "oğlan" tabiri Altın Orda hanlarının hanımlarından yani beyimlerinden değil odalıklarından olan oğulları için kullanılmaktaydı. Abdülgaffar Kırımı, *Umdet al-Ahbar* [Umdetü'l-Ahbâr], Kitap: I (Hazırlayan: Derya Derin Paşaoğlu) (Kazan, 2014), ss.



Resim 1: I. Hacı Geray Han'ın Tarak Tamgalı gümüş akçesi. Kırkyer, Hicri 856 (Miladi 1452).



Resim 2: I. Mevlevi Geray Han'ın İtalyan mimar Alevisio'ya (Alvise Lamberti) yaptırdığı karakteristik rönesans stilineki Demir Kapı (Hansaray-Bahçesaray).



Resim 3: I. Meñli Geray Han'ın Demir Kapı üzerindeki Tarak Tamgası ve unvanları (Hansaray-Bahçesaray).



Resim 4: Hansaray'ın tepeden görünüşü (Bahçesaray).

GERAY HÂNE DÂNI
VE
OSMANLI DEVLETİ

(KIRIM HANLIĞI DÖNEMİ:
XV. YÜZYIL BAŞLARI-1783)

Geray Hânedânı'nın Osmanlı Devleti'ndeki Özel Konumu

Osmanlı Devleti'nin ve Osmanlı hânedânının Geray hânedânına bakışı her şeyden önce Kırım Hanlığı'nın Osmanlı Devleti için teşkil ettiği kritik öneme göre belirlenmekteydi. Bunun yanı sıra Gerayların bir Cengizli hânedânı olarak kendilerine has ve benzersiz özellikleri onların buna uygun olarak değerlendirilmelerini gerektirmekteydi.

Osmanlı Padişahı Sultan II. Mehmed, İstanbul'u fethinin akabinde bütün Karadeniz havzasını Osmanlı hâkimiyeti altına almak üzere sistematik şekilde harekete geçti. Fatih Sultan Mehmed bir taraftan 1461'de Bizans İmparatorluğu'nun vârislerinden Trabzon (Pontos) İmparatorluğu'nu ortadan kaldırıp topraklarını ele geçirirken, diğer taraftan da Karadeniz'in dört tarafına yayılmış olan Ceneviz ticaret kolonilerine gözünü dikiyordu.

Fatih Sultan Mehmed Kırım Hanlığı'nın kurucusu kabul edilen I. Hacı Geray Han ile ilişki kurmuş, hâkimiyetini Kırım'ın güney sahillerindeki Ceneviz kolonilerine uzatabilmek için teşebbüse geçmişti. I. Hacı Geray Han da Osmanlı Padişahı'na sıcak bir şekilde yaklaşmış, ancak kendi haraçgüzârı olan bu kolonilerin ortadan kaldırılarak onların yerini Osmanlıların alması hususunda aynı sıcaklığı göstermemişti. I. Hacı Geray Han 1466'da öldü. Ondan sonraki on yıla yakın süre içinde Kırım'da I. Hacı Geray Han'ın oğulları olan Nurdevlet, Aydar (Haydar) ve Meñli Geray arasında taht çekişmesi yaşandı. Aynı dönemde, Kırım Hanlığı ile Altın Orda'nın payitahtı Saray'da hâkimiyetini sürdüren ve Altın Orda'yı temsil iddiasında olan Ahmed Han ve oğulları arasında amansız bir mücadele sürmekteydi. Geraylar ve "Taht İli" (Saray) arasındaki bu mücadele XVI. yüzyıl başına kadar devam edecekti. Gerek Saray'ın Kırım üzerindeki gayet ciddi tehdidi, gerekse bir türlü sona ermeyen iç istikrarsızlık Kırım beylerini dönemin yükselen gücü Osmanlı Devleti'nin himayesini aramaya sevk etti. 1475'te Şirin Beyi Eminek'in bu doğrultudaki daveti Sultan II. Mehmed'e harekete geçme fırsatını verdi. Aynı yıl büyük bir Osmanlı donanması ile Kırım sahillerine gönderilen Gedik Ahmed Paşa başta Kefe olmak üzere bütün Ceneviz kolonilerini teslim aldığı gibi, son Bizans hâkimiyet noktası olarak kabul edilen Mangup'daki Teodoro Prensliği'ni de fethetti. Osmanlıların eline geçen bu topraklar doğrudan Osmanlı hâkimiyetinde olarak Kefe Sancağı'nı oluşturacaktı. Gedik Ahmed Paşa'nın başarılı seferi o sırada Cenevizlerce Kefe'de hapiste tutulan I. Meñli Geray Han'ın da tekrar Kırım tahtına çıkarılmasıyla neticelendi.¹

¹ Esasen 1475-1478 arasındaki Kırım olayları ve bu sırada kimlerin Kırım tahtında oturduğu meseleleri tam olarak aydınlanabilmiş değildir. Bu konuda elde edilebilen ve incelenen kaynak-

I. Meñli Geray Han'ın Osmanlı desteğiyle tahtına iadesi Kırım Hanlığı üzerinde Osmanlı himayesinin kurulması manâsına gelmekteydi. Tam o sıralarda yani 1475 yılında I. Meñli Geray Han ile Kırım'daki Ceneviz kolonilerini fetheden Osmanlı kumandanı Gedik Ahmed Paşa arasındaki antlaşmada, Kırım Hanlığı ile Osmanlı Devleti arasındaki ilişkilerin esasları belirlenerek, Kırım Hanı I. Meñli Geray Han Osmanlı Padişahı'nın "dostuna dost, düşmanına düşman olacağı" ilkesi üzerinde ahd etti. Bunu bizzat I. Meñli Geray Han'ın İstanbul'a yazdığı bir mektubundan bilmekteyiz.²

Bu "ahd" in sadece genel prensipler olarak mı ifade edildiği yoksa, ayrıntılı bir "ahidname" şeklinde mi metne geçirildiği açık değildir. Eğer var idiyse bile söz konusu "ahidname" nin tam metni veya maddeleri günümüze ulaşmamıştır. Bu "maddeleri" beyan eden bazı kaynakların verdiği bilgiler kesin yahut bütünüyle güvenilir mahiyette değildir. Konuya ilişkin bugüne kadar yapılan en derin araştırmanın müellifi olan Halil İnalçık, XVIII. yüzyılın ortalarından sonrasına ait anonim bir Kırım tarihinde verilen bilgilerin diğerlerine nazaran nispeten daha sağlıklı kabul edilebileceği görüşündedir. Bu metne göre, her iki taraf arasında "Evvelâ hilâf-ı şer' birbirimize elimiz dahi ererse katl eylemiyelim ve saniyen her umûrda birbirimize muavenet üzere olup düşmanımızdan intikam alalım ve salisen senden sonra han olanlar biat edip azl ve nasbları Osmanlı Padişahı'nın elinde olsun ve rabian Kefe ve Mangup civarında olan halkın nasb ve kazâsı ve a'sârı Osmanlı'nın elinde olup Kırım hanları ona karışmamak üzere ve Osmanlı Padişahı dahi han sikkesine dokunmamak üzere ahidname imzalanmıştır."³ Buna çok benzer bir metin de, Mehmed Geray Sultan tarafından (XVIII. yüzyılın ilk yıllarında, yani yukarıda sözü edilen anonim tarihten daha önce) kendi yazdığı tarih meyanında nakledilmiştir.⁴

lardaki bilgiler çelişkili ve eksiktir. Ancak, bu olayların seyri her ne olursa olsun, kesin olan hususlar I. Meñli Geray Han'ın bu süreç içinde bir tarihte Osmanlı desteğiyle tekrar Kırım tahtına çıktığı, Osmanlı Devleti ile bir şekilde antlaşma yaptığı (yahut himaye için bir "ahidname" kabul ettiği) ve onun 1478'den 1515'teki ölümüne kadar Kırım tahtında kaldığıdır.

² Halil İnalçık, "Yeni Vesikalara Göre Kırım Hanlığının Osmanlı Tâbiliğine Girmesi ve Ahidname Meselesi", *Belleten* (Ankara), Cilt: VIII, no.: 30 (Nisan 1944), s. 227; Akdes Nimet Kurat, *Topkapı Sarayı Müzesi Arşivindeki Altın Ordu, Kırım ve Türkistan Hanlarına Ait Yarlık ve Bitikler* (İstanbul, 1940), s. 89.

³ İnalçık, "Yeni Vesikalara Göre Kırım Hanlığının Osmanlı Tâbiliğine Girmesi ve Ahidname Meselesi", s. 224. Paris'deki Fransa Milli Kütüphanesi'nde (Bibliothèque nationale de France) bulunan bu elyazma anonim tarih orijinal halinde yani Türkçe olarak bugüne kadar yayınlanmamıştır. Bununla birlikte metnin Wojciech Kazimirski-Biberstein tarafından yapılan Fransızca tercümesi 1833'te Fransa'da neşredilmiştir. *Précis de l'histoire des khans de Crimée* (Türkçeden Fransızcaya tercüme eden: M. Kazimirski [Wojciech Kazimirski-Biberstein]) (Paris, 1833), ss. 5-6.

⁴ Mübarek Geray Sultan'ın oğlu olan Mehmed Geray Sultan'ın kaleme aldığı "Tarih-i Mehmed

1750’lerde Fransa Krallığı’nın Kırım’daki konsolosu olarak görev yapan Claude-Charles de Peyssonel de eserinde Kırım Hanlığı ile Osmanlı Devleti arasındaki “ahidnamenin maddeleri”ni vermektedir. Buna göre, 1) Osmanlı Padişahı Kırım [“Tataristan”] tahtına Cengiz Han soyundan gelen prenslerden başka birini getiremezdi; 2) Osmanlı Devleti hiçbir hanı yahut Geray hânedânı mensubu prensi hiçbir sebeple hiçbir zaman idam edemezdi; 3) Hanın toprakları ve hatta onun kanından gelen prenslerin her nerede olursa olsun sahip oldukları arazilerin masuniyeti oraya sığınanlar için ihlâl edilemezdi; 4) Camilerde hutbe önce Osmanlı Padişahı, sonra Kırım Hanı adına okunacaktı; 5) Kırım Hanı’nın Bâb-ı Âlî’den vâkı olacak istekleri asla geri çevrilmeyecekti; 6) Han orduda altı tuğ taşımak istediye de yalnızca beş tuğ üzerinde anlaştılar; hatta halen bu dahi bölünmüş olup Han’a iki tuğ verilip diğer birer tuğ da Kalgay, Nureddin ve Şirin Beyi’ne verilecektir. Bununla birlikte, Kırım Hanı savaşa gittiğinde yine de beş tuğ çekmektedir; 7) Savaş halinde Osmanlı Devleti Han’ın muhafızları [sekbanları] için 120 kese, kapıkulu mirzaları için de 80 kese [altın] verecekti.⁵

Peyssonel’in verdiği bu bilgiler Kırım Hanlığı ile Osmanlı Devleti arasındaki ittifak/tâbiyet ilişkisi oluşmasından yaklaşık üç yüzyıl sonra kaleme alındığından başka, hutbe meselesi gibi anakronik bazı özellikler de taşımaktadır. Bu bakımdan, kendisinden sonraki birçok yayında “ahidnamenin şartları” olarak gösterilmesine rağmen, Peyssonel’in verdiği maddeleri ahidnamenin orijinal maddeleri olarak kabul edebilmek mümkün değildir. Yine de, bu maddelerin en azından Peyssonel’in yaşadığı devir yani XVIII. yüzyılın ortaları itibarıyla Kırım Hanlığı ile Osmanlı Devleti arasındaki ilişkilerin temel prensiplerini yansıttığı söylenebilir.

Günümüzde olduğu gibi o dönemde de ortada “ahidname” olarak bir metin bulunmuyordu. Böyle bir metin ya hiçbir zaman mevcut olmamış ya da bir şekilde muhafaza edilememişti. Belki de, en başta ihdas edilmiş olan (Geray hânedânının Kırım Hanlığı tahtındaki yerinin tartışılmayacağı, Gerayların

Geray”ın yegâne nüshası Viyana’daki Avusturya Millî Kütüphanesi, Elyazmaları ve Eski Bas-kılar Koleksiyonu’nda (Österreichische Nationalbibliothek [ÖNB], *Sammlung von Handschriften und alten Drucken*), Cod. H.O. 86 numarasıyla bulunmakta olup, henüz kitap halinde yayınlanmamış, ancak bir yüksek lisans tezinde transkripsiyonu yapılmıştır: Uğur Demir, “Târih-i Mehmed Giray (Değerlendirme-Çeviri Metin)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2006) (Bundan sonra “Târih-i Mehmed Giray” olarak gösterilecektir). Mehmed Geray Sultan, anonim tarihteki metinden farklı olarak ahidnamede Kırım’daki hutbelerde önce Osmanlı Padişahı’nın sonra Kırım Hanı’nın adının anılması hususunda bir madde bulunduğunu yazmaktadır. Târih-i Mehmed Giray, 137. Ancak, hutbelerde önce Osmanlı Padişahı’nın adının okunması ancak XVI. yüzyıl sonlarında II. İslâm Geray Han devrinde gerçekleştiğinden, orijinal ahidnamede yer alması mümkün değildir.

⁵ Claude-Charles de Peyssonel, *Traite sur le Commerce de la Mer Noire*, Cilt: II (Paris, 1787), ss. 228-230.



Resim 1:

1484 yılındaki Akkerman seferi sırasında I. Meñli Geray Han'ın Sultan II. Bayezid tarafından kabulü. Kaynak: Arifi Fethullah Çelebi, *Hünernâme*, Topkapı Sarayı Müzesi, H. 1523, v. 186b.



Resim 2:

Kalgay Âdil Geray Sultan ve Gazi Geray Sultan (sonraki II. Gazi Geray Han) Özdemiroğlu Osman Paşa ile birlikte Safevî ordusuna karşı muharebede (1578).

Kaynak: Asaî Dal Mehmed Çelebi, *Şecaatnâme*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY (Türkçe Yazmalar) 6043, v. 63a.

KIRIM HANLIĞI'NIN
YIKILMASINDAN SONRA
OSMANLI DEVLETİ'NDEKİ
GERAYLAR

(TANZİMAT ÖNCESİ DÖNEM: 1783-1839)

*El çekip bi'l-cümleden etdim bekâya rihleti
Hasret ile terk edip vatanı mâl-ı devleti
Kendime mesken edindim türâb-ı gurbeti.**

Geray Hânedânının Kırım'ı Terk Etmek Zorunda Kalması

1783'te Rusya İmparatorluğu'nun Kırım'ı ilhakıyla birlikte Kırım Hanlığı da ortadan kaldırılmış oldu. Rusya İmparatorluğu her bakımdan büyük önem verdiği Kırım'ı ve hinterlandını imparatorluk bünyesi içinde tamamen sindirerek, bütünüyle Hristiyanlaştırmak ve Slavlaştırmak gayesindeydi. Esasen, pek çok Rusya imparatorluk idarecisi yarımada'daki Müslüman yani Kırım Tatar varlığının zaman içinde şu veya bu şekilde ortadan kaldırılması ya-hut eritilmesi gerektiği görüşündeydi. Aynı minvalde, Kırım Tatarlarının/Müslümanlarının asırlar devamında Kırım'da bıraktığı maddî ve kültürel izlere de asgarî tahammülle bakılmakta, bunlar mümkün olan en kısa zamanda Rus ve Hristiyan olanlarıyla değiştirilmesi gereken gereksiz unsurlar olarak telâkki edilmekteydi. Rusya İmparatorluğu'nun 1783 sonrasında Kırım'daki temel siyaseti ve stratejisi bu çizgideydi. Bunun neticesinde, hanlığın ortadan kaldırılması sonrasında, hatta ona takaddüm eden kargaşa döneminden başlayarak, Kırım Tatarları ardı ardına gelen göç dalgalarıyla Osmanlı Devleti'ne akmaya başladılar. Müteakip yaklaşık 150 yıllık süreç içinde, bazen binlerle, bazen on binlerle, bazı istisnâî dönemlerde de yüz binlerle ölçülen ama hiç durmayan bu göç dalgaları Kırım'ı tedricî olarak yerli halkından boşaltmaya götürecekti.

Böyle bir ortamda Geray hânedânı mensuplarının da artık vatanlarında yaşamaları imkânı yoktu. Rus ilhakıyla birlikte Geray hânedânına birinci dereceden mensup hemen hiç kimsenin Kırım'da kalmadığı ve kalmasına da imkân verilmediği görülmektedir. Aslında, Geray hânedânı mensuplarının Kırım'dan çıkarılması veya vatanlarını terke mecbur kalmaları süreci Rusya'nın resmen Kırım'ı ilhakı öncesinde başlamıştı. Rusya ordusunun müdahalesi neticesinde Şahin Geray Han'ın tahta geçmesiyle başlayan ve Kırım Hanlığı'nın ortadan kaldırılmasıyla neticelenen 1777-1783 yılları arasındaki dönemde

* Saray'daki (Tekirdağ) Ayas Paşa Camii haziyesindeki Geray hânedânına ait kabirler arasında bulunan kırık bir mezar taşı kitabesinden.

yarımadada büyük kargaşalar ve kanlı mücadeleler yaşandı. O yıllarda, Şahin Geray Han'a karşı çıkan ister halktan ve beylerden, isterse Geray sultanlardan olsun, sayısız insan hapse atıldı, hatta öldürüldü. Ocak 1778'de patlak veren halk isyanında Şahin Geray Han'a karşı İstanbul'dan gönderilen III. Selim Geray Han'ın han ilân edilmesi üzerine, Rus askerî birlikleri harekete geçti. Şubat yahut Mart 1778'de hanın taraftarları ve onunla beraber olan aile efradından Geray sultanlar, Şahin Geray Han'ın adamları ve Ege adalarından gelmiş olan Rumlar ve Hristiyan Arnavutlar tarafından acımasızca öldürülürken III. Selim Geray Han zorlukla bindiği bir gemiyle Kırım'dan kaçarak canını kurtarabildi.¹ Şahin Geray Han'ın tamamen Rusya desteği ile ayakta durabilen baskıcı rejimi Mayıs 1782'deki yeni bir ayaklanma ile devrildi. Şahin Geray Han Rus ordusunun elindeki Yenikale'ye sığındı. Hanlık tahtına ise Kırım beylerinin ve halkın seçimiyle Şahin Geray Han'ın kardeşi ve isyanın önde gelen şahsiyeti II. Bahadır Geray Han çıkarıldı. Ancak Rus ordusunun tekrar gayet kanlı bir müdahalesiyle Şahin Geray Han geri döndü. Kafkasya'dan ve Rumeli'nden gelip Kırım'da Şahin Geray Han'a karşı mücadeleye katılan II. Bahadır Geray Han ile kardeşi Kalgay Akgöz Arslan Geray Sultan, oğlu Selim Geray Sultan ve Sarı Selim Geray Sultan Ruslar tarafından yakalanarak götürüldükleri Herson'da aylarca hapsedildiler.² Onlarla birlikte aynı isyanda yer alan Çoban Geraylardan Halim Geray Sultan ise Şahin Geray Han'ın emriyle Karasubazar'da diğer isyancılarla birlikte sopayla dövülerek öldürülmek suretiyle idam edilmişti.³

Şahin Geray Han'a karşı mücadele eden veya onunla beraber olmayan Geray sultanların Kırım'da can emniyetleri bulunmadığından en geç Rusya'nın Kırım Hanlığı'nı ilhakı sıralarında Rumeli'ne veya Kuban taraflarına gitmek mecburiyetinde kaldıkları anlaşılmaktadır. Şahin Geray Han'ın kendisi ve adamları da zaten ilhak ile beraber Kırım'ı terk etmişlerdi. Şahin Geray Han'ın Rusya ilhakı sonrasında da Rusya içlerinde gitmek yerine, Kırım Hanlığı'nın Kuban havasisindeki eski arazisinde bulunmayı sürdürmesi ve oradaki Nogay kabileleriyle ilgili tasarruflarda bulunması, hatta Ural Dağları tarafındaki bozkırlara sürülmek istenen Nogaylara yerlerinde kalmalarını söylemesi, yakın zamana kadar onun en büyük destekçisi olan İmparatoriçe II. Yekaterina'yı rahatsız etti. İmparatoriçe'nin, Knyaz Grigoriy Aleksandroviç Potyomkin'e

¹ *Prisoedinenie Krıma k Rossii* (Hazırlayan: Nikolay Fyodoroviç Dubrovin), Cilt: II (St. Petersburg, 1885), s. 309.

² Sâbık Han ve üç Geray sultan Herson'da hapse bulundukları sırada Padişah I. Abdülhamid'e mektup göndererek buradan kurtarılmasını istemişlerdi. T.C. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (İstanbul) (Bundan sonra BOA olarak gösterilecektir), HAT, Dosya no.: 13, Gömlek no.: 449/C.

³ Golda Ahiezer, *Zavoevanie Krıma Rossiyskoy imperiei glazami karaimskih hronistov* (Moskova, 2015), s. 179.

TANZİMAT DEVRİNDE
(1839-1876)

OSMANLI DEVLETİ'NDEKİ
GERAY SÜLÂLESİ
MENSUPLARI

Tanzimat Devri'nin Osmanlı Devleti'ndeki Geray Hânedânı Mensuplarının Hayatına Getirdiği Değişiklikler

Osmanlı Devleti'nde 1839'da Tanzimat Fermanı'nın okunmasıyla başlayan geniş modernleşme reformları, imparatorlukta yaşamakta olan çok sayıdaki Geray sülâlesi mensuplarının statülerine ve hayatlarına da ciddî değişiklikler getirdi. Öncelikle, hemen kesilmemekle birlikte Geraylara ödenen maaşlarla diğer gelirler azalmaya ve vefatlarla birlikte ortadan kalkmaya başladı. Bu durumda, tabiatıyla Geraylar geçimleri için eskisinden farklı arayışlara girdiler.

Karakteristik olarak Geraylar kendilerine tahsis edilen çiftliklerin gelirleri ve devlet tarafından ihsan edilen diğer gelirlerle geçinmekte, genellikle çiftliklerinde ikamet etmekteydi. Tanzimat'tan sonra ise bu durum değişmeye başladı. Gerçi Gerayların Rumeli'ndeki çiftlikleri çevresindeki nüfuz ve prestijleri çoğu halde yine devam etmekteydi. Ancak, Tanzimat ile birlikte Osmanlı idare sistemi radikal değişiklikler içine girmiş, merkezleşme norm haline gelmeye, ananevî ilişkiler ve roller yerlerini tedricen modern standart usûllere bırakmaya başlamıştı.

Tanzimat öncesi dönemde Gerayların Osmanlı bürokrasisinde ve hiyerarşisinde yer almaları söz konusu değildi. Ne Bâb-ı Âlî'nin, ne de Gerayların böyle bir arzusu vardı. Aksine, Gerayların kendilerine has özel bir statüleri olduğu resmen ve fiilen kabul edilmiş bir durumdu. Cengizli sultanları sınırlı çapta birtakım *ad hoc* idarî sorumluluklar üstlendiklerinde bu daima ya çiftliklerinin çevresindeki ahaliyle ya da Kırım Tatar/Nogay muhacirlerle ilgili konularda olurdu. Bunlara ilâveten, Geraylar özellikle savaş hallerinde belirli kumanda hizmetlerini üstlenirlerdi. Ancak, kumanda ettikleri askerler kendi çevrelerinde yaşayan kimselerden yahut Dobruca'daki Kırım Tatar/Nogay muhacirlerden müteşekkildi. Diğer bir ifadeyle, Gerayların Osmanlı yapısında idarî veya askerî görev üstlenmeleri, ikamet çevrelerine veya tarihî bağlarının bulunduğu Kırım Tatarlarına münhasır kalırdı. Tanzimat'la birlikte bu durum da tedricen değişti.

XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren artık Gerayların standartlaşan Osmanlı idarî veya askerî sisteminde memur olarak yer almaya başladıkları görülmektedir. Ancak, yeni dönemde Geraylara bürokrasi içinde verilen yer eskisi gibi onların tarihî sıfat ve rollerinin bir uzantısı mahiyetinde olmayıp, kabul edildikleri memuriyetler de onlara özel görevler değildi. Gerayların üstlendikleri resmî görevler bazı hallerde onların tarihî kimliklerine referansları

ihtiva etse de, artık onlar genel Osmanlı askerî yahut sivil bürokrasisi içinde mevcut memuriyetlere talip olmakta ve bunları almaktaydılar. Diğer bir ifadeyle, her ne kadar Gerayların geçmişi ve ilişkileri birçok halde onların “kayırılması” açısından yararlı olsaydı da, bürokrasiye dahil olduklarında neticede sıradan birer Osmanlı memuru haline gelmekteydiler.

Gerayların Osmanlı ordusunda yer alma şartları da bu dönemde değişti. Klasik uygulamada Geraylar her ne kadar zaman zaman Osmanlı ordusu bünyesinde görev alsalar da, bundan dolayı kesinlikle Osmanlı dünyasının bilinen yapısına entegre olmazlar, standart Osmanlı askerî unvanları Osmanlı bürokrasisi tarafından hiçbir şekilde Geraylar için kullanılmadığı gibi kendileri tarafından da benimsenmezdi. Aksine, Kırım Hanlığı’nın ortadan kaldırılışından sonra dahi Osmanlı ordusu içinde görev alan Geraylara Bâb-ı Âlî’ce “Kalgay” ve “Nureddin” gibi hanlığa ait unvanlar verilmişti. O dönemlerde, Gerayların kendi hânedân unvanları ve sıfatları varken Osmanlı bürokrasisine ait herhangi bir unvanı küçümsediklerine, kendilerini kesinlikle bunun üzerinde gördüklerine hiç şüphe yoktur. Ancak hem Kırım Hanlığı’nın çok gerilerde kalması, hem de Tanzimat’ın getirdiği yeni şartlar bu durumu değiştirecekti. Daha önce bir Geray’ın paşa unvanını alması eşyanın tabiatına aykırı iken, XIX. asrın ikinci yarısında bazı Gerayların Osmanlı sivil yahut askerî yapılanmasında standart hiyerarşi içinde yer ve görev alarak paşa rütbesini taşıdıkları görülecektir.

Tanzimat döneminin Osmanlı ülkesindeki Gerayların resmî ve sosyal statülerine getirdiği değişiklikler onların unvanlarına da yansdı. Evvelce Osmanlı belgelerinde Geray sultanlardan bahsederken mutlaka “Selâtin-i Cengiziyye’den” (Cengizli sultanlarından) veya “Sülâle-i Cengiziyye’den” (Cengizli sülâlesinden) ibareleriyle kökenleri belirtilir ve onlara “mumâileyh” şeklinde atıfta bulunulurdu. Buna göre, Geray hânedânının erkek üyelerinin tamamının adının sonunda muhakkak “Sultan” ibaresi yer alır, onlara günlük hayatta da “Sultan Efendi” diye hitap edilirdi. XIX. asrın ortalarından itibaren resmî muamelelerde isimlerinden sonra gelen “Sultan” ibaresi terk edilerek,¹

¹ Bu uygulamanın başladığı zaman hususunda günümüze ulaşan bir belge ipucu vermektedir. Gerayların Sahib-i Arzı Devlet Geray Sultan’ın vefatı üzerine bu görevin Murad Geray Sultan’a verilmesi münasebetiyle hazırlanan ve geçmişteki benzer belgelere esaslanarak, hatta onların metinlerini kopya ederek kaleme alındığı belli olan 1849 yılına ait bir buyuruldunun müsvedesinde önce “Selâtin-i Cengiziyye” ibaresi kullanıldıysa da metin redakte edildiğinde bunun üzerine çizilerek “Sülâle-i Cengiziyye” şeklinde değiştirilmiş, aynı şekilde Devlet Geray ve Murad Geray adlarından sonra gelen “Sultan” kelimeleri de silinmişti. Böylelikle, bu unvanların resmî mânâda artık geçerli olmadığı gösterilmekteydi. T.C. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (İstanbul) (Bundan sonra BOA olarak gösterilecektir), A.DVN.MHM., Dosya no.: 7/A, Gömlek no.: 97. Bununla birlikte, ileriki tarihlere ait resmî belgelerde nadiren de olsa Gerayların “selâtin-i Cengiziyye” (Cengizli sultanları) olarak zikredildiğine rastlanmaktadır.

OSMANLI DEVLETİ'NİN
SON DÖNEMLERİNDE
(1877-1922)

GERAY SÜLÂLESİ
MENSUPLARI

Savaşlar, Göçler ve Geraylar

XIX. asrın son çeyreğine girildiğinde Osmanlı Devleti'nde yaşayan Geray sülâlesi mensuplarının hayatlarında da kaçınılmaz olarak büyük değişiklikler görülmeye başlandı. Artık Kırım Hanlığı'nın ortadan kaldırılmasının üzerinden yaklaşık bir asırlık zaman geçmiş, Rusya hâkimiyeti Kırım'a güçlü bir şekilde yerleşmiş, Kırım Tatarlarının âdetâ durmaksızın Osmanlı Devleti'ne akan göçleriyle Kırım bir zamanlar Gerayların tebası olan aslî halkından boşalmaya başlamıştı. Kırım Hanlığı'nın ve onun hânedânının hatıraları da çok geride kalmaktaydı. Osmanlı Devleti ise ard arda gelen savaşların ve siyasî krizlerin neticesinde durdurulamaz muazzam toprak kayıplarını yaşamakta, iktisadî ve sosyal pek çok problemle boğuşmaktaydı.

Zamanın bu şekilde gidişatıyla birlikte Gerayların Osmanlı Devleti'ndeki statüleri de radikal şekilde değişmeye başladı. Onların kendilerine çiftlik ve toprakların tahsis edildiği, otomatik olarak maaşa bağlı oldukları, statülerinden dolayı resmen ve fiilen imtiyazlı muamelelere tâbi tutuldukları dönemler geride kalmıştı. Rumeli'ndeki çiftliklerinde ikâmet eden, devletten düzenli gelirleri olan, genel olarak ciddi ölçüde itibar gören, en azından mahallî çapta nüfuz sahibi olan ve kökenleriyle daima iftihar eden Geray imajı tedricen silinmeye başladı. Bu dönemde, Rumeli'nden özellikle İstanbul'a ve imparatorluğun başka yerlerine gittiklerinde çoğu zaman insanların kendi statülerinden habersiz olduklarını görmenin onları hayal kırıklığına uğrattığı tahmin edilebilir. Diğer bir deyişle, onlar da giderek sıradan Osmanlı tebalarının aralarına karışmaya başlıyor, şahsî kabiliyetlerine, tuttukları yola ve nihayet talihlerine göre eski sosyal hayatlarından farklı yeni bir hayat tarzına dahil oluyorlardı.

Osmanlı Devleti için fevkalâde yıkıcı neticeleri olan 93 Harbi yani 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı imparatorluktaki Geray sülâlesi mensupları için de dramatik bir dönüm noktasını teşkil etti. Savaşın kendisi yeteri kadar tahripkâr olmuş, çarpışmaların yaşandığı Rumeli bölgeleri yanıp yıkılmıştı. Bundan oralandaki Gerayların çiftlikleri de payını almıştı. Bu duruma maruz kalan Gerayların en tipik örneklerinden biri Saadet Geray Paşa'dır. Savaşta paşa olarak Osmanlı ordusunda vazife alan ve gayet varlıklı bir şahsiyet olan Saadet Geray'ın İslimye Kazâsı'ndaki altı ve Kırkkilise Kazâsı'ndaki üç çiftliği, konakları, evleri ve bahçeleri Rus askerleriyle yerli Bulgarlar tarafından bütünüyle tahrip edilmiş, bütün eşya ve hayvanları gasb olunmuştu.¹

¹ BOA, Y.PRK.BŞK., Dosya no.: 2, Gömlek no.: 59; Y.MTV., Dosya no.: 2, Gömlek no.: 25;

Elbette ki, 93 Harbi'nde bütün mal ve mülklerini kaybeden Geraylar Saadet Geray Paşa'dan ibaret değildi. Geray hânedânının Rumeli'ndeki en önemli köylerinden biri olan Yanbolu'nun Fındıklı Köyü'nde yaşayan fevkalâde varlıklı ve nüfuzlu Maksud Geray Sultan zâde Selâmet Geray Sultan da aynı durumla karşılaşmıştı. Selâmet Geray Sultan'ın Fındıklı ve çevresindeki geniş arazilerine savaş sonrasında Bulgar köylüler tarafından el konuldu ve malları yağmalandı.² İslimye'nin Buhalı Köyü'nde yaşayan Âdil Geray Sultan'ın köydeki dükkân ve depoları ise Rus ordusundan top ve mermi alan Bulgar çeteciler tarafından yerle bir edildi.³ Osman Geray Sultan zâde Hacı Safa Geray Sultan ve kardeşi Saadet Geray Sultan'a ait Yeni Zağra Kazâsı'ndaki çiftlikler de savaş sırasında yerli Bulgarlar tarafından yakılıp yıkıldı.⁴ Benzer olaylarla karşılaşan başka Geraylar da olduğuna şüphe yoktur.

Savaşın ateşi içinde Geray sülâlesine mensup pek çok kimse İstanbul'a veya Osmanlıların hâkim oldukları yerlere kaçtı. 93 Harbi'ni sonlandıran 1878 tarihli Berlin Antlaşması'na göre savaş dolayısıyla mülteci olanların geri döndüklerinde mal ve mülkleri üzerindeki hakları mahfuzdu. Ancak teorideki bu hakkın gerçekten kullanılabilmesi nadiren mümkündü. Aynı durumdaki başka Müslüman ailelerinin çoğunda olduğu üzere, savaş sonunda geri dönen Geray aileleri yerli Hristiyan halkın kendi mülklerine oturmuş ve mallarını yağmalamış olduğunu görmekteydi. Bu hususta Bulgar makam ve mahkemelerine yaptıkları müracaatlar ise çoğu halde bütünüyle neticesiz kalmaktaydı.

Saadet Geray Paşa her şeyini kaybetmiş olarak İslimye'den Rumeli'nin Osmanlı Devleti'nin elinde kalan kısmına hicrete mecbur kalmıştı. Saadet Geray Paşa savaş sonrasında gerek Osmanlı, gerekse Rusya devletleri nezdinde mallarının iadesi için teşebbüslerde bulundu.⁵ Ancak, milyonlarca insanın yerinden yurdundan olduğu, bambaşka bir düzenin eskisinin yerini aldığı ortamda onun şahsî mal ve mülkünün iadesi imkân haricindeydi. Dahası, paşanın savaş öncesinde bölgeden iltizâm ile topladığı a'sâr vergilerinin kendisine büyük miktarda zimmet olarak çıkarılması paşayı daha da zor durumda bırakmaktaydı.⁶ Paşanın bu zimmete karşılık emlâki haczedildiğinden başka, İslimye'deki belgelerin birçoğu savaş sırasında kaybolduğundan durumun

HR.SYS., Dosya no.: 1231, Gömlek no.:12; HR.H., Dosya no.: 589, Gömlek no.:17.

² Dobrina Berova, "Tatari i Çerkezi v Yambolska oblast (XV-XIX v.)", *İzvestiya na Muzeite ot Yugoiztočna Bulgariya*, Cilt: XXI (Burgaz, 2005), s. 205; İvan Dragov-Mariya Nikolçovska-İvan Slavov, *Selo Tenevo. Daleĝno i blizko minalo* (Sofya, 2017), s. 34.

³ Aleksandır Milanov, *Boyacişkiyat bunt* (Varna, 1977), s. 83.

⁴ Lüben Berov, "Agrarnoto dvijenie v İztočna Rumeliya po vreme na Osvobojdenieto", *İstoriĉeski pregled* (Sofya), no.: 1 (1956), s. 14.

⁵ BOA, HR.SYS., Dosya no.: 1231, Gömlek no.:12.

⁶ BOA, *İrade-Dâhiliye*, Dosya no.: 917, Gömlek no.: 72768; ŞD, Dosya no.: 308, Gömlek no.: 37.



Resim 1:

Mehmed Ali Geray Sultan (Mesud Geray Sultan'ın oğlu), Bulgaristan Parlamentosu (Sibranie) milletvekili.

Kaynak: Bölge Tarih Müzesi (Regionalen istoričeski muzey) (Sofya).



Resim 2:

Hüseyin Muharrem Saadet Geray
(Saadet Geray Paşa'nın oğlu, 1867-1902),
Vefa Idadisi Müdürü.

Kaynak: Ali Çankaya, Yeni Mülkiye Tarihi
ve Mülkiyeliler (Mülkiye Şeref Kitabı),
Cilt: III (Ankara, 1969), s. 305.

KUZEY KAFKASYA'YA
YERLEŞEN GERAYLAR

Kırım Hanlığı Devrinde Geraylar ve Kuzey Kafkasya

Hâkimiyet ve nüfuz sahası Kuban Nehri havzasındaki topraklara uzanan Kırım Hanlığı'nın, dolayısıyla Geray hânedânının, Kuzey Kafkasya ile, özellikle de Adıge (Çerkes) kabileleri ile öteden beri gayet yakın ilişkileri vardı. Kuban Nehri havalisinde Adıgelerin yaşadığı bölgelerin bir bölümü doğrudan Kırım Hanlığı topraklarına dahil olduktan başka, daha güneydeki ve doğudaki Adıge toplulukları ile de Kırım Hanlığı'nın bağlantısı hiç kopmamıştır. Bazı Adıge kabilelerinin Kırım Hanlığı'na tâbiyeti I. Meñli Geray Han devrine yani XV. yüzyılın ikinci yarısına kadar uzanmaktaydı.¹ Kırım Hanlığı ile muhtelif Adıge kabileleri arasında zaman zaman gayet kanlı hâkimiyet mücadelelerinin de vuku bulduğu ve bu süreçte tarafların karşılıklı büyük kayıplar verdiği bir gerçektir. Ancak bu mücadeleler hiçbir zaman taraflar arasında bir etnik savaş mahiyetini almamıştır. Bu çatışmalar esnasında Adıge kabilelerinden bazıları hanlık ile beraber hareket ederken, Kırım Tatar veya Nogay unsurlardan Çerkes kabileleriyle birlikte olanlar da görülmüştür. Esasen, gerek bir devlet olarak Kırım Hanlığı'nın, gerekse bir hânedân olarak Gerayların Adıgelerle gayet derin ve köklü ilişkileri bulunmaktaydı. Hatta, Adıge kabileleriyle olan yakın ilişkilerinin Kırım hanlarını bu kabileler arasındaki ihtilaflara dahil olmaya sevk ettiği, daha doğrusu Adıge kabile reislerinin akrabalık bağları olan Kırım hanlarını rakiplerine karşı kendilerine askerî açıdan destek olmaya çağırdıkları da bilinmektedir.²

¹ Vasilij Dmitriyevič Smirnov, *Krımskoe hanstvo pod verhovenstvom otomanskoy portı do načala XVIII veka* (Sankt-Petersburg, 1887), s. 247.

² Bu durumun pek çok örnekleri bulunmaktadır. 1616, 1629, 1631 ve 1653 yıllarında Kırım Hanlığı Kabardeyler arasındaki iç çatışmalarda şu veya bu tarafın yanında yer almıştır. Bunda hanların akrabalık bağları birinci derecede rol oynamaktaydı. Şu cümleden olarak, III. İslâm Geray Han'ın hanımının Büyük Kabarda prenslerinden Kelmamet İbak'ın kız kardeşi olması, 1653'te Kabardey kabileleri arasında çıkan bir ihtilafa Han'ın karışmasına yol açmıştı. Kelmamet İbak eniştesi III. İslâm Geray Han'a annesini göndererek, rakiplerine karşı kendisine ordusuyla destek vermesini rica etmiş ve bu ricası yerine getirilmişti. Zaira Arslangereyevna Tseyeva, "Etnokulturnie svyazi čerkesskoy i tatarskoy elit v XV-XVIII vv.", *İnformatsionno-analitičeskiy vestnik* (Maykop), no.: 8 (2004), s. 158; Anatolij Ahmedovič Maksidov, *Adıgi i narodi priçernomorya* (Nalçık, 2003), s. 63. 1761'de ise, Adıge Temirgüey (Kemirgüey/Çemguy) kabilesi prensi Bolotoko Besleneylere saldırdığında, Besleney kabilesinin prensi Kanuko çatışmada hayatını kaybetti. Kanuko'nun kız kardeşi (yahut ablası) o sırada Kırım tahtında bulunan Kırım Geray Han'ın annesi yani Ulu Beyim olduğundan, geleneklere göre Han'ın intikam almak üzere Temirgüeylerin üzerine yürümekten başka yapabileceği bir şey yoktu. Maksidov, *Adıgi i narodi priçernomorya*, s. 59.

Kırım Hanlığı'nın sivil bürokrasisinde ve ordusunda, özellikle de hanların muhafız birliklerinde Adıgelerin önemli bir yeri bulunmaktaydı. Daha 1521'de, I. Muhammed (Mehmed) Geray Han Moskova'yı kuşattığında ordusunda Çerkes birlikleri de bulunuyordu.³ Bundan sonraki devirlerde de Kırım Hanlığı ordularında daima Adıgelerden ve başka Kafkas kabilelerinden oluşan birlikler görülecektir.⁴ Bazı Adıge kabilelerine karşı çıktığı şiddetli seferlerle tanınan I. Sahib Geray Han (1532-1551), yakın koruması için yine Adıgelere güvenmekteydi. Onun Osmanlı ve Memlûk örnekleri üzerinden kendisine tamamen Adıgelerden oluşan bir "kapıkulu" muhafız birliği kurduğu bilinmektedir.⁵ I. Sahib Geray Han'ın bu uygulaması sonra da sürdürülecektir. Kırım Hanlığı'nın idarî sınıfı içinde de çok sayıda Adıge vardı. Özellikle XVII. yüzyıldan itibaren Çerkesler hanlık memurları arasında temayüz etmişlerdir.⁶

Muhtelif zamanlarda Kırım'a yerleşmiş Adıge ve diğer Kafkasya halklarına mensup insanların sayısının azımsanmayacak miktarda olduğu, hanlığa ait her türlü belgede sık sık bu insanlardan söz edilmesinden anlaşılmaktadır. Kırım Tatarları arasında günümüze kadar gelen sayısız lakap ve soyadı da buna şahadet etmektedir. Kırım toponimlerinde görülen Çerkeskermen, Çerkes Tüz, Çerkes Mahallesi (ve belki de Bahçesaray'a bağlı köyler olan Teberti ve Kabartı) gibi isimler Çerkeslerin Kırım'daki yaygın yerleşimlerinin hatıralarıdır.

Atalık Müessesesi

Geray hânedânı mensuplarının genel olarak Kuzey Kafkasya, özel olarak da Adıgelerle ilişkisi yalnızca hanlığın idarî, siyasî ve demografik yapısına ait bu olgulara münhasır değildi. Bütün bunlara ilâveten, Gerayların pek çoğunun belirli Adıge kabileleriyle daha çok küçük yaşlardan itibaren kadim "atalık" âdeti dolayısıyla kurdukları şahsî bağları vardı. Özellikle Cengizli geleneğiyle ilişkili olan Türk-Moğol devletlerinde, şehzadeler küçük yaştan itibaren ter-

³ Maksidov, *Adıgi i narodu priçernomorya*, s. 57.

⁴ I. Devlet Geray Han'ın ordularında, Moskova'yı ateşe verdiği 1571 seferi dahil olmak üzere, daima Adıge (Çerkes) kuvvetleri de bulunuyordu. Zaurbek Anzoroviç Kojev, "Srajenie na r. Afips (1570 g.): istoričeskiy kontekst", *Vestnik nauki Adıgeyskogo respublikanskogo instituta gumanitarnih issledovaniy imeni T. M. Keraşeva* (Maykop), no.: 17 (41) (2018), s. 113. 1655'de IV. Mehmed Geray Han'ın ordusunda hem Temrük tarafından, hem de dağdan gelen Çerkesler yer almaktaydı. Gennadiy Aleksandroviç Sanin, *Otnoşeniya Rossii i Ukrain s Krımskim hanstvom v seredine XVII veka* (Moskova, 1987), s. 157.

⁵ Vladimir Viktoroviç Gudakov, *Severo-zapadnyy Kavkaz v sisteme mejetničeskih otnoşeniy s drevneyşih vremyon do 60-h godov XIX veka* (Sankt Petersburg, 2007), s. 263.

⁶ O kadar ki, Nogay mirzaları hanlıkta "bütün işlerin Çerkeslere verildiğinden, kendilerinin ise işe karıştırılmadıklarından" şikâyet etmekteydi. Maksidov, *Adıgi i narodu priçernomorya*, s. 62.

biye edilmek maksadıyla muteber ve asil bir “atalık”ın gözetimine bırakılırdı. Sıradan bir mürebbî yahut hocadan çok daha fazla önemi olan “atalıklar” bu vesile ile sarayda gayet nüfuzlu bir konuma gelirler ve özellikle eğittikleri müstakbel hükümdarın başdanışmanı durumunda olurlardı.⁷

Kırım Hanlığı'ndaki atalık uygulaması bu örneklerle benzemektedir. Kırım Hanlığı'nda da Geray sultanlar ileride han, kalgay ve nureddin mansıplarına yahut başka mevkilere geldiklerinde atalıkları onların siyasî danışmanlıklarını yaparlar, saraylarının bilfiil idaresini üstlenirlerdi.⁸ Özellikle XVI. yüzyıldan itibaren, gençliğinde hana atalık olmuş olan kişi yine bu sıfatıyla o hanın hükümdarlığında sarayda önemli görevler üstlenmekteydi. Rusya'dan ve Lehistan-Litvanya'dan düzenli olarak gelen vergi mahiyetindeki hediyeler listesinde muhakkak atalık sıfatıyla onların adları da yer alırdı.⁹ Atalıklar en

⁷ Altın Orda'nın vârisleri olan hanlıklarda hanzâdelerle hayatları boyunca yakın ilişkide olan atalıklar sarayda ciddi ölçüde nüfuz sahibi olduklarından başka, kendilerine önemli devlet görevleri de verilirdi. Meselâ, Kazan Hanlığı'nda durum böyle olup, atalıklar büyük kabilelerin ileri gelen şahsiyetleri arasından belirlenir ve gelecekte han ile kabile zâdegânı arasında bir köprü olacakları göz önünde bulundurulurdu. Damir İshakov-İskander İzmaylov, *Vvedenie v istoriyu Kazanskogo hanstva. Oçerki* (Kazan, 2005), s. 60. Timur Devleti ile onun Hindistan'daki vârisi olan Babür Devleti'nde de atalık en asil tabakalardan seçilir, şehzâdenin üzerinde ancak babasıyla kıyaslanabilecek bir nüfuza sahip olurdu. Babürlü sarayında atalığın fevkalâde nüfuzu olduğu gibi büyük hassasiyet gerektiren bir yeri de bulunmaktaydı. Munis Daniyal Faruqi, *The Princes of the Mughal Empire, 1504-1719* (New York, 2012), s. 76; Lisa Balabanlılar, *Imperial Identity in the Mughal Empire. Memory and Dynastic Politics in Early Modern South and Central Asia* (Londra-New York, 2016), s. 110. Burada önemli bir ayrıntı şudur ki, Babür Devleti'ndeki atalık (aynı Osmanlı Devleti'ndeki lala gibi) şehzâdenin yaşadığı yerde ona eşlik ederken, Kırım Hanlığı örneğinde küçük yaşta Geray sultan atalığına gönderilir, daha doğrusu onun tarafından alınır. Esasen muhtelif Türk/İslâm devletlerinde (Selçuklular, Harzemşahlar, Eyyubîler, İlhanlılar, Timurlular, Karakoyunlular, Akkoyunlular, Memlûkler, Osmanlılar ve Safevîler) mevcut olan ve atalık ile temelde aynı olan yani genel olarak şehzâdelerin mürebbîlerini ifade eden “atabeylik” veya “lalalık” müesseseleri, zaman içinde muhtelif idarî veya askerî makamlara evrilmiştir. Kenan Ziya Taş, *Osmanlılarda Lalalık Müessesesi* (Isparta, t.y. [1999]), ss. 15-25.

⁸ Andrey Vasilyeviç Belyakov-Aleksandr Vadimoviç Vinogradov-Maksim Vladimiroviç Moiseyev, “İnstitut atalıçestva v postzoloordinskom mire”, *Zolotoordinskoe obozrenie* (Kazan), no.: 2 (2017), s. 417. O kadar ki, Moskova Büyük Knyazı'nın Kırım'a gönderdiği elçi Yelizariy Leontyeviç Rjevskiy II. Mehmed Geray Han'ın tahta çıkmasından sonra atalığı olan Muslu Atalık'ın hanlıkta önemi itibarıyla Şirinlerin beyi Ali Bey'den hemen sonra geldiğini yazmaktaydı. Andrey Vasilyeviç Belyakov-Aleksandr Vadimoviç Vinogradov, “‘Delo Muslu atalıka’. K istorii voenno-političeskogo protivostoyaniya Reçi Pospolitoj, Russkogo gosudarstva i Portu v period dinastičeskogo krizisa v Kırımı v 1584-1588 gg.”, *Srednevekovie tyurko-tatarskie gosudarstva* (Kazan), no.: 6 (2014), ss. 55-56. Elbette ki, bütün atalıklar Muslu Atalık kadar yükselmeler de, bu örnek onların hanlıktaki yerleri hakkında önemli bir karine teşkil etmektedir.

⁹ Belyakov-Vinogradov-Moiseyev, “İnstitut atalıçestva v postzoloordinskom mire”, ss. 414-415.

üst seviyede elçiler olarak da görevlendirilirdi. Kısacası, atalık kavramını yalnızca bir vasıf değil, bir unvan olarak anlamak gerekmektedir.

Geray hânedânı mensuplarının Kırım Hanlığı'nın erken devirlerinde esas olarak Altın Orda'nın önde gelen kabilelerine atalığa verildiği söylenebilir. Daha önce de örnekleri bulunması muhtemel olmakla birlikte, I. Devlet Geray Han'ın saltanat döneminde (1551-1577) Geray hânedânının yeni dünyaya gelmiş erkek mensuplarının Kafkasya'da atalığa verildiğini bilmekteyiz.¹⁰ En azından bu dönemden itibaren, Kırım Hanlığı'nda atalıkların Kafkasya'daki Adıge kabilelerinden seçilmesi yaygın bir âdet haline dönüşmüştür. Buna göre, Adıge atalık hanzâdenin yanında kalmaz, hanzâde atalığın memleketine giderdi. Kırım'da Geray hânedânından bir oğlan dünyaya geldiğinde, önceden belirlenmiş olan bir Adıge kabilesine haber gönderilirdi. Bunun üzerine, o kabileden gerekli vasıfları haiz bir kadın süt anne (daye) olarak seçilir ve bu ona törenle bildirilirdi. Daha sonra, kabileye mensup kalabalık bir grup başlarında kabilenin beyi bulunduğu halde Kırım'a gelirdi. Atalık heyeti beraberinde getirdiği büyük miktardaki et, bal, un, boza ve diğer yiyeceklerle Han'ın veya atalığa alınacak çocuğun babası olan Geray sultanın dairesiyle çevredekilere üç gün boyunca ziyafet verirdi. Bunu müteakip, geliş maksatları Han'a veya Geray sultana resmen bildirilirdi. Nihayet, geleneklere büyük bir titizlikle uyularak, süt annesi olacak olan kadın ve diğer kadınlar küçük bebeği başlarının üzerine koyarak öz annesinden teslim alırlardı. Bu şekilde Kafkasya'ya götürülen küçük Geray sultana orada büyük ihtimam gösterilirdi. Ona 7 yaşından itibaren savaş sanatları, zorluklara karşı direnme ve itaat öğretilir, sultanlığın gerektirdiği terbiye verilirdi. Ergenlik yaşına (15 yaşına) gelince genç Geray sultan yeni elbiseler giydirilmiş ve en iyi silâhları kuşanmış olarak merasimle Kırım'a geri götürülürdü. Çerkes kfilesi yine üç gün boyunca yanlarında getirdikleri yiyeceklerle etrafa ziyafet verir, daha sonra genç Geray sultan asıl ailesine teslim edilirdi. Geray sultanın babası da onlara pek çok kıymetli hediyeler dağıtırdı.¹¹

Atalık uygulamasının genç Geray sultanların yetişmesi ve terbiye almasının ötesinde manâ ve neticeleri vardı. Bir Adıge kabilesinin atalık olarak seçilmesi o kabileye büyük bir şeref bahşedilmesi olarak görülürdü.¹² Bu durum

¹⁰ Yaroslav Valentinoviç Pilipçuk, "Kırmisko-tatarskiy faktor v istorii Kabardı", *Nauçnyy Tatarstan* (Kazan), no.: 2 (2019), s. 7.

¹¹ *Devlet-i Aliyye ile Rusya Devleti ve Kırım Hakkında Bazı Ma'lûmât-ı Mühimme ve Tahrîrât-ı Resmîyyeyi Hâvî Mecmuadır* (Hazırlayan: Vasiliy Dmitriyeviç Smirnov) (Sankt Petersburg, 1881), ss. 24-26; Kesbî Haşım Mehmet Efendi, *Ahvâl-i Anapa ve Çerkes* (Hazırlayan: Mustafa Özsaray) (İstanbul, 2012), ss. 45-46.

¹² Xaverio Glavani, *Opisanie Çerkessii 1729 g.* (Fransızcadan Rusçaya çeviren: Yevgeniy Gustavoviç Weidenbaum) (Tiflis, 1893), s. 6.

**Resim 1:**

Albay Sultan Han Geray
(Mehmed Geray Sultan'ın oğlu, 1808-
1842; araştırmacı ve yazar) (Rusya
İmparatorluk Kafkas-Dağlı Muhafız
Yarım-Bölüğü zâbiti üniformasıyla, 1835).

**Resim 2:**

Tuğgeneral Sultan Âdil Geray (Mehmed
Geray Sultan'ın oğlu, 1819-1877).

GERAY HÂNE DÂNININ
BUGÜNKÜ KIRIM,
TÜRKİYE, BULGARİSTAN
VE YUNANİSTAN'DAKİ
HATIRALARI VE İZLERİ

1783'te Kırım Hanlığı'nın Rusya İmparatorluğu tarafından ortadan kaldırılmasıyla birlikte Geray sülâlesi de ortadan kalkmış değildir. Aksine, onlarca kolu olan bu çok geniş sülâlenin mensupları Rumeli'nde ve Kafkasya'da sadece fizikî mevcudiyetlerini değil, 1783 sonrasındaki en azından bir asırlık bir süre boyunca büyük ölçüde kimliklerini de muhafaza edegelmişlerdir. Zaten bizzat bu kimliğin muhafazası, onlara gerek Osmanlı Devleti'nde, gerekse Rusya İmparatorluğu'nda birtakım imtiyazları temin etmekteydi. Bu durum, birçok bakımdan I. Dünya Savaşı sonrasında Osmanlı Devleti'nin ve Rusya İmparatorluğu'nun ortadan kalkmasına kadar devam etmiştir. Geray sülâlesi mensupları özellikle bu dönemden sonra kollektif kimliklerini ve soy aidiyetlerini büyük ölçüde kaybetme sürecine girmişlerdir. Elbette, sülâle kimliğini ve bilincini şu yahut bu şekilde bundan sonra da koruyan, hatta bunu günümüze kadar taşıyan fertler ve kollar varsa da, artık kollektif mânâda ve birbiriyle bağlantılı bir "Geray hânedânı"ndan söz edebilmek mümkün değildir. Geray sülâlesinden gelen pek çok kişilerin varlığının yanında, bu tarihî hânedândan günümüze bazı maddî izler de ulaşmıştır. Bunlar Gerayların asırlar boyu yaşadıkları Kırım'da ve eski Osmanlı Devleti arazisi üzerinde bulunmaktadır.

Geray hânedânından günümüze kalan en önemli maddî kalıntıların onların vatani ve tahtgâhı olan Kırım'da bulunması elbette şaşırtıcı değildir. Bu hânedânla özdeşleşen ve asırlarca Kırım Hanlığı'nın idare edildiği Hansaray da, adını verdiği şehir olan Bahçesaray'da ve başından geçen herşeye rağmen ayaktaadır. Ancak Kırım'ın ve Kırım Tatarlarının son iki buçuk asırda yaşadığı fevkalâde ağır dönemler içinde Gerayların bu yarımadadaki (doğrudan kendi hânedânlarına ait) maddî mirası ne yazık ki yalnızca Bahçesaray'daki Hansaray'a ve pek az sayıdaki diğer bazı yapılara münhasır kalmıştır.

Geray hânedânı mensupları yüzyıllar boyu yaşadıkları Osmanlı topraklarında da pek çok maddî izler bırakmışlardır. Onların gerek kurdukları vakıflar yoluyla, gerekse şahsî teşebbüsleriyle özellikle Rumeli'nde pek çok cami, çeşme, han, hamam, saray, konak, köprü, değirmen ve benzeri imar faaliyetlerinde bulundukları arşiv belgelerinden ve dönemin tarihlerinden görülmektedir. Bugün mevcut olmayan, bize intikal eden belge ve bilgi olmadığı için geçmişteki varlığından dahi haberdar olamadığımız başka yapılar da mutlaka vardı. Herşey bir yana, Osmanlı topraklarında vefat eden Geray sultanların hepsinin mevkilerine göre kabirleri ve mezar taşları olduğu muhakkaktır. Geraylara ait

bu gibi mimarî eserlerden ve mezar taşlarından ancak sınırlı sayıda bazıları günümüze ulaşabilmiştir.

Sözünü ettiğimiz bu maddî kalıntılar, eski Osmanlı topraklarından olan bugünkü Türkiye, Bulgaristan ve Yunanistan devletleri sınırları dahilindedir. Esasında Geray hânedânı mensuplarının muazzam Osmanlı coğrafyası içinde pek çok yerlerde ikamet ettikleri, sefere çıktıkları, gezdikleri, hatta vefat ederek defnedildikleri göz önünde tutulursa, bugün başka ülkelerin sınırları içinde kalan yerlerde de birtakım maddî izler bırakmış olduklarına şüphe edilemez. Bunlardan hiç değilse bazılarının günümüze ulaşmış olması beklenir. Nitekim, bu tür kalıntıların varlığına dair iddia ve söylentilerle de karşılaşıl-maktadır.¹ Bununla birlikte, yukarıda sözünü ettiğimiz üç devlet toprakları ve Kırım dışında kesin olarak Geray hânedânıyla ilişkilendirilebilecek yapı kalıntılarını tespit edemedik.

Geray hânedânı mensuplarının yaşamış oldukları yerlerdeki izleri yalnızca maddî kalıntılardan ibaret değildir. Geray sülâlesinin yaşadığı yerlerde çevre halkının hafızasında kalabilmiş hatıralar, anlatılmaya devam eden söylentiler, rivayetler, hikâyeler, yer isimleri ve başka sözlü tarih verileri gibi somut olmayan kalıntılar, hakikate uyup uymamalarından ziyade, aradan geçen uzun süre içinde Gerayların yaşadıkları çevrede bıraktıkları imajın tespiti açısından önem arz etmektedir. Hatta açıkça gerçek dışı rivayetler ve hikâyeler dahi onlar hakkındaki popüler imajın bir yansıması olmaları bakımından kayda değerdir. Bununla birlikte, Gerayların yaşamış oldukları ülkelerde akademik, mahallî ve popüler tarihçilikte, sinemada, televizyon dizilerinde ve genel olarak medyada Gerayların ne ölçüde ve nasıl anıldığı ve işlendiği de göz önünde bulundurulmalıdır. Konumuza ilişkin aktüel popüler imajın şekillenmesinde

¹ Meselâ, Bosna-Hersek'in başşehri Saraybosna'daki Ali Paşa Camii'nin haziresindeki alışılmıştan hayli farklı yapıdaki bir mezar taşı halk arasındaki söylentilerde "Tatar Şahı'nın oğlu"na (sic) ait olarak nitelendirilmekte, hatta bazı mahallî araştırmacılar da bu tahminlere katılmaktadır. Hiçbir kitabesi bulunmayan, ancak üzerinde balta, ok, yay, yatağan, el gibi bazı kabartma şekillerin yer aldığı bu iri mezar taşının tepesinin kenarları kıvrık bir tür börk şeklinde olması bunun yerli kimselere değil, başlıklarının öyle olduğu varsayılan Kırım Tatarlarına, dolayısıyla da Geraylara ait olması gerektiği inancına yol açmıştır. Nurcan Boşdurmaz-Ayla Ödekan-Edhem Eldem, "Osmanlı Döneminden Günümüze Saraybosna Müslüman Mezar Taşları", *İTÜ Dergisi, Seri: B, Sosyal Bilimler* (İstanbul), Cilt: VI, no.: 2 (Aralık 2009), ss. 59-60. Hatta burada yatanın "İ. Meñli Geray Han'ın oğlu" olduğu yolunda iddialar da vardır. Ne var ki, Kırım'da (veya bir başka yerde) ne Geraylara ne de başka Kırım Tatarlarına ait bu tür bir mezar taşı rastlanmadığı gibi, üzerindeki kabartmalar da Kırım'a has değildir. Hele İ. Meñli Geray Han'ın yahut onun oğullarından birinin Bosna-Hersek taraflarıyla herhangi bir ilişkisi bilinmemektedir. Zaten onların yaşamış oldukları geç XV-erken XVI. yüzyıllarda böyle bir ilişkinin varlığı hiç muhtemel gözükmemektedir. Daha ileriki dönemlerde hem Gerayların, hem de Kırım Hanlığı ile ilgili şahsiyetlerin (ve ordusunun) birçok vesilelerle Bosna-Hersek topraklarında bulundukları bilinse de, söz konusu mezar taşının Kırım'la veya Geraylarla ilişkilendirilmesine esas teşkil edebilecek hiçbir somut delil mevcut değildir.

Bugünkü Türkiye Toprakları



Resim 1:

II. Fetih Geray Han (Ölümü: Hicrî 22 Şaban 1159
[Milâdî 9 Eylül 1746]) (Ayas Paşa Camii haziresi, Saray/
Tekirdağ) (Fotograf: Temmuz 2021).



Resim 2:

III. Selim Geray Han (Ölümü: 1786)
(Ayas Paşa Camii haziresi, Saray/Tekirdağ)
(Fotograf: Temmuz 2021).



Resim 3:

IV. Devlet Geray Han (Ölümü: Hicrî
Ramazan 1194 [Milâdî Eylül 1780])
(Ayas Paşa Camii haziresi, Saray/
Tekirdağ) (Fotograf: Haziran 2012).



Resim 4:

Safa Geray Sultan (Bahadır Geray Sultan'ın
oğlu; ölümü: Hicrî 1102 [Milâdî 1690-
1691]) (Ayas Paşa Camii haziresi, Saray/
Tekirdağ) (Fotograf: Temmuz 2021).



Resim 5:

Cennethan Bikeç (Ölümü: Hicri 1153
[Milâdi 1740-1741]) (Ayas Paşa Camii
haziresi, Saray/Tekirdağ)
(Fotoğraf: Haziran 2012).



Resim 6:

İslâm Geray Sultan (II. Devlet Geray Han'ın
oğlu; ölümü: Hicri 1155 [Milâdi 1742-1743])
(Ayas Paşa Camii haziresi, Saray/Tekirdağ)
(Fotoğraf: Temmuz 2021).

OSMANLI DEVLETİ'NDE
GERAY HÂNEDÂNI
MENSUPLARININ
ÇİFTLİK, İKÂMETGÂH
VE MEZARLARININ
BULUNDUĞU YERLEŞİM
YERLERİ

Bugünkü Türkiye Toprakları Üzerinde Geray Sülâlesi Mensuplarının İkâmet Etmiş Oldukları Çiftlik, Köy ve Diğer Yerleşim Yerleri

*Ahîmehmet Köyü*¹

Günümüzde Tekirdağ İli'nin Ergene İlçesi'ne bağlı bulunan Ahîmehmet Köyü XVI. yüzyıl başlarına, muhtemelen daha da gerisine uzanan bir tarihe sahiptir. Geçmişte Ahî Köyü olarak anılan köy, bağlı bulunduğu Ahî Mehmed yahut Ahîbaba vakfından dolayı Ahîmehmed Köyü olarak da zikredilmekteydi. 1530 yılı tahririnde burası Ahî Köyü olarak kaydedilmişti.² XVI. yüzyılda Ahî Köyü'nün hâsılâtı Ahî Mehmed Evlâdı vakfına vakfedilmişti.³

Ahîmehmed Köyü sözünü ettiğimiz Ahî Mehmed Evlâdı yahut Ahîbaba vakfına bağlı olmak kaydıyla 1710'lu yıllardan itibaren bir çiftlik olarak Geray hânedânı mensuplarının tasarrufunda bulunmaktaydı. Belgelere göre söz konusu çiftlik tam olarak bugünkü Ahîmehmet Köyü üzerinde değil, bu köyün hemen güneyinde yer alan Ahırköy'de bulunmaktaydı.⁴ Bir dönem Kırım Geray Han'ın mutasarrıf olduğu çiftliğe 1790'larda onun oğlu Mübarek Geray Sultan tasarruf etmekteydi. Mübarek Geray Sultan'ın 1796 yılında Ahîbaba vakfı mütevellisi ile çiftliğin merası hakkında ihtilafa düştüğü görülmektedir.⁵

Gerayların, XIX. yüzyılın belirleyemediğimiz bir tarihine kadar Ahîmehmed Çiftliği'ni tasarrufları altında bulundurdıkları kanaatindeyiz. Her halükârda XIX. yüzyılın son çeyreğine kadar çiftliğin ahalisi tamamen

¹ Ahîmehmet Köyü'nün bugünkü durumu ile ilgili bilgilerinden yararlandığımız köy eski muhtarı Mehmet Gönül (1948 Ahîmehmet doğumlu) ile köy sâkinlerinden Hüseyin Demir'e (1935 Ahîmehmet doğumlu) teşekkür ederiz.

² 370 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-İli Defteri (937-1530) I (Ankara, 2001), tıpkıbasım sütun 255.

³ Mehtap Özdeğer, "Vize Kazası Vakıfları –XVI. Yüzyıl Arşiv Kaynaklarına Göre–", *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* (İstanbul), Cilt: XXII, no.: 1 (2007), s. 184. Köyün yerleşim alanının zaman içinde değişiklik gösterdiği anlaşılmaktadır. Günümüzdeki köy yerinin kuzeybatı tarafında, köye 1 km mesafede "Kavakçatağı" mevkiinde bulunan bazı temel kalıntıları Ahîmehmet Köyü'nün evvelki yerleşimlerine ait olmalıdır. Nitekim, şimdiki köyün batı istikametinde yanından geçen Anadere'nin kenarında mevcut olduğu bilinen, ancak hiçbir izi kalmayan Müslüman mezarlığının da o yerleşime ait olduğu tahmin edilmektedir.

⁴ BOA, *Cevdet-Evkaf*, Dosya no.: 605, Gömlek no.: 30535. Ahırköy günümüzde ayrı bir köy olarak mevcut olmayıp Vakıflar Köyü dahilinde bir mevki durumundadır.

⁵ BOA, *Cevdet-Evkaf*, Dosya no.: 605, Gömlek no.: 30535; *Cevdet-Adliye*, Dosya no.: 3, Gömlek no.: 194; A.DVNS.AHK.OZSİ.d., Defter no.: 33, s. 132.

veya büyük çoğunlukla Bulgarlardan oluşmaktaydı. Ahımehmet Köyü'nün demografik yapısı sözünü ettiğimiz tarihten itibaren radikal değişiklikler göstermiştir.⁶ Bu durum, köyün sosyal hafızasını da büyük ölçüde yok etmiştir. Bu bakımdan, köyde Gerayların yaşadığı devre ve ondan öncesine ait nesiller arasında nakledilebilecek bilgi de kalmamıştır.

*Ahmedikli Köyü*⁷

Günümüzde Tekirdağ'ın Merkez İlçesi'ne bağlı olan Ahmedikli Köyü, II. Bahadır Geray Han'ın son iki yılını yaşadığı ve orada ölerek defnedildiği köydür. II. Bahadır Geray Han Kırım'ın Rusya tarafından ilhakı sonrasında Kafkasya'da ikamet etmekteyken, 1789 yılında sâbık hanın orada bulunmasının kargaşaya yol açabileceğinden endişe eden⁸ Bâb-ı Âlî tarafından bir gece baskınıyla tutulup⁹ Eylül 1789'da İstanbul'a getirtildi. II. Bahadır Geray Han, Osmanlı payitahtında Beykoz'da bir buçuk ay ağırlandıktan sonra kendisine bir çiftlik tedarik edilene kadar geçici olarak Edirne sarayında ikâmet ettirildi.¹⁰ Bu arada, Ahmedikli Çiftliği Osmanlı Devleti tarafından 1790 yılı ilkbaharında Ohannes isimli bir Ermeni sarraftan satın alınarak II. Bahadır

⁶ Köye, 93 Harbi (1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı) sonrasında Osmanlı Devleti'nin yeni teşkil edilen Bulgaristan devletine terk ettiği topraklardan gelen bir grup muhacir yerleşmiştir. Köyün yerli Bulgar ahalisi ise Balkan Savaşları'na bağlı olarak 1913'de Ahımehmed'i terk etmek zorunda kalmıştır. Ahımehmet Köyü'ne 1935 yılında Romanya'dan (daha doğrusu o tarihte Romanya'ya ait olan, ancak 1945'te Bulgaristan'a bırakılan Güney Dobruca'dan) ve 1951'de de Bulgaristan'dan gelen Türk muhacirler iskân edilmiştir.

⁷ Ahmedikli köyünün bugünkü durumu ile ilgili bilgilerinden yararlandığımız köy sâkinlerinden Recep Üstünoğlu (1923 Kaşıkçı Köyü doğumlu), Halil Ocakdar (1933 Ahmedikli doğumlu), Ahmet Cumalı (1934 Ahmedikli doğumlu) ve Rahim Üren'e (1958 Ahmedikli doğumlu) teşekkür ederiz.

⁸ BOA, HAT, Dosya no.: 182, Gömlek no.: 8349; HAT, Dosya no.: 183, Gömlek no.: 8457. Aslında Bâb-ı Âlî en azından 1784'den beri II. Bahadır Geray Han'ı kandırarak veya zorla Kafkasya'dan Rumeli'ne getirtmek, orada bir çiftliğe iskân etmek ve böylece göz önünde bulundurmamak istiyordu. II. Bahadır Geray Han ise buna yanaşmamaktaydı. HAT, Dosya no.: 21, Gömlek no.: 1011/B; HAT, Dosya no.: 21, Gömlek no.: 1011/C; *Cevdet-Hariciye*, Dosya no.: 78, Gömlek no.: 3858. II. Bahadır Geray Han'ın gelmemekte inat etmesi halinde cebren getirilmesi fikrini tasdik eden Sultan III. Selim, onun için "Bu tarafa celb olunması ehemmi ve elzemdir" diye yazmıştı. HAT, Dosya no.: 183, Gömlek no.: 8457.

⁹ Kesbi Haşım Mehmed Efendi, *Ahvâl-i Anapa ve Çerkes. Anapa ve Çerkesya Hatıraları* (Hazırlayan: Mustafa Özsaray) (İstanbul, 2012), s. 73.

¹⁰ Azizler Kiril ve Metodiy Millî Kütüphanesi, Şark Bölümü (*Natsionalna biblioteka "Sv. Sv. Kiril i Metodiy", Orientaliski otdel*) (Sofya) (Bundan sonra NBKM olarak zikredilecektir), f. 1, a.e., 4206; BOA, HAT, Dosya no.: 180, Gömlek no.: 8149; *Cevdet-Eyâlât-ı Mümtâze*, Dosya no.: 5, Gömlek no.: 248; HAT, Dosya no.: 182, Gömlek no.: 8349; *Ali Emiri-Birinci Abdülhamid*, Dosya no.: 11, Gömlek no.: 1022.

Geray Han'a ihsan edildi ve Han da buraya yerleştirildi.¹¹ Kendisine çiftlik verilmesiyle birlikte, sâbık hana ödenmekte olan 150 guruş aylık kesildi.¹² Senelik toplam 2.584 gurusluk sâlyânesinin ödenmesi ise devam etmekteydi.¹³ II. Bahadır Geray Han'ın çiftliğine dahil olan tarlalar yalnızca şimdiki Ahmedikli Köyü arazisine münhasır olmayıp, çevredeki Kaşıkçı, Topçu, Çakırcı, Karacamurad ve Kılıçlı köyleri arazilerindeki bazı tarlaları da ihtiva etmekteydi. Kendisine çiftlik tahsis edilmiş ve sâlyâne bağlanmış olan II. Bahadır Geray Han'ın bunlara rağmen Ahmedikli'deki günlerinde ekonomik yönden sıkıntılı olduğu anlaşılmaktadır.¹⁴ Sâbık hanın beraberinde 40-50 kişilik maiyeti bulunmaktaydı. Ahmedikli Çiftliği'nde bu kadar kimsenin barınmasına uygun yer mevcut olmamalıdır ki, II. Bahadır Geray Han çiftliğe yerleşmesinden 20 ay sonra Bâb-ı Âlî'ye yazdığı bir yazısında, adamlarının en azından bir kısmının ahırlarda kalmaya mecbur olduğundan şikâyet etmekteydi. Sâbık hanın 1791 yılı itibarıyla 5.800 guruş, yani sâlyânesinin çok üzerinde borç yükü altında bulunması onu çok zorlamaktaydı. Bu bakımdan, yine Tekfurdağı'ndaki Sırtköy Çiftliği'nin kendisine verilmesi için teşebbüste bulunmuş, ancak buna cevap alamamıştı.¹⁵

Ahmedikli'de iki yıl yaşayan II. Bahadır Geray Han 1791 yılında vefat ederek Ahmedikli Camii haziresinde defnolundu.¹⁶ II. Bahadır Geray Han'ın kabri günümüze ulaşamamıştır. II. Bahadır Geray Han'ın vefatıyla çiftliğin mülkiyeti çevredeki bazı şahısların birtakım hak iddialarına rağmen neticede oğlu Selim Geray Sultan'a ve kızı Mevîli Sultan'a geçti. O esnada Kuban havâlisinde Anapa yakınlarında ikâmet etmekte olan¹⁷ Selim Geray Sultan hissesi-

¹¹ BOA, *Cevdet-Eyâlât-ı Mümtâze*, Dosya no.: 18, Gömlek no.: 872; *Cevdet-Maliye*, Dosya no.: 450, Gömlek no.: 18202. Ahmedikli Çiftliği (anlaşıldığına göre Sarraf Ohannes'den önce) sâbık bostancıbaşılardan Hacı Ahmed Ağa'ya aitti. Belki de ismini ondan almaktaydı. NBKM, f. 1, a.e., 4206.

¹² BOA, *Cevdet-Eyâlât-ı Mümtâze*, Dosya no.: 21, Gömlek no.: 1024.

¹³ NBKM, f. 1, a.e., 4206.

¹⁴ BOA, *Cevdet-Maliye*, Dosya no.: 450, Gömlek no.: 18202; *HAT*, Dosya no.: 1399, Gömlek no.: 56258. 1790 yahut 1791'de II. Bahadır Geray Han zaruret içinde olduğu gerekçesiyle kendisine Ramazan münasebetiyle 3000 guruş atıyye verilmesi ricasında bulunmuş, Padişâh iradesiyle kendisine 1500 guruş verilmişti. *HAT*, Dosya no.: 1399, Gömlek no.: 56258; *HAT*, Dosya no.: 197, Gömlek no.: 9896.

¹⁵ NBKM, f. 1, a.e., 4206.

¹⁶ Halim Giray, *Gülbün-ü Hânân (Kırım Hanları Tarihi). Değerlendirme-Metin-Tıpkıbasım* (Hazırlayanlar: Alper Başer-Alper Günaydın) (İstanbul, 2013), s. 109. Halim Geray Sultan Bahadır Geray Han'ın Hicrî olarak ölüm yılını (1206) vermekle beraber ayını vermemektedir. II. Bahadır Geray Han'ın ölümü üzerine kendisine bağlanmış olan 150 gurusluk aylığının kesilmesi hakkında düzenlenmiş olan bir belgenin 19 Ekim 1791 tarihini taşımasından dolayı son Kırım Hanı'nın ölümünün bu tarihten kısa bir süre önce gerçekleştiği anlaşılmaktadır. BOA, *Cevdet-Maliye*, Dosya no.: 100, Gömlek no.: 4436.

¹⁷ BOA, *Cevdet-Hariciye*, Dosya no.: 21, Gömlek no.: 1049. Rusya tarafında rehin olarak bulunan

ni kız kardeşine sattı. Meñli Sultan da babasından kalan 7.000 kuruşluk borcu ödeyebilmek için sâbık hanın yegâne mülkü olan çiftliğini satmak zorunda kaldı.¹⁸

Ahmedikli Köyü'nün bugünkü sâkinleri Gerayların bir zamanlar burada yaşadıkları hakkında bilgi sahibi değillerdir. Bununla birlikte, köyde geçmişte bir çiftliğin bulunduğu hatırlanmaktadır. Bu çiftlik Gerayların sahip oldukları çiftlik olmalıdır.¹⁹ Köyün eski camisi çok yıpranmış olduğu gerekçesiyle köy halkı tarafından 1960'larda yıkılmıştır. II. Bahadır Geray Han'ın gömülü olduğu cami de bu yapı olmalıdır. Yeni cami eskisinin yerine 1962'de inşa edilmiştir. Mevcut caminin avlusunda geçmişten kalan mezar taşları yoktur.

Evvelce eski caminin yanında mezar taşları olduğu hatırlanmakla birlikte, bunların hiçbirinin üzerinde yazı bulunmadığı söylenmektedir. Eğer bu doğru ise, bir Kırım Hanı'nın mezar taşının sıradan görüntülü, hele yazısız olması hiç muhtemel olmadığından II. Bahadır Geray Han'ın baştaşının XX. asrın ortalarından önceki bir tarihte kaybolmuş olduğu düşünülebilir.²⁰

Selim Geray Sultan'a Rusya ordusunda rütbe dahi verilmişti. Bununla birlikte, Rusya tarafından firar ederek Anapa'ya gelmiş, hatta Osmanlı saflarında Anapa'nın savunmasında yer almıştı. *HAT*, Dosya no.: 1394, Gömlek no.: 55816; *Cevdet-Hariciye*, Dosya no.: 90, Gömlek no.: 4456. Bununla birlikte, Selim Geray Sultan'ın Kuban taraflarında bir probleme sebebiyet vereceği düşüncesinde olan Bâb-ı Âlî onu da bir yolunu bulup İstanbul'a göndermek istiyordu. *HAT*, Dosya no.: 180, Gömlek no.: 8149. Ancak, Selim Geray Sultan babası gibi zorla İstanbul'a götürülmekten endişe etmekte ve Osmanlı makamlarına güvenmemektedir. O kadar ki, 1791'de Osmanlı Devleti'nin kendisine gönderdiği 2500 gurusu almak için çağırıldığında "Pederim gibi beni de gemiye koyup Rumeli'ye göndereceksiniz" diyerek Anapa şehri içine gelmekten imtina etmiş, para kendisine ancak akrabaları olan Kabarday beylerinden Zanoğlu Mehmed Geray (Zanıkko Muhammed Geri) ve Kalyatoğlu İsmail Beyler tarafından ulaştırılmıştı. *BOA*, *Cevdet-Hariciye*, Dosya no.: 23, Gömlek no.: 1125. Selim Geray Sultan 1794 sonlarında yine Anapa yakınlarında bulunmakta ve Osmanlı Devleti'nin Geray sultanlara bağladığı sâlyânesini almaya devam etmekteydi. *BOA*, *Cevdet-Hariciye*, Dosya no.: 21, Gömlek no.: 1049.

¹⁸ *BOA*, *Cevdet-Maliye*, Dosya no.: 450, Gömlek no.: 18202. Ahmedikli Çiftliği'nin bütün müstemilatı ile birlikte 1790'da 5.877 kuruşa alındığı hatırlanacak olursa (*Cevdet-Eyâlât-ı Mümtâze*, Dosya no.: 18, Gömlek no.: 872) II. Bahadır Geray Han'ın borcunun bu rakamın bile üzerinde olması dikkat çekicidir.

¹⁹ Anlatılanlara göre, söz konusu çiftliğin son sahibi çiftliği komşu Kaşıkçı Köyü'ne yerleşen muhacirlere satmıştır. Kaşıkçı Köyü'ndeki muhacirler ise 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi) neticesinde Bulgaristan'a bırakılan topraklardan bu köye göç etmiş Türkler olduklarından, çiftliğin XIX. asrın son çeyreğinde satılmış olduğu anlaşılmaktadır. İlk defa bu şekilde elden çıkarılan çiftliğin arazisi müteakip yıllar içinde parsel parsel satılmış ve çiftlik tamamen ortadan kalkmıştır. Şimdiki köyün yerleşim alanı içinde kaldığı anlatılan çiftlikten günümüze ulaşabilen yegâne iz çiftliğin kuyusundan ibarettir.

²⁰ Ahmedikli Köyü'nün mezarlığında ise Osmanlı dönemine ait bazı mezar taşlarına rastlanmaktadır. Bu mezar taşları arasında da Geraylara ait olan herhangi birine rastlanmadık. Söz konusu taşların içinde en eskisi Halil adlı bir kişiye ait olup Hicrî 1228 (Milâdî 1813) yılı tarihini

GERAY HÂNEDÂNI
MENSUPLARININ
OSMANLI DEVLETİ'NDE
SÜRGÜN EDİLDİKLERİ
ADALAR

Bozcaada

Bozcaada'ya Geray sülâlesi mensubu pek çok kişi sürgün edilmiştir. Bu Geraylardan bazıları burada uzun yıllar yaşamış, hatta adada ölecek defnedilmiş olabilirler. Aradan geçen yaklaşık iki yüzyıllık bir süreye ve adanın radikal şekilde değişen nüfus yapısına bağlı olarak, Bozcaada'da Gerayların geçmişteki varlığına işaret eden hiçbir maddî kalıntı yahut sözlü hatıra günümüze ulaşamamıştır. Adada bir zamanlar hayli geniş olduğu söylenen Müslüman mezarlık ve hazirelerinden geriye kalabilen mezar taşları da parmakla sayılabilecek kadar az sayıda olup, aralarında Geraylara ait olanlar bulunmamaktadır. Bozcaada'ya sürüldüğünü yahut bilfiil gelmemiş olsalar bile haklarında buraya sürgün emri çıkarıldığını tespit edebildiğimiz Geray hânedânı mensupları şunlardır:

Cihan Geray Sultan (Âdil Geray Han'ın oğlu): Çoban Geraylardan olan Cihan Geray Sultan Karinâbâd'da yaşamaktaydı. Cihan Geray Sultan “nice şekâvet ve fesâdât eylediği” gerekçesiyle 1698 yılının ikinci yarısında kalebind olarak Bozcaada'ya sürgün edildi. Aslında aynı gerekçeyle daha önce Rodos'a sürülmüş ve orada 8 yıl gibi uzun bir süre kaldıktan sonra affedilmiş ve Rumeli'ne geri dönmüştü.¹ Cihan Geray Sultan'ın Bozcaada'da ne kadar kaldığını belirleyemedik.

Mehmed Geray Sultan (Hanzâde Ahmed Geray Sultan'ın oğlu): Mehmed Geray Sultan'ın 1698'de cezirebind olarak Bozcaada'ya sürgün edilmesi için hüküm çıkmıştı. Onun aynı yıl Bozcaada'ya vardığı bilinmektedir.² Burada özellikle ilginç olan husus, Mehmed Geray Sultan'ı şekavetle suçlayarak nefsinin ıslah etmesi için sürgün edilmesini isteyen bizzat babası Ahmed Geray Sultan olmasıydı.³ Söz konusu Mehmed Geray Sultan'ın Bozcaada'da ne kadar kaldığını ve babası Ahmed Geray Sultan'ın hangi hanın oğlu olduğunu belirleyemedik.

Küçük Gazi Geray Sultan: Hanzâde olan ve Yanbolu Kazâsı'nın Rumçiftliği Köyü'nde ikamet etmekte olan Küçük Gazi Geray Sultan Kızılağaç Yenicesi ve Hatuneli sâkinleri tarafından on kadar adamıyla çevredeki yolları

¹ BOA, *İbnülemin-Hariciye*, Dosya no.: 5, Gömlek no.: 474; Seniha Şen, “30 Numaralı Atık Şikâyet Defteri (1110/1698) (İnceleme-Metin)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2018), ss. 97-98.

² BOA, *İbnülemin-Hariciye*, Dosya no.: 6, Gömlek no.: 549.

³ Şen, “30 Numaralı Atık Şikâyet Defteri (1110/1698) (İnceleme-Metin)”, s. 176.

GERAY HÂNEDÂNI
MENSUPLARININ
OSMANLI DEVLETİ'NDE
KURDUKLARI VAKIFLAR

Geray hânedânı mensupları Osmanlı Devleti'nde birçok vakıflar kurarak bir yandan kendi nesillerinden olup Rumeli'nde yaşayan ve yaşayacak olanlara daimî birer gelir temin etmeyi, diğer yandan da yaptırdıkları hayır eserlerinin idamesini amaçlamışlardır. Bu vakıflar hânedân mensuplarının ika-met ettikleri Rumeli şehir ve kasabalarıyla Rodos Adası'nda kurulmuşlardır. Rumeli'ndeki Geray hânedânı vakıfları arasında en bilinenleri, XVIII. yüzyılda her ikisi de Kırım tarihinde kalıcı izler bırakmış büyük hanlardan kabul edilen I. Selim Geray Han ve Arslan Geray Han tarafından kurulmuş olan iki vakıftır. Geray hânedânı mensuplarının Osmanlı topraklarında kurdukları vakıflardan belirleyebildiklerimiz şunlardır:¹

Mahzûne (Meczûbe) Hatun Vakfı

Tespit edebildiğimiz kadarıyla Geray hânedânı mensupları tarafından Osmanlı toprakları dahilinde kurulan ilk vakıf, I. Saadet Geray Han'ın² annesi Ana Beyim Mahzûne (Meczûbe) Hatun tarafından Yanbolu'daki hayratı için kur-durulmuş olan vakıf olmalıdır. 30.000 akçe nakit ile kurulmuş olan bu vakfın gelirinin edâhânlar, nezaret, Kur'an hatim edilmesi, muallim, Tebareke okun-ması, kandil gecelerinde helva yapılması ve dağıtılması, aydınlık için mum ve temizlik işleri ve noktacı için sarfı öngörülmüştü.³

Durbike (Daverbike?) Sultan Vakfı

Geray hânedânı mensuplarının sürgünde bulundukları Rodos Adası'nda da vakıfları bulunmaktaydı. IV. Mehmed Geray Han'ın annesi ve I. Selâmet Geray Han'ın hanımı Durbike (Daverbike?) Sultan'ın XVII. yüzyılda kurdur-

¹ Geray hânedânı mensuplarının Osmanlı topraklarında kurdukları vakıfların tespit edebildik-lerimizden ibaret olmadığına ve başka birçoklarının mevcut olduğuna şüphe etmiyoruz.

² Bu vakfın kaydı Hicrî 1006 (Milâdî 1597-1598) tarihli Silistre Livâsı (Sancağı) Vakıf Defte-ri'nde geçtiğinden, Mahzûne (Meczûbe) Hatun Kırım tahtına çıkmış üç Saadet Geray Han'dan ancak birincisinin annesi olabilir. Bu durumda bu vakıf XVI. yüzyılın ilk yarısında kurulmuş olmaktadır.

³ Ahmet Cebeci, "Silistre Sancağı Vakıfları ve H. 1006 (1597-1598) Tarihli Silistre Livası Vakıf Defteri (No: 561)", *Vakıflar Dergisi* (Ankara), no.: 20 (1998), s. 460.

NETICE

Kırım Hanlığı'nın hükümdarlık hânedânı olan Geraylar, İslâm tarihinin de çok önemli hânedânlarından biridir. Cengiz Han'a dayanan soylarıyla, Gerayların hükümdarlık meşruiyeti tartışılmazdı. Altın Orda'nın vârisi ve devamı olan Kırım Hanlığı, bütünüyle Geray hânedânı etrafında şekillenmiştir. Kırım Hanlığı'nı Geraylar olmadan tasavvur etmek mümkün değildir. Hanlığın başında bulundukları üç buçuk asır boyunca Kırım tahtında Gerayların yeri ni başka bir hânedânın alması hiçbir zaman söz konusu olmamıştır. Kırım Hanlığı'nın Osmanlı Devleti ile ittifak ve himaye ilişkisi içinde bulunduğu 1475-1772 yılları arasındaki dönemde de bu durum değişmemiştir.

Gerayların Kırım hanlık tahtındaki vazgeçilmezliklerinin sebebi elbette ki onların olağanüstü kişilerden müteşekkil olmaları değildi. Diğer bütün hânedânlar gibi Geraylar arasında basiretleri, bilgelikleri, popülerlikleri, idarî ve askerî başarıları ile öne çıkan hükümdarlar bulunduğu gibi, silik, iktidarsız, basiretsiz, zalim ve tebalarının sevgisini kazanamamış başkaları da vardı. Hânedânın her bir figürü için tarihin vereceği birbirinden çok farklı hükümler olabilecektir. Altın Orda'nın vâris devletlerinden biri, hatta teorik olarak Altın Orda'nın kendisi olan Kırım Hanlığı tahtında bulunmaları itibarıyla Geray hânedânı için Cengizli soyuna mensubiyet zarurî olmakla birlikte, yeterli faktör değildi. Nitekim, Altın Orda coğrafyasının içinde ve dışında çok sayıda başka Cengizliler vardı. Ancak, Gerayların Kırım tahtındaki uzun saltanatları boyunca onları başka hânedânlardan, hatta ortak ataya dayandıkları diğer Cengizli hânedânlarından ayırt eden kendine has kimlikleri, kültürleri, gelenekleri, hiyerarşileri ve sembolleri oluşmuştur. Esasen bu kimlik, kültür, gelenek ve semboller Kırım Hanlığı'nın aslî vasıfları haline dönüşmüş, bir manâda onun çimentosu olmuşlardır. Diğer bir ifadeyle, Kırım Hanlığı tahtında herhangi bir Cengizli hânedânının mensupları değil, sadece Geraylar olabilirdi. Gerçekte Altın Orda'da olduğu gibi Kırım Hanlığı'nda da Han'ın otoritesini ananevî olarak belirli ölçüde sınırlayan kudretli gruplar ve kurumlar mevcut idiyse de, hanlar daima mutlak hükümdarlar oldukları inancıyla hareket etmişler ve bu intibayı vermeye özen göstermişlerdir.

Geray hânedânının Kırım Hanlığı tahtındaki üç buçuk asırlık kesintisiz hükümlerinin nasıl gerçekleştiği sorusuna cevap verebilmek için öncelikle buna neyin engel olabileceğini irdelemek gerekmektedir. Geray hânedânını üç faktör yerinden edebilir yani Kırım tahtından indirebilirdi: 1) Kırım hanlık elitinin yahut halkının Gerayları devirerek yerine başka bir sülâleyi geçirme-

*Osmanlı Devrinde Geray Hânedânı Mensuplarının
Tasarruflarında yahut Mülkiyetlerinde Bulunan Çiftliklerin ve
İkamet Yerlerinin Genel Listesi*

Bugünkü Türkiye:¹

Ahîmehmed/Ahîmehmet (Tekirdağ-Ergene)
Ahmedikli (Tekirdağ-Merkez)
Akören (İstanbul/Silivri)
Akyazılı (Akzile?) (Kırklareli-Lüleburgaz)
Asılbeyli (Kırklareli-Lüleburgaz)
Avcılar/Evciler (Kırklareli-Pınarhisar)
Bahçe (Tekirdağ-Saray)
Balabanlı (Tekirdağ-Muratlı)
Balçıkpazarı (Tekirdağ-Saray)
Bedir (Kırklareli-Lüleburgaz)
Beylerce (Tekirdağ-Saray ?)
Bostanlı (Edirne-Havsa)
Büyük Bacdar (Tekirdağ-Hayrabolu)
Çakıllı (Tekirdağ-Saray)
Çayla/Çaylı (Tekirdağ-Saray)
Çongara/Cevizköy (Kırklareli-Vize)
Davudça (İstanbul-Silivri)
Dokuzhöyük (Kırklareli-Merkez)
Dumanca (Tekirdağ-Saray)
Edirköy (Tekirdağ-Saray)
Erikler/Eriklyurdu (Kırklareli-Babaeski)
Hacıfakih/Hacıfaklı (Kırklareli-Pınarhisar)
Halil Efendi Çiftliği (İstanbul Kemerler civarında ?)
Hasbuğa (Kırklareli-Vize)
Hazinedar (Kırklareli-Babaeski)
Hedeyli (Tekirdağ-Hayrabolu)
İmampazarı (Kırklareli-Pehlivan köy)

¹ Çiftliklerin adlarının arkasından “/” işaretinden sonra burasının sonradan verilen adı, parantez içinde de çiftliklerin bugün bağlı bulunduğu il ve ilçe isimleri verilmiştir.

Kadıköy-Karamurat (İstanbul-Silivri)
Karaağaç/Hacıyakup (Kırklareli-Lüleburgaz)
Karabürçek (Tekirdağ-Hayrabolu)
Karagözçeşme (Tekirdağ-Saray ?)
Karahalil (Kırklareli-Babaeski)
Karakoç (Kırklareli-Merkez)
Karamehmedli/Karamehmet (Tekirdağ-Çorlu)
Karapürçek (Tekirdağ-Saray)
Keskinli/Mandıra/Sütlüce (Kırklareli-Lüleburgaz)
Kiçiköy?/Keçi Köyü? (Kırklareli-Vize)
Kileci (Tekirdağ-Hayrabolu)
Köprüce (Tekirdağ-Marmara Ereğlisi)
Kuleli (Kırklareli-Babaeski)
Kurtdere (Tekirdağ-Saray)
Küçük Bacdar (Tekirdağ-Hayrabolu)
Küçük Halkalı – Kestanelik (İstanbul-Çatalca)
Lahna/Lahana (Tekirdağ-Hayrabolu)
Mengeret/Düzova (Kırklareli-Vize)
Misinli (Tekirdağ-Ergene)
Ortabayır (Tekirdağ-Saray ?)
Oruçlu (Kırklareli-Babaeski)
Osmanlı (Edirne-Havsa)
Örencik/Örensekisi/Evrensekiz (Kırklareli-Lüleburgaz)
Örenli/Evrenli (Kırklareli-Vize)
Örey (Tekirdağ-Hayrabolu)
Pınarbaşı/Paşaköy (Tekirdağ-Ergene)
Rumbeyli/İslâmbeyli (Kırklareli-Pınarhisar)
Satıköy/Sakızköy (Kırklareli-Lüleburgaz)
Silis/Güzelbeyli (Tokat-Zile)
Sinanlı (Tekirdağ-Saray)
Siyavuşpaşa (İstanbul-Bahçelievler)
Sofular (Kırklareli-Vize)
Subaşı (İstanbul-Çatalca)
Taşlı/Eskitaşlı (Kırklareli-Lüleburgaz)
Tatarlı/Okçular (Kırklareli-Vize)
Tekkeşeyhler/Ulukonak (Kırklareli-Merkez)
Temrezli (Tekirdağ-Hayrabolu)
Turgutbey (Kırklareli-Lüleburgaz)
Türkkefere/Türkgeldi (Kırklareli-Lüleburgaz)
Türkmenli (Tekirdağ-Marmara Ereğlisi)

Ulubat/Uluâbâd (Karacabey-Bursa)

Üsküp (Kırklareli-Merkez)

Yundalan (Kırklareli-Merkez)

Bugünkü Bulgaristan:²

Abdullah (Yanbolu)

Ağaçlar/Ekzarh-Antimovo (Yanbolu)

Aladağ-Aladağlı/Gergevets (İslimye)

Aliobası/Çervenakovo (Yeni Zağra)

Araplı/Çernoze (Kızılağaç Yenicesi)

Arnavut/İreçekovo (Yanbolu)

Artıklar/Kruşare (İslimye)

Atlioğlu/Konövo (Yeni Zağra)

Ayıcı Mahalle-Alibey/Meçkarevo (İslimye)

Azab/Veselinovo (Yanbolu)

Baruk/Zavet (Karinâbâd)

Beştepe/Pet mogili (Yeni Zağra)

Beyköy-Türk Beyköy/İskra (Karinâbâd)

Buhalı/Bikovo (İslimye)

Burgucu/Gorno-Aleksandrovo (İslimye)

Bükürçeli-Bekirceli/Virovo-Neyçevo-Tserkovski (Karinâbâd)

Cinova-Cinali/Zlati-Voyvoda (Yeni Zağra)

Cumalı/Haci Marinovo-Jitosvyat (Karinâbâd)

Çanakçı/Dolno Paniçerovo- Paniçerovo (Yeni Zağra)

Çargan-Çağırgan (Yanbolu)

Çarıkoğlu (Yanbolu)

Çerkeşli/Mihaylovo-Jelyu Voyvoda (İslimye)

Çıtak/Tiça (Osmanpazarı)

Çömlek/Botevo (Yanbolu)

Çubuklu/Lulitsa (İslimye)

Dedeköy-Dedeviran-Dedeviran Kalesi/Dyadovo (Yeni Zağra)

² Çiftliklerin adının ardından “/” işaretiyle sonra söz konusu yerin sonradan verilen Bulgarca adı, parantez içinde de Osmanlı döneminde bağlı olduğu idarî birim verilmiştir. Aynı yerin birden fazla Türkçe ve Bulgarca isimleri olduğunda bu isimler aralarına “-“ konularak sıralanmıştır. Bazı köy yahut çiftliklerin bugünkü isimleri tespit edilemediğinden veya bu yerleşim birimleri artık ortadan kalmış bulunduklarından onların resmî Bulgarca isimleri verilememiştir.

- Değirmendere/Gavrailovo (İslimye)
 Deliceli-Dilciler /Gradets-Polski Gradets (Eski Zağra)
 Doğancı/Sokolovo (Burgaz-Aydos)
 Dokuzöyük/Devetintsi (Karinâbâd)
 Dutluca-Tutluca-Terkebolu/Kaloyanovo (İslimye)
 Erdoğanlı-Yenice/Sokol yahut Erdoğanlı Çiftliği-Çiftlik/Radevo (İslimye-
 Yeni Zağra)
 Esedli-İneli (Yanbolu)
 Esirli/Blatets (İslimye)
 Eskiistanbulluk/Veliki Preslav (Şumnu)
 Fındıklı-Bulduklu/Tervel-Tenevo (Yanbolu)
 Garipçe-Karapça/Malomir (İslimye)
 Gâvurkuyusu-Kâfırkuyusu/Gurkovo (Balçık)
 Gençali/Mladovo (Yeni Zağra)
 Gerdelli/Nevestino (Karinâbâd)
 Gerdeme-Gerdime-Adatepe Gerdemesi/Pitovo (Yanbolu-Yeni Zağra)
 Gökçeviran-Gökçeören/Podvis (Karinâbâd)
 Gökmen (Manastır Nahiyesi)
 Güğümlü/Krumovo (Yanbolu)
 Gülmen (Kölemenova/Gülova)/Roza (İslimye)
 Hamzaviran/Hamzaören/Bezmer (Yanbolu-İslimye)
 Hasanağa Çiftliği (Yanbolu)
 Hocaömer-Hocamar /Rudnik (Ahyolu Burgazı)
 İlica/Banya (Yeni Zağra)
 İbrahimli/Svoboda-Kunevo (İslimye)
 İncikhisar/Okop (Yanbolu)
 İsabeyli/Pçela (Kızılağaç Yenicesi)
 İsitli/Devetak (Karinâbâd)
 İskenderli (Karinâbâd)
 İsrailce-Istralca/Stralca (Yanbolu)
 Kadıköy-Küçük Kadıköy /Kozarevo (Yanbolu)
 Karaağaç/Bryastovets (Ahyolu Burgazı)
 Karacalar/Polyak (Karinâbâd)
 Karacalar-Karacalı/Sirnevo (Yanbolu)
 Karacamuradlı (Karacamurad)/Elenovo (İslimye)
 Karaevhadlar (Karaatlar/Karaahatlar)/Vrani kon (Osmanpazarı)
 Karahasanlı [Karahüseynli]/Panaretovtsi (İslimye)
 Karakaya/Kozare (Yanbolu)
 Karasarlı/Seliminovo (İslimye)
 Karatepe/Çerni Vrih (Ahyolu Burgazı)

Kargaköy/Hanovo (Yanbolu)
Karguna/Kargon (Yanbolu)
Kasaplı (Yanbolu)
Kasımbaba/Çintulovo (İslimye)
Kavak/Topolitsa (Aydos)
Kavlaklı/Topolçane (İslimye)
Kayalı/Kameno (Ahyolu Burgazı)
Keleş Mahallesi-Keleşköy/Troyanovo (Ruskasrı)
Kermenli-Germiyanlı/Kermen (Yanbolu)
Kızılcıklı/Dryanovo (Yanbolu)
Kispetli/Karanovo (Yeni Zağra)
Kofraz (?) (Yanbolu)
Korten-Kürtene (Yeni Zağra)
Korucu/Pıdarevo-Polsko Pıdarevo (Yeni Zağra)
Kovanlık (Karinâbâd)
Kovanlık (Yanbolu)
Köçekler/Rıçenitsa (İslimye)
Köpekli/Peştersko (Ahyolu Burgazı-Aydos)
Kölemen/Kölmen (Şumnu)
Köpekli/Mokren/Avramov (Karinâbâd)
Kulağuzlu-Kulazlı/Krumovo-gradişte (Ahyolu Burgazı-Karinâbâd)
Kulaklı/Zavoy (Yanbolu)
Küçük Ceşli/Malko Çoçoveni (İslimye)
Küçük Çenge/Malko-Çenge-Bulçino-Kara-Georgievo (Burgaz-Aydos)
Maslah Hoca/Gılıbintsi (Yanbolu)
Maynaslı/Sıbrano (Yeni Zağra)
Muharrembey/Staro selo (İslimye-Yeni Zağra)
Nalbantlar/Kovaçite (İslimye-Eski Zağra)
Nusretli (Kızılağaç Yenicesi)
Orta Çiftlik (Yanbolu)
Osmanlı (Kızılağaç Yenicesi)
Ömerce-Omarca/Omarçevo (İslimye)
Örenli-Evrenli/Jeleznik (Karinâbâd)
Örölmüş/Krumovo-Ezero (Yeni Zağra)
Paşaköy/ Paşino-Malenovo (Yanbolu)
Pazarcık/Tırgovişte (Yeni Zağra)
Rumçiftliği-Urumçiftlik/Stara-reka (Yanbolu)
Saranlı Yeniköy/Telets-Kamenets (Yanbolu)
Saray (Yanbolu)
Sarihocalı-Saraceli-Soruceli-Sarihoca/Çarda (Yanbolu)

Sekban-Seymen/Sigmen (Karinâbâd)
Semizce-Semihçe/Klokotnitsa (Hasköy)
Sultan Mahalle/Gledaço (Eski Zağra)
Sungurlar/Sungurlare (Karinâbâd)
Şâmî (Burgaz-Karinâbâd)
Şeyhler/Raklitsa (Aydos)
Tatarköy/Gılıbets (Ahyolu Burgazı)
Tavşantepe/Kabile (Yanbolu)
Tekke/ Kalugero (Grafitovo) (Yeni Zağra)
Tellâl-Dellâl-Tellâlköy/Klikaç (Aydos)
Torlak-Torlak Mahalle/Zagortsi (Yeni Zağra)
Upçeli/Asenovo (Yanbolu)
Velibey/Veliçka (Şumnu)
Vırbiçe/Vırbitsa (Şumnu)
Yenibeyli/Kirilovo (Kızılağaç Yenicesi)
Yeniköy
Yeniköy/Novaço (İslimye)
Yenimahalle/Hacidimitrovo (Yanbolu)

Bugünkü Romanya

Tekkeli/Tichileşti (Hırşova)

Bugünkü Yunanistan

Hamidli (Tırhala)

*Türkiye’de, Bulgaristan’da ve Yunanistan’da Bulunan
Geray Hânedânı Mensuplarına Ait Mezar Taşları ve
Yapıların Genel Listesi*

TÜRKİYE

Mezar taşları:¹

Ayas Paşa Camii Haziresi (Saray/Tekirdağ)

II. Fetih Geray Han (ölümü: Hicrî 22 Şaban 1159 [Milâdî 9 Eylül 1746]).

III. Selim Geray Han (ölümü: Hicrî 1200 [Milâdî 1786]).

IV. Devlet Geray Han (ölümü: Hicrî Ramazan 1194 [Milâdî Eylül 1780]).

Safa Geray Sultan (Bahadır Geray Sultan’ın oğlu; ölümü: Hicrî 1102 [Milâdî 1690-1691]).

Cennethan Bikeç (ölümü: Hicrî 1153 [Milâdî 1740-1741]).

İslâm Geray Sultan (II. Devlet Geray Han’ın oğlu; ölümü: Hicrî 1155 [Milâdî 1742-1743]).

... (taşın bu kısmı kırıktır) Geray Sultan (Kırım Geray Han’ın oğlu; ölümü: Hicrî 1181 [Milâdî 1767-1768]).

Nahife Sultan (Kalgay İslâm Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan’ın kızı; ölümü: Hicrî 5 Rebîyülâhir 1181 [Milâdî 31 Ağustos 1767]).

Kaplan Geray Sultan (ölümü: Hicrî 1183 [Milâdî 1769-1770] – baştaşında “Geray” değil “Gerey” şeklinde yazılmıştır).

İslâm Geray Sultan (ölümü: Hicrî 1186 [Milâdî 1772-1773]).

Ali Geray Sultan (İslâm Geray Sultan’ın oğlu; ölümü: Hicrî 1208 [Milâdî 1793-1994]).

Sahib Geray Sultan (IV. Devlet Geray Han’ın oğlu; ölümü: Hicrî 1218 [Milâdî 1803-1804]).

Arslan Geray Han’ın kızı ... (ölümü: ?).

İslâm Geray Sultan’ın hanımı Fatma Hanım binti Mehmed Ağa (ölümü: ?).

Melekhan Hanım Beyzâde (Selim Geray Sultan’ın annesi ve Meñli Geray Bey’in kızı; ölümü: ?).

¹ Bu cetvelde yer alan mezar taşları Osmanlı devrine ait olup, sonrasına ait bulunanlar buraya dahil edilmemiştir.

? binti Arslan Geray ?

Geraylara ait olması muhtemel Hicrî 28 Zilkade 1204 [Milâdî 9 Ağustos 1790] tarihli ismi kırılmış baştaşı.

Geraylara ait olması muhtemel Hicrî 1 Cemâziyelevvel 1213 [Milâdî 11 Ekim 1798] tarihli ismi kırılmış baştaşı.

Geraylara ait olması muhtemel Hicrî 1186 [Milâdî 1772-1773] tarihli ismi kırılmış baştaşı

Mehmed Geray Sultan 12.. (Hicrî 1203 [Milâdî 1788] olması gerekir; Şahbaz Geray Han'ın oğlu) (Şehit taşı).

Selim Geray Sultan 1205 (Maksud Geray'ın oğlu) (Şehit taşı).

Arslan Geray Han zâde Kalgay ... (İslâm Geray Sultan yahut Selim Geray Sultan'dan biri olmalıdır).

[Ayas Paşa Camii haziresinde gömülü olduğu bilinen II. Devlet Geray Han (ölümü 1725) ve Kuban Hanı Şahbaz Geray Han'ın (ölümü: 1793) baştaşları 1960'ların başındaki dağıtmadan sonra bulunamamıştır.]

Edirköy Mezarlığı (Saray/Tekirdağ)

__med (Mehmed?) Geray Sultan'ın kızı Afife Hanım.

Paşaköy Camii Haziresi (Paşaköy/Ergene/Tekirdağ)

Baht Geray Han zâde Selim Geray Sultan (ölümü: Hicrî Ramazan 1261 [Milâdî Eylül 1845]).

Kayahan Sultan (ölümü: Hicrî 1204 [Milâdî 1789-1790]).

Beyzâde Fatma Hatun (ölümü: Hicrî 18 Cemâziyelâhîr 1231 [Milâdî 16 Mayıs 1816]).

Fatih Camii Haziresi (Çorlu/Tekirdağ)

Kırım Geray Sultan (Baht Geray Han'ın oğlu, ölümü: Hicrî 1219 [Milâdî 1804-1805]).

Çelebi Sultan Mehmet Camii (Paşa Camii) Haziresi (Hayrabolu/Tekirdağ)

Kalgay [Mübarek Geray Sultan] (Arslan Geray Han'ın oğlu, ölümü: Hicrî 1 Zilhicce 1203 [Milâdî 23 Ağustos 1789]).

İnayet Geray Sultan (Arslan Geray Han'ın oğlu Kalgay Mübarek Geray Sultan'ın küçük oğlu, ölümü: Hicrî 1218 [Milâdî 1803-1804]).

Nureddin İzzet Geray Sultan (ölümü: Hicrî 1241 [Milâdî 1825-1826]).

[Çelebi Sultan Mehmed Camii haziresinde gömülü olduğu bilinen Âdil

Geray Sultan, Arslan Geray Han oğlu Safa Geray Sultan ve Arslan Geray Han oğlu Meñli Geray Sultan'ın baştaşları bugün mevcut değildir.]

Bağlar Mezarlığı (Vize/Kırklareli)

Mahmud Geray Sultan (Kalgay Mehmed Geray Sultan'ın oğlu, ölümü: Hicrî 1200 [Milâdî 1785-1786]).

Hundî Hatun Camii Haziresi (Pınarhisar/Kırklareli)

Batır Geray Sultan (ölümü: Hicrî 1183 [Milâdî 1769-1770]).

Selâmet Geray Sultan (ölümü: Hicrî 1181 [Milâdî 1767-1768]).

Evrensekiz Köyü Fatih Camii Haziresi (Evrensekiz/Lüleburgaz/Kırklareli)

Fatma Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın kızı, ölümü Hicrî 1181 [Milâdî 1767-1768]).

Ayşe Bikeç (ölümü: Hicrî 1181 [Milâdî 1767-1768]).

Ferah Sultan Hanî (ölümü: Hicrî 1181 [Milâdî 1767-1768]).

Şah Sultan (ölümü: 1186 [Milâdî 1772-1773]).

... Sultan (ölümü: Hicrî 1181 [Milâdî 1767-1768]).

Kırklareli Müzesi (Kırklareli)

Sahib Sultan Hanî (II. Fetih Geray Han'ın kızı, ölümü: Hicrî 1183 [Milâdî 1769-1770]).

Subaşı (Yazıcı Mustafa Çelebi) Camii Haziresi (Subaşı/Çatalca/İstanbul)

II. Kaplan Geray Han (ölümü: Hicrî Rebîyülâhîr 1185 [Milâdî Temmuz-Ağustos 1771]).

Selim Geray Sultan (II. Kaplan Geray Han'ın oğlu, ölümü: Hicrî 27 Ramazan 1233 [Milâdî 31 Temmuz 1818]).

Halim Geray Sultan (III. Selim Geray Han'ın oğlu, ölümü: Hicrî 1256 [Milâdî 1840-1841]).

Ferah Sultan (II. Kaplan Geray Han'ın kızı, ölümü: Hicrî 1238 [Milâdî 1822-1823]).

Cennethan Bikeç (Kırık, tarih yok).

Hatice Bikeç (ölümü: Hicrî 1170 [Milâdî 1756-1757]).

Fatma Bikeç (ölümü: Hicrî 1 Muharrem 1185 [Milâdî 16 Nisan 1771]).

Naime Bikeç (ölümü: Hicrî Hicrî 7 Safer 1206 [Milâdî 6 Ekim 1791]).

Sahib Sultan Hanî (ölümü: Muharrem 1185 [Milâdî Nisan/Mayıs 1771]).

Ferhad Paşa Camii Haziresi (Çatalca/İstanbul)

İslâm Geray Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın oğlu, ölümü: Hicrî 1228 [Milâdî 1813]).

Mehmed Geray Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın oğlu, ölümü: Hicrî 1227 [Milâdî 1812]).

[Halim Geray Sultan] (Şahbaz Geray Han'ın oğlu, Kırık, tarih yok).

[Ferhad Paşa Camii haziresinde gömülü olduğu bilinen II. Sahib Geray Han'ın baştaşı bugün mevcut değildir.]

Eyüp Mihrişah Valide Sultan Külliyesi-Sıbyan Mektebi Haziresi (İstanbul)

Fatma Sultan Hanî (II. Kaplan Geray Han zâde Selim Geray Sultan'ın kızı, ölümü: Hicrî 1289 [Milâdî 1872-1873]) [Hazine no.: 1004].

Gazi Geray Sultan (II. Devlet Geray Han'ın oğlu, ölümü: Hicrî 1147 [Milâdî 1734-1735]) [Hazine no.: 1052].

Zeyneb Kadın (II. Kaplan Geray Han zâde Selim Geray Sultan'ın bikeşi [cariyesi], ölümü: Hicrî 15 Ramazan 1256 [Milâdî 10 Kasım 1840]) [Hazine no.: 1003].

Topkapı Maltepe Mezarlığı (İstanbul)

Saadet Geray Paşa (Bahadır Geray Sultan'ın oğlu, ölümü: Hicrî 22 Rebîyülâhir 1300 [Milâdî 2 Mart 1883]).

Alaca Minare (Şeyh Sadık Efendi) Tekkesi Haziresi (Üsküdar/İstanbul)

Ayşe Hanım (Kuban Hanı Şahbaz Geray Han'ın kızı, ölümü: Hicrî Rebîyülâhir 1206 [Milâdî Ağustos 1801]).

Kılıç Ali Paşa Camii Haziresi (İstanbul)

Hanife Haniye Hanım (Mehmed Geray Sultan zâde Sultan Saadet Geray'ın kızı, ölümü: Hicrî 17 Safer 1316 [Milâdî 7 Temmuz 1898]).

Üç Şerefeli Cami Haziresi (Edirne)

Rukiye Hanım (Arslan Geray Sultan'ın kızı, ölümü Hicrî 1246 [Milâdî 1830-1831]).

Zehrimar Mescidi Haziresi (Edirne)

Ümmî Sultan (Numan Geray Sultan'ın kızı, ölümü Hicrî 1209 [Milâdî 1794-1795]).

Çeşme Kalesi Müzesi (Çeşme/İzmir)

I. Kaplan Geray Han (ölümü: Hicrî Receb 1150 [Milâdî Ekim-Kasım 1737]).

Abdal Murad Camii Haziresi (Bursa)

İzzet Geray Sultan (Kaplan Geray Sultan'ın oğlu, ölümü: 1312 [Milâdî 1894-1895]).

Ulubat Köyü Eski Mezarlığı (Sütaş Süt Fabrikası İçinde) (Ulubat/Karacabey/Bursa)

Şahin Geray (Salat [Selâmet] Geray'ın oğlu, ölümü: Hicrî Şevval 1317 [Milâdî Şubat 1900]).

Melik Köyü Mezarlığı (Melik/Çarşamba/Samsun)

Nefise Hanım (Tarih bulunmayan ancak muhtemelen 1960'larda yaptırılmış olan mezar taşında Nefise Hanım'ın Latin harfleriyle "Kırım Hanı'nın kızı, Ahmet Bey'in eşi" olduğu yazılmıştır. Nefise Hanım'ın Kafkasya'ya yerleşmiş Geray hanedânı mensuplarından birinin kızı olduğu anlaşılmaktadır.)

Çeşme Kitabeleri**Subaşı Camii Haziresi (Subaşı/Çatalca)**

Selim Geray Sultan (I. Kaplan Geray Han'ın oğlu, sonraki II. Selim Geray Han) (Hicrî 1155 [Milâdî 1742-1743]) (Kitabe çeşmesinden çıkarılmış durumda cami haziresinde yatmaktadır.)

Subaşı Camii Önündeki Çeşme (Subaşı/Çatalca)

Selim Geray Sultan bin Kaplan Geray Han (I. Kaplan Geray Han'ın oğlu, sonraki II. Selim Geray Han) (Tarih okunamadı).

Oklalı Eski Cami Gasilhanesi İçinde (Oklalı/Çatalca)

Fatma Sultan Hanî (II. Kaplan Geray Han zâde Selim Geray Sultan'ın kızı) (Tarih: 1267 [Milâdî 1850-1851]).

Köprü**III. Selim Geray Han Köprüsü (Karapürçek)**

Tekirdağ'ın Saray ilçesine bağlı Karapürçek köyünde, Edirköy yolu üzerinde köyden yaklaşık 1 km sonra yer almaktadır. III. Selim Geray Han tarafından yaptırılan bu köprü "Domino Köprüsü" olarak da anılmaktadır.

Hamam

Çatalca'ya bağlı Subaşı köyünde Fatma Sultan Caddesi no. 51'deki evin arka bahçesinde bulunan hamam kalıntısı.

Bugünkü Türkiye sınırları dahilinde vefat ettiği ve gömüldüğü bilinen ancak mezarları veya mezar taşları mevcut olmayan Kırım hanları

I. Saadet Geray Han (ölümü: 1538, İstanbul): Ebu Eyyûbü'l-Ensârî türbesi yakınlarında defnedildiği kayıtlıdır.

İnayet Geray Han (ölümü: 1637, İstanbul): Yahya Efendi türbesi haziresinde defnedildiği kayıtlıdır.

II. Devlet Geray Han (ölümü 1725, Saray) Ayas Paşa Camii haziresinde defnedildiği kayıtlıdır.

II. Sahib Geray Han (Ölümü: 1807, Çatalca). Ferhad Paşa Camii haziresinde defnedildiği kayıtlıdır.

II. Bahadır Geray Han (Ölümü: 1791, Ahmedikli, Tekfurdağı). Ahmedikli Köyü Camii haziresine defnedildiği kayıtlıdır.

Şahbaz Geray Han (Kuban Hanı) (ölümü: 1793, Saray) Ayas Paşa Camii haziresinde defnedildiği kayıtlıdır.

BULGARİSTAN

Mezar taşları

İslimye Bölge Tarih Müzesi/İslimye (Sliven)

Maksud Geray Sultan (Arif Ahmed Geray Sultan'ın oğlu, mezar taşının altı kırık olup vefat tarihi görünmemektedir).

Salih Geray Sultan (Saadet Geray Sultan'ın [Paşa'nın] oğlu, ölümü: Hicrî 1277 [Milâdî 1860-1861]).

Fındıklı (Tenevo) Köyü Kilisesi/Yanbolu (Yambol)

Geraylara ait lahit parçaları (Kilisede altarın altında dekor olarak kullanılmışlar).

Kule

Atlıoğlu (Konövo) Köyü/Yeni Zağra (Novo Zagora)

Geraylardan kalma savunma kulesi.

Saray/Konak

Vırbiçe (Vırbitsa) Kasabası/Şumnu (Şumen)

Geraylara ait sarayın kalıntıları.

Atlıoğlu (Konövo) Köyü/Yeni Zağra (Novo Zagora)

Geraylara ait konak.

Bugünkü Bulgaristan sınırları dahilinde vefat ettiği ve gömüldüğü bilinen ancak mezarları veya mezar taşları mevcut olmayan Kırım hanları

Murad Geray Han (ölümü: 1696), Saraceli [Sarıhocalı]/Yanbolu). Siraceli'de gömüldüğü kayıtlıdır.

Safa Geray Han (ölümü: 1703, Karinâbâd). Karinâbâd camii avlusunda gömülü olduğu kayıtlıdır.

III. Gazi Geray Han (ölümü: 1708, Karinâbâd?). Yanbolu'da gömüldüğü kayıtlıdır.

III. (Kara) Devlet Geray Han (Ölümü: 1717, Yanbolu). Yanbolu'da gömüldüğü kayıtlıdır.

III. Saadet Geray Han (ölümü: 1732, Yanbolu). Yanbolu'da gömüldüğü kayıtlıdır.

II. Selâmet Geray Han (Ölümü: 1751, Fındıklı/Yanbolu). Fındıklı'da gömüldüğü kayıtlıdır.

Halim Geray Han (ölümü: 1759, Sıraceli/Yanbolu). Sıraceli'de gömüldüğü kayıtlıdır.

Maksud Geray Han (ölümü: 1781, Fındıklı/Yanbolu). Fındıklı'da gömüldüğü kayıtlıdır.

YUNANİSTAN

Türbe

Murad Reis Mezarlığı (Rodos)

Canıbek Han Türbesi

Şahin Geray Sultan Türbesi

Mezar taşları

Murad Reis Mezarlığı (Rodos)

Canıbek Geray Han (ölümü: Kasım 1636).

Şahin Geray Sultan (ölümü: 8 Eylül 1640).

Saadet Geray Sultan (ölümü: 1066 [Milâdî 1655-1656]).

Fetih Geray Sultan (ölümü: 1074 [Milâdî 1663-1664]).

Beyzâde Sultan (ölümü: 1134 [Milâdî 1721-1722]).

Bugünkü Yunanistan sınırları dahilinde vefat ettiği ve gömüldüğü bilinen ancak mezarları veya mezar taşları mevcut olmayan Kırım hanları:

II. Hacı Geray Han (ölümü: 1689, Rodos). Rodos'ta gömüldüğü kayıtlıdır..

II. Saadet Geray Han (ölümü: 1695, Rodos). Rodos'ta gömüldüğü kayıtlıdır.

Şahin Geray Han (ölümü: 1787, Rodos). Rodos'ta gömüldüğü kayıtlıdır.

Baht Geray Han (Kuban Hanı) (ölümü: 1801, Midilli). Midilli'de Mekke Şeriflerinden Şerif Niam'ın mezarı yakınlarında gömüldüğü kayıtlıdır.

BİBLİYOGRAFYA¹

Arşivler ve Kütüphaneler

- T.C. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (İstanbul) (BOA)
T.C. Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivi (Ankara) (BCA)
T.C. Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Arşivi (Ankara) (ATASE)
Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (Ankara) (VGMA)
İstanbul Müftülüğü Meşihât Arşivi (İstanbul) (İMMA)
İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi (İstanbul) (İÜNEK)
İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Tarih Arşivi (İstanbul) (İBBAK)
Topkapı Saray Müzesi Kütüphanesi (İstanbul) (TSMK)
Bulgaristan Merkezî Devlet Arşivi (*Tsentralen Dırjaven Arhiv*) (Sofya) (TsDA)
Azizler Kiril ve Metodiy Millî Kütüphanesi (*Natsionalna biblioteka "Sv. Sv. Kiril i Metodiy"*) (Sofya) (NBKM)
İslimye Devlet Arşivi (*Dırjaven arhiv-Sliven*) (İslimye)
Tenevo [Fındıklı] Kasaba Müzesi (*Muzeyna sbirka-Tenevo*) (Tenevo [Fındıklı] Köyü, Yanbolu)
Kırım Muhtar Cumhuriyeti'ndeki Devlet Arşivi (*Gosudarstvennyy Arhiv v Avtonomnoy Respublike Kırım*) (Akmescit) (GAARK)
Rusya Devlet Askerî Tarih Arşivi (*Rossiyskiy gosudarstvennyy voenno-istoričeskiy arhiv*) (Moskova) (RGVIA)
Rusya Millî Kütüphanesi (*Rossiyskaya Natsionalnaya Biblioteka*) (Sankt Petersburg) (RNB)
Hoover Enstitüsü Arşivleri (*Hoover Institution Archives*) (Palo Alto, California)
Avusturya Millî Kütüphanesi (*Österreichische Nationalbibliothek*) (Viyana) (ÖNB)
Hakan Kırımlı Özel Arşivi (Ankara)

Kitaplar, Makaleler ve Tezler

- Abalı, Murat. "Saîd Giray Divanı Tahlili", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi (Denizli, 2006).

¹ Bibliyografyaya yalnızca metinde doğrudan atıf yapılan ve dipnotlarda gösterilen kaynaklar dahil edilmiştir.

- [Abdi Efendi]. *1730 Patrona İhtilâli Hakkında Bir Eser. Abdi Tarihi* (Hazırlayan: Faik Reşit Unat) (Ankara, 1999).
- Abdumecilev, Refat Rustemoğlu. “Şecere predkov krımskih hanov: problema interpretatsii”, *Zolotoordinskoe obozrenie* (Kazan), no.: 3 (2019), ss. 509-523.
- Abdullah ibn Rıdvân [Rıdvân Paşa zâde Abdullah]. *Tevârih-i Deşt-i Kıpçak ‘an Hıttâ-i Kırım veya Tevârih-i Tatar Hânân-ı Kadîm ve Ahvâl-i Deşt-i Kıpçak* (Hazırlayanlar: M. Akif Erdoğdu-Rasih Selçuk Uysal) (İzmir, 2012).
- Abdullah bin Rıdvân Osmânî’l-Kırımî [Rıdvân Paşa zâde Abdullah]. *Tevârih-i Deşt-i Kıpçak* (Hazırlayan: Rasih Selçuk Uysal) (İstanbul, 2016).
- [Abdülgahtar Kırımı] Kırımlı el-Hac Abdülgahtar. *Umdetü’t-Tevârih* (İstanbul, 1927).
- Abdülgahtar Kırımı. *Umdet al-Ahbar* [Umdetü’l-Ahbâr], Kitap: I (Hazırlayan: Derya Derin Paşaoğlu) (Kazan, 2014).
- Abdülkadir (Kadrî) Efendi. *Topçular Kâtibi Abdülkadir (Kadrî) Efendi Tarihi*, 2 Cilt (Hazırlayan: Ziya Yılmaz) (Ankara, 2003).
- Acar, Serkan. *Kasım Hanlığı (1445-1681)* (İstanbul, 2008).
- . *Kazan Hanlığı-Moskova Knezliği Siyasi İlişkileri (1437-1552)* (Ankara, 2013).
- . “Kırım Hanı Mehmed Giray’ın Sebebi Mevî”, *Doğu Avrupa Türk Mirasının Son Kalesi Kırım* (Editör: Yücel Öztürk) (İstanbul, 2015), ss. 103-120.
- Acaroğlu, M. Türker. *Bulgaristan’da Türkçe Yer Adları Kılavuzu* (Ankara, 2006).
- Ağat, Nurettin. *Altınordu (Cuçi Oğulları) Paraları Kataloğu* (İstanbul, 1976).
- Ageyev, Vadim Vyacheslavoviç. “Pogrebeniya Gerayev v arhitekturnom komplekse Murad Reysa”, *Materialy po Arheologii i İstorii Antichnogo i Srednevekovogo Krıma*, Cilt: VI (Sevastopol-Tümen, 2014), ss. 242-257.
- Ahışhalı, Recep. *Osmanlı Devlet Teşkilatında Reisülküttâblık (XVIII. Yüzyıl)* (İstanbul, 2001).
- Ahiezer, Golda. *Zavoevanie Krıma Rossiyskoy imperiei glazami karaimskih hronistov* (Moskova, 2015).
- Ahmed Âsım Efendi. *Âsım Efendi Tarihi (Osmanlı Tarihi 1218-1224/1804-1809)*, 2 Cilt (Hazırlayan: Ziya Yılmaz) (İstanbul, 2015).
- Ahmed Bâdi Efendi. *Riyâz-ı Belde-i Edirne*, 3 Cilt (Hazırlayanlar: Niyazi Adıgüzel-Raşit Gündoğdu) (İstanbul, 2014).
- Ahmed Câvid. *Hadîka-i Vekâyî* (Ankara, 1998).
- Ahmed Cevdet Paşa. *Kırım ve Kafkas Tarihçesi* (İstanbul, 1307/1889).
- . *Tarih-i Cevdet*, Cilt: III (Hazırlayan: Dünder Günday) (İstanbul, 1984).
- . *Tarih-i Cevdet*, 4 Cilt (Hazırlayan: Abdülkadir Özcan) (Ankara, 2018-2020).
- Ahmed Vâsıf Efendi. *Mehâsinü’l-Âsâr ve Hakaikü’l-Ahbâr* (Hazırlayan: Mücteba İlğürel) (İstanbul, 1978).
- . *Ahmed Vâsıf Efendi ve Mehâsinü’l-Âsâr ve Haka’iku’l-Ahbâr’ı. 1166-1188/1752-1774 (İnceleme ve Metin)* (Hazırlayan: Nevzat Sağlam) (Ankara, 2020).

- Akaş, Cem (Hazırlayan). *Kabuğundan Taşan Adam: Nirun Şahingiray* (İstanbul, 2011).
- Akçay, Ekrem Yaşar. “Kırım Hanı Şahin Giray (ö. 1787) ve ‘Gazel-i Müdevver’”, *Turan Stratejik Araştırmaları Merkezi Dergisi*, Cilt: II, no.: 8 (2010), ss. 39-43.
- Akı, Selman. *Yunanın Ardında Kalan Sis Perdesi* (Çerkezköy, 2006).
- Akın, Veysi. “I. Dünya Savaşında Şehit Düşen Saraylılar”, *Tekirdağ Değerleri Sempozyumu 18 Eylül-21 Ekim 2010*, Cilt: II, *Saray Değerleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (Tekirdağ, 2011), ss. 73-90.
- Aktepe, M. Münir. *Patrona İsyanı (1730)* (İstanbul, 1958).
- Akyıldız, Ali. *Haremin Padişahı Valide Sultan. Haremde Hayat ve Teşkilat* (İstanbul, 2017).
- Alderson, Anthony Dolphin. *The Structure of the Ottoman Dynasty* (Oxford, 1956).
- Alekseyev, İgor Yevgenyeviç. “Zagadki ‘tamgi Mamaya’ (po materialam Numizmatiki”, *Zolotoordinskoe nasledie: Materialı VI Mejdunarodnogo Zolotoordinskogo Foruma “Pax Tatarica”: genesis i nasledie gosudarstvennosti Zolotoy Ordı, Kazan 26-28 iyunya 2019 g.* (Kazan), no.: 3 (2019), ss. 188-210.
- Alekseyev, V. A. “Şagin-girey, posledniy han kırımskiy”, *Naşa starina* (Sankt Petersburg), Cilt: I, no.: 5 (Mayıs 1914), ss. 440-453.
- Ali Seydi. *Teşrifat ve Teşkilatımız* (Hazırlayan: Niyazi Ahmet Banoğlu) (İstanbul, t.y. [1973]).
- Aliyev, Kâmil Magomedsalihoviç. *İstoriya kumikov so II po XVI vv.: etnogenez i etnopolitiçeskaya istoriya* (Mahaçkale, 2015).
- Aliyeva, Sevinc İsrafilgızı. *Nogayskie tyurki (XV-XX vv.)* (Bakü, 2009).
- Altan, Kemal. “Meşhur (Kırım Giray)ların Mezarları”, *Akşam* (İstanbul), 3 Temmuz 1941.
- Altan, Mazhar. “Mimar Kemal Altan”, *Arkitekt* (İstanbul), no.: 199-200 (1948), ss. 178-179.
- Andreescu, Ştefan. “Un act genovez din 1453 sau despre limitele metodei cantitative”, *Studii şi Materiale de Istorie Medie* (Bükreş), Cilt: XXI (2003), ss. 127-150.
- Andreyev, Andrey. *İz stariya Yambol* (Yanbolu, 1937).
- Andreyev, Stefan. *Reçnik na selişçni imena i nazvaniya na administrativno-teritorialni edinitsi v Bilgarskite zemi prez XV-XIX vek* (Sofya, 2002).
- Anonim *Osmanlı Tarihi (1099-1116/1688-1704)* (Hazırlayan: Abdülkadir Özcan) (Ankara, 2000).
- Anthing, Johann Friedrich. *Versuch einer Kriegs-Geschichte des Grafen Alexander Suworow Rymnikski*, Cilt: I (Gotha 1795), Cilt: II (Gotha, 1796), Cilt: III (Gotha, 1799).
- Antonov, Stoyan. *Tatarite v Bulgariya* (Dobriç [Hacıoğlupazarcık], 2004).
- . “Giraite v Bulgariya (nyakoy razmisli)”, *Tatarite v Bulgariya – Obştestvo, istoriya i kultura. Sbornik dokladi ot krigla masa, provedena na 29.05.2009 g. v grad Dobriç* (Dobriç [Hacıoğlupazarcık], 2009), ss. 91-99.
- Aqçoqraqlı, Osman. *Eserler Toplamı* (Akmescit, 2006).
- Argit, Betül İpşirli. *Rabia Gülnuş Emetullah Sultan. 1640-1715* (İstanbul, 2014).

- Arhivnye materialy o kavkazskoy voyne i viselenie çerkesov (adıgov) v Turtsiyu (1848-1874)*, Kısım: II (Hazırlayan: Timur Habasoviç Kumikov) (Nalçık, 2003).
- Arş, Grigoriy Lvoviç. *Albaniya i Epir v kontse XVIII-naçale XIX v.* (Moskova, 1963).
- Artan, Tülay. "Siyavuş Paşa Köşkü", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt: VII (İstanbul, 1994), s. 20.
- Âsafî Dal Mehmed Çelebi (Bey, Paşa). *Şecâ'atnâme. Özdemiroğlu Osman Paşa'nın Şark Seferleri (1578-1585)* (Hazırlayan: Abdülkadir Özcan) (İstanbul, 2007).
- [Âsafî Dal Mehmed Çelebi]. *Âsafî Dal Mehmed Çelebi ve Şecâ'atnâme* (Hazırlayan: Mustafa Eravcı) (İstanbul, 2009).
- Asan, Hakan. "Devlet, Aşiret ve Eşkiya Bağlamında Osmanlı Muhacir İskân Siyaseti (1860-1914)", *Göç Araştırmaları Dergisi* (Ankara), Cilt: II, no.: 3 (Ocak-Haziran 2016), ss. 34-61.
- Aşkar, Mustafa. *Niyazî-i Mısırî ve Tasavvuf Anlayışı* (Ankara, 1998).
- Aşurbeyli, Sara. *Şirvanşahlar Devleti* (Rusçadan Azerbaycan Türkçesine çeviren: Azer Bağirov) (Bakü, 2006).
- Atalay, Mehmet. "Nef'i ve Sınır Ötesine Yazdığı İki Farsça Kaside", *Doğu Araştırmaları* (İstanbul), no.: 2 (2008), ss. 25-48.
- Atwood, Christopher P. "Ulus Emirs, Keshig Elders, Signatures, and Marriage Partners: The Evolution of a Classic Mongol Institution", *Imperial Statecraft: Political Forms and Techniques of Governance in Inner Asia, Sixth-Twentieth Centuries* (Editör: David Sneath) (Bellingham, Washington, 2007), ss. 141-173.
- Avcı, Yahya. "7 Numaralı Antakya Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Tahlili (H. 1175-1177 /M. 1761-1764)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi (Antakya, 2020).
- Ayan, Ergin. *Ortaçağ Türk Devletlerinde Hanedan Evlilikleri* (Ankara, 2017).
- Aybabina, Yelena Akimovna. *Dekorativnaya kamennaya rezba Kaffi XIV-XVIII vv.* (Akmescit, 2001).
- Aydın, Mahir. *Şarkî Rumeli Vilâyeti* (Ankara, 1992).
- Ayvansarâyî Hüseyîn Efendi-Ali Sâtı' Efendi-Süleymân Besîm Efendi. *Hadîkatü'l-Cevâmî'. İstanbul Câmileri ve Diğer Dînî-Sivil Mi'mârî Yapılar* (İstanbul, 2001).
- Ayverdi, Ekrem Hakkı. *Avrupa'da Osmanlı Mimarî Eserleri. Bulgaristan, Yunanistan, Arnavudluk*, Cilt: IV, Kitap: 4-5-6 (İstanbul, 1982).
- "Azamet Girey (Sultan)", *Aktı sobranie Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: VIII (1881), s. X.
- Baharov, İliya. *Stıpkı viv vremeto. Zapiski na lekarya* (y.y. [Sofya], y.y. [1994]).
- Bahtin, Aleksandr Gennadyeviç. "Jizn i smert mangitskogo karaçi-beka Diveya", *Zolotoordinskoe obozrenie* (Kazan), no.: 2 (2021), ss. 395-422.
- Bakar, Bülent. *Beyaz Ruslar. Esir Şehrin Misafirleri* (İstanbul, 2012).
- Bakkaloğlu, Bahadır. "H. 1112-1114 [M. 1700-1702] Tarihli 8 Numaralı Selânik

- Şer'iyye Sicili (Metin ve Değerlendirmesi)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi (İstanbul, 2018).
- [Bakıhanov, Abbasgulu Aga] Bakıhanov, Abbas-Kuli-Aga. *Gülistan-i İram* (Hazırlayan: Ziya Musaoğlu Bünyadov) (Bakü, 1991).
- Balabanlılar, Lisa. *Imperial Identity in the Mughal Empire. Memory and Dynastic Politics in Early Modern South and Central Asia* (Londra-New York, 2016).
- Balducci, Hermes. *Rodos'ta Türk Mimarisi* (İtalyancadan Türkçeye çeviren: Celâlettin Rodoslu) (Ankara, 1945).
- Bantiş-Kamenskiy, Dmitriy Nikolayeviç. *Biografiı rossiyskih generalissimov i general-feldmarşalov*, 2 Cilt (Sankt Petersburg, 1840).
- Başer, Alper. "Sadrazam Koca Yusuf Paşa'nın 1791 Seferi Esnasındaki Yazışmalarına Dair Bir Defter (7 Temmuz 1791-10 Ağustos 1791)", *Karadeniz Araştırmaları* (Ankara), Cilt: XII, no.: 48 (Kış 2015), ss. 79-98.
- . "Kırım Hanlığı Tarihinde Mangıt Kabilesi", *Doğu Avrupa Türk Mirasının Son Kalesi Kırım* (Editör: Yücel Öztürk) (İstanbul, 2015), ss. 75-98.
- . "Şehbaz Giray Han (1732/33-1793) Üzerine Bir Biyografi Denemesi", *Türkistan'dan Anadolu'ya Tarihin İzinde. Prof. Dr. Mehmet Alpargu'ya Armağan* (Editörler: Zeynep İskefiyeli-Muhammed Bilâl Çelik), Cilt: II (Ankara, 2020), ss. 889-908.
- Bayev, Haralambi. "Zagadični ruini nasred Yambol ili dvoretsit, koyto ne zavelyazvame", *Vreme* (Yanbolu), no.: 11 (824) (9-15 Nisan 2015), s. 7.
- . "'Nerde Yambol, Nerde Stambol' li? (Yambolets na tri piti stava priv sled sultana!)", *Vreme* (Yanbolu), no. : 4 (855) (10-17 Şubat 2016), s. 7.
- Bayram, Sadi. "Fatih Sultan Mehmed'in Eyüp Sultan Külliyesi Vakfiyesi", *1. Eyüpsultan Sempozyumu. Tebliğler 9-11 Mayıs 1997* (İstanbul, 1997), ss. 33-42.
- Baysalan, Şerif. *Gelmişi Geçmiş Bugünüyle Hayrabolu* (Tekirdağ, 2006).
- Becanov, Murat Bezrukoviç. *General Sultan-Girey Khıç* (Krasnodar, 1999).
- Belyakov, Andrey Vasilyeviç. *Çingisidı v Rossii XV-XVII vekov: prosopografičeskoe issledovanie* (Ryazan, 2011).
- Belyakov, Andrey Vasilyeviç-Aleksandr Vadimoviç Vinogradov. "Murad-Girey: slujilij Çingisid v Rossii ili pretendent na krımskiy prestol?", *Türkologiçeskiy sbornik 2011-2012* (Moskova, 2013), ss. 11-59.
- Belyakov, Andrey Vasilyeviç-Aleksandr Vadimoviç Vinogradov. "'Krımskomu yurtu uçinili şkodı velikoyu'. Myatej krımskih tsareviçey", *Rodina* (Moskova), no.: 7 (2014), ss. 126-129.
- Belyakov, Andrey Vasilyeviç-Aleksandr Vadimoviç Vinogradov. "'Delo Muslı atalıka'. K istorii voenno-politiçeskogo protivostoyaniya Reçi Pospolitoy, Russkogo gosudarstva i Portı v period dinastiçeskogo krizisa v Krımu v 1584-1588 gg.", *Srednevekovie tyurko-tatarskie gosudarstva* (Kazan), no.: 6 (2014), ss. 51-62.
- Belyakov, Andrey Vasilyeviç-Aleksandr Vadimoviç Vinogradov-Maksim Vladimiroviç Moiseyev. "İnstitut atalıçstva v postzoltoordınskom mire", *Zoltoordınskoe obozrenie* (Kazan), no.: 2 (2017), ss. 412-436.

- Bentkovskiy, İosif Vikentyeviç. *İstoriko-statistiçeskie obozrenie inorodtsev-magometan, koçuyuşçih v Stavropolskoy gubernii*, Bölüm: I, Nogaytsı (Stavropol, 1883).
- Berejkov, Mihail Nikolayeviç. *Nur-Saltan-tsaritsa krımskaya. İstoriko-biografiçeskiy oçerk* (Akmescit, 1993).
- Berk, Süleyman. *Zamanı Aşan Taşlar. Zeytinburnu'nun Tarihi Mezar Taşları*, 2 Cilt (İstanbul, 2016).
- Berov, Lüben Borisov. "Agrarnoto dvijenie v İztočna Rumeliya po vreme na Osvobojdenieto", *İstoriceski pregled* (Sofya), no.: 1 (1956), ss. 3-35.
- Berova, Dobrina. "Tatari i Çerkezi v Yambolska oblast (XV-XIX v.)", *İzvestiya na Muzeite ot Yuğozitçočna Bılgariya*, Cilt: XXI (Burgaz, 2005), ss. 199-208.
- _____. *Stralca. İstoriya, traditsii, duhovnost* (Yanbolu, 2005).
- Berzeg, Sefer. "General Sultan Kılıç Girey", *Birleşik Kafkasya* (İstanbul), no.: 2 (Kasım-Aralık 1964-Ocak 1965), ss. 46-51; no.: 3 (Şubat-Mart-Nisan 1965), ss. 36-40; no.: 5 (Ağustos-Eylül-Ekim 1965), ss. 32-35; no.: 6 (Kasım-Aralık 1965-Ocak 1966), ss. 41-45; no.: 7 (Şubat-Mart-Nisan 1966), ss. 20-23.
- _____. *Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti. 1917-1922*, 3 Cilt (İstanbul, 2003-2006).
- Bespalov, Roman Anatolyeviç. "Litovsko-ordinskie otnoşeniya 1419-1429 gg. i pervaya popıtka obrazovaniya Krımskogo hanstva", *Materialı po Arheologii i İstorii Antiçnogo i Srednevekovogo Krıma* (Sevastopol-Tümen), Cilt: V (2013), ss. 30-52.
- "Beyazıt S. Girey", *Kafkasya* (Ankara), Cilt: III, no.: 14 (Mart-Nisan-Mayıs 1967), s. 44.
- Beydilli, Kemal. *Büyük Friedrich ve Osmanlılar. XVIII. Yüzyılda Osmanlı-Prusya Münasebetleri* (İstanbul, 1985).
- Bıyık, Ömer. *Kırım'ın İdarî ve Sosyo-Ekonomik Tarihi (1600-1774)* (İstanbul, 2014).
- Bilgin, Candan-İbrahim Yarış. *İstanbul'un 100 Köyü* (İstanbul, 2011).
- Blaremborg, [Johann] İogann Fyodoroviç. *İstoriceskoe, topografiçeskoe, statistiçeskoe, etnografiçeskoe i voennoe opisaniye Kavkaza* (Moskova, 2010).
- Blount, Henry. *A Voyage into the Levant* (Londra, 1636).
- Blümenfeld, German Faddeyeviç. *Krımsko-tatarskoe zemlevladienie (İstoriko-yuridiçeskiy oçerk)* (Odesa, 1888).
- Bogdanoviç, Modest İvanoviç. *Pohodı Rumyantseva, Potyomkina i Suvorova v Turtsii* (Sankt Petersburg, 1852).
- Borunğı Tatar edebiyatı* (Kazan, 1963).
- Boşdurmaz, Nurcan-Ayla Ödekan-Edhem Eldem. "Osmanlı Döneminden Günümüze Saraybosna Müslüman Mezar Taşları", *İTÜ Dergisi, Seri: B, Sosyal Bilimler* (İstanbul), Cilt: VI, no.: 2 (Aralık 2009), ss. 55-67.
- Bozan, Muhammet Fatih. "R-39 Numaralı Rusçuk Şer'iyye Sicili'nin Çeviri Yazısı ve Tahlili (H. 1204-1205/M. 1789-1791)", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi (Eskişehir, 2018).

- Bozcigüt. *Dobruca Tatar Masalları. Birinci Kitap* (Hazırlayanlar: Nedret Mahmut-Enver Mahmut) (Bükreş, 1988).
- Börekçi, Günhan. “İnkırâzın Eşiğinde Bir Hanedan: III. Mehmed, I. Ahmed, I. Mustafa ve 17. Yüzyıl Osmanlı Siyasî Krizi”, *Dîvân* (İstanbul), Cilt: XIV, no.: 26 (2009), ss. 45-96.
- Bronevskiy, Semyon Mihayloviç. *Noveyşiya izvestiya o Kavkaze, sobranniya i popolnenniya Semyonom Bronevskim* (Sankt Petersburg, 2004).
- [Broniowski, Marcin] Bronevskiy, Martin. “Opisanie Krıma (Tartariae Descriptio)”, *Zapiski Odesskogo obşçestva istorii i drevnostey* (Odesa), Cilt: VI (1867), ss. 333-367.
- _____. *Kırım* (Rusçadan Türkçeye çeviren: Kemal Ortaylı) (Ankara, 1970).
- Bulgarova, Meryem-Eminat Kurmanseyitova-Nasıphan Suyunova. *Nogay Edebiyatı* (Ankara, 2002).
- “Bumagi İmperatritsı Yekaterını II, hranyaşçihsy v Gosudarstvennom arhive Ministerstva inostrannih del. Tom III”, *Sbornik İmperatorskogo Russkogo İstoriçeskogo Obşçestva* (Sankt Petersburg), Cilt: XIII (1874), ss. 1-448.
- “Bumagi İmperatritsı Yekaterını II, hranyaşçihsy v Gosudarstvennom arhive Ministerstva inostrannih del. Tom IV”, *Sbornik İmperatorskogo Russkogo İstoriçeskogo Obşçestva* (Sankt Petersburg), Cilt: XXVII (1880), ss. 1-537.
- “Bumagi İmperatritsı Yekaterını II, hranyaşçihsy v Gosudarstvennom arhive Ministerstva inostrannih del. Tom V”, *Sbornik İmperatorskogo Russkogo İstoriçeskogo Obşçestva* (Sankt Petersburg), Cilt: XLII (1885), ss. 1-498.
- Bunegin, Maksim Fyodoroviç. *Revolutsiya i grajdanskaya voyna v Krımu (1917-1920 gg.)* (Akmescit, 1927).
- Bursalı Mehmed Tahir. *İdare-i Osmaniyye Zamanında Yetişen Kırım Müellifleri* (İstanbul, 1919).
- _____. “Kırım Meşâhiri” (Hazırlayan: Hasan Aksoy), *İslâm Medeniyeti* (İstanbul), Cilt: V, no.: 4 (Ekim 1982), ss. 67-87.
- _____. *Osmanlılar Zamanında Yetişen Kırım Müellifleri* (Hazırlayan: Mehmet Sarı) (Ankara, 1990).
- Busbecq, Ogier Ghiselin de. *The Turkish Letters of Ogier Ghiselin de Busbecq Imperial Ambassador at Constantinople 1554-1562* (Latinceden İngilizceye çeviren: Edward Seymour Forster) (Baton Rouge, Louisiana, 2005).
- Butkov, Pyotr Grigoryeviç. *Materialı dlya novoy istorii Kavkaza s 1722-go po 1803 god izvleçeniya* (Nalçık, 2001).
- Byzantium, Europe, and the Early Ottoman Sultans, 1373-1513. An Anonymous Greek Chronicle of the Seventeenth Century (Codex Barberinus Graecus 111)* (Yunancadan İngilizceye çeviren: Marios Philippides) (New Rochelle, New York, 1990).
- Câbî Ömer Efendi. *Câbî Tarihi* (Hazırlayan Mehmet Ali Beyhan), 2 Cilt (Ankara, 2003).
- Caferzade Mehmet Tevfik [Selen]. *Tarihte Hayrabolu ve Çevresi* (Hazırlayan: Aydın Oy) (Tekirdağ, 1989).

- Canov, Aleksandr-Vadim Mayko-Aleksandr Farbey. *Genueztsi v Krimu. The Genoese in Crimea* (Kiev, 2009).
- Cebeci, Ahmet. "Silistre Sancağı Vakıfları ve H. 1006 (1597-1598) Tarihli Silistre Livası Vakıf Defteri (No: 561)", *Vakıflar Dergisi* (Ankara), no.: 20 (1998), ss. 453-466.
- Chishull, Edmund. *Travels in Turkey and back to England* (London, 1747).
- Contemporaries of Marco Polo. Consisting of the Travel Records to the Eastern Parts of the World of William of Rubruck [1253-1255]; The Journey of John of Pian de Carpini [1245-1247]; The Journal of Friar Odoric [1318-1330] and The Oriental Travels of Rabbi Benjamin of Tudela [1160-1173]* (Hazırlayan: Manuel Komroff) (New York, 1989).
- Courmemin, Louis des Hayes Baron de. *Voyage de Levant, fait par le commandement du roy en l'année 1621* (Paris, 1624).
- Cumagulova, Aygöl Temerhanovna. "Vklad Sultana Mengli-Gireya v organizatsiyu administrativnogo upravleniya nogaytsami severo-zapadnogo Kavkaza v pervoy treti XIX veka", *İstoričeskie, filosofskie, političeskie i yuridičeskie nauki, kulturologiya i iskusstvovedenie, voprosi teorii i praktiki* (Tambov), no.: 12/2 (2014), ss. 51-55.
- Çalışkan, Muharrem Saffet. "(Vekâyi'nüvis) Enverî Sadullah Efendi ve Tarihinin I. Cildi'nin Metin ve Tahlili (1182-1188/1768-1774)", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2000).
- Çankaya, Ali. *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (Mülkiye Şeref Kitabı)*, 8 Cilt (Ankara, 1968-1971).
- Çapa, Mesut. "Kuzey Kafkas Cumhuriyeti'nin Rus Egemenliğine Girmesi Üzerine Trabzon'a Gelen Devlet Erkânı", *Türk Dünyası Araştırmaları* (İstanbul), no.: 100 (Şubat 1996), ss. 285-302.
- Çeken, Çiğdem Kavak. "İstanbul Ahkam Defterleri Üzerinden 19. Yüzyılda Osmanlı Tarımının Ekonomik ve Hukuki Yönleriyle Değerlendirilmesi", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2013).
- Çelebi, Celâl. *Yazık zemli. İstoričeskaya toponimiya Krıma. Slovar-spravočnik*, 2 Cilt (Akmescit, 2009).
- Çelikkol, Zeki. *Rodos'taki Türk Eserleri ve Tarihçe* (Ankara, 1992).
- Çernışova, Yelena Valeriyevna. "Sovpadenie patternov v krımskom kontinuumе (vzaimodeystvie krımskih tatar i čerkesov v epohu srednevekovya)", *Voprosi krımskotatarskoy filologii, istorii i kulturi* (Akmescit), no.: 8 (2019), ss. 163-169.
- Çetin, Nurkadın Esra. "24 Numaralı Atik Şikâyet Defteri (1107-1108/1996 (İnceleme-Metin)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2019).
- Çevik, Akif. "Trakya Paşaeli Cemiyeti ve Lüleburgaz-Edirne Kongreleri", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi (Edirne, 2015).
- Çınar, Hüseyin. "Hacı I. Selim Giray Han ve Çiftlik Vakıfları", *Karadeniz Araştırmaları* (Çorum), no.: 11 (Güz 2006), ss. 19-37.

- . “Arslan Giray Han ve Kırım’ın Yeniden İmârında Vakıfların Rolü”, *Vakıflar Dergisi* (Ankara), no.: XXX (2007), ss. 117-138.
- Çıpa, Erdem H. *The Making of Selim. Succession, Legitimacy, and Memory in the Early Modern Ottoman World* (Bloomington, Indiana, 2017).
- Çolov, Petir. “Krimskite tatarski hanove Geray i Bilgarite”, *Voenno-istoričeski sbornik* (Sofya), no.: 2 (1996), ss. 7-22.
- Dal, Emrah. “R-2 Numaralı Rusçuk Şer’iyye Sicili’nin Çeviriyazısı ve Tahlili (H. 1108-1111/M. 1696-1699) v. 1-58”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi (Eskişehir, 2018).
- Dalgıç, Tevfik. “İrlanda’da Bir Türk Prensi”, 8. *Gün [Hürriyet’in İlâvesi]* (İstanbul), 26 Nisan 1981.
- Daşcıoğlu, Kemal. *Osmanlı’da Sürgün. Osmanlı Devleti’nin Sürgün Siyaseti (XVIII. Yüzyıl)* (İstanbul, 2007).
- Davies, Brian L. *Warfare, State and Society on the Black Sea Steppe, 1500-1700* (Londra, 2007).
- Decei, Aurel. “Etablissement de Aktav de la Horde d’Or dans l’Empire Ottoman, au temps de Yıldırım Bayezid”, 60. *Doğum Yılı Münasebetiyle Zeki Velidi Togan’a Armağan* (İstanbul, 1950-1955), ss. 77-92.
- Deçev, Vasil-Vladimir Demirev. *Toponimiyata na Slivenska okoliya. Materiali za bulgarski toponimen rečnik* (Tirnova, 2012).
- Defterdar Sarı Mehmed Paşa. *Zübde-i Vekayiât* (Hazırlayan: Abdülkadir Özcan) (Ankara, 1995).
- Değirmenci, Tülün. *İktidar Oyunları ve Resimli Kitaplar. II. Osman Devrinde Değişen Güç Simgeleri* (İstanbul, 2012).
- Demir, Aydoğan. “I. Kaplan Giray Han’ın Mezar Taşı”, *Tarih ve Toplum* (İstanbul), no.: 136 (Nisan 1995), ss. 21-26 (213-218).
- Demir, Uğur. “Târih-i Mehmed Giray (Değerlendirme-Çeviri Metin)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2006).
- . “İhmal Edilen Bir Kırım Hanlığı Kaynağı: Çelebi Akay Târîhi”, *Krimskoe istoričeskoe obozrenie* (Kazan-Bahçesaray), no.: 1 (2017), ss. 8-31.
- . *Osmanlı Hilafetinin İlk Asırları* (İstanbul, 2020).
- Demiriz, Yıldız. *Eyüp’de Türbeler* (Ankara, 1989).
- Demirtaş, Beytullah. “Saray Nahiyesi Balçık Panayırı (18.-20. yy.)”, *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*, Cilt: II, No.: 2 (Haziran 2011), ss. 40-54.
- Devlet-i Aliyye ile Rusya Devleti ve Kırım Hakkında Bazı Ma’lûmât-ı Mühimme ve Tahrîrât-ı Resmîyyeyi Hâvî Mecmuadır* (Hazırlayan: Vasiliy Dmitriyevič Smirnov) (Sankt Petersburg, 1881).
- DeWeese, Devin. *Islamization and Native Religion in the Golden Horde* (University Park, Pennsylvania).
- Dimitrov, Straşimir. “Yambol po vremeto na osmanskiya feodalizm”, *İstoriya na grad*

- Yambol* (Hazırlayanlar: Jeço Atanasov-Straşimир Dimitrov-Boris Mateyev) (Sofya, 1976), ss. 71-110.
- Dimov, Prodan. *Selo Krumovo Yambolska oblast* (y.y. [Yanbolu], t.y. [2008]).
- “Diplomatičeskaya perepiska İmperatrısı Yekaterını II. Çast vosmaya. 1774-1775 g.”, *Sbornik İmperatorskogo Russkogo İstoričeskogo Obşçestva* (Sankt Petersburg), Cilt: CXXXV (1911), ss. 1-531.
- Doğan, Sema. “İskender Paşa Camii”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: XXII (İstanbul, 2000), ss. 567-568.
- Doğanay, Aziz. “Tarih Sahnesinden Silinmek İstenen Soylu Bir Hatun: Eyüp’te Medfun Şâhî Hatun veya Çifte Gelinler Meselesi”, *Akademik Araştırmalar Dergisi*, nos.: 47-48 (2010-2011), ss. 281-308.
- 91 Numaralı Mühimme Defteri (H. 1056). Özet-Çeviri Yazı-Tıpkıbasım (İstanbul, 2015).
- Don Juan of Persia [Oruç Bey]. *A Shi’ah Catholic, 1560-1604* (İspanyolcadan İngilizceye çeviren: Guy Le Strange) (London, 1926).
- Dortelli d’Ascoli, Emiddio. “Opisanie Černogo morya i Tatarii, sostavil dominikanets Emiddio Dortelli d’Askoli, prefekt Kaffi, Tatarii i proç. 1634” (İtalyancadan Rusçaya çeviren: Nikolay Pimenov), *Zapiski İmperatorskogo Odesskogo obşçestva istorii i drevnostey* (Odesa), Cilt: XXIV (1902), Bölüm II, ss. 89-180.
- Dragov, İvan-Mariya Nikolçovska-İvan Slavov. *Selo Tenevo. Dalečno i blizko minalo* (Sofya, 2017).
- Duindam, Jeroen. *Dynasties. A Global History of Power, 1300-1800* (Cambridge, 2016).
- Eberhard, D. Wolfram. *Çin’in Şimal Komşuları. Bir Kaynak Kitabı* (Almancadan Türkçeye çeviren: Nimet Uluğtuğ) (Ankara, 1942).
- Ebulgâzi Bahadır Han. *Şecere-i Türk. Türk’ün Soy Kütüğü* (Hazırlayan: Necati Demir) (Ankara, 2020).
- Efendiyeв, Oktay. *Azerbaycan Safevî Devleti (16. Yüzyıl)* (Azerbaycan Türkçesinden Türkiye Türkçesine çeviren: Ali Asker) (İstanbul, 2018).
- Egmont, Johan Aegidius van-John [Johan] Heyman. *Travels through Part of Europe, Asia Minor, the Islands of the Archipelago; Syria, Palestine, Egypt, Mount Sinai, &c., 2 Cilt* (Londra, 1759).
- Emecen, Feridun M. “Son Kırım Hanı Şâhin Giray’ın İdamı Mes’elesi ve Buna Dair Vesikalar”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi* (İstanbul), no.: 34 (1984), ss. 315-346.
- _____. *Yavuz Sultan Selim* (İstanbul, 2017).
- _____. *Osmanlı Klasik Çağında Hanedan, Devlet ve Toplum* (İstanbul, 2011).
- Er, Elvina Abduvaliyeva. “Bora Gazi Giray Han: Hayatı ve Eserleri”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi (Ankara, 2011).
- Erarslan, Serkan. “26 Numaralı Atik Şikâyet Defteri (1108-1109/1697) (İnceleme-Metin)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2019).

- Erdoğan, Mehmet Akif. "Rodos Adasındaki Osmanlı Evkafı (1522-1711)", *Tarih İncelemeleri Dergisi* (İzmir), no.: 15 (2000), ss. 9-30.
- Erler, Mehmet Yavuz. "Osmanlı'da 'Asil Kan' Aristokrasisinin XIX. Yüzyıldaki Yansımalarına Dair Birkaç Örnek: Cengiz Han ve Ramazanoğlu Soyuna", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: I, no.: 2 (Kış 2008), ss. 141-153.
- Ersay [Hacısalihioğlu], Neriman. "Bulgaristan Prensliğinde Türk Emlâkı (1878-1908)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi (İstanbul, 1996).
- Ertay, Mehmet Yaşar. *Sultanın Ordusu. 1715 Mora Seferi'nde Organizasyon ve Lojistik* (İstanbul, 2018).
- Ertaylan, İsmail Hikmet. *Gazi Geray Han Hayatı ve Eserleri* (İstanbul, 1958).
- Ertürk, Volkan. "Osmanlı Devrinde Vize Sancağındaki Selâtin ve Ümera Vakıfları (1530-1613)", *Turkish Studies* (Ankara), Cilt: VIII, no.: 5 (Bahar 2013), ss. 279-300.
- Esin, Mete. "Giraylar ve Vize", *Kırım* (Ankara), no.: 10 (Ocak-Şubat-Mart 1995), ss. 23-24.
- Eskander Beg Monshi [İskender Bey Münşî]. *History of Shah Abbas the Great*, 2 Cilt (Farsçadan İngilizceye çeviren: Roger M. Savory) (Boulder, Colorado, 1930).
- Eton, William. *A Survey of the Turkish Empire* (Londra, 1799).
- Evliya Çelebi. *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, VI. Kitap (Hazırlayanlar: Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı) (İstanbul, 2002).
- . *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, VII. Kitap (Hazırlayanlar: Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı-Robert Dankoff) (İstanbul, 2003).
- . *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, VIII. Kitap (Hazırlayanlar: Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı-Robert Dankoff) (İstanbul, 2003).
- . *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, IX. Kitap (Hazırlayanlar: Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı-Robert Dankoff) (İstanbul, 2005).
- Eyice, Semavi. "Ayas Paşa Camii", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: IV (İstanbul, 1991), s. 203
- . "Mezarlıklar ve Hazireler", *İslâm Dünyasında Mezarlıklar ve Defin Gelenekleri*, Cilt: I (Ankara, 1996), ss. 122-134.
- Eyyûbî Efendi *Kanûnnâmesi. Tahlil ve Metin* (Hazırlayan: Abdülkâdir Özcan) (İstanbul, 1994).
- Faizov, Sagit F. *Pisma hanov İslam-Gireya III i Muhammed-Gireya IV k tsaryu Alekseyu Mihayloviçu i korolyu Yanu Kazimiru. 1654-1658. Krimskotatarskaya diplomatika v političeskom kontekste postperyaslavskogo vremeni* (Moskova 2003).
- Farforovskiy, Sergey Vasilyevič. *Nogaytsı Stavropolskoy gubernii. İstoriko-etnografičeskiy oçerk* (Tiflis, 1909).
- Faruqi, Suraiya. "Köprülüler Padişahı Yönetmek İstedi" (Ropörtajı Yapan: Asuman Çakaloğlu), *Atlas Tarih* (İstanbul), no.: 56 (Aralık 2018-Ocak 2019), ss. 58-67.

- Faruqui, Munis Daniyal. *The Princes of the Mughal Empire, 1504-1719* (New York, 2012).
- Fatih Sultan Mehmed. *Kâunnâme-i Âl-i Osman (Tahlil ve Karşılaştırmalı Metin)* (Hazırlayan: Abdülkadir Özcan) (İstanbul, 2003).
- Fatîn Davud. *Hâtîmetü'l-Eş'âr (Fatîn Tezkiresi)* (Hazırlayan: Ömer Çiftçi) (Ankara, 2017) (e-kitap).
- Favereau, Marie. *The Horde. How the Mongols Changed the World* (Cambridge, Massachusetts-Londra, 2021).
- Fazıl, Rıza-Safter Nagayev. *Qırımtatar Edebiyatının Tarihi. Qısqa Bir Nazar* (Akmescit, 2001).
- Fedakâr, Cengiz. “Son Kırım Hanı Şahin Giray’ın Muhallefatına Dair”, *İslam Öncesinden Çağdaş Türk Dünyasına. Prof. Dr. Gülçin Çandarlıoğlu’na Armağan* (Editörler: Hayrunnisa Alan-Abdülvahap Kara-Osman Yorulmaz) (İstanbul, 2008), ss. 457-481.
- . *Kafkasya’da İmparatorluklar Savaşı. Kırım’a Giden Yolda Anapa Kalesi (1781-1801)* (İstanbul, 2014).
- Ferzelibeyli, Şahin Fazıl. *Azerbaycan ve Osmanlı İmparatorluğu. XV-XVI. Yüzyıllar* (Azerbaycan Türkçesinden Türkiye Türkçesine çeviren: Nazım Muradov) (İstanbul, 2017).
- Fetvacı, Emine. *Sarayın İmgeleri. Osmanlı Sarayının Gözüyle Resimli Tarih* (İngilizceden Türkçeye çeviren: Nurettin Elhüseyni) (İstanbul, 2001).
- Fisher, Alan Washburn. “Şahin Girey, the Reformer Khan, and the Russian Annexation of the Crimea”, *Jahrbücher für Geschichte Osteuropas* (Wiesbaden), Yeni Seri, no.: 15 (1967), ss. 341-364.
- . *The Russian Annexation of the Crimea, 1772-1783* (Cambridge, 1970).
- . “Crimean Separatism in the Ottoman Empire”, William W. Haddad-William Ochsenwald (Editörler), *Nationalism in a Non-National State. The Dissolution of the Ottoman Empire* (Columbus, Onio, 1977), ss. 57-76.
- Fisher, Sydney Nettleton. *The Foreign Relations of Turkey 1481-1512* (Urbana, 1948).
- Fletcher, Joseph. “Turco-Mongolian Monarchic Tradition in the Ottoman Empire”, *Harvard Ukrainian Studies* (Cambridge, Massachusetts), Cilt: III-IV, Kısım: I (1979-1980), ss. 236-251.
- [Frähn, Christian Martin Joachim] Fren, Hristiyan Martin. *Moneti hanov ulusa Cucieva ili Zolotoy Ordı* (Almancadan Rusçaya çeviren: Mihail Volkov) (Sankt Petersburg, 1832).
- Fyodorov-Davidov, German Alekseyeviç. “Kladı cuçidskih monet”, *Numizmatika i epigrafika*, Cilt: I (Moskova, 1960), ss. 94-192.
- . *Obşçestvennyy stroy Zolotoy Ordı* (Moskova, 1973).
- Gaciyeva, Sakinat Şihamedovna. *Oçerki istorii semi i braka u nogaytsev XIX-naçalo XX vv.* (Moskova, 1979).
- Gardanov, Valentin Konstantinoviç-Galim Hiziroviç Mambetov. “Han-Girey i yego

‘Zapiski o Çerkesii’”, *Kavkazskiy etnografičeskiy sbornik* (Moskova), Cilt: IV (1980), ss. 3-31.

Garif, Nurulla. *Qazan Hanlığı* (Kazan, 2006).

[Gasprinskiy, İsmail]. “Kırım’ın Son Hükümdarı. Şahin Giray Han”, *Tercüman* (Bahçesaray), no.: 50, 17 (Jülyen takvimine göre 5) Aralık 1886; no.: 51, 24 (Jülyen takvimine göre 12) Aralık 1886.

—. “Zincirli Medrese”, *Tercüman* (Bahçesaray), no.: 6, 2 Mart (Jülyen takvimine göre 18 Şubat) 1890.

—. “Bahçesaray’da Medrese-i Zincirli”, *Tercüman* (Bahçesaray), no.: 21, 8 Temmuz (Jülyen takvimine göre 26 Haziran) 1891.

—. “Kırım Tarihi”, *Tercüman* (Bahçesaray), 10 Aralık (Jülyen takvimine göre 27 Kasım) 1909.

Gayıbov, Seyran. “Abbaskulu Ağa Bakıhanov’un ‘Gülistan-ı İrem’ Eserinde Kırım Tatarları ve Giraylar”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: I, no.: 4 (Yaz 2008), ss. 218-229.

Gazzizâde Abdullatif Efendi. *Vekayi’-i Baba Paşa fî’t-Tarih* (Hazırlayan: Salih Erol) (Ankara, 2013).

Gelibolulu Mustafa Âlî. *Gelibolulu Mustafa ‘Âlî ve Mevâ’idü’n-Nefais fî-Kavâ’idi’l-Mecâlis* (Hazırlayan: Mehmet Şeker) (Ankara, 1997).

—. *Künhü’l-Ahbâr* (Hazırlayan: Ali Çavuşoğlu) (Ankara, 2019).

Gemil, Tasin [Cemil, Tahsin]. *Romanians and Ottomans in the XIVth-XVth Centuries* (Romenceden İngilizceye Çevirenler: Remus Bejan-Paul Sanders) (Bükreş, 2009).

Geray, Hüsam [Giray, Hüsamettin / Hüsameddin Geray]. “Bora Gazi Geray Han”, *Kırım Mecmuası* (İstanbul), no.: 1 (1918), ss. 8, 14-16.

—. “Rezmî Bahadır Geray Han”, *Kırım Mecmuası* (İstanbul), no.: 3 (1918), ss. 56-58.

—. “Kırım’ın Şanlı Tarihinden: Hacı Selim Geray Han”, *Kırım Mecmuası* (İstanbul), no.: 7 (1918), ss. 129-134.

[Geray, Hüsam] Muallim Hüsameddin. “Kırım Tarihinden”, *Kırım Mecmuası* (İstanbul), no.: 3 (1918), ss. 35-37; no.: 6 (1918), ss. 114-116.

—. “Kırım’da Lisân-ı Resmî meselesi”, *Kırım Mecmuası* (İstanbul), no.: 9 (1918), s. 167.

—. “Bolşeviklerin Hesap Zamanı”, *Kırım Mecmuası* (İstanbul), no.: 15 (1918), ss. 268-269.

Giray, İsmet. “Atalarım Gerayların Bulgaristan’daki Sarayı ve Bazı Hatıralarım,” *Emel* (Ankara), no.: 209 (Temmuz-Ağustos 1995), ss. 18-20.

Glavani, Xaverio. *Opisanie Çerkessii 1729 g.* (Fransızcadan Rusçaya çeviren: Yevgeniy Gustavoviç Weidenbaum) (Tiflis, 1893).

Gogitidze, Mamuka D. *Voennaya elita Kavkaza II. Generalı i admiralı narodov Severnogo Kavkaza* (Tiflis, 2011).

- Gökbilgin, Özalp. *1532-1577 Yılları Arasında Kırım Hanlığı'nın Siyasî Durumu* (Ankara, 1973).
- Gribovskiy, Vladislav Vladimiroviç-Dmitriy Vladimiroviç Sen. "Kubanskiy sultan Bahtı-girey: fenomen nelegitimnoy vlasti v Krımskom hanstve pervoy treti XVIII v.", *Türkoloğičeskiy sbornik 2011-2012* (Moskova, 2013), ss. 92-137.
- Gribovskiy, Vladislav Vladimiroviç--Dmitriy Vladimiroviç Sen. "Bahtı Girey i problema stabilizatsii granits Rossiyskoy i Osmanskoy imperiy v pervoy treti XVIII veka", *Wschodni Rocznik Humanistyczny* (Lublin), Cilt: VIII (2012), ss. 85-115.
- Gritsenko, Viktor Borisoviç. *İstoriya zemli Mineralovodskoy* (Mineralnie Vodi, 1998).
- Grozdanova, Elena. "Karnobat i karnobatskiyat kray prez XV-XVIII v.", *İstoriya i kultura na Karnobatskiya kray*, Cilt: III (Sofya, 1993), ss. 5-65.
- Grozdanova, Elena-Stefan Andreyev. "Osmanski dokumenti ot XVII-XVIII v. za tatarskite sultani ot dinastiyata na Giraite v Bilgarskite zemi", *Biblioteka* (Sofya), no.: 10 (1995), ss. 30-37.
- Gubarev, Georgiy Vitalyeviç. *Kazaçiy slovar-spravoçnik*, 3 Cilt (San Anselmo, California, 1966-1969).
- Gudakov, Vladimir Viktoroviç. *Severo-zapadny Kavkaz v sisteme mejetniçeskih otnoşeniy s drevneysh vremyon do 60-h godov XIX veka* (Sankt Petersburg, 2007).
- Guirey, Chingis. *The Shadow of Power* (Indianapolis, 1953).
- Guleviç, Vladislav Petroviç. "Srednoe Priçernomorye v 1400-1442 gg. i vozniknovenie Krımskogo hanstva", *Zolotoordinskoe obozrenie* (Kazan), no.: 1 (2013), ss. 110-146.
- . "Krim i 'İmperatorı Solhata' v 1440-1430 gg.: hronologiya pravleniya i status praviteley", *Zolotoordinskoe obozrenie* (Kazan), no.: 4 (2014), ss. 166-197.
- . *Ot ordinskogo Ulusa k hanstvu Gireyev: Krim v 1399-1502 gg.* (Kazan, 2018).
- Guseynov, Yusup Magomedoviç. "Soderjatelnie aspektı krımsko-dagestanskikh vzaimootnoşeniy XV-XVIII vv.", *Vestnik Adıgeyskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya "Regionovedenie: filosofiya, istoriya, sotsiologiya, yurisprudentsiya, politologiya, kulturologiya"* (Maykop), no.: 1 (2015), ss. 44-47.
- Guseynov, Garun-Raşid Abdul-Kadıroviç. "Rannie kumıksko-krımsko-tatarskie dinastiçeskie svyazi v kontekste istorii raspada Zolotoy Ordı", *Krımskoe istoriçeskoe obozrenie* (Kazan-Bahçesaray), no.: 2 (2015), ss. 15-27.
- Guthrie, Maria. *A Tour Performed in the Years 1795-6, through the Taurida, or Crimea, the Antient Kingdom of Bosphorus* (Londra, 1802).
- [Güldenstädt, Johann Anton] Giltenştedt, İogann Anton. *Puteşestvie po Kavkazu v 1770-1773 gg.* (Almancadan Rusçaya çeviren: Tamara Konstantinovna Şafranovskaya) (Sankt Petersburg, 2002).
- Gülsoy, Ufuk. *1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Rumeli'den Rusya'ya Göçürülen Reâyâ* (İstanbul, 1993).
- Hacısalihioğlu, Mehmet. *Doğu Rumeli'de Kayıp Köyler. İslimye Sancağı'nda 1878'den Günümüze Göçler, İsim Değişiklikleri ve Harabeler* (İstanbul, 2008).
- Hakuaşev, Andrey Hanaşhoviç. *Adıgskie prosvetiteli* (Nalçık, 1978).

- Halim Geray Sultan. *Divân-ı Halim Geray* (İstanbul, 1257/1841).
- . *Gülbün-i Hânân* (İstanbul, 1287/1870).
- . *Gülbün-i Hânân yahud Kırım Tarihi* (Hazırlayan: Arifzâde Abdülhâkim Hilmi) (İstanbul, 1327/1911).
- . *Gülbün-i Hânân Yahud Qırım Tarihi. Rozoviy kust hanov, ili istoriya Krıma* (Hazırlayan: Kemal Hüseyinov) (Akmescit, 2004).
- . [Halim Giray]. *Gülbün-ü Hânân (Kırım Hanları Tarihi). Değerlendirme-Metin-Tıpkıbasım* (Hazırlayanlar: Alper Başer-Alper Günaydın) (İstanbul, 2013).
- . *Divan-ı Halim Giray* (Hazırlayanlar: Recep Toparlı-M. Sadi Çögenli) (Birinci Baskı: Erzurum, 1991; İkinci Baskı: Erzurum, 1992).
- Hammer-Purgstall, Joseph von. *Geschichte der Chane der Krim unter osmanischer Herrschaft* (Viyana, 1856).
- Hartahay, F. “İstoriçeskaya sudba krımskih tatar”, *Vestnik Yevropy* (Sankt Petersburg), Yıl: I, Cilt: II (Haziran 1866), ss. 182-236; Yıl: II, Cilt: II (Haziran 1867), ss. 140-174.
- Hasan Bey-zâde Ahmed Paşa. *Hasan Bey-zâde Târîhi*, 3 Cilt (Hazırlayan: Şevki Nezihi Aykut) (Ankara, 2004).
- Haskan, Mehmet Nermi. *Eyüp Tarihi*, Cilt: I (İstanbul, 1993).
- Haşhojeva, Raisa Halifovna. *Adıgskie prosvetiteli XIX-naçala XX veka* (Nalçık, 1993).
- Hatîf, Osman Kemal. *Gökbayrak Altında Millî Faaliyet. 1917 Kırım Tatar Millî İstiklâl Hareketinin Hikâyesi* (Hazırlayan: Hakan Kırımlı) (Ankara, 1998).
- Hayrabolulu Hasîb. *Hayrabolulu Hasîb Divâm* (Hazırlayanlar: Ramazan Ekici-Suat Donuk) (Ankara, 2015).
- Hayvoronskiy, Olesksa. *Poveliteli dvuh materikov*, 2 Cilt (Kiev-Bahçesaray, 2007-2009).
- [Heber, Reginald-Amelia Shipley Heber] By His Widow. *The Life of Reginald Heber, D.D. Lord Bishop of Calcutta*, 2 Cilt (Londra, 1830).
- Hewitt, Catherine. *Renoir's Dancer: The Secret Life of Suzanne Valadon* (New York, 2017).
- Hezarfen, Ahmet. *Rumeli ve Anadolu Âyan ve Eşkıyası. Osmanlı Arşiv Belgeleri*, Cilt: I (İstanbul, 2002), Cilt: II (İstanbul, 2004).
- Hezârfen Hüseyin Efendi. *Telhîsü'l-Beyân fî Kavânîn-i Âl-Osmân* (Hazırlayan: Sevim İlğürel) (Ankara, 1998).
- Hoca Sadettin Efendi. *Tacü't-Tevarih*, 5 Cilt (Hazırlayan: İsmet Parmaksızoğlu) (Ankara, 1979).
- Hodgkinson, Harry. *Scanderbeg* (Londra-New York, 2004).
- Horoşkeviç, Anna Leonidovna. *Rus i Krım: ot soyuza k protivostoyaniyu. Konets XV-naçala XVI vv.* (Moskova, 2001).
- Hromov, Konstantin. “Pravlenie hanov v Krımskom Uluse Zolotoy Ordı v 1419-1422 gg. po nümizmatičeskim dannım”, *İstoriko-geografiçni doslidjennya v Ukrayini* (Kiev), no.: 9 (2006), ss. 366-372.
- Hudyakov, Mihail Georgiyeviç. *Oçerki po istorii Kazanskogo hanstva* (Moskova, 1991).

- Ivanics, Mária. "Formal and Linguistic Peculiarities of 17th Century Crimean Tatar Letters Addressed to Princes of Transylvania", *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* (Budapeşte), Cilt: XXIX, no.: 2 (1975), ss. 213-224.
- . "The Military Co-operation of the Crimean Khanate with the Ottoman Empire in the Sixteenth and Seventeenth Centuries", Gábor Kármán-Lovro Kunčević (Hazırlayanlar), *The European Tributary States of the Ottoman Empire in the Sixteenth and Seventeenth Centuries* (Leiden, 2013), ss. 275-300.
- . "Die Şirin. Abstammung und Aufstieg einer Sippe in der Steppe", *The Crimean Khanate between East and West (15th-18th Century)* (Editör: Denise Klein) (Wiesbaden, 2012), ss. 27-44.
- İbn Battûta Tançî, Ebû Abdullah Muhammed. *İbn Battûta Seyahatnâmesi* (Arapçadan Türkçeye çeviren: A. Sait Aykut), 2 Cilt (İstanbul, 2000).
- İbn Kemal (Kemalpaşazâde). *Tevârih-i Âl-i Osman. IV. Defter* (Hazırlayan: Koji Imazawa) (Ankara, 2000).
- . *Tevârih-i Âl-i Osman. VIII. Defter* (Transkripsiyon) (Hazırlayan: Ahmet Uğur) (Ankara, 1997).
- İbragimova, Aliye. *Bahçisarayskiy hanskiy dvorets XVI-XVIII vv.* (Kiev, 2015).
- İbrahimgil, Mehmet Zeki-Ammar İbrahimgil. *Rodos Adası'nda Osmanlı Mirası (Mimari Eserler-Kitabeler-Mezar Taşları)* (Ankara, 2019).
- İçli, Ahmet. "Neizvestnie proizvedeniya Bora Gazi Gireya", *Voprosi krimskotatarskoy filologii, istorii i kulturi* (Akmescit), no.: 5 (2018), ss. 75-83.
- İnalçık, Halil. "Yeni Vesikalara Göre Kırım Hanlığının Osmanlı Tâbiliğine Girmesi ve Ahidname Meselesi", *Belleten* (Ankara), ss. Cilt: VIII, no.: 30 (Nisan 1944), 185-229.
- . "Osmanlı-Rus Rekabetinin Menşei ve Don-Volga Kanalı Teşebbüsü (1569)", *Belleten* (Ankara), Cilt: XII, no.: 46 (1948), ss. 349-402.
- . "Osmanlılar'da Saltanat Verâseti Usûlü ve Türk Hakimiyet Telâkkîsiyle İlgisi", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* (Ankara), Cilt: XIV, no.: 1 (Mart 1959), ss. 69-94.
- . "Power Relationships between Russia, the Crimea and the Ottoman Empire as Reflected in Titulature", Chantal Lemerrier-Quelquejay-Gilles Veinstein-S. Enders Wimbush (Hazırlayanlar), *Passé Turco-Tatar présent soviétique études offertes à Alexandre Bennigsen/Turco-Tatar Past Soviet Present Studies Presented to Alexandre Bennigsen* (Paris, 1986), ss. 175-211.
- . "The Khan and the Tribal Aristocracy: The Crimean Khanate under Sahib Giray I", *Harvard Ukrainian Studies*, Cilt: III/IV, Kısım: 1 (1979-1980), ss. 445-466.
- . *Devlet-i Aliyye. Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar*, Cilt: III (İstanbul, 2015).
- . *Kırım Hanlığı Tarihi Üzerine Araştırmalar. 1441-1700* (İstanbul, 2017).
- İnan, Abdülkadir. "Orta Türk Destanları ve Kırım II. Âdil Sultan", *Makaleler ve İncelemeler*, Cilt: I (Ankara, 1998) ss. 86-98.
- İnan, Göker. "Hasan Esirî'nin Mi'yârü'd-Düvel ve Misbârü'l-Milel isimli Tarih ve

- Coğrafya Eseri (İnceleme-Transkripsiyon)", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2017).
- İnciciyan, P. L. [Çugios]. "Osmanlı Rumelisi Tarih ve Coğrafyası" (Hazırlayan: Hrant Der-Andreasyan), *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi* (İstanbul), nos.: 2-3 (1974), ss. 11-88; nos.: 4-5 (1975-1976), ss. 101-152.
- İpek, Edip. "Temettuât Defterlerine Göre Babaeski", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi (Kırklareli, 2014).
- İshakov, Damir. *Tyurko-tatarskie gosudarstva XV-XVI vv. Naučno-metodiçeskoe posobie* (Kazan, 2004).
- İshakov, Damir-İskander İzmaylov. *Etnopolitiçeskaya istoriya tatar v VI-pervoy çetverti XV v.* (Kazan, 2000).
- İshakov, Damir-İskander İzmaylov. *Vvedenie v istoriyu Kazanskogo hanstva. Oçerki* (Kazan, 2005).
- İsmail Belig. *Nuhbetü'l-Âsâr li Zeyli Zübdeti'l Eş'ar* (Hazırlayan: Abdulkirim Abdulkadiroğlu) (Ankara, 1999).
- İstanbul Ahkâm Defterleri. İstanbul'da Sosyal Hayat*, Cilt: I (Hazırlayanlar: Ahmet Tabakoğlu-Ahmet Kal'a-Salih Aynural-İsmail Kara-Eyüp Sabri Kal'a) (İstanbul, 1997).
- İstanbul Kadı Sicilleri. Bâb Mahkemesi, 3 Numaralı Sicil (H. 1077/M. 1666-1667)* (Hazırlayan: Rifat Günelan) (İstanbul, 2011).
- "İstanbul Saraylarına Ait Muhasebe Defterleri" (Hazırlayan: Ömer Lütfi Barkan), *Belgeler. Türk Tarih Belgeleri Dergisi* (Ankara), Cilt: IX, no.: 13 (1979), ss. 3-380.
- İstanbul'da Fransız Elçiliği. Marki de Bonnac'ın Tarihi Hatırat ve Belgeleri* (Hazırlayanlar: M. Charles Schefer; Fransızcadan Türkçeye çeviren: Ali Şevket Bizer; Türkçe Baskıyı Hazırlayan: Mustafa Daş) (Ankara, 2017).
- İstoriya Kazahstana v russkih istoçnikah*, Cilt: I (*Posolskie materialy russkogo gosudarstva (XV-XVII vv.)*) (Hazırlayanlar: Mambet Kuljabayevič Koygeldiyev et al.) (Almatı, 2005).
- İstoriya Krımskoy voynı i oboronı Sevastopolya* (Hazırlayan: Nikolay Fyodoroviç Dubrovin), 3 Cilt (Sankt Petersburg, 1900).
- "İstoriçeskaya spravka ob obrazovanii v Tavriçeskoy gubernii tatarskih dvoryanskih rodov", *Zapiski İmperatorskogo Odesskogo obşçestva istorii i drevnostey* (Odesa), Cilt: XXIII (1901), Bölüm III, ss. 41-43.
- İşli, Necdet. "Tatarhaniler yahut Zindan Altı Mezarlığı", *Arkitekt*, no.: 433 (1996), ss. 48-49.
- "İz del Moskovskogo otdeleniya arhiva glavnogo Ştaba. 1) Opisanie neskolkih daç, naznaçennih k otvodu raznim osobam iz sostoyaşçih v Tavriçeskoy oblasti zemel. 2) İzvleçenii iz 'Jurnala relyatsiyam kn. Potyomkina, Yeya İmperatorskomu Veliçestvu podavaemım'" (Hazırlayan: P. A. İvanov), *İzvestiya Tavriçeskoy uçunoy arhivnoy kommissii* (Akmescit), no.: 19 (1893), ss. 23-78.
- İz dokumentalnoy istorii kabardino-russkih otnoşeniy. Vtoraya polovina XVIII-pervaya polovina XIX v.* (Hazırlayan: Hasan Muhtaroviç Dumanov) (Nalçık, 2000).

- İzmaylov, İskander. "Ulus Cuçi i Zolotaya Orda: ofitsialnoe nazvanie strani i istoričeskaya traditsiya", *İstoriya tatar s drevneyşih vremyon v semi tomah*, Cilt: III (Kazan, 2009), ss. 16-19.
- İzzî Süleymân Efendi. *İzzî Tarihi (Osmanlı Tarihi 1157-1165/1744-1752)* (Hazırlayan: Ziya Yılmaz) (İstanbul, 2019).
- Jankowski, Henryk. *A Historical-Etymological Dictionary of Pre-Russian Habitation Names of the Crimea* (Leiden, 2006).
- [Jireček, Konstantin Josef] İreçek, Konstantin. *Pituvaniya po Bulgariya*, Kısım: II (Çekçe'den Bulgarca'ya tercüme eden: Stoyan Argirov) (Filibe, 1899).
- . *İstoriya na bulgarite* (Sofya, 2015).
- Jorga, Nicolae. *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi* (Türkçeye çeviren: Nilüfer Epçeli), 5 Cilt (İstanbul, 2005).
- Juchereau de Saint-Denys, Antoine de. *Révolutions de Constantinople en 1807 et 1808*, Cilt: II (Paris, 1819).
- Kabardino-russkie otnoşeniya v XVI-XVIII vv. Dokumentı i materialı v 2-h tomah* (Hazırlayanlar: Tugan Habasoviç Kumikov-Yekaterina Nikolayevna Kuşeva), 2 Cilt (Moskova, 1957).
- Kabudlu Mustafa Vassı Efendi. *Tevârih (Analysis-Text-Maps-Index-Facsimile)* (Hazırlayan: Ömer Koçyiğit) (Cambridge, Massachusetts, 2016).
- [Kadır Ali Bek]. *Cami'ü't-Tevârih. Biblioteka vostočnih istorikov* (Hazırlayan: İlyâ Nikolayeviç Berezin), Cilt: II, Kısım: I (Kazan, 1854).
- Kafalı, Mustafa. *Ötemiş Hacı'ya Göre Cuci Ulusu'nun Tarihi* (Ankara, 2009).
- Kançal-Ferrari, Nicole. "Kırım Hanlarının İmar Faaliyeti ve Mezar Taşları", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi (İstanbul, 1997).
- . "Saray'a Bağlı Bir Cami ve Haziresi: Kırım Hanlığı'nın Payitahtı Bahçesaray'daki Hansaray'ın Haziresi", *Belleten*, Cilt: LXVI, no.: 246 (Ağustos 2002), ss. 371-420.
- . *Kırım'dan Kalan Miras. Hansaray* (İstanbul, 2005).
- . "An Italian Renaissance Gate for the Khan: Visual Culture in Early Modern Crimea", *Muğarnas*, Cilt: XXXIV (2017) (Leiden-Boston), ss. 85-124.
- . "Golden Watches and Precious Textiles: Luxury Goods at the Crimean Khans' Court and the Northern Black Sea Shore", *The Mercantile Effect. Art and Exchange in the Islamic World during the 17th and 18th Centuries* (Editörler: Sussan Babaie-Melanie Gibson) (Londra, 2017), ss. 51-61.
- Kara Çelebi-zâde Abdülaziz Efendi. *Ravzatü'l-Ebrâr Zeyli (Tahlil ve Metin) 1732* (Hazırlayan: Nevzat Kaya) (Ankara, 2003).
- Karaca, Ali. "Giraylar (1440-1840)," *Bir* (İstanbul), no.: 7 (1997), ss. 98-109.
- Karateke, Hakan T. "The Peculiar Status of the Crimean Khans in Ottoman Protocol", *Journal of the Ottoman and Turkish Studies Association* (Bloomington, Indiana), Cilt: VI, no.: 1 (Bahar 2019), ss. 103-120.
- Karsîzâde Mehmed Hayreddin. *Fetih Geray* (Konya, 1912).

- Karaçam, Nazif. *Efsaneden Gerçeğe Kırklareli* (Kırklareli, 1995).
- Karahasanoğlu, Selim. *Politics and Governance in the Ottoman Empire: The Rebellion of 1730. An Account of the Revolution that Took Place in Constantinople in the Year 1143 of the Hegira/Vâkı'a Takrîri Binyüzkırkûç'de terkîb Olunmuştur* (Cambridge, Massachusetts, 2009).
- Kaşkayev, Badrutdin Omariyevîç. *Ot fevralya k oktyabryu (natsionalno-osvoboditelnoe dvijenie v Dagestane)* (Moskova, 1972).
- Kâtib Çelebi. *Fezleke*, 2 Cilt (Hazırlayan: Zeynep Aycibin) (İstanbul, 2016).
- Kavak, Nuri. *Osmanlı Bürokrasisinde Görev Almış Kırım Kökenli Devlet Adamları* (İstanbul, 2017).
- “Kayıplarımız-Hüsamettin Giray (1891-1965)”, *Emel* (İstanbul), no.: 32 (Ocak-Şubat 1966), s. 36.
- Kazakov, Aslan Vladimiroviç. *Adıgı (çerkesi) na rossiyskoy voennoy slujbe. Voevodı i ofitserı. Seredına XVI-naçalo XX v. Biografiçeskiy spravoçnik* (Nalçık, 2006).
- . “Nekotorie aspektı otnoşeniy Çerkesii i Krımskogo hanstva”, *Problemy genealogii i etnonimiki narodov Severnogo Kavkaza. Materialı kruglogo stola pamyati Anatoliya Ahmedoviça Maksidova (g. Nalçık 17 oktyabrya 2014 g.)* (Hazırlayanlar: Barasbi Haçimoviç Bgajnogov-Kasbolat Fitseviç Dzamihov-Zarema Muhamedovna Keşeva-Vladimir Aleksandroviç Fomenko) (Nalçık, 2015), ss. 50-92.
- “Kazı-Girey Andrey Andreyeviç”, *Aktı sobranıe Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: XI (1888), s. VIII.
- Kellner-Heinkele, Barbara. *Aus den Aufzeichnungen des Said Giray Sultân: eine zeitgenössische Quelle zur Geschichte des Chanats der Krim um die Mitte des 18. Jahrhunderts* (Freiburg im Breisgau, 1975).
- . “Crimean Tatar and Nogay Scholars of the 18th Century”, *Muslim Culture in Russia and Central Asia from the 18th to the Early 20th Centuries* (Editörler: Michael Kemper-Anke von Kügelgen-Dmitriy Yermakov) (Berlin, 1996), ss. 279-296.
- . “Ebu Bekir B. Behram ed-Dimişki’s Description of the Crimea”, *Abdülkadir Özcan’a Armağan. Tarihin Peşinde Bir Ömür* (Hazırlayanlar: Hayrunnisa Alan-Ömer İşbilir-Zeynep Aycibin-Muhammet Ali Kılıç) (İstanbul, 2018), ss. 239-254.
- . “Mit dem Krimchan auf Streife im Tscherkessenland (frühes 18. Jahrhundert)”, *Eine hundertblättrige Tulpe-Bir şadburg lāla. Festgabe für Claus Schöning* (Ingeborg Hauenschild-Matthias Kappler-Barbara Kellner-Heinkele) (Berlin, 2016), ss. 249-268.
- Kennedy, Craig Gayen. “The Juchids of Muscovy: A Study of Personal Ties between Émigré Tatar Dynasts and the Muscovite Grand Princes in the Fifteenth and Sixteenth Centuries”, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Harvard Üniversitesi (Cambridge, Massachusetts, 1994).
- Kereytov, Ramazan Husinulu. “Novoe o Kazı-Giree”, *Polovetskaya luna* (Çerkessk), no.: 1 (1991), ss. 90-97.
- . *Etniçeskaya istoriya nogaytsev* (Stavropol, 1999).

- _____. *Nogaytsı. Osobennosti etniçeskoj istorii i bitovoy kulturi* (Stavropol, 2009).
- Kerim, İsmail Asanoğlu. “Qırım hanlığının mektubâtı”, *Voprosi krımskotatarskoj filologii, istorii i kulturi* (Akmescit), no.: 4 (2017), ss. 143-158.
- Kesbî Haşim Mehmet Efendi. *Ahvâl-i Anapa ve Çerkes* (Hazırlayan: Mustafa Özsaray) (İstanbul, 2012).
- Khodarkovsky, Michael. *Bitter Choices. Loyalty and Betrayal in the Russian Conquest of the North Caucasus* (Ithaca ve Londra, 2011).
- Kılıç, Yılmaz. “1 ve 11 Numaralı Sivas Ahkâm Defterlerindeki Tımar Sistemi ile İlgili Hükümlerin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi”, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi (Tokat, 2019).
- Kırım Hanlarına Nâme-i Hümayûn* (2 Numaralı Name Defteri) (İstanbul, 2013).
- Kırım Hanlığı Kadı Sicilleri Kataloğu* (Hazırlayanlar: Fehmi Yılmaz-Ahmet Cihan-Özlem Deniz Yılmaz) (Ankara, 2021).
- Kırım Yurtına ve Ol Taraflarga Dair Bolgan Yarlıqlar ve Hatlar* (Derleyenler: Vladimir Vladimiroviç Velyaminov-Zernov ve Hüseyin Feyzhanov; Türkçe edisyonu hazırlayan: Faysal Okan Atasoy), Cilt: I (Metin), Cilt: II (Dizin) (Ankara, 2017).
- [Kırım], Kırımlı Cafer Seydahmet. *Gaspıralı İsmail Bey* (İstanbul, 1934).
- Kırım, Cafer Seydahmet. *Bazı Hatıralar* (İstanbul, 1993).
- [Kırım, Cafer Seydahmet]. *Cafer Seydahmet Kırım’ın Günlüğü* (Hazırlayanlar: İsmail Otar-Ömer Özcan) (Ankara, 2003).
- Kırımlı Hacı Mehmed Senâ’î. “Üçüncü İslâm Girây Hân Târîhi” (Hazırlayan: Ferhad Turanlı), Ferhad Turanlı, *Türkski cerela do istoriji Ukrayini* (Kiev, 2010), ss. 277-331.
- [Kırımlı Hacı Mehmed Senâ’î] Hadzy Mehmed Senai z Krymu. *Historia Chana Islam Gereja* (Hazırlayan: Zygmunt Abrahamowicz) (Varşova, 1971).
- Kırımlı, Hakan. “Crimean Tatars, Nogays, and the Scottish Missionaries: the Story of Kattı Geray and other Baptized Descendants of the Crimean Khans,” *Cahiers du Monde Russe* (Paris), Cilt: ILV, nos.: 1-2 (Ocak-Haziran 2004), ss. 61-108.
- _____. *Türkiye’deki Kırım Tatar ve Nogay Köy Yerleşimleri* (İstanbul, 2012).
- _____. “A Scion of the Crimean Khans in the Crimean War: The Allied Powers and the Question of the Future of the Crimea”, *Middle Eastern Studies* (Londra), Cilt: XLIX, no.: 2 (Mart 2013), ss. 191-220.
- Kırımlı, Hakan-Nicole Kañal-Ferrari (Proje Yöneticileri), Hakan Kırımlı- Nicole Kañal-Ferrari-Gökçe Günel-İbrahim Abdulla-Nariman Abdülvaap-Safiye Eminova-Gülşen Dişli (Yazarlar). *Kırım’daki Kırım Tatar (Türk-İslâm) Mimari Yadigârları* (İstanbul, 2021).
- Kırımlı, Hakan-Ali Yayıoğlu. “Heirs of Chinghis Khan in the Age of Revolutions: An Unruly Crimean Prince in the Ottoman Empire and Beyond”, *Der Islam* (Hamburg), Cilt: XCIV, no.: 2 (2017), ss. 496-526.
- Kırımsar [Ali Kemal Gökıray]. “İstanbul İli Çatalca İlçesi Subaşı Köyü’nde Kırım

- Hanları Giray'lardan Bazı Hatıralar", *Emel* (İstanbul, no.: 119 (Temmuz-Ağustos 1980), ss. 44-48.
- Kıyartunç, Miray. "85/3 Numaralı Rusya Ahkam Defteri'nin Değerlendirme ve Transkripsiyonu", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celâl Bayar Üniversitesi (Manisa, 2013).
- Kidirniyazov, Daniyal Saydahmedoviç. *Vzaimootnoşeniya nogaytsev s narodami Severnogo Kavkaza i Rossii v XVI-XIX v.v.* (Mahaçkale, 2003).
- Kidirniyazov, Daniyal Saydahmedoviç-Asiyat Arslanbekovna Abasova. "Pervie administrativnie meropriyatiya rossiyskih vlastey na Severnom Kavkaze v kontse XVIII-pervoy polovine XIX v. i nogaytsı", *Nogaytsı: XXI vek. İstoriya. Yazık. Kultura. Ot istokov - k gryaduşçemu. Materialı Pervoy Mejdunarodnoy naučno-praktičeskoj konferentsii g. Çerkessk, 14-16 maya 2014 g.* (Çerkessk, 2014), ss. 39-44.
- Kiel, Machiel. "Karinâbâd", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: XXIV (İstanbul, 2001), ss. 490-492.
- Kipkeyeva, Zarema Borisovna. *Severnıy Kavkaz v rossiyskoj imperii: narodi, migratsii, territorii* (Stavropol, 2008).
- . "Migratsiya i rasselenie nogaytsev na Severnom Kavkaze v XVIII-XIX vekah", *Nogaytsı: XXI vek. İstoriya. Yazık. Kultura. Ot istokov-k gryaduşçemu. Materialı Pervoy Mejdunarodnoy naučno-praktičeskoj konferentsii g. Çerkessk, 14-16 maya 2014 g.* (Çerkessk, 2014), ss. 50-54.
- . *Potomki Çingizhana v istorii Severnogo Kavkaza XVIII-XIX vv.* (Stavropol, 2017).
- Klaproth, Heinrich Julius von. *Travels in the Caucasus and Georgia, performed in the years 1807 and 1808, by command of the Russian Government* (Londra, 1814).
- Kleemann, Nikolaus Ernst. *Reisen von Wien über Belgrad bis Kilianova durch die Butschick-Tartaren über Kavşchan, Bender, durch die Nogew-Tartaren in die Crimm, dann von Kaffa nach Konstantinopel, nach Smirna und durch den Archipelagum nach Triest und Wien, in den Jahren 1768, 1769 und 1770* (Viyanâ, 1771).
- Klein, Denise. "Negotiating Power in the Crimean Khanate: Notes on Tatar Political Thought and Practice (16th-18th c.)", *Political Thought and Practice in the Ottoman Empire* (Editör: Marinos Sariyannis) (Resmo, 2019), ss. 319-347.
- Kloçkov, Dmitriy Alekseyeviç. "Otličnie hrabrostyu..." *Sobstvennyy Yego İmperatorskogo Veliçestva Konvoy, 1829-1917* (Sankt Petersburg, 2007).
- Knolles, Richard. *The Turkish History, from the Original of that Nation to the Growth of the Ottoman Empire*, 3 Cilt (Londra, 1687-1700).
- Koçak, Cemil. *Geçmiş Ayrıntıda Saklıdır* (İstanbul, 2012).
- Koçekayev, Bi-Arslan Balbekoviç. *Sotsialno-ekonomiçeskoe i politiçeskoe razvitie nogayskogo obşçestva v XIX-naçale XX veka* (Alma Ata, 1973).
- Koçu, Reşat Ekrem. "Çatalca Sarayları", *Tercüman* (İstanbul), 14, 15, 16, 17, 21, 22, 23, 24 Şubat 1970.
- Koehler, Paule. "Le Khanat de Crimée en mai 1607 vu par un Voyageur Français",

- Cahiers du Monde Russe et Soviétique* (Paris), Cilt: XII, no.: 3 (Temmuz-Eylül 1971), ss. 316-326.
- Kojev, Zaurbek Anzoroviç. "Srajenie na r. Afips (1570 g.): istoričeskiy kontekst", *Vestnik nauki Adigeyskogo respublikanskogo instituta gumanitarnih issledovaniy imeni T. M. Keraşeva* (Maykop), no.: 17 (41) (2018), ss. 106-114.
- Koledarov, Petır-Nikolay Miçev. *1878-1972 Yılları Arasında Bulgaristan'da Yerleşim Yerlerinin İsimleri ve Statülerindeki Değişiklikler* (Sofya, 1973).
- Kolesnikova, Marina Yevgenyevna. *Severokavkazskaya istoriografičeskaya traditsiya: vtoraya polovina XVIII-naçalo XX veka* (Stavropol, 2011).
- Kołodziejczyk, Dariusz. *The Crimean Khanate and Poland-Lithuania* (Leiden, 2011).
- . "Divided Sovereignty in the Genghisid States as Exemplified by the Crimean Khanate: "Oriental Despotism" à rebours?", *Acta Slavica Iaponica* (Hokkaido), Cilt: XXXII (2012), ss. 1-21.
- Konuk, Neval. *Midilli, Rodos, Sakız ve İstanköy'de Osmanlı Mimarisi* (Ankara, 2008).
- Kornis, [Johann]. "Kratkiy obzor polojeniya nogayskih tatar, vodvorennih v Melitopolskom uyezde Tavričeskoy gubernii", *Teleskop* (Moskova), Cilt: XXXIII (1836), ss. 3-23, 210-230, 269-297.
- Kornrumpf, Hans-Jürgen. "Zwei weniger bekannte islamische Denkmäler in Bulgarien," *Südost-Forschungen* (Münih). Cilt: XXX (1971), ss. 295-296.
- Korolenko, Prokopiy Petroviç. "Gorskie poselentsı v Çernomorii", *İzvestiya Obşçestva Lyubiteley İzuçeniya Kubanskoy Oblasti* (Yekaterinodar), no.: 3 (1902), ss. 71-115.
- . "Gorskie poselentsı v Çernomorii", *Landşaft, etnografičeskie i istoričeskie protsessı na Severnom Kavkaze v XIX-naçale XX veka* (Nalçık, 2004), ss. 451-496.
- Kortepeter, Carl Max. *Ottoman Imperialism during the Reformation: Europe and the Caucasus* (New York, 1972).
- Kosven, Mark Osipoviç. *Etnografiya i istoriya Kavkaza* (Moskova, 1961).
- Kosyakin, Nikolay Nikolayeviç. *Krımskoe hanstvo. Monetı Gireyev* (Akmescit, 2013).
- Koyçev, Mitko. *İstoriya na Gorno Aleksandrovo* (İslimye, 2012).
- Koyçev, Nikola Stefanov. *İstoriya na Nova Zagora. Novozagorsko prez vekovete* (Eski Zağra, 1997).
- Kozelsky, Mara. *Christianizing Crimea. Shaping Sacred Space in the Russian Empire and Beyond* (DeKalb, Illinois, 2010).
- Kozintsev, Mark Alviyeviç. "Atalıçestvo v Krımu (po materialam rukopisi anonimnogo sbornika iz sobraniya İnstituta vostoçnih rukopisey RAN)", *Zolotoordinskoe obozrenie* (Kazan), no.: 2 (2020), ss. 284-292.
- Köprülü, Mehmed Fuad. "Türk ve Moğol Sülâlelerinde Hanedan Âzâsının İdamında Kan Dökme Memnuiyeti", *Türk Hukuk Tarihi Dergisi* (İstanbul), Cilt: I (1941-1942), ss. 1-9.
- Köse, Jelyazko. *Podvis* (Sofya, 1992).

- Kramarovskiy, Mark Grigoryevich. "Cucidi i Kırım: XIII-XV vv.", *Materiali po arheologii, istorii i etnografii Tavrii* (Akmescit), Cilt: X (2003), ss. 506-532.
- Kravets, Maryna. "From Nomad's Tent to Garden Palace: Evolution of a Chinggisid Household in the Crimea", Michael Gervers-Uradyn E. Bulag-Gillian Long (Hazırlayanlar), *History and Society in Central and Inner Asia* (Toronto, 2005), ss. 47-57.
- Kreutel, Richard Franz. *Haniwaldanus Anonimi'ne Göre Sultan Bayezid-i Velî (1481-1512)* (Almancadan Türkçeye çeviren: Necdet Öztürk) (İstanbul, 1997).
- Królikowska, Natalia. "Sovereignty and Subordination in Crimean-Ottoman Relations (Sixteenth-Eighteenth Centuries)", Gábor Kármán-Lovro Kunčević (Hazırlayanlar), *The European Tributary States of the Ottoman Empire in the Sixteenth and Seventeenth Centuries* (Leiden, 2013), ss. 43-65.
- Królikowska-Jedlińska, Natalia. *Law and Division of Power in the Crimean Khanate (1532-1774). With Special Reference to the Reign of Murad Giray (1678-1683)* (Leiden, 2019).
- Kumikov, Tugan Habasoviç. *Obščestvennaya mısıl i prosveşçenie adıgov i balkaro-karaçayevtsev v XIX-naçale XX v.* (Nalçık, 2002).
- Kunduhov, Mussa. *Memuari* (Vladikavkaz, 2013).
- Kurat, Akdes Nimet. *Kazan Hanlığını Kuran Uluğ Muhammet Hanın Yarlığı* (İstanbul, 1937).
- _____. *Topkapı Sarayı Müzesi Arşivindeki Altın Ordu, Kırım ve Türkistan Hanlarına Ait Yarlık ve Bitikler* (İstanbul, 1940).
- _____. *Türkiye ve İdil Boyu (1569 Astarhan Seferi, Ten-İdil Kanalı ve XVI-XVII. Yüzyıl Osmanlı-Rus Münasebetleri)* (Ankara, 1966).
- _____. *IV.-XVIII. Yüzyıllarda Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri* (Ankara, 1972).
- Kurnaz, Cemal-Halil Çeltik. *Osmanlı Dönemi Kırım Edebiyatı* (Ankara, 2000).
- Kuş, Canan. "1780-1784 Tarihli ve 4 Numaralı Halep Ahkâm Defteri (s. 1-53) Transkripsiyon ve Değerlendirme", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi (Elazığ, 2008).
- Kuşeva, Yekaterina Nikolayevna. *Narodı Severnogo Kavkaza i ih svyazi s Rossiey (vtoraya polovina XVI-30-e godı XVII veka)* (Moskova, 1963).
- Kütükoğlu, Bekir. *Osmanlı-İran Siyâsî Münâsebetleri (1578-1612)* (İstanbul, 1993).
- La Correspondance Consulaire de Crimée du Baron de Tott (1767-1770)* (İstanbul, 2014).
- Lamprakis, Dimitrios K. "Because They Are Genghis Khan's Descendants: The Involvement of the Giray Dynasty in Tax Farming and Allocations of *Timars* in Eighteenth-Century Serfice", *Turkish Historical Review* (Leiden), no.: 9 (2018), ss. 278-321.
- Laşkov, Fyodor Fyodoroviç. *İstoriçeskiy oçerk krımsko-tatarskogo zemlevladieniya* (Akmescit, 1897).
- _____. *Şagin-Girey, posledniy krımskiy han* (Akmescit, 1991).

- Le Khanat de Crimée dans les Archives du Musée du Palais de Topkapı* (Hazırlayanlar: Alexandre Bennigsen-Pertev Nailî Boratav-Dilek Desai-Chantal Lemerrier-Quelquejay) (Paris, 1978).
- Le relazioni degli Stati europei lette al Senato dagli ambasciatori veneti nel secolo decimosettimo* (Hazırlayanlar: Nicolo Barozzi-Guglielmo Berchet), Seri: V (Turchia), Cilt: I (Venedik, 1866).
- Lebedev, Valentin Petroviç. “Korpus monet Krıma v sostave Zolotoy Ordı (ser. XIII-naç. XV v.)”, *Vestniki Odesskogo muzeya numizmatiki* (Odesa), Cilt: II (2000), ss. 12-34.
- Lekhno, Rabbi David. *Debar Şepatayim: an Ottoman Hebrew Chronicle from the Crimea (1683-1730)* (İbraniceden İngilizceye çeviren ve hazırlayanlar: Yaron Ben-Naeh-Dan Shapira-Aviezer Tutian) (Boston, 2021).
- Lettres édifiantes et curieuses concernant l'Asie, l'Afrique et l'Amérique* (Hazırlayan: Louis Aimé-Martin), Cilt: I (Paris, 1838).
- Leunclavius, Johannes [Hans Löwenklau]. *Türk Milletinin Tarihi*, 2 Cilt (Almancadan Türkçeye çeviren: Türkis Noyan) (İstanbul, 2019).
- Lezina, İrina Nikolayevna-Aleksandra Vasilyevna Superanskaya (D. Ahsen Batur'un ilâveleriyle). *Türk Onomastikası. Çin Seddi'nden Viyana Kapılarına Kadar Bütün Türk Halkları* (İstanbul, 2009).
- Litvin, Mihalon. Bakınız, Ventseslav Mikolayeviç.
- [Lucca, Giovanni Giuliani da]. “Opisanie Perekopskih i Nogayskih Tatar, Çerkesov, Mingrelov i Gruzın Jana de Lyuka, monaha Dominikanskogo ordena (1625)” (Fransızcadan Rusçaya çeviren: N. Yurçenko), *Zapiski İmperatorskogo Odesskogo obşçestva istorii i drevnostey* (Odesa), Cilt: XI (1879), ss. 473-493.
- [Lübenau, Reinhold], *Reinhold Lübenau Seyahatnamesi. Osmanlı Ülkesinde, 1587-1589*, 2 Cilt (Almancadan Türkçeye çeviren: Türkis Noyan), (İstanbul, 2016).
- MacFarlane, Charles. *Turkey and its Destiny. The Result of Journeys Made in 1847 and 1848 to Examine into the State of that Country*, Cilt: I (Londra, 1850).
- Mahmud Mesud. “Osmanlı Hakanları ve Kırım Hanları”, *Kırım Mecmuası* (İstanbul), no.: 18 (1919), ss. 319-320.
- Maksidov, Anatoliy Ahmedoviç. “Kırmiskie hanı i çerkeskie knyazy”, *Genealogičeskiy vestnik* (Sankt Petersburg), no.: 7 (2002), ss. 25-37.
- . *Adgi i narodı priçernomorya* (Nalçık, 2003).
- Malbahov, Boris Kasbulatoviç-Kasbolat Fitseviç Dzamihov. *Kabarda vo vzaimootnoşeniyah Rossii s Kavkazom, Povoljem i Kırmiskim hanstvom (seredina XVI-konet XVIII v.)* (Nalçık, 1996).
- Malinovskiy, Aleksey F. “İstoričeskoe i Diplomaticheskoe sobranie del proishodivşih mejdu Rossiyskimi Velikimi Knyazami i bıvşimi v Krıme Tatarskimi tsaryami s 1462 po 1533 god”, *Zapiski Odesskogo obşçestva istorii i drevnostey* (Odesa), Cilt: V (1863), ss. 178-419.

- Małowist, Marian. *Kaffa – kolonia genueńska na Krymie i problem wschodni w latach 1453-1475* (Varşova, 1947).
- Manz, Beatrice Forbes. "The Clans of the Crimean Khanate, 1466-1532", *Harvard Ukrainian Studies* (Cambridge, Massachusetts), Cilt: II, no.: 3 (Eylül 1978), ss. 282-309.
- Marinov, Enço. *İstoriya na selo Karageorgievo* (Sofya, 2005).
- Markeviç, Arseniy İvanoviç. *Tavriçeskaya guberniya vo vremya Krımskoy voynı po arhivnum materialam* (Akmescit, 1994)
- Mateyev, B. "Tsenni dokumentalni materialı na Virbişkite sultani Geray", *İstoriçeski pregled* (Sofya), Cilt: XII, no.: 2 (1956), ss. 116-118.
- Mattei, Jean-Louis. "Kırım ve Kafkasya'da Osmanlı Nüfuzunun Gerilemesi ve Ruslara Karşı Kafkas Kabilelerinin Direniş Girişimleri (1792)", *Toplumsal Tarih* (İstanbul), no.: 6 (Haziran 1994), ss. 40-47; no.: 7 (Temmuz 1994), ss. 49-57; no.: 9 (Eylül 1994), ss. 18-31.
- Matuz, Jozef Eugen [József Jenő]. "Eine Beschreibung des Khanats der Krim aus dem Jahre 1669", *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* (Budapeşte), Cilt: XXVIII, nos.: 1-2 (1964), ss. 129-151.
- _____. "Qalğa", *Turcica* (Leuven), no.: 2 (1970), ss. 101-129.
- _____. *Krımatarische Urkunden im Reichsarchiv zu Kopenhagen* (Freiburg, 1976).
- _____. "Les relations étrangères du khanat de Crimée (XV^e-XVIII^e siècles)", *Revue d'Histoire Diplomatique* (Paris), nos.: 3-4 (1988), ss. 233-249.
- Mehmed Hâkim Efendi. *Hâkim Efendi Tarihi (Osmanlı Tarihi 1166-1180/1752-1766)* 2 Cilt (Hazırlayan: Tahir Güngör) (İstanbul, 2019).
- Mehmed Süreyya. *Sicill-i Osmanî*, 6 Cilt (Hazırlayanlar: Nuri Akbayan-Seyit Ali Kahraman) (İstanbul, 1996).
- Meriç, Rıfkı Melül. "Trakya Kitabeleri I. Hayrabolu Kitabeleri", *Tarih Vesikaları*, Yeni Seri, Cilt: I (İstanbul), no.: 2 (17) (Ocak 1958), ss. 210-220.
- Mıts, Viktor Leonidoviç. "Sarımambas-Kermen – ukreplyonnaya rezidentsiya XIV-XVIII vv. bekov Yaşlavskih-Suleşevih", *Povoljskaya arheologiya* (Kazan), no.: 2 (24) (2018), ss. 190-203.
- Mikhailovsky-Danilevsky, Alexander [Mihaylovskiy-Danilevskiy, Aleksandr]. *Russo-Turkish War of 1806-1812*, 2 Cilt (Hazırlayan: Alexander Mikaberidze) (West Chester, Ohio, 2002).
- [Mikolayeviç, Ventseslav] Mihalon Litvin. *O nravah tatar, litovtsev i moskvitiyan* (Latince Rusçaya çeviren: Vera İvanovna Matuzova) (Moskova, 1994).
- Milanov, Aleksandır. *Boyacişkiyat bunt* (Varna, 1977).
- Miller, Anatoliy Filippoviç. *Mustafa paşa Bayraktar* (Moskova, 1947).
- [Mirza Muhammed Haydar Duğlat] Mirza Muhammad Haidar Dughlat. *The Tarikh-i Rashidi of Mirza Muhammad Haidar Dughlat. A History of the Moghuls of Central Asia* (Farsçadan İngilizceye çeviren: E. Denison Ross) (Londra, 1895).

- Miyatev, Petir. "Potomki krımskih Gireyev i ih gospodstvo v nekotorih častyah Bolgarii v XVII-XIX vv.", *Uçyonnie zapiski İnstituta Slavyanovedeniya*, Cilt: XVI (Moskova, 1958), ss. 288-303.
- Moğolların Gizli Tarihi (Rusça ve Moğolcadan Türkçeye çeviren: Ahmet Temir) (Ankara, 1948).
- Moiseyev, Maksim Vladimiroviç. "Bolşie igrı moskovskoy diplomatii: problema neytralizatsii 'krımskoy ugrozi' v russko-nogayskikh otnoşeniyah v 30-60-e gg. XVI v.", *Lokus: lyudi, obşçestvo, kulturnı, smisli* (Moskova), no.: 4 (2015), ss. 5-19.
- Momčilov, Dimço-Nataşa Çakırova-Kristeva. *Mestnite imena v Karnobatsko. Materiali za bulgarski toponimen rečnik* (Tırnova, 2013).
- Moneti uçıdov i sopredelnuh gosudarstv v XII-XV v.v. (Editör: Konstantin K. Hromov) (Kiev, 2007).
- "Moskova Dârü'l-Fünûnu", *Tercüman* (Bahçesaray), 31 (Jülyen takvimine göre 18) Ocak 1891.
- Motraye, Aubry de la. *Travels through Europe, Asia, and into Part of Africa*, 2 Cilt (Londra, 1723).
- Muhamedyarov, Şamil Fatıhoviç. *Sotsialno-ekonomičeskiy i gosudarstvenniy stroy Kazanskogo hanstva (XV-pervaya polovina XVI vv.)* (Kazan, 2012).
- Mu'izz al-Ansab (*Proslavyayuşşee genealogii*) (Hazırlayan: Şadman H. Vahidov) (Almatı, 2006).
- Mundt, Theodor. *Krim-Girai, ein Bundesgenosse Friedrichs des Grossen* (Berlin, 1855).
- Murphey, Rhoads. *Exploring Ottoman Sovereignty. Tradition, Image and Practice in the Ottoman Imperial Household, 1400-1800* (Londra-New York, 2008).
- Murtazayev, Arsen Omaroviç. "Vzaimootnoşeniya Kaytaga s İranom i Rossiey v pervoy polovine XVII v.", *Vestnik İnstituta istorii, arheologii i etnografii* (Mahaçkale), Cilt: VIII, no.: 4 (32) (2012), ss. 17-28.
- Musladinov, Rudem İzzetoviç. "Diplomatičeskie svyazi Krımskogo hanstva i Şvetsii v godı Severnoy voynı", *Aktualnie problemi gumanitarnıh nauk. Trudı V Vserossiyskoy naučno-praktičeskoky konferentsii (16 maya 2019 g., Yevpatoriya)*, St. Petersburg, 2019), ss. 257-261.
- Mustafa Kesbî. *İbretnûmâ-yı Devlet (Tahlil ve Tenkitli Metin)* (Hazırlayan: Ahmet Öğreten) (Ankara, 2002).
- Mustafa Safâî Efendi. *Tezkire-i Safâî (Nuhbetü'l Âsâr min Fevâ'idü'l-Eş'âr). İnceleme-Metin-İndeks* (Hazırlayan: Pervin Çapan) (Ankara, 2005).
- Mustafina, Dina Abdulbarovna-İlyas Alfredoviç Mustakimov. "Pisma İvana IV v Krım. Avgust 1564 g.", *Srednevekovie tyurko-tatarskie gosudarstva* (Kazan), no.: 9 (2017), ss. 155-166.
- Mutaçıyeva, Vera Petrova. "Feodalnite razmiritsi v severna Trakiya prez kraya na XVIII i naçaloto na XIX v.", *Paisiy Hilendarski i negovata epoha (1762-1962). Sbornik ot izsledvaniya po sluçay 200-godişninata ot istoriya slavyanobilgarska* (Hazırlayanlar:

- Dmitir Kosev-Aleksandır Burmov-Hristo Hristov-Virjiniya Paskaleva-Vera Mutaŋçiyeva) (Sofya, 1962), ss. 167-212.
- Naîmâ Mustafa Efendi. *Târih-i Naîmâ*, 4 Cilt (Hazırlayan: Mehmet İpşirli) (Ankara, 2007).
- Namık Kemal. *Cezmi* (İstanbul, 1297/1880).
- Nekrasov, Aleksandr Mihayloviç. "Jenşçını hanskogo doma Gireyev v XV-XVI vv.", *Drevneyšie gosudarstva vostočnoy Yevropy*. 1998 g. (Moskova, 2000), ss. 213-221.
- _____. *İzbrannıe trudi* (Nalçık, 2015).
- Németh, Julius [Gyula]. "Kereit, Kerey, Giray", *Ural-Altäische Jahrbücher* (Wiesbaden), Cilt: XXXVI (1965), ss. 360-365.
- Nemski i avstrijski pitepisi za Balkanite XVII-sredata na XVIII v. (Hazırlayan: Mihail P. Yonov) (Sofya, 1986).
- Nev'îzâde Atâyî. *Hadâ'iku'l-Hakâ'ik fî Tekmiletî'ş-Şakâ'ik*. Nev'îzâde Atâyî'nin Şakâ'ik Zeyli (Hazırlayan: Suat Donuk), 2 Cilt (İstanbul, 2017).
- Neyçev, Todor. *Karnobat v minaloto i podvizite na Aleksi Neyçev* (Sofya, 1938).
- Niebuhr, Carsten. C. *Niebuhr's Reisen durch Syrien und Palästina, nach Cypern, und durch Kleinasien und die Türken nach Deutschland und Dänemark* (Hamburg, 1837).
- Niggl, Simpert. *Diarium, oder ausführliche curiose Reiß-Beschreibung von Wien nach Constantinopel und von dar wider zurück in Deutschland ... des Hochgebohrnen Grafen und herrn Wolfgang Grafens zu Öttingen ...* (Augsburg, 1701).
- Nikolçovska, Mariya. *Avtentiçni pesni ot selo Tenevo* (Yanbolu, t.y. [2015]).
- Niyâzî-i Mısrî Halvetî. *Niyâzî-i Mısrî'nin Hatıraları* (Hazırlayan: Halil Çeçen) (İstanbul, 2014).
- _____. *Dîvân-ı İlâhiyât* (Hazırlayan: Mustafa Tatcı) (İstanbul, 2015).
- Nizamüddin Şâmî, *Zafernâme* (Farsçadan Türkçeye çeviren: Necati Lugal) (Ankara, 1949).
- Novoselskiy, Aleksey Andreyeviç. *Borba Moskovskogo gosudarstva s tatarami v pervoy polovine XVII veka* (Moskova, 1948).
- O narodah tsentralnogo i severo-zapadnogo Kavkaza (Hazırlayan: Nikolay Fyodoroviç Dubrovin) (Nalçık, 2002).
- "Obraşçenie Sultana Murad Gireya v pravoslavnuyu veru iz magometanstva", *Kavkazskie yeparhialnye vedomosti* (Stavropol), no.: 16 (1875), s. 509.
- Okday, İsmail Hakkı. *Yanya'dan Ankara'ya* (İstanbul, 1975).
- "Ordera grafa (knyazya) Platona Aleksandroviça Zubova Pravatelyu Tavriçeskoj Oblasti Jegulinu. 1796 god." (Hazırlayan: G. K. Kireenko), *İzvestiya Tavriçeskoj uçyonoy arhivnoy kommissii* (Akmescit), no.: 25 (1896), ss. 1-19; no.: 26 (1897), ss. 1-10.
- Oreşkov, Pavel Nedelçev. "Neskolko dokumenta za Pazvantoglu i Sofroniya Vračanski (1800-1812)", *Sbornik na Bılgarskata Akademiia na Naukite*, Kitap: III (Sofya, 1914).

- Orlov, Nikolay Aleksandroviç. *Şturm İzmaila Suvorovim v 1790 godu* (Sankt Petersburg, 1890).
- Ortekin, Hasan. *Kırım Hanlarının Şeceresi* (İstanbul, 1938).
- Oruç Beğ. *Oruç Beğ Tarihi* (Hazırlayan: Atsız) (İstanbul, t.y. [1972]).
- Osman, Sergeant. "Did the Crimean Khans Collect Tribute (Harâc or Hazine) from Moldova and Wallachia?", *Studia et Documenta Turcologica* (Cluj), no.: 2 (2014), ss. 111-123.
- Osmanlı Belgelerinde Kırım Hanlığı* (Hazırlayanlar: Kemal Gurulkan-Yusuf İhsan Genç-Uğurhan Demirbaş-Turgay Özekici) (İstanbul, 2013).
- Osmanlı Devleti ile Kafkasya, Türkistan ve Kırım Hanlıkları Arasındaki Münâsebetlere Dâir Arşiv Belgeleri (1687-1908 Arası)* (Ankara, 1992).
- Osmanlı Fermanları* (Hazırlayanlar: İlhan Ovalıoğlu-Raşit Gündoğdu-Yaşar Celep) (Ankara, 2003).
- Ostrowski, Donald. *Muscovy and the Mongols. Cross-cultural Influences on the Steppe Frontier, 1304-1589* (Cambridge, 1998).
- "Otnoşenie gen. Rtişceva k kn. Gorçakovu 1-mu, ot 5-go yanvary 1814 goda, No.: 5", *Aktı sobranie Kavkazskoyu Arheografişeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: V (1873), ss. 855-861.
- "Otnoşenie gen. Tormasova k gr. Rumyantsovu ot 15-go dekabrya 1810 goda, No.: 214", *Aktı sobranie Kavkazskoyu Arheografişeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: IV (1870), s. 889.
- "[Otnoşenie] gr. Paskeviça k ministru vnutrennih del, ot 1-go sentyabrya 1830, No.: 283", *Aktı sobranie Kavkazskoyu Arheografişeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: VII (1878), s. 228.
- Ovcinnikov, Vasilii Dmitriyeviç. *Borba za Kırım XVIII vek* (Moskova, 2015).
- Ögel, Bahaeddin. *Türk Kültür Tarihine Giriş*, 9 Cilt (Ankara, 1991).
- Ömer, Fevzi. "Sultan Sülâlesinin Toprakları Geri Verildi", *Hak ve Özgürlük* (Sofya), no.: 1 (5 Ocak 1996).
- Öncel, Musa. "Mezar Taşlarımız ve Üçşerefeli Haziresi", *Yöre* (Edirne), no.: 35 (Şubat 2003), ss. 11-48.
- Örenç, Ali Fuat. *Yakın Dönem Tarihimizde Rodos ve Oniki Ada* (İstanbul, 2006).
- Özcan, Abdülkadir. "Osmanlı Devleti'nin Askerî Teşkilatı", *Hunlardan Günümüze Türk Askerî Kültürü* (Editör: A. Sefa Özkaya), (İstanbul, 2019), ss. 345-377.
- Özdeğer, Mehtap. "Vize Kazası Vakıfları –XVI. Yüzyıl Arşiv Kaynaklarına Göre–", *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* (İstanbul), Cilt: XXII, no.: 1 (2007), ss. 165-187.
- Özer, Mustafa. "Pınarhisar Çevresindeki Osmanlı Dönemi Yapıları", *Yöre* (Edirne), nos.: 86-87 (Mayıs-Haziran-Temmuz 2007), ss. 43-59.
- . "Tekirdağ-Saray'daki Osmanlı Dönemi Yapıları", *Yöre* (Edirne), nos.: 89-90-91-92 (Ağustos-Eylül-Ekim-Kasım 2007), ss. 57-85.

- ____. “Edirne’nin Tarihi Mezarlıkları”, *Yöre* (Edirne), no.: 93 (Aralık 2007), ss. 3-36.
- Özer, Ülkiye. “341 Nolu Edirne Şer’iyye Sicilinin (H. 1241-1242/M. 1825-1826) Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi (Kırklareli, 2020).
- Özkaya, Yücel. “Canikli Ali Paşa’nın Risalesi ‘Tedâbirü’l-Gazavât’”, *Tarih Araştırmaları Dergisi* (Ankara), Cilt: VII, nos.: 12-13 (1969), ss. 120-191.
- ____. *Osmanlı İmparatorluğu’nda Dağlı İsyanları (1791-1808)* (Ankara, 1983).
- Öztürk, Emrullah. “R-8 Numaralı Rusçuk Kadı Sicili Transkripsiyon ve Tahlili (H. 1192-1193/M. 1778-1779)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi (Eskişehir, 2014).
- Öztürk, Yücel. *Osmanlı Hâkimiyetinde Kefe (1475-1600)* (İstanbul, 2014).
- Özvar, Erol. *Osmanlı Maliyesinde Malikâne Uygulaması* (İstanbul, 2003).
- Özyetgin, A. Melek. *Altın Ordu, Kırım ve Kazan Sahasına Ait Yarlık ve Bitiklerin Dil ve Uslûp İncelemesi* (Ankara, 1996).
- Özyetgin, A. Melek-İlyas Kemaloğlu. *Altın Orda Hanlığına Ait Resmî Yazışmalar* (Ankara, 2017).
- Özyurt, Selcen. “Tahrir Defterlerine Göre XVI. Yüzyılda Yanbolu Kazâsının Sosyal ve Ekonomik Yapısı”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi (İzmir, 2006).
- Pakalın, Mehmet Zeki. *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, 3 Cilt (İstanbul, 1971).
- Palavandov, Nikolay Osipoviç [Nikoloz Palavandişvili]. “Kratkoe obozrenie nekotorih Zakubanskikh plemyon-Sostavleno kn. Palavandovim v 1831 godu”, *Akti sobrannye Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: VII (1878), ss. 899-900.
- Pallas, Peter Simon. *Bemerkungen auf einer Reise in die südlichen Statthaltschaften des Russischen Reichs in den Jahren 1793 und 1794*, 2 Cilt (Leipzig, 1799-1801).
- Palmov, Nikolay Nikolayeviç. *Materiali po istorii kalmitskogo naroda za period prebivaniya v predelah Rossii* (Elista, 2007).
- Pamyatniki diplomatiçeskikh snoşeniy Krımskogo hanstva s Moskovskim gosudarstvom v XVI i XVII v.v.* (Hazırlayan: Fyodor Fyodoroviç Laşkov) (Akmescit, 1891).
- “Pamyatniki diplomatiçeskikh snoşeniy Moskovskogo gosudarstva s krımskogo i nagayskogo ordami i s Turtsiey. Tom I. S 1474 po 1505 god, epoha sverjeniya mongolskogo iga v Rossii” (Hazırlayan: Gennadiy Fyodoroviç Karpov), *Sbornik İmperatorskogo Russkogo İstoriçeskogo Obşçestva* (Sankt Petersburg), Cilt: XLI (1884), ss. 1-558.
- “Pamyatniki diplomatiçeskikh snoşeniy Moskovskogo gosudarstva s Krımom, nagayami i Turtsiey. Tom II. 1508-1521 gg.” (Hazırlayanlar: Gennadiy Fyodoroviç Karpov-Georgiy Fyodoroviç Stendman), *Sbornik İmperatorskogo Russkogo İstoriçeskogo Obşçestva* (Sankt Petersburg), Cilt: XCV (1895), ss. 1-706.
- Parlaz, Selim. “Osmanlı Hanedan Evlilikleri Üzerine Bazı Notlar”, *Tarih Okulu Dergisi*, Cilt: VI, no.: 15 (Eylül 2013), ss. 57-89.

- Parveva, Stefka. *Village, Town and People in the Ottoman Balkans 16th-Mid-19th Century* (İstanbul, 2009).
- Paşaoğlu, Derya Derin. "Rodoslovie krımskih hanov soglasno 'Umdet al-ahbar' Abdulgaffara Kırımı", *Zolotoordinskoe obozrenie* (Kazan), no.: 1 (2017), ss. 213-219.
- Peçevi [Peçuyî] İbrahim Efendi. *Peçevi Tarihi* (Hazırlayan: Bekir Sıtkı Baykal), 2 Cilt (Ankara, 1982).
- Peirce, Leslie P. *The Imperial Harem. Women and Sovereignty in the Ottoman Empire* (New York-Oxford, 1993).
- Pelenski, Jaroslaw. "State and Society in Muscovite Russia and the Mongol-Turkic System in the Sixteenth Century", *Forschungen zur osteuropäischen Geschichte*, Cilt: XXVII (Berlin, 1980), ss. 156-167.
- Pelliot, Paul. *Notes sur l'histoire de la Horde d'Or* (Paris, 1949).
- Peremeci, Osman Nuri. *Edirne Tarihi* (İstanbul, 1939).
- Petrov, Andrey Nikolayevič. *Vtoraya turetskaya voyna v tsarstvovanie imperatritsi Yekaterini II. 1787-1791 g.*, 2 Cilt (Sankt Petersburg 1880).
- Peyssonel, Claude-Charles de. *Traite sur le Commerce de la Mer Noire*, 2 Cilt (Paris, 1787).
- Pilipçuk, Yaroslav Valentinoviç. "'Opasnaya granitsa'. Sigizmund I i Girey v 1517-1548 gg." *İstoriya voennogo dela: issledovaniya i istoçniki* (St. Petersburg), Cilt: VIII (2016), ss. 427-505.
- . "Politika Krımskogo hanstva na Severnom Kavkaze (1475-1769 gg.)", *İstoriya voennogo dela: issledovaniya i istoçniki* (e-dergi), no.: 8 (2016), ss. 220-246.
- . "Krımsko-tatarskiy faktor v istorii Kabardı", *Nauçnyy Tatarstan* (Kazan), no.: 2 (2019), ss. 5-23.
- Pinkerton, Robert. "Account of the Tartars and Circassians", *The Missionary Register* (Londra) (Mayıs 1820), ss. 212-214.
- Poçekayev, Roman Yulianoviç. "Pravovie aspektı otnoşeniy Krımskogo hanstva i Osmanskoy imperii glazami yevropeyskih sovremennikov. Ç. 1: analiz istoçnikov XVI-XVII vv.", *Krımское istoričeskoe obozrenie* (Kazan-Bahçesaray), no.: 2 (2019), ss. 68-85.
- Pokrovskiy, Mihail Vladimiroviç. *İz istorii adıgov v kontse XVIII-pervoy polovine XIX veka* (Krasnodar, 1989).
- "Politicheskaya perepiska İmperatritsi Yekaterini II. Çast vtoraya. 1763 i 1764 g.", *Sbornik İmperatorskogo Russkogo İstoricheskogo Obşçestva* (Sankt Petersburg), Cilt: LI (1886), ss. 1-520.
- "Politicheskaya perepiska İmperatritsi Yekaterini II. Çast tretaya. 1764 i 1766 g.", *Sbornik İmperatorskogo Russkogo İstoricheskogo Obşçestva* (Sankt Petersburg), Cilt: LVII (1887), ss. 1-562.
- "Politicheskaya perepiska İmperatritsi Yekaterini II. Çast sedmaya. 1772-1773 g.", *Sbornik İmperatorskogo Russkogo İstoricheskogo Obşçestva* (Sankt Petersburg), Cilt: CXVIII (1904), ss. 1-518.

- Polnay, Peter de. *Enfant Terrible. The Life and World of Maurice Utrillo* (New York, 1969).
- Polnoe sobranie zakonov Rossiyskoy Imperii*, Cilt: XXII (Sankt Petersburg, 1830).
- Ponomaryov, Andrey Leonidoviç. "Pervie hanı Krıma: hronologiya smutı 1420-h godov v sçyotah genuezskogo kaznaçestva Kaffı", *Zolotoordinskoe obozrenie* (Kazan), no.: 2 (2013), ss. 158-190.
- _____. "İbragim, sın Mahmudeka: vhojdenie vo vlast i koşelki", *Zolotoordinskoe obozrenie* (Kazan), no.: 1 (2014), ss. 128-162; no.: 2 (2014), ss. 191-225.
- Potto, Vasilij Aleksandroviç. *Kavkazskaya vojna*, 5 Cilt (Stavropol, 1994).
- Précis de l'histoire des khans de Crimée* (Türkçeden Fransızcaya tercüme eden: M. Kazimirski [Wojciech Kazimirski-Biberstein]) (Paris, 1833).
- "Predlojenie kn. Tsitsianova gen.M. Sultanu Mengli-Gireyu, ot 11-go dekabrya 1803 goda, No.: 73", *Aktı sobrannıe Kavkazskoyu Arheografiçeskoyu Kommissieyu*, Cilt: II (Tiflis, 1868), s. 994.
- "Predpisanie gen. Tormasova gen.-ot-inf. Bulgakovu, ot 17-go iyulya 1809 goda, No.: 290", *Aktı sobrannıe Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: IV (1870), ss. 885-886.
- Priorato, Galeazzo Gualdo. *Historia di Leopoldo Cesare*, 2 Cilt (Viyana, 1670).
- Prisoedinenie Krıma k Rossii* (Hazırlayan: Nikolay Fyodoroviç Dubrovin), 4 Cilt (Sankt Petersburg, 1885-1889).
- Prisoedinenie Krıma k Rossii, 1783-1796. Sbornik dokumentov* (Hazırlayan: Natalya Yuryevna Bolotina) (Moskova, 2019).
- Psihomahova, Amina Raşidovna. "Etapı stanovleniya Sultana Han-Gireya, adıgskogo prosvetitelya i obşçestvennogo deyatelya", *İzvestiya Saratovskogo universiteta. Novaya seriya. Seriya İstoriya. Mejdunarodnie otnoşeniya* (Saratov), Cilt: XV, no.: 2 (2015), ss. 22-25.
- Qırım Yurtuna ve Ol Taraflarğa Dair Bulğan Yarlıqlar ve Hatlar. Materialı dlya istorii Krımskogo hanstva* (Derleyenler: Vladimir Vladimiroviç Velyaminov-Zernov ve Hüseyin Feyzhanov) (Sankt Petersburg, 1864).
- Rahimzyanov, Bulat Raimoviç. "Ahmed b. Mengli-Girey: politiçeskaya deyatelnost i ambitsii naslednika prestola Krımskogo hanstva naçala XVI v.", *Krımское istoriçeskoe obozrenie* (Kazan-Bahçesaray), no.: 2 (2015), ss. 163-174.
- Rakovski, Georgi Sava. *Gorski pıtnik* (Novıy Sad, 1857).
- "[Raport d. s. s. Malinskogo gen. Tormasovu], ot 18-go maya 1809 goda, No.: 2403-Georgievsk", *Aktı sobrannıe Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: IV (1870), s. 884.
- "[Raport d. s. s. Malinskogo gen. Tormasovu], ot 18-go maya 1809 goda, No.: 2407-Georgievsk", *Aktı sobrannıe Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: IV (1870), ss. 884-885.
- "Raport gen.-l. Glazenapa kn. Tsitsianovu, ot 10-go iunya 1805 goda, No.: 286-Konstantinogorsk", *Aktı sobrannıe Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: II (1868), s. 946.

- “Raport gen.-l. Musina-Puşkina gen. Tormasovu, ot 31-go marta 1811 goda, No.: 2178-Georgievsk”, *Akti sobrannie Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: IV (1870), s. 837.
- “Raport gen.m. Kozlovskogo gen. Zavadovskomu, ot 12-go aprelya 1850 goda, No.: 332.”, *Akti sobrannie Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: X (1885), ss. 502-505.
- “Raport gen.-m. sultana Mengli-Gireya gen. Tormasovu, ot 1-go iulya 1811 goda, No.: 236”, *Akti sobrannie Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: IV (1870), s. 838.
- “[Raport gen.-ot-inf. Bulgakova gen. Tormasovu], ot 30-go aprelya 1810 goda, No.: 945-Lager pri r. Çerek”, *Akti sobrannie Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: IV (1870), s. 910.
- “[Raport], gen.-ot-inf. Bulgakova gen. Tormasovu, ot 18-go oktyabrya 1810 goda, No.: 3740-Georgievsk”, *Akti sobrannie Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: IV (1870), s. 888.
- “Raport generala Yakobi, ot 27-go Marta 1778 g.”, *Akti sobrannie Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu*, Cilt: I (Tiflis, 1866), ss. 90-91.
- “Raport mayora Popova polk. Kurnatovskomvu, ot 13-go oktyabrya 1810 goda, No.: 843”, *Akti sobrannie Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: IV (1870), s. 887.
- Rashiduddin Fazlullah [Reşideddin Fazlullah]. *Jami’u’t-tawarikh: Compendium of Chronicles*, 3 Kısım (Farsçadan İngilizceye çeviren: Wheeler M. Thackson) (Cambridge, Massachusettes, 1998-1999).
- “Rasskaz Rimsko-katoliçeskogo missionera Dominikantsa Yuliana, o puteşestvii v stranu privoljskih Vengertsev, soverşennom pered 1235 godom i pisma papı Venedikta XII k Hanu Uzbeku, yego jene Taydolyu i sını Canibeku, v 1340 godu”, *Zapiski Odesskogo obşçestva istorii i drevnostey* (Odesa), Cilt: V (1863), ss. 998-1006.
- Râşid Mehmed Efendi-Çelebizâde İsmâil Âsım Efendi. *Târih-i Râşid ve Zeyli*, 3 Cilt (Hazırlayanlar: Abdülkadir Özcan-Yunus Uğur-Baki Çakır-Ahmet Zeki İzgöer) (İstanbul, 2013).
- Redhouse, James William. “A Turkish Circle Ode, by Shahin-Ghiray, Khan of the Crimea. With Translation, Memoir of the Author, and a Brief Account of the Khanate of the Crimea, its Connexion with Turkey, and its Annexation by Catherine the Second of Russia”, *The Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland* (Londra), Cilt: XVIII (1861), ss. 400-415.
- Reindl, Hedda. *Männer um Bāyezīd. Eine prosopographische Studie über die Epoche Sultan Bāyezīds II. (1481-1512)* (Berlin, 1983).
- [Remmal Hoca (Nidâî)]. *Tarih-i Sahib Giray Han* (Hazırlayan: Özalp Gökbilgin) (Ankara, 1973).
- Retowski, Otto. *Die Münzen der Girei* (Moskova, 1905).
- Rızâ. *Rızâ Tezkiresi* (Hazırlayan: Gencay Zavotçu) (Ankara, 2017) (e-kitap).

- Ricaud [Rycaut], Paul. *The History of the Present State of the Ottoman Empire* (Londra, 1686).
- Rodoslu, Celâlettin. *Rodos ve İstanköy Adalarında Gömülü Tarihî Simalar* (Ankara, 1945).
- Roux, Jean-Paul. *Türklerin ve Moğolların Eski Dini* (Fransızcadan Türkçeye çeviren: Aykut Kazancıgil) (İstanbul, 1998).
- _____. *Moğol İmparatorluğu Tarihi* (Fransızcadan Türkçeye Çevirenler: Aykut Kazancıgil-Ayşe Bereket) (İstanbul, 2018).
- Rus Elçi Raporlarında Astrahan Seferi (Hazırlayan: İlyas Kamalov) (Ankara, 2011).
- Russian War, 1855. Black Sea. Official Correspondence* (Londra, 1945).
- Sadikov, Pyotr Alekseyeviç. “Pohod tatar i turok na Astrahan v 1569 g.”, *İstoričeskie zapiski* (Moskova), no.: 22 (1947), ss. 132-166.
- Sagredo, Giovanni. *Histoire de l'Empire Ottoman* (İtalyancadan Fransızcaya çeviren: Laurent), 7 Cilt (Paris, 1724).
- Sağırılı, Abdurrahman. “Mehmed b. Mehmed er-Rûmî'nin Nuhbetü't-Tevârih ve'l-Ahbâr'ı ve Târih-i Âl-i Osman'ı (Metinleri, Tahilleri)”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi (İstanbul, 2000).
- Salcı, Vâhit Lutfi [Abdülvahit Coşkunlu]. “Şair Tefik Bey Baba ve Kurban Kabulî”, *Halk Bilgisi Haberleri* (İstanbul), no.: 85 (Kasım 1938), ss. 1-11.
- Sâlim Efendi. *Tezkiretü's-Şu'arâ* (Hazırlayan: Adnan İnce) (Ankara, 2005).
- Samoylov, Aleksandr Nikolayeviç. “Jizn i deyaniya general-feldmarşala knyazya Grigoriya Aleksandroviça Potyomkina Tavričeskogo”, *Russkiy arhiv* (Moskova), no.: 4 (1867), sütunlar 575-606; no.: 7 (1867), sütunlar 993-1027; no.: 10 (1867), sütunlar 1203-1262.
- Samoyloviç, Aleksandr Nikolayeviç. *İzbrannie trudi o Krime* (Akmescit, 2000).
- Sandys, George. *Sandys Travels Containing an History of the Original and Present State of the Turkish Empire* (Londra, 1673).
- Sanin, Gennadiy Aleksandroviç. *Otnoşeniya Rossii i Ukraini s Krımskim hanstvom v seredine XVII veka* (Moskova, 1987).
- Santurî Ali Ufkî Bey (Albertus Bobovius). *Albertus Bobovius ya da Santuri Ali Ufkî Bey'in Anıları. Topkapı Sarayı'nda Yaşam* (Sunan ve notlayanlar: Stefanos Yerasimos-Annie Berthier; Fransızcadan Türkçeye çeviren: Ali Berktaş) (İstanbul, 2002).
- Sarıkaya, Hüseyin (Hazırlayan). “Ahmed Vâsîf Efendi ve Mehâsinü'l-Âsâr ve Haka'iku'l-Ahbâr'ı. 1209-1219/1794-1805. (İnceleme ve Metin)”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2013).
- Sbornik dokumentov po soslovnomu pravdu narodov severnogo Kavkaza. 1793-1897 gg.* (Hazırlayanlar: Hasan Muhtaroviç Dumanov-Aleksandr İbragimoviç Musukayev-Anatoliy Ahmedoviç Maksidov), Cilt: I (Nalçık, 2003).
- Sbornik materialov otnosyaşçihya k istorii Zolotoy ordı*, Cilt: II (Hazırlayan: [Ernst Woldemar Baron von Tiesenhausen] Vladimir Gustavoviç Tizengauzen) (Leningrad-Moskova, 1941).

- Schamiloglu, Uli. "The Qaraçı Beys of the Later Golden Horde: Notes on the Organization of the Mongol World Empire", *Archivum Eurasiae Medii Aevi* (Wiesbaden), Cilt: IV (1984), ss. 283-297.
- Schütz, Edmond. "Eine armenische Chronik von Kaffa aus der ersten Hälfte des 17. Jahrhunderts", *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* (Budapeşte), Cilt: XXIX, no.: 2 (1975), ss. 133-186.
- Seilbek, Saken-Lezzat Mahayqızı Edilbekova. "Edil Sultannın Epikalıq Beynesi jene Jırılıq Destur", *Voprosi krımskotatarskoy filologii, istorii i kulturi* (Akmescit), no.: 5 (2018), ss. 45-59.
- Sela, Ron. *Ritual and Authority in Central Asia: the Khan's Inauguration Ceremony* (Bloomington, Indiana, 2003).
- Selânikî Mustafa Efendi. *Tarih-i Selânikî*, 2 Cilt (Hazırlayan: Mehmet İpşirli) (Ankara, 1999).
- Sen, Dmitriy Vladimiroviç. "Biografiçeskie dannie ob elitah Krımskogo hanstva: problemı istočnikovedçeskogo izučeniya (slučay sultana Bahtı-Gireya)", *Uçyonie zapiski Krımskogo federalnogo universiteta im. V.İ Vernadskogo. Seriya "İstoriçeskie nauki"* (Akmescit), Cilt: II (LXVIII), no.: 4 (2016), ss. 105-117.
- Serez, Mehmet. *Tekirdağ Tarihi ve Coğrafyası Araştırmaları* (Ankara, 2007).
- Sevinç, Nurten. "Şehrîzâde Mehmed Said ve Kurretü'l-Ebsâr (Târih-i Nevpeydâ) Adlı Eseri: Tahlil ve Metin", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi (İstanbul, 2020).
- Seytyagyayev [Seytyahya], Nariman Seytametoğlu. *Krımskotatarskaya istoriçeskaya proza XV-XVIII vv.* (Akmescit, 2009).
- Seyyid Mehmed Rızâ. *Asseb'o-Sseyyar ili Sem planet [Es-Sebü's-Seyyâr]* (Kazan, 1832).
- . *Es-Sebü's-Seyyâr fi Ahbâr-ı Mülûki't-Tatar (İnceleme-Tenkitli Metin)* (Hazırlayan: Yavuz Söylemez) (Ankara, 2020).
- Sezgin, Tülay. "Türk Mezar Geleneği ve Çifte Gelinler Türbesi", *Tarihi, Kültürü ve Sanatıyla VIII. Eyüpsultan Sempozyumu. Tebliğler 7-9 Mayıs 2004* (İstanbul, 2004), ss. 180-185.
- Sıroçkovskiy, Vladimir Yevgenyevič. "Muhammed-Geray i yego vassalı", *Uçyonie zapiski Moskovskogo gosudarstvennogo universiteta im. M.V. Lomonosova* (Moskova), Cilt: LXI, İstoriya (1940), ss. 3-71.
- . *Muhammed Geray Han ve Vasalları* (Rusçadan Türkçeye çeviren: Kemal Ortaylı) (İstanbul, 1979).
- Sidorenko, Valeriy Anatolyevič. *Monetnaya çekanka Krımskogo hanstva (1442-1475)* (Akmescit, 2016).
- . "Bek Bulat (Pulad) i naçalo vıpuska genuezsko-tatarskih monet Kaffı", *Materialı po arheologii, istorii i etnografii Tavrii* (Akmescit), Cilt: XXIV (2019), ss. 423-453).
- . "Pervıe monetı zolotoordınskogo Krıma: sögun Tuka Timur", *Problemy istorii i arheologii srednovekovogo Krıma. Materialı mejdunarodnoy nauçnoy konferentsii*,

- posvyaşçennoy 70-letiyu Aleksandra İlyiça Aybabina. Simferopol, 10-11 yanvarya 2019 g.* (Akmescit, 2019), ss. 105-110.
- Silâhdar Fındıklılı Mehmed Ağa. *Silâhdar Tarihi*, 2 Cilt (İstanbul, 1928).
- ____. *Nusretnâme. İnceleme-Metin (1106-1106-1133/1695-1721)* (Hazırlayan: Mehmet Topal) (Ankara, 2018).
- Sliven 1907. *Albumit za Knyaz Ferdinand predstaven ot Svetlozara Kurdova i Stefan Stefanov* (İslimye, 1996).
- Smirnov, Nikolay Aleksandroviç. *Rossiya i Turtsiya v XVI-XVII vv.*, 2 Cilt (Moskova, 1946).
- Smirnov, Vasilii Dmitriyeviç. *Krimscoe hanstvo pod verhovenstvom otomanskoy portı do naçala XVIII veka* (Sankt Petersburg, 1887).
- ____. *Krimscoe hanstvo pod verhovenstvom otomanskoy portı v XVIII stoletie* (Odessa, 1889).
- Snoşeniya Rossii s Kavkazom. *Materialı, izvleçyonnie iz Moskovskogo Glavnogo arhiva Ministerstva inostrannih del. 1578-1613* (Hazırlayan: Sergey Alekseyeviç Belokurov), Cilt: I (Moskova, 1889).
- Sobranie vseh pomeşçennih v Vedomostyah obeih stolits, s 1787 po 1791 vklyučitelno, relyatsiy o voennih deystviyah protiv nepriyateley Rossiyskoy imperii*, 2 Kısım (Moskova, 1791).
- Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi. *Solak-zâde Tarihi*, 2 Cilt (Hazırlayan: Vahid Çabuk) (Ankara, 1989).
- Soranzo, Lazaro. *The Ottoman* (İtalyancadan İngilizceye çeviren: Abraham Hartwell) (Londra, 1603).
- Souliotis, D. P. "A Greek Prelate in the Tatar Khanate of the Crimea in the Early Seventeenth Century", *Balkan Studies* (Selanik), Cilt: XXXI, no.: 2 (1990), ss. 269-282.
- Soysal, Abdullah Zihni. *Z dziejów Krymu* (Varşova, 1938).
- Söylemez, Yavuz. "Osmanlı Sarayında Katledilen Bir Kırım Hanı: İnalet Giray Han", *Karadeniz Araştırmaları* (Ankara), Cilt: XIV, no.: 55 (Güz 2017), ss. 209-224.
- ____. "Kırım Hanlığı-Osmanlı Devleti Siyasi İlişkilerinde Rehin Usulü", *Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Cilt: IV, no.: 2 (Güz 2019), ss. 84-109.
- "Spisok členov Obşçestva lyubiteley izuçeniya Kubanskoy oblasti, 1897-1908", *İzvestiya Obşçestva Lyubiteley İzuçeniya Kubanskoy Oblasti* (Yekaterinodar), no.: 4 (1909), ss. 39-42.
- Spomenik II. İspisi iz frantsuskih arhiva* (Hazırlayan: İvan Pavloviç) (Belgrad, 1890).
- Spuler, Bertold. *Die Goldene Horde. Die Mongolen in Russland, 1223-1502* (Leipzig, 1943).
- "Stateyniy spisok moskovskogo poslannika v Krımu İvana Sudakova v 1587-1588 godah", *İzvestiya Tavriçeskoy uçyonoy arhivnoy kommissii* (Akmescit), no.: 14 (1891), ss. 43-80.
- Stateyny spisok stolnika Vasiliya Tyapkina i dyaka Nikiti Zotova, posolstva v Krım v 1680 godu, dlya zaklyuçeniya Bakçisarayskogo dogovora* (Odesa, 1850).
- Stoyanov, Vasil Dimitrov. "Vırbişkiyat sultan", *Çeşki stranitsi za Şumen prez vizrajdaneto*

- (Hazırlayanlar: Zdenek Urban-Kina Bačkova) (Şumnu, 1995), ss. 108-119.
- Subhî Mehmed Efendi. *Subhî Tarihi. Samî ve Şâkir Tarihleri ile Birlikte (İnceleme ve Karşılaştırmalı Metin)* (Haz.: Mesut Aydıner) (İstanbul, 2007).
- Sultan Dördüncü Murad'ın Hatt-ı Hümayûnları. Suver-i Hutût-ı Hümayûn* (Hazırlayan: Önder Bayır) (İstanbul, 2014).
- Sultan Han-Girey [Sultan Han Geray]. *Çerkesskie predaniya. İzbrannie proizvedeniya* (Hazırlayan: Raisa Halifovna Haşhojeva) (Nalçık, 1989).
- _____. *İzbrannie trudi i dokumentı* (Maykop, 2009).
- “Sultan Şahim Girey (K desyatiletıyu so dnya ego smerti)”, *Volnoe Kazaçestvo/Vilne Kozatsvo* (Prag), no.: 93 (1931), s. 10.
- Sultanov, Tursun İkramoviç. *Çingiz-han i Çingizidi. Sudba i vlast* (Moskova, 2006).
- Suvorov, Aleksandr Vasilyeviç. *Pohodi i srajeniya v pismah i zapiskah* (Moskova, 1990).
- Święcicka, Elżbieta. “The Diplomatic Letters by Crimean Keräy Ladies to the Swedish Royal House”, *Rocznik Orientalistyczny* (Varşova), Cilt: LXV, no.: 1 (2002), ss. 57-90.
- Şagi k rassvetu. *Adıgskie pisateli-prosvetiteli XIX veka* (Krasnodar, 1986).
- Şahin, Seyfullah. “Çatalca’nın Sosyo-Ekonomik Durumu (XIX. Yüzyıl Ortaları)”, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi (İstanbul, 2015).
- Şakul, Kahraman. *II. Viyana Kuşatması. Yedi Başlı Ejderin Fendi* (İstanbul, 2021).
- Şânî-zâde Mehmed Atâullah Efendi. *Şânî-zâde Târihi*, 2 Cilt (Hazırlayan: Ziya Yılmaz) (İstanbul, 2008).
- Şçerbin, Fyodor Andreyeviç. *İstoriya kubanskogo kazaçego voyska*, 2 Cilt (Yekaterinodar, 1910-1913).
- Şem’dânî-zâde Fındıklılı Süleyman Efendi. *Şem’dânî-zâde Fındıklılı Süleyman Efendi Târihi Mür’î’t-Tevârih* (Hazırlayan: M. Münir Aktepe), Cilt: I (İstanbul, 1976), Cilt: II.A (İstanbul, 1978), Cilt: II.B (İstanbul, 1980).
- Şen, Muhammet. “Kırım Hanlığı’nda I. Selim Giray Han Dönemi (1671-1704)”, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ege Üniversitesi (İzmir, 2013).
- Şen, Seniha. “30 Numaralı Atik Şikâyet Defteri (1110/1698) (İnceleme-Metin)”, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2018).
- Şenödeyici, Özer. “Osmanlının Görsel Şiirleri III –Trajedinin Gölgesinde Hüner Gösterisi-”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: II, no.: 6 (Kış 2009), ss. 586-592.
- Şerefüddin Ali Yezdi. *Emîr Timur (Zafernâme)* (Farsçadan Türkçeye çeviren: D. Ahsen Batur) (İstanbul, 2019).
- Şeyhî Mehmed Efendi. *Vekâyî’u’l-Fuzalâ. Şeyhî’nin Şakâ’ik Zeyli (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)*, 4 Cilt (Hazırlayanlar: Ramazan Ekinci-Derya Örs) (İstanbul, 2018).
- Şeyhumerov, Amet-han Azizoviç. “Rıtsarskie traditsii v Dikom pole: o vzaimootnoşeniyah krimskih tatar i polyakov v XVI-XVII vv.”, *Peterburgskiy istoričeskij jurnal* (St. Petersburg), no.: 4 (2017), ss. 267-280.

- _____. *Armiya Krımskogo hanstva: organizatsiya i taktika (XV-XVIII vv.)* (Kazan-Akmescit, 2019).
- Şık, Gizem Salman. “68 Numaralı Atık Şikâyet Defteri (1127/1715) (İnceleme-Metin)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2019).
- Şihsaidov, Amri Rzayevîç. “İstoriya Gireyhana”, *Dagestanskîe istoričeskie soçineniya* (Hazırlayanlar: Amri Rzayevîç Şihsaidov-Temirlan Magomedoviç Aytberov-Hasan Magomed-Rasuloviç Orazayev) (Moskova, 1993), ss. 169-177.
- Tabakov, Simeon. *Opit za istoriya na grad Sliven*, 2 Cilt (Sofya, 1911).
- _____. *Opit za istoriya na grad Sliven*, Cilt: I, *Sliven i Slivensko do načalato na XIX v.* (Sofya, 1986).
- Tanerî, Aydın. *Osmanlı Devleti’nin Kuruluş Döneminde Hükümdarlık Kurumunun Gelişmesi ve Saray Hayatı-Teşkilatı* (Ankara, 1978).
- Tanrıver, Cem. “1802-1820 Yıllarına Ait ‘Arnavutluk Ahvaline Dair Tahrirat’ Adlı El Yazması Eserin Transkripsiyonu”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çankırı Karatekin Üniversitesi (Çankırı, 2017).
- Tansel, Fevziye Abdullah. “Kırım Hanı IV. Mehmed Giray’ın Elimize Yeni Geçen Bir Koşması”, *Türk Kültürü* (Ankara), Cilt: X, no.: 109 (Kasım 1971), ss. 45-47.
- _____. “Kırım Hanı IV. Mehmed Giray’ın Kâmilî Takma Adı ile Yazmış Olduğu Koşma ve Türküler”, *Belleten* (Ankara), Cilt: XXXI, no.: 124 (Ekim 1967), ss. 647-656.
- Tansel, Selahattin. “Silahşor’un Feth-Nâme-i Diyâr-ı Arab Adlı Eseri”, *Tarih Vesikaları* (İstanbul), no.: 1 (17) (1958), ss. 294-320; no.: 2 (18) (1961), ss. 429-454.
- _____. *Yavuz Sultan Selim* (Ankara, 1969).
- Tanterov, İvan Kolev. *Haci Dimitrovo. Belejki za istoriyata i snimki za yambolskoto selo* (Yanbolu, 2011).
- Taş, Kenan Ziya. *Osmanlılarda Lalalık Müessesesi* (Isparta, t.y. [1999]).
- “Tatari i çerkesi v Turtsii (Dva pisma bivşego turetskogo paşi)”, *Slavyanskiy sbornik* (Sankt Petersburg), Cilt: II, Kısım: III (1877), ss. 46-64.
- Tavenier, Jean-Baptiste. *17. Yüzyılda Topkapı Sarayı* (Fransızcadan Türkçeye çeviren: Teoman Tunçdoğan) (İstanbul, 2014).
- Tayyâr-zâde Atâ. *Osmanlı Saray Tarihi. Târîh-i Enderûn*, 5 Cilt (Hazırlayan: Mehmet Arslan) (İstanbul, 2010).
- Tepkeyev, Vladimir Tolstoyevîç. “Kalmıtsko-krımskie otnoşeniya v XVIII veke (1700-1771) gg.”, Yayınlanmamış Tarih Bilimleri Namzetlik Tezi, Rusya Bilimler Akademisi Şarkiyat Enstitüsü (*Rossiyskaya akademiya nauk İnstitut vostokovedeniya*) (Moskova, 2005).
- Terekale ve Andi Kurultayları 1917. *Kuzey Kafkasya Halkları Toplantı ve Yasama Çalışmaları Raporları* (Rusçadan Türkçeye çeviren: Ahmet Nart) (İstanbul, 2015).
- The Annual Register or a View of the History, Politics, and Literature, for the Year 1770* (Londra, 1803).

- Thunmann, Johann Erich. *Krımskoe hanstvo* (Almancadan Rusçaya Çevirenler: Nikolaus Ernst-Sofya Lvovna Belyavskaya) (Akmescit, 1991).
- Tinas, Samet. “Rıdvanpaşazâde Abdullah Çelebi, Târih-i Mısır (İnceleme ve Metin)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2016).
- Togan, Ahmed Zeki Velidî. *Bugünkü Türkili (Türkistan) ve Yakın Tarihi*, Cilt: I (İstanbul, 1942-1947).
- _____. *Başkurtların Tarihi* (Ankara, 2003).
- [Tooke, William]. “Original Correspondence from Russia”, *The Gentleman’s Magazine* (Londra), Cilt: LVI, Kısım: II (1786), ss. 47–552, 643–648, 846–851, 921–924, 1013–1015.
- Tott, François Baron de [Toth Ferenc]. *Memoirs of Baron De Tott*, 2 Cilt (Londra, 1785).
- Toropitsın, İlya Vasilyeviç. “İnstitut amanatsva vo vnutenney i vneşney politike Rossii v XVII-XVIII vv.”, *Kavkazskiy sbornik* (Moskova), no.: 4 (36) (2007), ss. 59-80.
- Turun, Murat. “III Numaralı (H. 983-984/1575-1576) Tarihli Mühimme Zeyli Defterinin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (s. 1-175)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2014).
- Traho, Ramazan. “Colonel Sultan Kadir Guirey”, *Caucasian Review* (Münih), no.: 2 (1956), s. 151.
- Trepavlov, Vadim Vintseroviç. *İstoriya Nogayskoy Ordı* (Moskova, 2002).
- _____. *Zolotaya orda v XIV stoletii* (Moskova, 2010).
- _____. “Stepnoy şçit Yurta: formirovanie nogayskogo naseleniya Krımskogo hanstva (XVI-pervaya polovina XVII v.)”, *Krımskoe istoričeskoe obozrenie* (Kazan-Bahçesaray), no.: 2 (2019), ss. 108-125.
- Tseyeva, Zaira Arslangereyevna. “Etnokulturnie svyazi çerkeksskoy i tatarskoy elit v XV-XVIII vv.”, *İnformatsionno-analitičeskij vestnik* (Maykop), no.: 8 (2004), ss. 156-175.
- Tsvetanov, Bogdan. “Ogledalo na sveta,” *Nauka i tehnika za mladejta* (Sofya), Cilt: 22, no.: 1 (Ocak 1970), ss. 46-49.
- _____. “Dünyanın Aynası Gerayların Vırbitsa’daki Sarayı” (Bulgarcadan Türkçeye çeviren: Ayten Kılıç), *Emel* (Ankara), no.: 223 (Kasım-Aralık 1997), ss. 29-33.
- Tuman, İnehan-zâde Mehmet Nâil. *Tuhfe-i Nâilî. Divân Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri*. Cilt: I (Hazırlayanlar: Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı) (Ankara, 2001).
- Tunca, Ayhan. “Saray Notları”, *Yöre* (Edirne), nos.: 89-90-91-92 (Ağustos-Eylül-Ekim-Kasım 2007), ss. 86-148.
- [Turancıoğlu], A[bdullah] Faik “Şahin Geray”, *Kırım Mecmuası* (İstanbul), no.: 9 (1918), ss. 172-178; no.: 10 (1918), ss. 189-196; no.: 11 (1918), ss. 214-216; no.: 12 (1918), ss. 230-232; no.: 13 (1918), ss. 245-249; no.: 14 (1918), ss. 257-258.
- [Turancıoğlu, Abdullah Faik], *Şahin Geray* (İstanbul, 1918).
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü*. 23 Nisan 1920-20 Ekim 1991 (Ankara, 1994).

- “Türlü Haberler”, *Tercüman* (Bahçesaray), no.: 8, 14 (Jülyen takvimine göre 1) Şubat 1906.
- Uluçay, Mustafa Çağatay. *Padişahların Kadınları ve Kızları* (Ankara, 1992).
- Uluskan, Murat. “Divân-ı Hümayun Çavuşları”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2014).
- Useyinov, Timur Bekiroviç. *Qırımtatar Edebiyatınıñ Orta Asırlar Deviri* (Akmescit, 1999).
- Usmanov, Mirkasım Abdulahatoğlu. *Jalovannie aktı cuçıyeva ulusa XIV-XVI vv.* (Kazan, 1979).
- Uzak Komşu Yakın Anılar. Türkiye-Polonya İlişkilerinin 600 Yılı* (İstanbul, 2014).
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilâtı* (Ankara, 1988).
- _____. *Osmanlı Tarihi*, Cilt: III, Kısım: II (Ankara, 1995).
- _____. *Osmanlı Tarihi*, Cilt: IV, Kısım: I (Ankara, 1995).
- 370 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-İli Defteri (937-1530) I* (Ankara, 2001).
- III. Selim’e Sunulan Islahat Lâyhaları* (Hazırlayan: Ergin Çağman) (İstanbul, 2010).
- Ülküsal, Müstecib. *Dobruca ve Türkler* (Ankara, 1966).
- Ünen, Uğur. “XVIII. Yüzyılda Osmanlı İdaresinde Rodos Adası”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi (Aydın, 2013).
- Ürekli, Muzaffer. *Kırım Hanlığının Kuruluşu ve Osmanlı Himâyesinde Yükselişi (1441-1569)* (Ankara, 1989).
- Üsküdarî Abdullah Efendi. *Vâkı’ât-ı Rûz-merre* (Hazırlayanlar: Muzaffer Doğan-Recep Ahışalı-Erhan Afyoncu-Mahmut Ak), 4 Cilt (Ankara, 2017).
- Valle, Pietro della. *Voyages de Pietro della Vallé, gentilhomme romain, dans la Turquie, l’Égypte, la Palestine, la Perse, les Indes orientales, & autres lieux*, Cilt: IV (Ruen, 1745).
- Vásáry, István. “Russian and Tatar Genealogical Sources on the Origin of the Iusupov Family”, *Harvard Ukrainian Studies* (Cambridge, Massachusettes), Cilt: XIX (1995), ss. 732-746.
- Venedik Elçilerinin Raporlarına Göre Osmanlı’nın İhtişamlı Yılları* (İtalyancadan Türkçeye çeviren: Erendiz Özbayoğlu, Editörler: Ahmet Önal-Erhan Afyoncu) (İstanbul, 2017).
- “Visoçayşee povelenie na imya kn. Tsitsiyanova, ot 13-go fevralya 1803 goda. S-Peterburg”, *Aktı sobrannie Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: II (1868), ss. 21-22.
- Vinogradov, Aleksandr Vadimoviç. “Russko-krımskie otnoşeniya v 1570-1590-h gg. v kontekste dinastiçeskogo krizisa Gireyev”, *Srednevekovie tyurko-tatarskie gosudarstva* (Kazan), no.: 2 (2010), ss. 274-299.
- _____. “Russko-krımskie otnoşeniya v pervie godı pravleniya hana Gazi-Gireya II (1588-1591 gg.) v kontekste konsolidatsii Krımskogo hanstva po zaverşenii dinastiçeskogo krizisa Gireyev, *Srednevekovie tyurko-tatarskie gosudarstva* (Kazan), no.: 4 (2012), ss. 17-46.
- _____. “Russko-krımskie otnoşeniya 1591-1593 godov: ot konfrontatsiii k poiskam

- mirnih rešeniy”, *Srednekovie tyurko-tatarskie gosudarstva* (Kazan), no.: 6 (2014), ss. 18-50.
- . “Diplomatičeskoe protivostoyanie Moskvı i Bahçisaraya posle dogovora 1594 goda: ot mirnogo soglašeniya do dinastičeskogo krizisa v Krımu 1596-1597 godov”, *Srednekovie tyurko-tatarskie gosudarstva* (Kazan), no.: 10 (2018), ss. 33-62.
- . “Sostav političeskoy eliti krımskogo hanstva po materialam doneseniy russkih posolstv v Krımu v 1613-1616 gg.”, *Zolotoordinskoe obozrenie* (Kazan), no.: 2 (2020), ss. 293-315.
- Vladimirtsov, Boris Yakovleviç. *Moğolların İctimaî Teşkilatı. Moğol Göçebe Feodalizmi* (Ruşçadan Türkçeye çeviren: Abdülkadir İnan) (Ankara, 1987).
- Volkov, Sergey Vladimiroviç. *Pervie dobrovoltsı na Yuge Rossii* (Moskova, 2001).
- Voltaire, François-Marie Arouet. *Oeuvres Complètes de Voltaire. Histoire de Charles XII* (Paris, 1820).
- [Voynikov, Dimitır] Voinikov, Dimitar. *The Bulgarians in the Easternmost Part of the Balkan Peninsula – Eastern Thrace* (Bulgarçadan İngilizceye çeviren: Emil Voynikov) (Sofya, 2014).
- Vozgrin, Valeriy Yevgenyeviç. *İstoriya krımskih tatar*, 4 Cilt (Akmescit, 2013).
- Vračanski, Sofroni. *Avtobiografiya na Sofroni Vračanski* (Hazırlayan: Pavel Nedelçev Oreşkov) (Sofya, 1914).
- “Vsepoddanneşiy raport kn. Tsitsianova ot 8-go yanvary 1803 goda, No.: 3”, *Akti sobranie Kavkazskoyu Arheografičeskoyu Kommissieyu*, Cilt: II (Tiflis, 1868), ss. 986-987.
- “Vsepoddanneşiy raport gen-l Knorringa ot 12-go oktyabrya 1800 goda”, *Akti sobranie Kavkazskoyu Arheografičeskoyu Kommissieyu*, Cilt: I (Tiflis, 1866), s. 732.
- Williams, Brian Glyn. *The Sultan’s Raiders. The Military Role of the Crimean Tatars in the Ottoman Empire* (Washington, D.C., 2013).
- Willot, Martine-Bertrand Willot. *Gazi le Tatar fils imaginaire et ami véritable de Suzanne Valadon* (Paris, 2007).
- Woodhead, Christine. *Ta’liki-zāde’s Şehnāme-i Hümāyūn. A History of the Ottoman Campaign into Hungary 1593-94* (Berlin, 1983).
- Yakuşekin, Aleksandr Valentinoviç. “K voprosu o vozmojnosti uçastiya Hacı Giraya v sobitiyah, proizoşedşih v Krımu v 1433-1434 gg.”, *Priçernomorye. İstoriya, politika, kultura* (Sevastopol), Seri A, no.: 16 (5) (2015), ss. 136-144.
- . “K voprosu ob obstoyatelstvah prihoda k vlasti Hacı-Gireya”, *Zolotoordinskoe obozrenie* (Kazan), no.: 3 (2016), ss. 580-601.
- Yankova, Veneta. *İstoričeska pamet i obrazi na minaloto* (Sofya, 2019).
- Yarcı, Güler. “Osmanlı Mülkî Teşkilâtında Saray Kazası (18.-20. YY.)”, *Tekirdağ Değerleri Sempozyumu 18 Eylül-21 Ekim 2010*, Cilt: II, *Saray Değerleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (Tekirdağ, 2011), ss. 31-58.
- Yaycıoğlu, Ali. *Partners of the Empire. The Crisis of the Ottoman Order in the Age of*

Revolutions (Stanford, California, 2016).

Yerel Yakın Tarih Babaeski (y.y., t.y. [2009]).

“Yevm-i Dua”, *Tercüman* (Bahçesaray), no.: 33, 22 (Jülyen takvimine göre 9) Mayıs 1908.

Yılmaz, Hülya Polat. “Kefe Mukataası Ahkâm Defteri (1643-1707) (İnceleme, Transkripsiyon)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2018).

Yordanov, Yordan Nikolov. *Gavrilovo – minalo i nastoyaste* (İslimye, 2015).

Yordanov, Yordan. *İstoriya na gr. Virbitsa. Çast vtora. Geraite* (Şumnu, 2006).

Yöntem, Ali Canib. “Sünbülzade Vehbi”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* (İstanbul), Cilt: I, no.: 2 (1946), ss. 81-104.

[Yörükoğlu, Mehmed Nuri] M. Nuri. “İslâm Geray Han. 1054-1064. On Senelik Bir Hayat”, *Kırım Mecmuası* (İstanbul), no.: 4 (1918), ss. 67-68, 73; no.: 6 (1918), ss. 116-117.

Zaitov, M. B. “O Çallınskom gorodişçe”, *Drevnie Çallı-Bormğı Çallı* (Kazan, 2000), ss. 19-22.

Zarubin, Aleksandr Georgiyeviç-Vyaçeslav Georgiyeviç Zarubin. *Bez pobediteley. İz istorii Grajdanskoy voynı v Krimu* (Akmescit, 2008).

Zaytsev, İlya Vladimiroviç. *Astrahanskoe hanstvo* (Moskova, 2006).

—. “The Structure of the Giray Dynasty (15th-16th centuries): Matrimonial and Kinship Relations of the Crimean Khans”, *Kinship in the Altaic World. Proceedings of the 48th Permanent International Altaic Conference, Moscow 10-15 July, 2005* (Wiesbaden, 2006), ss. 341-353.

—. “Pismennaya kultura Krimskogo hanstva”, *Vostoçnyy arhiv* (Moskova), nos.: 14-15 (2006), ss. 87-93.

—. *Krimskaya istoriografıçeskaya traditsiya XV-XIX vekov* (Moskova, 2009).

—. “Krimskie hanı v silke na Rodose”, *Vostoçnaya kolleksiya* (Moskova), no.: 2 (37) (2009), ss. 96-101.

—. “Potomki Çingishana v Moskve i v Stambule: sravnitelnyy analiz”, *Oteçestvennaya istoriya* (Moskova), no.: 3 (2013), ss. 21-26.

—. “Obrazovanie Krimskogo hanstva”, *İstoriya tatar s drevneyşih vremyon v semi tomah*, Cilt: IV (Kazan, 2014), ss. 130-146.

—. “Krimskoe hanstvo”, *İstoriya tatar s drevneyşih vremyon v semi tomah*, Cilt: IV (Kazan, 2014), ss. 252-261.

—. “Girei v Karnobate”, *Etnokulturi i izkustva. Sbornik s izsledvaniya v çest na 70-gorişninata na prof. Lyubomir Mikov, doktor na istoriçeskite nauki* (Sofya, 2017), ss. 158-165.

—. “Noviy dokument o Gireyah na zemlyah Rumelii. Firman Ahmeda III o prekraşçenii zloupotrebleniy otkupşçikov v Damaske, Halebe, Diyarbakire, Adane i Tokate i peredaçe 1375 levov otkupa oblasti Vize Murad-Gireyu b. Devlet-Gireya s yejegovnoy viplatoy iz etoy summi 100 000 asprov Baht-Gireyu (1728 g.)”,

Krimscoe istoričeskoe obozrenie (Kazan-Bahçesaray), no.: 2 (2019), ss. 234-239.

Zetterstéen, Karl Vilhelm. *Türkische, Tatarische und Persische Urkunden im Schwedischen Reichsarchiv* (Uppsala, 1945).

Zimin, Vasiliy Vasilyeviç. *İstoriya 22-go pehotnogo Nijegorodskogo polka. 1700-1800* (Sankt Petersburg, 1900).

Zinkeisen, Johann Wilhelm. *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi* (Almancadan Türkçeye çeviren: Nilüfer Epçeli), 8 Cilt (İstanbul, 2011).

*Geray Sülâlesine Mensup yahut Akraba Olup Kendileriyle
Mülâkat Yaptığımız Kişiler*

Merih Aksöyek (İstanbul)
Hülya Baykaner (Zile/Tokat)
Engin Beksaç (Edirne)
Sefer Berzeg (Samsun-Ankara)
Hidayet Bulungiray (Pınarhisar/Kırklareli)
Bahriye Demirtola (Zile/Tokat)
Ayşe Ergeneli (İstanbul)
Nilgün Erginkurban (Çanakkale-Lüleburgaz))
Cevat Geray (Ankara)
Adalet Giray (Saray/Tekirdağ)
Ahmet Giray (Saray/Tekirdağ)
Ali Fahri Giray (Bandırma/Balıkesir)
Bahadır Giray (Ankara)
Dündar Giray (İstanbul)
Engin Giray (İstanbul)
İsmet Giray (Gölcük/Kocaeli)
Kâmile Giray (Zile/Tokat)
Kaplan Giray (Saray/Tekirdağ)
Levent Giray (İstanbul)
Mehmet Giray (Çorlu/Tekirdağ)
Mustafa Baki Giray (İstanbul)
Nejat Giray (Lüleburgaz-Ankara)
Selâmi (Selâmet) Giray (İstanbul)
Sevim Giray Hasekioğlu (İstanbul)
Şeref Giray (Vize/Kırklareli)
Mehmet Gökalp (Vize/Kırklareli)
Erdoğan Güven (Ankara)
Erhan Güven (Ankara)

- Nil Hasekioğlu (İstanbul)
Ateş Mert Kerey (Edirne)
Meliha Kerey (Edirne)
Yaprak Kerey (Antalya)
İlkay (Keskin) Yavuz (Lüleburgaz/Kırklareli)
Mustafa Ekrem Özdebir (Ankara)
Nurettin Özdebir (Ankara)
Murat Özdil (İstanbul)
Cahit Özgiray (Ankara-Diyarbakır)
Cenap Özgiray (İstanbul-Diyarbakır)
Orhan Özgiray (Pınarhisar/Kırklareli)
İtir Sağcı (Ankara)
Türana Tuganova (Akmescit/Kırım)
Hilâl Ünal (İstanbul)

DİZİN

Şahıs İsimleri*

A

- Abbas (Şah I. Abbas; Safevî Hükümdarı) 91-92, 107, 395, 901
- Abdî (Beyzâde Abdî; şair) 195
- Abdi Bey (Cengizli sülâlesinden) 333
- Abdullah (Barın Beyi) 70
- Abdullah (Hacıtarhan Hanı Akköbek Han'ın oğlu) 896
- Abdullah (Rıdvan Paşa zâde; tarihçi) 54, 107-109, 144, 206, 209, 906
- Abdullah Efendi (Üsküdarî Abdullah Efendi; tarihçi) 627-628
- Abdullah Han (Altın Orda Hanı) 34
- Abdullah Paşa (Köprülüzâde Abdullah Paşa) 592
- Abdullah Paşa (Yergöğü Muhafızı) 305
- Abdullah Râmiz Paşa (Kırımlı Abdullah Râmiz Paşa; Kapudan-ı Derya) 276, 311, 695
- Abdurrahman Efendi (Hurremî, "Çelebi Akay"; tarihçi) 59
- Abdurrahman Paşa (Kadı Abdurrahman Paşa; Karaman Valisi) 276, 695
- Abdülaziz (Osmanlı Padişahı) 179, 348, 699, 706, 832
- Abdülaziz Efendi (Kırımlı Abdülaziz Efendi; Kırım Hanlığı'nda Dîvân Kâtibi) 590
- Abdülfettah Geray Sultan (Abdülkâdir Geray Sultan'ın oğlu; Aydos Kasabası'nın Kavak Mahallesi'nde ikâmet eden) 728
- Abdülgaffar Efendi (Geray sülâlesinden) 370
- Abdülgaffar Kırımı (Hacı Hasan oğlu; tarihçi) 27, 40, 59-60, 82, 106-109, 111, 901
- Abdülhâkim (Ablâkim) Hilmi Arifzâde (Yazar, siyasetçi) 325, 373, 487, 489-490
- Abdülhamid I. (Osmanlı Padişahı) 146, 180, 220, 250, 258, 267, 308-309, 401, 628, 631, 636, 916-917
- Abdülhamid II. (Osmanlı Padişahı) 358, 365-367, 370, 455-456, 700, 706
- Abdülhamid Geray Sultan (Hacı Abdülhamid Geray Sultan; Azamet Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra Kasabası'nda ikamet eden) 855-856
- Abdülkerim Nadir Paşa (Serdar-ı Ekrem) 358
- Abdüllatif Han (Kazan Hanı) 100
- Abdülmecid (Osmanlı Padişahı) 334-335, 337, 357, 652, 714
- Acaroğlu, Mehmet Türker (Araştırmacı, yazar) 822
- Âdil Geray (I. Selim Geray Han'ın defterlilerinden İnayetşah Mirza'nın oğlu) 190-191

* Lakabı olan tarihî şahıslar lakaplarına değil isimlerine göre gösterilmiş olup, lakapları ve haklarındaki diğer bilgiler adlarından sonra parantez içinde verilmiştir. Aynı isimdekileri birbirinden ayırdedebilmek için kişiler mümkün olabildiği ölçüde babalarının ve dedelerinin isimleriyle verilmeye çalışılmıştır. Baba adı tespit edilemeyip, haklarında sadece bir olay dolayısıyla bilgi sahibi olunanlar o olaya atıfla zikredilmişlerdir. Burada yer alan bazı farklı Geray sultan isimlerinin aynı kişilere ait olması çok muhtemeldir. Mevcut bilgilerin çok sınırlı ve muğlak olmasından dolayı nispeten az sayıdaki bu gibi durumları kesin olarak belirleyebilmek mümkün olamamıştır. Geray sülâlesi mensuplarının resmen "Sultan" unvanını kullanmalarının ortadan kalktığı dönemden sonra (bu dizindeki uygulamamızla kabaca XIX. yüzyılın sonlarından itibaren) yaşayanlar "Sultan" unvanı olmaksızın gösterilmiştir. Rusya İmparatorluğu dahilindeki Geray sülâlesi mensuplarında "Sultan" unvanı resmen ismin sonunda değil, başında yer almakla birlikte, burada isimleri öne alınarak listelenmişlerdir. Modern anlamda soyadı olanlar ise dizinde soyadlarına göre yer almaktadır.

- Âdil Geray (Sultan Âdil Geray; "Nogay Komiseri") 429-430
- Âdil Geray (Sultan Âdil Geray; Arslan Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Rusya Ordusu'nda tuğgeneral) 411, 432, 437, 442-445, 448, 450, 471
- Âdil Geray (Sultan Âdil Geray; Sultan Azamet Geray'ın oğlu; Rusya Ordusu'nda mülâzım/teğmen) 457-458
- Âdil Geray Han 64, 82, 96, 102, 106, 109-113, 122, 167, 214-215, 504, 673, 730, 746, 795, 810, 827, 829, 867, 905-906, 908
- Âdil Geray Sultan (1677'de Yanbolu'da yaşayan) 851
- Âdil Geray Sultan (Buhalı Köyü'nde yaşayan) 364, 731-732
- Âdil Geray Sultan (Devlet Geray Sultan zâde İzzet Geray Sultan'ın oğlu; Çakıllı'da yaşayan) 586
- Âdil Geray Sultan (Gerayların Sahib-i Arzı Murad Geray Sultan'ın oğlu) 334, 351
- Âdil Geray Sultan (Hayrabolu'nun Sarıyar Köyü'nde zeamet sahibi olan) 498
- Âdil Geray Sultan (İslimye'nin Çerkeşli Köyü'nde yaşayan) 740
- Âdil Geray Sultan (Kalgay; I. Devlet Geray Han'ın oğlu) 57, 81, 89-91, 123, 240, 373
- Âdil Geray Sultan (Kalgay; I. Selim Geray Han'ın oğlu) 719, 737, 794, 913, 926
- Âdil Geray Sultan (Karinâbâd'ın Dokuzöyük Köyü kendisine ihsan edilmiş olan) 752
- Âdil Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın oğlu; babası Kıtay Köyü'nde yaşayan) 252
- Âdil Geray Sultan (Köse Âdil Geray Sultan; III. Selim Geray Han'ın oğlu; Rumbeyli Köyü'nde yaşayan) 275, 289, 304, 306, 668-670, 877, 885, 920
- Âdil Geray Sultan (Selim Geray Sultan zâde İzzet Geray Sultan'ın oğlu; Vize Kazâsı'nda yaşayan) 353
- Âdil Geray Sultan (Şahbaz Geray Sultan zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu; önce Hayrabolu'da sonra da Hırşova'da yaşayan) 343, 620, 863
- Âdil Geray Sultan (Nureddin Topal Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; Hayrabolu'nun Karabürçek Köyü'nde yaşayan) 498, 597-598, 616, 634-635, 871
- Âdile Hanım (Selâmet Geray Sultan'ın kızı; Yanbolu'ya bağlı Paşaköy'de yaşayan) 821
- Âdile Sultan (Sultan II. Mahmud'un kızı) 844
- Afife Hanım (Arslan Geray Sultan'ın kızı; Şam'da ikamet eden) 334
- Afife Hanım (_med Geray Sultan'ın kızı; Edirköy'de medfun) 531, 606, 966
- Agiş Mirza (Şirin Beyi) 80
- Ahat Geray (Sultan Ahat Geray; Adıgelerin Bjeduğ kabilesinin Hamışey kolu arasında Bahta Köyü'nde yaşayan; Rusya Ordusu'nda albay) 447
- Ahmed I. (Osmanlı Padişahı) 138-139, 176, 235, 899
- Ahmed II. (Osmanlı Padişahı) 136, 147, 611, 688, 910
- Ahmed III. (Osmanlı Padişahı) 100, 136, 142, 168, 170, 187, 591, 692
- Ahmed (Şehzâde; Sultan II. Bayezid'in oğlu) 208
- Ahmed (Taman'daki genç mirzalardan) 255
- Ahmed (Abdurrahmanoğlu Ahmed; Karinâbâd Âyânı) 774
- Ahmed Ağa (Kapıcılar Kethüdâsı) 153
- Ahmed Ağa (Yirmibeş Ahmed Ağa; Misivri tarafındaki zorbalardan) 294, 780
- Ahmed Âsım Efendi (Tarihçi, mütercim) 260
- Ahmed Aspat (Kabardey Beyi Tarzatık'ın kardeşi) 390
- Ahmed Aziz Geray Sultan (Murad Geray Sultan zâde Maksud Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Fındıklı Köyü'nde yaşayan) 764-768, 793
- Ahmed Bâdi Efendi (Edirne mahallî tarihçisi) 607, 609
- Ahmed Bey (Şanuk Ahmed Bey; Saatgeri'nin oğlu; Şanuk Kabilesi beylerinden; Melik Köyü'ne yerleşen) 454, 501, 649-650
- Ahmed Cevdet Paşa (Osmanlı devlet adamı ve tarihçi) 306, 373, 683, 890

- Ahmed Efendi (Celvetiyye Şeyhi) 794
- Ahmed Efendi (Müftüzâde Ahmed Efendi; Şeyhülislâm) 918
- Ahmed Feyzi Bey (Eyüp Merkezî Telgraf Memurluğu'nda çalışan) 370
- Ahmed Geray (Devlet Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Nalbantlar Köyü'nde yaşayan) 816
- Ahmed Geray (Edirköy'deki Devlet Geray Sultan zâde Bahadır Geray'ın oğlu) 606
- Ahmed Geray ([Maksud Geray Sultan zâde?] Ferhad Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'de yaşayan) 785
- Ahmed Geray (Kırım Geray Sultan zâde Said Geray'ın oğlu; Saray Kasabası'nda yaşayan) 606
- Ahmed Geray (Selim Geray Sultan'ın oğlu; Aydos'un Köpekli Köyü'nde yaşayan) 808
- Ahmed Geray (Şahin Geray'ın oğlu; Ulubat Köyü'nde yaşayan) 715
- Ahmed Geray Sultan (I. Saadet Geray Han'ın oğlu) 209
- Ahmed Geray Sultan (II. Selâmet Geray Han'ın oğlu) 868
- Ahmed Geray Sultan (XVIII. yüzyıl sonlarında Yeni Zağra Kazâsı'ndaki Muharrembey Çiftliği'nde yaşayan) 815
- Ahmed Geray Sultan (1766'da Paşa Sancağı'ndaki Gümeleoğlu mukataasını elinde bulunduranlardan) 837
- Ahmed Geray Sultan (1790 İsmail Kalesi şehitlerinden) 306-307
- Ahmed Geray Sultan (1829'da Osmanlı-Rus Savaşı'nda şehit düşen) 266, 320
- Ahmed Geray Sultan (1878'de Rus ordusuna esir düşen) 358, 734
- Ahmed Geray Sultan (Ali Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun İkrâmşah Mahallesi'nde yaşayan) 853
- Ahmed Geray Sultan (Aydos'un Tellâl Köyü'nde yaşayan) 833
- Ahmed Geray Sultan (Azamet Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu Kazâsı'nın köylerinden birinde yaşayan) 225, 870
- Ahmed Geray Sultan (Azamet Geray Sultan'ın oğlu; Ruskası'nın Kayalı Köyü'nde yaşayan) 801
- Ahmed Geray Sultan (Azamet Geray Sultan zâde Reşid Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Muharrembey Köyü'nde yaşayan) 815
- Ahmed Geray Sultan (Babaeski'nin Kuleli Köyü'nde yaşayan) 645
- Ahmed Geray Sultan (Boğdan Ahmed Geray Sultan; III. Mehmed Geray Han'ın oğlu) 105, 211
- Ahmed Geray Sultan (Çatalca Kazâsı'nda ikamet eden; Limni'ye sürgün edilen) 887
- Ahmed Geray Sultan (Devlet Geray Sultan zâde İzzet Geray Sultan'ın oğlu; Çakıllı'da yaşayan) 586
- Ahmed Geray Sultan (Gazi Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Yenimahalle Köyü'nde yaşayan) 862
- Ahmed Geray Sultan (Hakkında Enez Kalesi'ne kalebend hükmü verilen) 229
- Ahmed Geray Sultan (Halil Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Esirli Köyü'nde yaşayan) 758
- Ahmed Geray Sultan (Halim Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Değirmendere Köyü'nde yaşayan) 750
- Ahmed Geray Sultan (İslimye'nin Köçekler Köyü'nde yaşayan) 806
- Ahmed Geray Sultan (İslimye'nin Küçük Çeşli Köyü'nde yaşayan) 813
- Ahmed Geray Sultan (Kâdir Geray Sultan'ın kardeşi) 266
- Ahmed Geray Sultan (Kalgay; I. Mevli Geray Han'ın oğlu) 80, 94, 100, 213
- Ahmed Geray Sultan ("Kara Sultan"; Yeni Zağra'nın Muharrembey Köyü'nde çiftliği ve Yeni Zağra'da konağı olan) 343-344, 734, 807, 815, 855
- Ahmed Geray Sultan (Karinâbâd'ta yaşayan) 259, 343, 796
- Ahmed Geray Sultan (Kefe Uyezdi'ndeki Solakay Bahadır Geray Sultan zâde Kırım

- Geray Sultan'ın oğlu; Akköz Köyü'nde yaşayan) 252-253
- Ahmed Geray Sultan (Kuban Nehri'nin sol tarafında yaşamaktayken 1890'larda Rusya tarafına geçmeye teşebbüs eden) 423
- Ahmed Geray Sultan (Küçük Ahmed Geray Sultan; II. Saadet Geray Han'ın oğlu) 739, 810
- Ahmed Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Abdullah Köyü'nde yaşayan) 723
- Ahmed Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Aydos'un Şeyhler Köyü'nde yaşayan) 830-831, 872, 883
- Ahmed Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan zâde Hasan Geray Sultan'ın oğlu; Aydos'un Küçük Çenge Köyü'nde yaşayan) 813
- Ahmed Geray Sultan (Mesud Geray Sultan zâde [Gökmen Köyü'nde yaşayan] Meñli Geray Sultan'ın oğlu) 858
- Ahmed Geray Sultan (Numan Geray Sultan'ın oğlu; Kızılağaç Yenicesi'nin Nusretli Köyü'nde yaşayan) 817
- Ahmed Geray Sultan (Nureddin; II. Devlet Geray Han zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Kırkkilise'nin [Kırklareli'nin] Dokuzhöyük Köyü'nde yaşayan) 579, 597-599, 621, 638, 653
- Ahmed Geray Sultan (Nureddin; IV. Mehmed Geray Han'ın oğlu) 174-175, 191, 246, 755, 819-820
- Ahmed Geray Sultan (Nureddin; Topal Ahmed Geray Sultan; II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60, 255, 588, 611, 631, 634, 660, 707, 736, 871, 916
- Ahmed Geray Sultan (Saadet Geray Sultan zâde Gazi Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'ya bağlı Kargaköy'de yaşayan) 793
- Ahmed Geray Sultan (Safa Geray Sultan'ın oğlu; Çarıköğlu mukataasından geliri olan) 739
- Ahmed Geray Sultan (Toktamış Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Aydos Kasabası'nın Şahlar Mahallesi'nde ikâmet eden) 728
- Ahmed Geray Sultan (Toktamış Geray Sultan zâde Selâmet Geray Sultan'ın oğlu) 236
- Ahmed Han (Altın Orda [Saray] Hanı) 129, 140, 212
- Ahmed İzzet Paşa (Dahiliye Nâzırı; Sadrâzam) 372
- Ahmed Paşa (Gedik Ahmed Paşa; Sadrâzam) 129-130, 205-206
- Ahmed Paşa (Silistre Valisi) 279
- Ahmed Şâkir Paşa (Sadaret Kaymakamı) 315
- Ahmed Şeyh (Celvetiyye tarikatı şeyhlerinden) 794
- Ahmed Tevfik Paşa (Kırım Ahmed Tevfik Paşa; Sadrâzam) 157, 343, 371, 505, 823, 832, 854
- Ahmedşah Mirza (III. Saadet Geray Han'ın defterlilerinden) 191
- Akçokraklı, Osman (Tarihçi ve yazar) 488
- Akköbek Han (Hacıtarhan Hanı) 896
- Aktav (Emir; Osmanlı hizmetine giren Altın Orda emirlerinden; Edirne'de yaşayan) 608-609
- Alderson, Anthony D. (Tarihçi) 86
- Aleguk (Adıge Beyi) 83
- Aleksander I. Jagiellończyk (Lehistan Kralı ve Litvanya Büyük Prensi) 46
- Aleksandr I. (Rusya İmparatoru) 425, 429, 435, 441
- Aleksey Mihayloviç (Moskova Büyük Knyazı) 71
- Aleksios (Teodoro [Mangup] Prensi) 31
- Âlem Sultan (Murad Geray Han'ın kızı) 81
- Alexandru (Boğdan Voyvodası III. Petru Aron'un oğlu) 204
- Alexandru Aldea I. (Eflâk Voyvodası) 204
- Alexandru Lăpuşneanu IV. (Boğdan Voyvodası) 147
- Ali (Çolakoğlu Ali; eşkıya) 870
- Ali (Hazreti Ali; İslâm'ın 4. Halifesi) 179
- Ali (İslimye Serdarı) 293, 825
- Ali (İsmilli Ali; eşkıya) 857
- Ali (Yanbolulu Hafız Ali; Karinâbâd Nâibi) 774

- Ali Âdil Geray (93 Harbi sonrası Kavala'ya gö-
çüp sonra Edirne'ye taşınan) 612, 767
- Ali Ağa (Hacı Ali Ağa; II. Devlet Geray Han'ın
veziri) 231
- Ali Ağa (Kıbrıs Muhassılı) 917-918
- Ali Arslan Geray (Babaeski Belediye Reisi), ba-
kınız, Arslan Geray
- Ali Bey (Şirin Beyi) 387
- Ali Celâl Paşa (Çirmen Sancağı Mutasarrıfı)
323, 619-620, 860
- Ali Geray (Edirne'de yaşayan; Şam Eyaleti
Zabtiyesi'nde yüzbaşı olarak vazifelendi-
rilmesi söz konusu olan) 351
- Ali Geray (Musa Geray Paşa zâde İslâm
Geray'ın oğlu; Diyarbakır'a yerleşmiş
olan) 371
- Ali Geray (Şebib Geray Sultan zâde Arslan
Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın
Nalbantlar Köyü'nden Keşan'ın Türkmen
Köyü'ne yerleşen) 816
- Ali Geray Sultan (I. Hacı Geray Han zâde Kal-
gay Yamgırçu'nun oğlu) 213
- Ali Geray Sultan (I. Meñli Geray Han'ın oğlu)
56
- Ali Geray Sultan (IV. Mehmed Geray Han zâde
Nureddin Ahmed Geray Sultan'ın oğlu)
820
- Ali Geray Sultan (XVIII. yüzyıl ortalarında
Karinâbâd'ın Sekban/Seymen Köyü'nde
yaşayan) 827
- Ali Geray Sultan (XIX. yüzyılın ilk yarısında
Karinâbâd'da yaşayan) 796
- Ali Geray Sultan (1698'de Karinâbâd'da yaşa-
yan) 795
- Ali Geray Sultan (Kaplan Geray Sultan zâde
Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd
Kazâsı'nın Sekban Köyü'nde yaşayan) 828
- Ali Geray Sultan (Arif Geray Sultan'ın oğlu;
Nevâhî-i Yanbolu Kazâsı'na bağlı Yeni-
köy'de yaşayan) 861
- Ali Geray Sultan (İslâm Geray Sultan'ın oğlu;
Saray'daki Ayas Paşa Camii haziresinde
medfun) 516, 681, 965
- Ali Geray Sultan (Kaplan Geray Sultan zâde
Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; 1847'de
Karinâbâd'ın Sekban/Seymen Köyü'nde
yaşayan) 828
- Ali Geray Sultan (Kaplan Geray Sultan'ın
oğlu?; Tekfurdağı'nda yaşayan?) 333
- Ali Geray Sultan (Salih Geray Sultan zâde Va-
hab [Abdülvehhab] Geray Sultan'ın oğlu;
Yanbolu'nun İkramşah Mahallesi'nde ya-
şayan) 812, 853
- Ali Geray Sultan (Tepedelenli Ali Paşa'nın Os-
manlı tahtına çıkarmayı planladığı iddia
edilen) 298
- Ali Mirza (II. Kaplan Geray Han zâde Selim
Geray Sultan'ın maiyyetinde bulunan) 256
- Ali Paşa (Arabacı Ali Paşa; Sadrâzam) 136
- Ali Paşa (Canikli Ali Paşa; Kırım Seraskeri)
217
- Ali Paşa (Güzelce Ali Paşa; Sadrâzam) 900
- Ali Paşa (Hadım Ali Paşa; Sadrâzam) 87
- Ali Paşa (Kılıç Ali Paşa; Kapudan-ı Derya) 244
- Ali Paşa (Koca Ali Paşa; Sadrâzam) 909
- Ali Paşa (Moralı Ali Paşa; İstanköy Muhafızı)
165
- Ali Paşa (Tepedelenli Ali Paşa; Yanya Valisi)
298, 308
- Ali Seydi Bey (Osmanlı bürokratu) 160
- Ali Ufkî Bey (Santurî Ali Ufkî Bey; Albert Bo-
bowski; bestekâr) 195, 200, 210, 629
- Alime Sultan Beyim (II. Gazi Geray Han'ın
kızı) 101
- Aliş Paşa 320
- Alkin (Albay; Toktamış Nogayları Komiseri)
432
- Alp Geray Sultan (I. Muhammed [Mehmed]
Geray Han'ın oğlu) 100
- Alp Geray Sultan (I. Selim Geray Han zâde
Safa Geray Sultan'ın oğlu) 211, 690
- Alp Geray Sultan (II. Devlet Geray Han'ın
oğlu) 60, 672
- Alp Geray Sultan (Kalgay Safa Geray Sultan'ın
oğlu) 594
- Alp Geray Sultan (Kalgay; I. Devlet Geray

- Han'ın oğlu) 55, 57, 176, 214, 233-234, 243, 394, 609, 631, 673
- Altan, Kemal (Mimar) 679
- Andreyev, Andrey (Mahallî tarihçi) 792, 794
- Arif Ahmed Geray Sultan (İslimye Kazâsı'nda yaşayan) 971
- Arslan Bey (Kaytukoğlu [Kaytuko] Arslan Bey; Kabardey beylerinden) 712
- Arslan Geray (Ali Arslan Geray; Babaeski Belediye Başkanı) 372, 379, 578-579, 639
- Arslan Geray (Gazi Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Cinali/Cinova Köyü'nde yaşayan) 736
- Arslan Geray (Maksud Geray Sultan'ın oğlu; Ulubat Köyü'ne yerleşen) 715-716
- Arslan Geray (Sultan Arslan Geray; Sultan Salat Geray'ın oğlu; yasavul) 451, 460
- Arslan Geray (Sultan Arslan Geray; Tuğgeneral Sultan Meñli Geray'ın oğlu; Kırk Köyü'nde yaşayan) 432-433, 449
- Arslan Geray (Şebib Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Nalbantlar Köyü'nde yaşayan) 336, 816
- Arslan Geray Han 49, 60, 152, 172, 189, 197, 221, 224-225, 229, 256, 275, 278, 286, 300, 304, 310, 314, 368, 370, 497-498, 517, 531, 578, 580, 582, 584, 598, 600-605, 616-618, 622-623, 634, 660-661, 671, 674-677, 704, 708, 720, 732, 737, 746, 820, 836-837, 870, 876, 880, 915, 926-927, 933, 939-943, 966-967
- Arslan Geray Sultan (III. Saadet Geray Han'ın oğlu) 293, 725, 824-827, 882, 884, 930
- Arslan Geray Sultan (III. Selim Geray Han'ın oğlu) 265, 585-586
- Arslan Geray Sultan (IV. Devlet Geray Han'ın oğlu) 601, 604-605, 921
- Arslan Geray Sultan (1794'te Adıgelerin Bje-duğ kabilesi içinde yaşayan) 422
- Arslan Geray Sultan (1820'lerde Burgucu Köyü civarında haydut Trifon Voyvoda'yı ve çetesini ortadan kaldıran) 293, 733
- Arslan Geray Sultan (Adıgelerin Besleney kabilesi içinde yaşayan; 1787-1792 Savaşı'nda Ruslara esir düşen) 309-310
- Arslan Geray Sultan (Arslan Geray Han zâde Gazi Geray Sultan'ın oğlu; Türkmenli Köyü'nde çiftliği olan) 711-713, 886
- Arslan Geray Sultan (Arslan Geray Sultan zâde Şebib Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Nalbantlar Köyü'nde yaşayan) 816
- Arslan Geray Sultan (Azamet Geray Sultan zâde Şebib Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Nalbantlar Köyü'nde yaşayan) 816
- Arslan Geray Sultan (Azamet Geray Sultan zâde Kalgay İslâm Geray Sultan'ın oğlu; Saray Kazâsı'nın Sinanlı Köyü'nde yaşayan) 514, 681, 687-688, 780, 887, 965
- Arslan Geray Sultan (Halid Geray Sultan'ın oğlu; Yenibeyli Köyü'nde yaşayan) 312-313, 322-323, 495, 535, 611, 753, 814, 858-861, 968
- Arslan Geray Sultan (İslimye'nin Ömerce/Omarca Köyü'nde yaşayan) 818
- Arslan Geray Sultan (Kalgay Devlet Geray Sultan'ın oğlu) 264
- Arslan Geray Sultan (Kalgay; Akgöz Arslan Geray Sultan; II. Devlet Geray Han zâde Nureddin Topal Ahmed Geray Sultan'ın oğlu) 250, 264, 404-405, 411, 421, 724-725
- Arslan Geray Sultan (Kaplan Geray Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın oğlu; Babaeski'nin Karahalil Köyü'nde yaşayan) 638
- Arslan Geray Sultan (Kardeşleri Salih Geray Sultan ve Meñli Geray Sultan ile birlikte Kavala'ya sürgün edilen) 229
- Arslan Geray Sultan (Karinâbâd'ın Karacalar Köyü'nde yaşayan) 788
- Arslan Geray Sultan (Kuban Seraskeri Gazi Geray Sultan'ın oğlu) 402-403, 409, 419, 430, 436, 446-447
- Arslan Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan zâde Salih Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Kulaklı Köyü'nde yaşayan) 812
- Arslan Geray Sultan (Safa Geray Sultan'ın oğlu; Kırkkilise'nin Tekke Şeyhler Köyü'nde yaşayan) 706, 758
- Arslan Geray Sultan ("Sarı Sultan"; Yeni Zağ-

- ra'nın Muharrembey Köyü'nde yaşayan) 815
- Arslan Geray Sultan (Sultan Han Geray'ın [yazar ve asker] dedesi; 1790'da Anapa'da şehit düşen; Çoban Geraylardan) 310, 439-440
- Arslan Geray Sultan (Şahbaz Geray Sultan'ın yahut Hacı Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Esirli Köyü'nde yaşayan) 758, 814, 877
- Arslan Geray Sultan (Vize Kasabası'nda yaşayan) 272, 721
- Arslan Geray Sultan (Yanbolu'ya bağlı Kadıköy'de yaşayan) 787
- Arslan Geray Sultan (Yeni Zağra'nın Kispetli Köyü'nde yaşayan) 803
- Arslan, Kadir (Said Geray zâde Hüsniye Sultan'ın torunu; Edirköy muhtarı) 604, 606
- Arslanay Mirza (Mangıt Beyi Divey Mirza'nın oğlu) 81
- Atâ Bey (Tayyarzâde Atâ Bey; tarihçi ve Endurun memurlarından) 919
- Atatürk, Mustafa Kemal (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, asker ve devlet adamı) 463
- Atiye Hanım (Kalgay Bahadır Geray Sultan zâde Mesud Geray Sultan'ın kızı) 335
- Avraamov, Sevastyan (Hacıtarhan'daki Moskova elçisi) 896
- Ayas Paşa (Sadrâzam) 599-603, 627, 672, 677, 688, 940-941, 943
- Aydar (Haydar) Han (I. Hacı Geray Han'ın oğlu) 129, 213
- Ayşe Beyzâde (II. Kaplan Geray Han zâde Selim Geray Sultan'ın hanımı) 265
- Ayşe Bikeç (Örenseki [Evrensekiz] Köyü'nde medfun) 499, 538, 659, 967
- Ayşe Fatma Sultan (I. Devlet Geray Han'ın baş hanımı; Ulu Hanî) 82, 100-101
- Ayşe Habibe Hanım (Saadet Geray Paşa'nın kızı; Müşir Nusret Paşa zâde Mirliha Mazhar Paşa'nın hanımı) 365
- Ayşe Hanım (II. Kaplan Geray Han zâde Selim Geray Sultan'ın hanımı) 645-646, 697
- Ayşe Hanım (III. Gazi Geray Han zâde Kalgay Azamet Geray Sultan'ın hanımı) 774, 884, 919
- Ayşe Hanım (Baht Geray Han zâde Selim Geray Sultan'ın kızı, Paşaköy'de yaşayan) 664
- Ayşe Hanım (İslimye'den Edirne'ye hicret eden Selim Geray Sultan'ın kızı) 612
- Ayşe Hanım (Kırım Geray Han'ın hanımı) 920
- Ayşe Hanım (Kırım Geray Han'ın kızı) 684
- Ayşe Hanım (Kırım Geray Han zâde Kalgay Mehmed Geray Sultan'ın kızı) 664
- Ayşe Hanım (Saadet Geray Sultan'ın kızı; Karinâbâd'ın İskenderli Köyü'nde yaşayan) 784
- Ayşe Hanım (Subaşı Yazıcı Mustafa Çelebi Camii haziresinde medfun) 543
- Ayşe Hanım (Şahbaz Geray Han'ın kızı) 500, 549, 626, 968
- Ayşe Sultan (I. Mevli Geray Han'ın kızı?) 86
- Ayşe Sultan (II. Fetih Geray Han zâde Salih Geray Sultan'ın kızı) 703
- Ayşe Sultan (Arslan Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın kızı; Saray'a bağlı Edirköy'de yaşayan) 605
- Ayşe Hanım (Devlet Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın hanımı; Yanbolu'nun "Suralı" [Sarıhocalı/Saraceli?] Köyü'nde yaşayan) 826-827, 858
- Ayşe Sultan (Devlet Geray Sultan'ın kızı; Yenibeyli Köyü'nde yaşayan Halid Geray Sultan'ın hanımı) 114, 858
- Ayşe Sultan (Gazi Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın kızı; İslimye'nin Ayıcı Mahalle Köyü'nde bağ olan) 729
- Ayşe Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Ahmed Geray Sultan'ın hanımı; Kefe Uyezdi'nin Akköz Köyü'nde yaşayan) 252
- Ayuka Han (Kalmuk Hanı) 93, 395
- Ayvaz Geray Sultan (II. Gazi Geray Han'ın oğlu) 214
- Ayvaz Geray Sultan (IV. Mehmed Geray Han'ın oğlu) 850
- Ayvaz Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan'ın

- oğlu; Abdullah Köyü'nde yaşayan) 723
- Ayvaz, Hasan Sabri (Yazar ve siyaset adamı) 489-490
- Ayverdi, Ekrem Hakkı (Sanat tarihçisi) 795
- Azamet Geray (Lüman Geray'ın oğlu; İslim-ye'nin Artıklar Köyü'nde arazisi olan) 726
- Azamet Geray (Sultan Azamet Geray; Gazi Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Rusya Ordusu'nda tümgeneral) 426-428, 431-434, 436, 443, 446-447
- Azamet Geray (Sultan Azamet Geray; Mehmed Geray Sultan zâde Sultan Sagat [Saadet] Geray'ın oğlu; Hatukay Köyü'nde yaşayan; Rusya Ordusu'nda teğmen) 450, 457, 459, 474
- Azamet Geray (Sultan Azamet Geray; Tuğgeneral Sultan Meñli Geray zâde Sultan Canıbek Geray'ın oğlu) 449, 465
- Azamet Geray Sultan (I. Selâmet Geray Han'ın oğlu) 214
- Azamet Geray Sultan (II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60, 852
- Azamet Geray Sultan (II. Gazi Geray Han'ın oğlu) 61
- Azamet Geray Sultan (1766'da Paşa Sancağı'ndaki Gümeleoğlu mukataasını elinde bulunduranlardan) 837
- Azamet Geray Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın babası; Yanbolu Kazâsı'nın köylerinden birinde yaşayan) 870
- Azamet Geray Sultan (Azamet Geray Sultan zâde Devlet Geray Sultan'ın oğlu; I. Selim Geray Han Vakfı'nın mütevellisi, Keskinli Çiftliği'nin galle mutasarrıfı) 594, 632, 642, 690, 747, 938
- Azamet Geray Sultan (Çoban Geray [Âdil Geray Han'ın?] oğullarından; 1660'larda Çerkesler arasında yaşayan) 109-110
- Azamet Geray Sultan (Hacı Azamet Geray Sultan; III. Saadet Geray Han zâde Mümin Geray Sultan'ın oğlu?; Ruskasrı Kazâsı'nın Kayalı Köyü'nde ikamet eden; hakkında Sakız'a sürgün hükmü olan) 800-801, 805, 929
- Azamet Geray Sultan (Halim Geray Han zâde Şebib Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'ya bağlı Kadıköy'de yaşayan) 787
- Azamet Geray Sultan (Kalgay; III. Gazi Geray Han'ın oğlu) 232, 265, 287, 687, 730, 773, 779, 884, 919
- Azamet Geray Sultan (Kalgay Toktamış Geray Sultan'ın oğlu?; Yanbolu'nun Hamzaören Köyü'nde yaşayan) 778
- Azamet Geray Sultan ("Kara Sultan" Ahmed Geray Sultan'ın babası; Yeni Zağra'da yaşayan) 855
- Azamet Geray Sultan (Karinâbâd'ın Kulağuzlu Köyü'nde yaşayan) 887
- Azamet Geray Sultan (Mahmud Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Muharrembey Köyü'nde yaşayan) 815
- Azamet Geray Sultan (Maksud Geray Han'ın oğlu) 237, 332, 746, 763, 937
- Azamet Geray Sultan (Maksud Geray Sultan zâde Devlet Geray Sultan'ın oğlu; Siyavuşpaşa Çiftliği'nde yaşayan) 837
- Azamet Geray Sultan (Nureddin; I. Selim Geray Han'ın oğlu) 150, 178
- Azamet Geray Sultan (Yeni Zağra'nın Atlıoğlu Köyü'nde yaşayan) 727, 753, 855-856
- Azamet Geray Sultan (Yeni Zağra'nın Erdoğanlı Köyü'nde yaşayan) 753
- Azamet Mirza (Şirin kabilesi beylerinden) 81
- Azariya ben Eliya (Karay hahan) 405
- Aziz Geray (Arslan Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Saray'a bağlı Edirköy'de yaşayan) 605

B

- Bahadır Geray (Kırım Geray Sultan zâde Devlet Geray Sultan'ın oğlu; Saray'a bağlı Edirköy'de yaşayan) 605-606
- Bahadır Geray (Kalgay Bahadır Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Virbiçe'de yaşayan) 351, 807, 843

- Bahadır Geray Han I. 95, 101-103, 154, 194-195, 210-211, 214, 375, 746, 748, 760, 781, 850, 900-901, 906, 935
- Bahadır Geray Han II. 52, 113, 250, 262-264, 270, 293, 389, 403-407, 411, 421, 574-576, 635, 707, 724, 916, 970
- Bahadır Geray Sultan (I. Selim Geray Han'ın oğlu) 634, 673, 708
- Bahadır Geray Sultan (1697'de Yanbolu'nun İncikhisar Köyü'nü tasarrufunda bulunduran) 782
- Bahadır Geray Sultan (1771'de Rumeli'nden savaştaki görev yerine çağırılanlardan) 237
- Bahadır (Batır) Geray Sultan (1790 İsmail Kalessi şehidi) 306-307
- Bahadır Geray Sultan (Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Kulaklı Köyü'nde yaşayan) 812
- Bahadır Geray Sultan (Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Çoban Geraylardan; Kafkasya'da yaşayanlardan) 440
- Bahadır Geray Sultan (Deli Bahadır Geray Sultan; Kırım Geray Han devrinde Kuban'da ikâmet etmekte olan) 215
- Bahadır Geray Sultan (Gerayların Sahib-i Arzı; III. Saadet Geray Han zâde Salih Geray Sultan'ın oğlu) 262, 265, 274-275, 278-279, 349, 365, 415, 619-620, 740-741, 757, 800, 810-811, 826-827, 888, 892
- Bahadır Geray Sultan (Kalgay; Bucak Seraskeri; Arslan Geray Han zâde Kalgay Mesud Geray Sultan'ın oğlu; Virbiçe'de yaşayan) 260, 286, 305, 310-317, 324, 336, 353, 368, 412, 644, 743, 789, 806, 834-835, 838-840
- Bahadır Geray Sultan (Kalgay; I. Muhammed [Mehmed] Geray Han'ın oğlu) 48, 100
- Bahadır Geray Sultan (Nureddin; II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60, 630, 911
- Bahadır Geray Sultan (Nureddin; Nureddin "Kaşkabaş" Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd'ın Köpekli Köyü'nde yaşayan) 809
- Bahadır (Batır) Geray Sultan (Pınarhisar'da medfun) 499, 667
- Bahadır (Batır) Geray Sultan (Solakay Baha-
- dır [Batır] Geray Sultan; Canıbek Geray Sultan zâde Devlet Geray Sultan'ın oğlu) 251-253
- Bahadır Geray Sultan (Yanbolu'nun İsrailce Köyü'nde yaşayan) 786
- Bahadır Paşa (Rumeli Beylerbeyi) 185
- Baht Geray (Sultan Baht Geray; Adıgelerin Bje-duğ kabilesinin Hamışey kolu arasında yaşayan; Rusya Ordusu'nda asteğmen) 449
- Baht Geray (Sultan Baht Geray; Adıgelerin Hatukay kabilesi arasında yaşayan) 408
- Baht Geray (Sultan Baht Geray; Gazi Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Tuğgeneral Sultan Meñli Geray'ın kardeşi) 427-428, 443, 467, 472
- Baht Geray Han (Kuban Hanı) 227, 229, 233, 261, 263, 266, 268, 271-272, 287, 293-294, 300, 302-303, 305-306, 308, 402, 447, 497, 507, 533, 553, 585, 595, 637, 641, 655-656, 662-665, 669, 683, 693, 704, 712, 745, 821, 825, 838, 864, 872, 874-875, 877, 883, 889-891, 920-921, 929-930, 966, 973
- Baht Geray Sultan (I. Bahadır Geray Han'ın oğlu) 760-761, 781
- Baht Geray Sultan (Hatice Hanım'ın kocası ve Zeliha Hanım'ın babası) 334
- Baht Geray Sultan (Kalgay; "Deli" Baht Geray Sultan; II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60, 95, 144, 309, 315, 395-396, 401, 720, 836
- Baht Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; babası Akküz Köyü'nde yaşayan) 252
- Baht Geray Sultan (Selim Geray Sultan zâde Kaplan Geray Sultan'ın oğlu; Karahalil'de yaşayan) 337, 638
- Bahtiyar Mirza (Şirin Beyi) 80
- Bakıhanlı (Bakıhanov), Abbaskulu (Bakü hanları hânedânından; yazar) 90, 437
- Baraş Mirza (Şirin Beyi) 80
- Batory, Stefan (Báthory István; Lehistan Kralı ve Litvanya Büyük Prensi) 51, 147
- Battal Hüseyin Paşa (Anapa Seraskeri) 403
- Batu Han (Altın Orda Hanı) 32, 34

- Bayev, Harlambi (Mahallî tarihçi) 504, 854
- Bayezid I. (Osmanlı Padişahı) 609
- Bayezid II. (Osmanlı Padişahı) 84-87, 140, 159-160, 205, 207, 235, 240, 583, 634, 640, 848
- Bayezid Geray (Sultan Bayezid Geray; Sultan Şahin Geray'ın oğlu; anti-Bolşevik Gönüllü Ordu'ya bağlı Çerkes Atlı Alayı'nda as-teğmen) 459, 462-463, 684-685
- Bayezid Geray Sultan (III. Selim Geray Han'ın oğlu; Çakıllı Köyü'nde yaşayan) 259, 322, 585-586, 885-886
- Baysalan, Şerif (Mahallî tarihçi) 617
- Bekpolad Han (Altın Orda Hanı) 28
- Beksufî Han (Kırım'da hanlığını ilân eden) 29-32
- Bektöre, Emin Zekeriya (Kırım Tatar folklor araştırmacısı) 374
- Belinskiy, Vissarion Grigoryevich (Edebiyat ten-kitçisi) 444
- Benane Sultan (İslimye'nin Ayıcı Mahalle Kö-yü'ndeki Geray hanımlarından) 729
- Berdibek Han (Altın Orda Hanı) 98-99
- Berke Han (Altın Orda Hanı) 32
- Berov, Lüben Borisov (Tarihçi, iktisatçı, siya-setçi) 804, 818, 833
- Berova, Dobrina (Tarihçi) 764, 778
- Berzeg, Sefer (Hukukçu, araştırmacı, yazar) 456, 458-459, 462-463, 473-474, 477, 649, 685
- Beyhan Sultan (I. Selim Geray Han'ın kızı) 491
- Beyzâde Fatma Hatun (Paşaköy Camii hazire-sinde medfun) 534, 665, 966
- Beyzâde Sultan (I. Selim Geray Han'ın bikeçi) 506, 567, 907, 911, 973
- Bibi Sultan Hanî (Kırım Geray Sultan zâde Saadet Geray Sultan'ın kızı; babası Takıl Köyü'nde yaşayan) 252
- Biyalun Hatun (Altın Orda Hanı Özbek Han'ın hanımı) 98
- Blaremborg, Johann (Tümgeneral) 409
- Blount, Henry (İngiliz seyyah) 199
- Bogdan, Ştefan 147
- Bonaparte, Napoleon (Fransızların İmparato-ru) 297
- Bonnac, Jean Louis Marki de (Fransa Kralı'nın İstanbul'daki elçisi) 200
- Boskamp, Karol (Prusya Krallığı'nın Kırım'da-ki diplomatı) 158
- Boşkoviç, Rucer Yosip (Bilgin ve diplomat) 788
- Bölek Geray Sultan (Halim Geray Han zâde "Kaşkabaş" Kırım Geray Sultan'ın oğlu?; Kovanlık Köyü'nde yaşayan) 805
- Bölek Geray Sultan (Şahbaz Geray Han'ın oğlu) 303
- Börte (Cengiz Han'ın hanımı) 79
- Bövke (I. Muhammed [Mehmed] Geray Han zâde Kalgay Bahadır Geray Sultan'ın hanı-mı) 100
- Bövke (I. Muhammed [Mehmed] Geray Han'ın kızı, Mamış Mirza'nın hanımı) 81
- Brilkin, İvan Onufriyevich (Astrahan Genel Va-lisi) 711
- Brock, Saumarez (İngiliz yüzbaşı) 355
- Bronevskiy, Semyon Mihayloviç (Asker, devlet adamı, tarihçi) 409, 439
- Broniowski, Marcin (Lehistan-Litvanya'nın Kırım elçisi) 51
- Bulgakov, Mihail Afanasyevich (Yazar) 465
- Bulungiray, Hidayet 666, 668
- Busbecq, Ogier Ghiselin de (Mukaddes Roma İmparatoru'nun elçisi) 86

C

- Canarslan Paşa (Silistre Beylerbeyi) 174
- Canbot Atajuko (Adıge prenslerinden) 447
- Canıbek (Kazak Hanı) 40
- Canıbek Geray (Sultan Canıbek Geray, Tuğge-neral Sultan Meñli Geray'ın oğlu; Rusya Ordusu'nda ikinci yüzbaşı) 430, 434, 449, 465

- Canıbek Geray Han 57, 83, 94, 97, 101, 108-109, 144, 151, 154, 194, 212, 231, 245, 394, 506, 566-567, 850, 894, 899-900, 902-904, 907, 934, 973
- Canıbek Geray Sultan (II. Meñli Geray Han'ın oğlu?) 253
- Canıbek Geray Sultan (II. Saadet Geray Han'ın oğlu; Ahyolu Burgazı'na bağlı Tatarköy'de yaşayan) 831
- Canıbek Geray Sultan (III. Selim Geray Han'ın oğlu), bakınız, Mehmed Canıbek Geray Sultan
- Canıbek Geray Sultan (IV. Mehmed Geray Han'ın oğlu) 252, 398
- Canıbek Geray Sultan (Yeni Zağra'nın Gencali, Kispetli ve Torlak çiftliklerini tasarrufunda bulunduran) 771, 803, 834
- Canıbek Han (Altın Orda Hanı) 42, 98, 492
- Canıbek Sultan (Han) (Muhtemelen II. Seydahmed Han'ın oğlu; Kırım'da hanlık ilân eden) 70, 948
- Cankat Dokşok (Adıge beylerinden) 431
- Celâl Paşa (Sivas Valisi) 315, 840
- Celâleddin Han (Toktamış Han'ın oğlu) 29
- Cengiz Geray Sultan (1677'de Yanbolu'da yaşayan) 851
- Cengiz Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Kalgay Deli Baht Geray Sultan'ın damadı; Kuban havalisinde yaşayan) 95
- Cengiz Geray Sultan (Maksud Geray Sultan zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Fındıklı Köyü'nde yaşayan) 765
- Cengiz Han 25-27, 38-39, 43-44, 47-48, 59, 62-63, 74, 78-79, 93, 104-105, 115-116, 131, 146, 157-158, 160, 197-198, 206, 208, 283
- Cengiz Mehmed Geray Sultan (Arslan Geray Han zâde Kalgay Mesud Geray Sultan'ın oğlu) 259, 286-288, 296-298, 304-305, 307-308, 412, 601, 644, 731, 743, 745-746, 789, 834, 837-839, 845, 872, 882-883
- Cennethan Bikeç (Saray Ayas Paşa Camii haziresinde medfun) 513, 680, 965
- Cennethan Bikeç (Subaşı Camii haziresinde medfun) 542, 701, 967
- Cevher Paşa (Emir Süleyman'ın vezirlerinden) 607
- Cezzar Ahmed Paşa (Akkâ Beylerbeyi) 306
- Charlotte Amalie (Danimarka Kraliçesi; Kral V. Christian'ın hanımı) 102
- Chishull, Edmund (Rahip) 820
- Christian V. (Danimarka Kralı) 102
- Cihan (Can) Geray (Devletberdi'nin oğlu) 40-42, 56, 82
- Cihan Geray Sultan (1766'da Eskiistanbulluk mukataası sahibi) 759, 837
- Cihan Geray Sultan (Âdil Geray Han'ın oğlu) 795, 867, 908
- Cihan Geray Sultan (Gazi Geray Sultan'ın oğlu) 190
- Contarini, Alvise (İstanbul'daki Venedik Baylosu) 200
- Contarini, Simeone (İstanbul'daki Venedik Baylosu) 199
- Courmemin, Louis des Hayes Baron de (Fransa Kralı'nın elçisi) 199
- Cuçi (Cengiz Han'ın en büyük oğlu) 25-27, 32, 35, 40, 44, 62, 79, 115, 397, 896
- Cumadık (Koñrat [Kongrat] kabilesi beyi) 80
- Ç
- Çağatay (Cengiz Han'ın oğlu) 79
- Çankaya, Ali (Araştırmacı, yazar) 365
- Çekre Han (Altın Orda Hanı) 35
- Çevka (I. Muhammed Geray Han'ın hanımı) 100
- Çoban Geray Sultan (I. Mehmed [Muhammed] Geray Han'ın oğlu) 104
- Çolov, Petır (Tarihçi) 821
- Çorbacıyski, İvan (Fındıklı Köyü Çorbacısı) 380, 768

D

- Da Lucca, Giovanni Giuliani (Dominikan rahip) 96
- D'Ascoli, Emiddio Dortelli (Dominikan rahip) 199
- Daye Hanış (Maksud Geray Sultan'ın kızı; Ulubat Köyü'ne yerleşenlerden) 715
- Daye Hatun (Fatih Sultan Mehmed'in süt anesi) 595
- Deçev, Vasil (Mahallî tarihçi) 559, 726-729, 736, 755, 780, 784-785, 789, 805, 816
- Del Carpine, Giovanni da Pian (Papa'nın elçisi keşiş) 94
- Demir, Aydoğan (Sanat tarihçisi) 500, 593, 926
- Demirev, Vladimir Gospodinov (Mahallî tarihçi) 789
- Demirtola, Bahriye (Hacı Zekeriya Geray zâde Hangeri Giray'ın kızı; Silis'te yaşayan) 453, 684-686
- Denikin, Anton İvanoviç (Rus Beyaz Ordu Generali) 461, 463
- Derviş Ali (1555'de Hacıtarhan Hanlığı taht mücadelesinde Yamgırucu Han'ı mağlup eden) 896
- Derviş Bey (Edirne Bostancıbaşı) 278
- Derviş Geray Sultan (Atlıoğlu Köyü'nde yaşayan) 344, 727
- Derviş Geray Sultan (Saadet Geray Sultan'ın oğlu; Gökçeören Köyü'nde yaşayan) 289, 774, 873
- Derviş Han (Altın Orda Hanı) 29-31
- Derviş Mehmed Geray Sultan (Azamet Geray Sultan zâde Devlet Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Çömlek Köyü'nde yaşayan) 741-742, 747
- Derviş Mehmed Geray Sultan (Hacı Derviş Mehmed Geray Sultan; Azamet Geray Sultan zâde Hacı Abdülhamid Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'da yaşayan) 855
- Derviş Mehmed Paşa (Sadrâzam) 596
- Derviş Paşa 699
- Devleş (Aydar Han'ın oğlu) 213
- Devlet Beyim (Ana Beyim; I. Selâmet Geray Han'ın hanımı; III. İslam Geray Han'ın anesi) 102
- Devlet Geray ("Devlet Gireyev"; Sultan Canıbek Geray zâde Sultan Azamet Geray'ın oğlu) 465-466
- Devlet Geray (Arslan Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Saray'a bağlı Edir-köy'de yaşayan) 943
- Devlet Geray (Devlet Geray Sultan zâde İzzet Geray Sultan'ın oğlu; Saray'ın Çakıllı Köyü'nde yaşayan) 371, 586
- Devlet Geray (Gazi Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Saray'da yaşayan) 677
- Devlet Geray (Maksud Geray Sultan zâde Selâmet Geray Sultan'ın oğlu?) 938
- Devlet Geray (Sultan Devlet Geray; Battalpaşa Uyezdi'nin Toktamış Köyü'nde yaşayan) 453
- Devlet Geray (Sultan Devlet Geray; Nogayların Kıpçak kabilesi arasında yaşayan; Çarlık ordusunda asteğmen rütbesinde) 429, 432, 434, 449, 473
- Devlet Geray (Sultan Devlet Geray; Sultan Sagat [Saadet] Geray zâde Salat [Selâmet] Geray'ın oğlu; yazar ve asker) 445, 450, 454-456, 458, 461
- Devlet Geray Han I. 66, 81-82, 92, 100-101, 133, 147, 149, 161, 182, 194, 197, 209-210, 233, 386, 388, 390, 393, 492, 548, 609, 672, 897-899
- Devlet Geray Han II. 60, 83, 136, 142, 144, 157, 167-168, 170, 191, 226-227, 231, 395, 417, 493, 500, 513, 579, 584, 588, 590, 597, 600, 626, 628, 630-631, 653, 673, 679, 681, 707, 719, 809, 832, 836, 851, 880, 909-912, 914-915, 935-936, 965-966, 968, 970
- Devlet Geray Han III. (Kara Devlet Geray Han) 59, 505, 851, 854, 912, 972

- Devlet Geray Han IV. 52, 220, 224, 261, 269, 278, 289, 493-494, 502, 512, 516, 580, 588, 598, 601-602, 604-605, 613, 618, 641, 651, 657, 659, 675-676, 679-681, 704, 720, 762, 857, 876, 881, 921-924, 926-927, 942, 965
- Devlet Geray Sultan (I. Devlet Geray Han zâde Saadet Geray Sultan'ın oğlu) 849, 876
- Devlet Geray Sultan (II. İslâm Geray Han'ın oğlu) 849
- Devlet Geray Sultan (II. Meñli Geray Han zâde [?] Canıbek Geray Sultan'ın oğlu) 253
- Devlet Geray Sultan (III. Selim Geray Han'ın oğlu; Çakıllı'da yaşayan) 259, 322, 585-586, 615, 650, 886
- Devlet Geray Sultan (XVIII. yüzyıl başlarında Yanbolu'nun Sarıhocalı/Saraceli Köyü'nde ikamet eden) 824
- Devlet Geray Sultan (1618'de Vize Kazâsı'nda ikamet eden) 719
- Devlet Geray Sultan (1627 ve 1628 yıllarında Rodos'da ikamet eden) 901
- Devlet Geray Sultan (1677'de Yanbolu'da yaşayan) 850-851
- Devlet Geray Sultan (1732'de İslimye'nin Kavlaklı Köyü'nde yaşayan) 799
- Devlet Geray Sultan (1768-1774 Savaşı sırasında Vize taraflarında yaşayan) 281
- Devlet Geray Sultan (1826'da Arslan Geray Han Vakfı mütevellisi olan) 941
- Devlet Geray Sultan (1789-1790 yıllarında Ah-yolu Burgazı'nın korunmasıyla görevlendirilen) 304
- Devlet Geray Sultan (1794'te Adıgelerin Bje-duğ kabilesi içinde yaşayan) 422
- Devlet Geray Sultan (1794'te Karınâbâd'ın İskenderli Köyü'nde yaşayan) 783-784
- Devlet Geray Sultan (1810'larda Babadağ Babadağ Kazâsı'ndaki Tatarân [Tatarlar] mukataasını uhdesinde bulunduran) 314
- Devlet Geray Sultan (Adıgelerin Kızılbey Kabilesi ile birlikte Mihâlic Kazâsı'na -muhtemelen Ulubat Köyü'ne- yerleşen) 453, 715
- Devlet Geray Sultan (Âdil Geray Han'ın oğlu) 112, 908
- Devlet Geray Sultan (Arslan Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Edirköy'de yaşayan) 605
- Devlet Geray Sultan (Azamet Geray Sultan zâde Şebib Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Nalbantlar Köyü'nde yaşayan) 336, 816
- Devlet Geray Sultan (Baht Geray Han'ın oğlu) 266, 312, 662-663, 683-684
- Devlet Geray Sultan (Devlet Geray Sultan zâde İzzet Geray Sultan'ın oğlu; Çakıllı'da yaşayan) 586
- Devlet Geray Sultan (Gerayların Sahib-i Arzı; Maksud Geray Han zâde Azamet Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Çömlek Köyü'nde yaşayan) 279, 318-320, 330, 332, 337, 352, 594, 746-747
- Devlet Geray Sultan (İzzet Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Gerdime Köyü'nde yaşayan) 773
- Devlet Geray Sultan (Kalgay; I. Devlet Geray Han zâde Şakay Mübarek Geray Sultan'ın oğlu) 144
- Devlet Geray Sultan (Kalgay; III. Saadet Geray Han zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu) 264, 825-826
- Devlet Geray Sultan (Kalgay; Nureddin Çoban Devlet Geray Sultan zâde Kalgay Fetih Geray Sultan'ın oğlu) 112
- Devlet Geray Sultan (Kalgay Deli Baht Geray Sultan zâde Kuban Seraskeri Gazi Geray Sultan'ın oğlu; Abzehler arasında yaşayan) 408-409, 419
- Devlet Geray Sultan (Kalgay Mesud Geray Sultan zâde Cengiz Mehmed Geray Sultan'ın oğlu) 287, 839
- Devlet Geray Sultan (Kaplan Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın oğlu; Karahallil'de yaşayan) 337, 638-639
- Devlet Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Saadet Geray Sultan'ın oğlu; "Sayrıca" [Sarıhocalı/Saraceli?]) Köyü'nde yaşayan) 827
- Devlet Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın oğlu; babası Kitay Köyü'nde yaşayan) 252

- Devlet Geray Sultan (Kızıklı hassında hisse sahibi olan) 333
- Devlet Geray Sultan (Maksud Geray Han zâde Azamet Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Çömlek Köyü'nde yaşayan) 632, 690, 741, 746-747, 937
- Devlet Geray Sultan (Nureddin; III. Gazi Geray Han zâde Kalgay Azamet Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd'a bağlı Beyköy'de yaşayan) 229, 275, 730-731, 884
- Devlet Geray Sultan (Nureddin; II. Mehmed Geray Han zâde Saadet Geray Sultan'ın oğlu) 234, 876
- Devlet Geray Sultan (Nureddin, "Çoban Mustafa"; I. Fetih Geray Han'ın oğlu) 106-111, 144, 751, 810, 905
- Devlet Geray Sultan (Nureddin Topal Ahmed Geray Sultan zâde Kalgay Akgöz Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Anapa taraflarında yaşayan) 404-405
- Devlet Geray Sultan (Safa Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Tekke Şeyhler Köyü'nde yaşayan) 706
- Devlet Geray Sultan (Sahib Geray Sultan'ın oğlu; Vize Kasabası'nda yaşayan) 721
- Devlet Geray Sultan (Şahin Geray Han'ın oğlu) 260-261, 264, 338
- Devlet Sultan (II. Mehmed Geray Han'ın kızı) 81
- Devlet Sultan (IV. Devlet Geray Han'ın kızı) 269
- Devlet Sultan Hanike (I. Muhammed Geray Han'ın kızı) 80
- Devletberdi Han (Kırım'da hanlığını ilân eden; I. Hacı Geray Han'ın amcası) 30-32, 40, 42
- Devletkeldi Sûfî (Gıyaseddin'in atalığı) 37
- DeWeese, Devin (Tarihçi) 69
- Diebitsch, Kont Hans Karl von (General, Balkanlardaki Rus Orduları Başkumandanı) 294, 764
- Dirik, Kâzım (Orgeneral) 495, 610
- Divey Mirza (Mangıt Beyi) 81
- Dobri (Küçük Bayraktar Dobri; haydut elebaşlarından) 293, 733, 770
- Dolgorukov, Vasiliy Mihayloviç (Rusya ordusunda general) 585
- Duban, Claude (Fransız misyoner papaz) 38, 200
- Duindam, Jeroen (Tarihçi) 75
- Dundas, James Whitley Deans (İngiliz Donanması'nda Oramiral) 355
- Durbike (Daverbike?) Sultan (IV. Mehmed Geray Han'ın annesi) 83, 903-904, 933-934
- Dutroi, de (Rodos'daki Fransa Konsolosu) 918

E

- Ebubekir (İslâm'ın ilk Halifesi) 69-70
- Ebubekir ed-Dımişkî (Tarihçi) 52
- Ebubekir Mirza (Şirvanşah Burhaneddin'in oğlu) 92
- Ebulhayır Han (Şibani/Özbek Hanı) 40
- Edige (İdigü) (Mangıt Beyi) 28-31, 55, 69, 104
- Egmont, Johan Aegidius van (Hollandalı diplomat) 157, 893, 923
- Ekşioğlu, Huriye (Babaeski Belediye Reisi Ali Arslan Geray'ın torunu) 578-579, 639
- Elisabeth I. (İngiltere Kraliçesi) 100
- Elmpt, Johann-Martin von (Rus ordusunda general) 302
- Emin Bey (Cengizli sülâlesinden Abdi Bey'in oğlu) 333
- Emin Bey (Cengizli sülâlesinden; Maliye Nezareti sekreterlerinden) 369
- Emine Hanım (Kırım Geray Sultan zâde Şahin Geray Sultan'ın karısı; Lüleburgaz'da yaşayan) 582, 648
- Emine Hanım (Baht Geray Han zâde Selim Geray Sultan'ın hanımı) 664
- Emine Hanım (Kalgay Bahadır Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın kızı) 843
- Eminek Mirza (Şirin Beyi) 69-70, 81, 129, 134, 140

- Ermirza (Hacı Ermirza; II. Selâmet Geray Han'ın Başağası) 915
- Ertüzün, Sevim Giray (Devlet Geray zâde Hilmi Geray'ın kızı) 587
- Esad Paşa (Çirmen Mutasarrıfı) 318
- Eton, William (İngiliz diplomat ve yazar) 257, 295
- Evliya Çelebi (Seyyah) 51-52, 60, 64, 109-110, 162, 178, 184-185, 191, 195, 205, 210, 584, 607-608, 612-613, 654, 671-672, 717, 726, 748, 755, 760-761, 769, 781, 819-820, 831-832, 848, 850, 854, 861-862, 892-894, 903
- Eyice, Semavi (Sanat tarihçisi) 499, 667
- Eyüb Ağa (Çorlu eşrafından) 360
- Eyüb Gazi (Cüngüteyli; din adamı) 398
- Eyüb Geray Sultan (Azamet Geray Sultan zâde Şebib Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Nalbantlar Köyü'nde yaşayan) 816
- Eyüb Geray Sultan (Hasan Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Değirmendere Köyü'nde yaşayan) 749-750
- Eyüb Geray Sultan (İslâm Geray Sultan'ın oğlu; Enez Kalesi'nde kalebend) 225, 228-229
- Eyüb Geray Sultan (Nureddin Toktamış Geray Sultan zâde Mesud Geray Sultan'ın oğlu Meñli Geray Sultan'ın üvey babası; Kızılağaç Yenicesi Kazâsı'na bağlı Yenibeyli Köyü'nde yaşayan) 322, 775, 857, 881, 916
- Eyüb Geray Sultan (Yanbolu'da Kermenli [Germiyanlı] Köyü'nde yaşayan; Bozcaada'ya sürgüne gönderilen) 801-802, 869-870
- Eyyubî Efendi (Kanunnâme yazarı) 162

F

- Fabri, Michael von (Avusturya Ordusu'nda General) 301
- Fahreddin Paşa (Medine Müdâfii), bakınız, Fahreddin Türkkan
- Fâtımatü'z-Zehrâ (Hazret-i Fâtıma; Hazret-i Muhammed'in kızı) 179, 699-700
- Fatma Bikeç (Subaşı Yazıcı Mustafa Çelebi Camii haziresinde medfun) 544, 701
- Fatma Hanım (II. Fetih Geray Han zâde Kalgay Mehmed Geray Sultan'ın kızı; Vize'ye bağlı Örenli [Evrenli] Köyü'nde yaşayan) 655-656
- Fatma Hanım (III. Selim Geray Han zâde Devlet Geray Sultan'ın hanımı) 586
- Fatma Hanım (Bahadır Geray Sultan zâde Mesud Geray Sultan'ın kızı) 335
- Fatma Hanım (Baht Geray Han zâde Selim Geray Sultan'ın kızı; Paşaköy'de yaşayan) 664
- Fatma Hanım (Canıbek Geray Sultan'ın kızı; Yeni Zağra'nın Gencali Köyü'nde yaşayan) 771, 803, 834
- Fatma Hanım (Hacı Geray Sultan'ın kızı; Şahin Geray Sultan'ın kardeşi; Kafkasya'dan Osmanlı Devleti'ne göç edenlerden) 415
- Fatma Hanım (İslâm Geray Sultan'ın hanımı; Mehmed Ağa'nın kızı; Saray'daki Ayas Paşa Camii haziresinde medfun) 518, 682, 965
- Fatma Hanım (Kırımlı Osman Efendi'nin kızı; muhtemelen Geraylardan birinin hanımı) 497, 596
- Fatma Hanım (Mehmed Geray Sultan'ın kızı; Şahin Geray Sultan'ın kardeşi; Ulubat Köyü'nde yaşayan) 714
- Fatma Hanım (Selâmet Geray Sultan'ın kızı; Meñli Geray Sultan'ın hanımı; Şumnu'nun Kölemen Köyü'nde yaşayan) 259, 806
- Fatma Hanım (Selim Geray Sultan'ın hanımı; İslimye'nin Çömlek Köyü'nde yaşayan) 747
- Fatma Seniye Hanım (Tarihçi Halim Geray Sultan'ın yeğeni) 265
- Fatma Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın kızı, Örenseki [Evrensekiz] Köyü'nde medfun) 499, 538, 659, 967
- Fatma Sultan (Kırım Geray Han zâde Kalgay Mehmed Geray Sultan'ın hanımı) 663
- Fatma Sultan (Maksud Geray Sultan zâde Ahmed Aziz Geray Sultan'ın kızı; Yanbo-

- lu'nun Fındıklı Köyü'nde yaşayan) 767
- Fatma Sultan (Maksud Geray Sultan zâde Selâmet Geray Sultan'ın kızı; Lüleburgaz'ın Hasanbey Mahallesi'nde yaşayan) 647, 711
- Fatma Sultan Hanî (1771 yahut 1772 yılında vefat eden; Subaşı Yazıcı Mustafa Çelebi Camii haziresinde medfun) 701-702
- Fatma Sultan Hanî (II. Kaplan Geray Han zâde Selim Geray Sultan'ın kızı; Çatalca'nın Subaşı Köyü'nde yaşayan) 179, 231, 265, 365, 496, 500, 547, 556, 577, 597, 626, 652, 697-699, 700, 702, 709, 968-969
- Fatma Sultan Hanike (I. Devlet Geray Han'ın kızı) 101
- Fazıl Ahmed Paşa (Köprülü Fazıl Ahmed Paşa; Sadrâzam) 174-175
- Fazıl Geray ("Kara Sultan"; Kalgay Bahadır Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Şumnu'nun Kölemen Köyü'nde yaşayan) 340, 807, 843
- Fazile Hanım (Saadet Geray Paşa'nın kızkardeşi) 366
- Ferah Ali Paşa (Anapa Muhafızı) 400-401, 403-404
- Ferah Beyim Sultan (III. İslâm Geray Han'ın hanımı) 102
- Ferah Hanım Sultan (Ana Beyim; Nureddin Çoban Devlet Geray Sultan'ın hanımı, Âdil Geray Han'ın annesi) 102, 109
- Ferah Sultan (II. Kaplan Geray Han zâde Selim Geray Sultan'ın kardeşi; Çatalca'nın Subaşı Köyü'nde yaşayan) 265, 277, 499, 542, 696-697, 701
- Ferah Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; babası Akköz Köyü'nde yaşayan) 252
- Ferah Sultan Hanî (Örenseki [Evrensekiz] Köyü'nde medfun) 499, 539, 659, 967
- Ferhad Geray Sultan (Halil Geray Sultan zâde Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Esirli Köyü'nde yaşayan) 758, 827
- Ferhad Geray Sultan (Maksud Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Burgucu Köyü'nde yaşayan) 733
- Ferhan Beyim (Saadet Geray Sultan'ın kızı) 101
- Fetih Geray (Devlet Geray'ın oğlu, 1915'de Seddülbahir'de şehit düşen) 586-587
- Fetih Geray (Edirköy'deki Devlet Geray Sultan zâde Bahadır Geray'ın oğlu) 606
- Fetih Geray Han I. 84, 94, 105-108, 111, 138, 179, 214, 373-374, 850, 903, 934
- Fetih Geray Han II. 60, 493-494, 498, 511, 536, 584, 654, 673-674, 679-680, 703-704, 720, 912, 914-915, 925, 939, 965, 967
- Fetih Geray Sultan (1677'de Yanbolu'da yaşayan) 851
- Fetih Geray Sultan (1691'de Ramazan Bayramı'nda Padişah'ın eteğini öpmeye gelen) 177
- Fetih Geray Sultan (İslimye Kazâsı'nın Değirmendere Köyü'nde yaşayan; Limni'ye sürgün hükmü çıkan) 749, 861, 883
- Fetih Geray Sultan (Kalgay; Nureddin Çoban Devlet Geray Sultan'ın oğlu) 106, 109, 111-112, 506, 569, 905-906, 973
- Fetih Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan'ın oğlu) 335
- Fetih Geray Sultan (Nureddin; II. Saadet Geray Han'ın oğlu; Yanbolu'nun Orta Çiftlik Köyü'nde yaşayan) 817, 868
- Fetih Geray Sultan (Nureddin "Kaşkabaş" Kırım Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın oğlu) 264, 401, 408
- Fetih Geray Sultan (Yanbolu Kazâsı'ndaki Kofraz (?) Köyü'nde yaşayan; Limni'ye sürgüne gönderilen) 803, 880
- Fevzi (Kara Fevzi; eşkiya çetesi başı) 289, 756
- Firdevsî Emin Efendi (Reisü'l-küttâb vekili) 292
- Friedrich II. (Büyük Friedrich; Prusya Kralı) 158-159

G

- Gacaloğlu (Şumnu havalisinde bir eşkiya ele-başı) 744
- Gaspiralı (Gasprinskiy), İsmail Bey 485-487
- Gazi Geray (Sultan Gazi Geray/Andrey Andreyevič Sultan-Kazı-Girey; Arslan Geray Sultan zâde Sultan Baht Geray'ın oğlu; Rusya ordusunda albay, yazar) 432, 437, 443-445, 466-467, 472
- Gazi Geray (Sultan Gazi Geray, Gazi-Igna Ghi-rei, "Gazi le Tatar"; Ressim) 464-465, 468
- Gazi Geray Han I. 135, 179
- Gazi Geray Han II. 57, 61, 82, 91, 94-95, 101, 103, 107, 123-125, 137-138, 156, 162-163, 166, 182-183, 194-195, 212, 214, 234-235, 240-241, 244, 373, 375, 393-394, 784, 849, 876
- Gazi Geray Han III. 144, 183, 232, 505, 590, 628, 630, 730, 851, 854, 909-910, 912, 936, 971
- Gazi Geray Sultan (II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60, 231, 500, 548, 626, 968
- Gazi Geray Sultan (II. Devlet Geray Han zâde Deli Baht Geray Sultan'ın oğlu; Kuban Se-raskeri) 315, 401-403, 408, 417-419
- Gazi Geray Sultan (II. Fetih Geray Han zâde Kalgay Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Vi-ze'ye bağlı Örenli Köyü'nde yaşayan) 273, 335, 655-656,
- Gazi Geray Sultan (1779 veya 1780'de Lim-ni'ye sürgün edilen) 881-882
- Gazi Geray Sultan (1791'de İsakçı havalisinde savaşı) 307
- Gazi Geray Sultan (1806-1812 Osmanlı-Rus Savaşı'na Kalgay Bahadır Geray Sultan'ın maiyetinde katılanlardan) 313
- Gazi Geray Sultan (Arslan Geray Han'ın oğlu) 644, 711-712, 870-871, 886
- Gazi Geray Sultan (Hacı Geray Sultan'ın oğlu; Çarıköy ve tevâbii mukataasını elinde bulunduran) 739
- Gazi Geray Sultan (İmampazarı Köyü'nde yaşıyan) 624
- Gazi Geray Sultan (İslimye'nin Ayıcı Mahalle/Alibey Köyü'nde yaşayan) 729
- Gazi Geray Sultan (Kanbur Gazi Geray Sultan; İslimye'nin Hamzaören ve Dutluca köyle-rinde yaşayan) 752, 778
- Gazi Geray Sultan (Karinâbâd'da yaşayan) 797
- Gazi Geray Sultan (Kefe Uyezdi'nin Akköz Kö-yü'nde yaşayan Kırım Geray Sultan zâde Ahmed Geray Sultan'ın oğlu) 252
- Gazi Geray Sultan (Kefe Uyezdi'ndeki Solakay Bahadır Geray Sultan'ın oğlu) 253
- Gazi Geray Sultan (Kırım Geray Han'ın oğlu; İsmail Kalesi şehitlerinden) 293-294, 304, 306-307
- Gazi Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; babası Ak-köz Köyü'nde yaşayan) 252
- Gazi Geray Sultan (Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'da yaşayan; Bozcaada'ya sürgüne gönderilen) 868-869
- Gazi Geray Sultan (Kırkkilise'nin [Kırlare-li'nin] Dokuzhöyük Köyü'nde yaşayan Nureddin Ahmed Geray Sultan'ın oğlu) 598, 638
- Gazi Geray Sultan (Kör Gazi Geray Sultan; Yanbolu Kasabası'nda yaşayan; hakkında Bozcaada'ya ve Limni'ye sürgün hükümle-ri çıkan) 802, 817, 852-853, 869, 878-879, 888
- Gazi Geray Sultan (Küçük Gazi Geray Sultan; Yanbolu'nun Rumçiftliği Köyü'nde yaşa-yan) 822, 867-868
- Gazi Geray Sultan (Lüleburgaz'ın Örenseki [Evrensekiz] Köyü'nde yaşayan) 659
- Gazi Geray Sultan (Nureddin; Nureddin Ço-ban Devlet Geray Sultan zâde Kalgay Fetih Geray Sultan'ın oğlu) 112
- Gazi Geray Sultan (Saadet Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'ya bağlı Kargaköy'de yaşa-yan) 793
- Gazi Geray Sultan (Saray Kasabası'nda yaşa-yan) 887
- Gazi Geray Sultan (Yanbolu'nun Karacamu-radlı Köyü'nde ikamet eden; Bozcaada'ya sürgüne gönderilen) 789, 868

- Gazi Geray Sultan (Yeni Zağra'nın Cinali/Cinova Köyü'nde yaşayan) 736, 939
- Geray, Ferruh (Ferruh Giray; Mehmed Ali Muhiddin Geray zâde Lütü Geray'ın oğlu; Şumnu'nun Vırbiçe Köyü'nden 1972'de Türkiye'ye göç eden) 837, 845
- Geray, Lütü (Topal Mesud Geray Sultan zâde Mehmed Ali Muhiddin Geray'ın oğlu; Şumnu'nun Vırbiçe'de yaşayan) 835-836, 845, 847
- Geray, Niyazi (Topal Mesud Geray Sultan zâde Mehmed Ali Muhiddin Geray'ın oğlu; Şumnu'nun Vırbiçe'de yaşayan) 845, 847
- Gevherhan Nesime Hanım (Yanbolu'nun Abdullâh Köyü'nde yaşayan Mehmed Geray Sultan'ın hanımı) 723
- Gıyaseddin (I. Hacı Geray Han'ın babası) 26, 31, 37, 40, 42
- Giray, Ahmet (Murad Geray zâde Said Giray'ın oğlu; Saray Kasabası'nda yaşayan) 599, 606, 671, 678
- Giray, Arslan (Murad Geray'ın oğlu; Saray'da yaşayan) 604
- Giray, Arslan Naci (Hacı Zekeriya Geray zâde Hangeri Giray'ın oğlu, Silis'te yaşayan) 685, 687
- Giray, Beyaz (Beyazıt) (Mehmed Geray'ın oğlu; Çakıllı Köyü Muhtarı) 587
- Giray, Cezzar 510
- Giray, Doğan 605, 824-825
- Giray, Fethi (Fetih) (Selim Giray'ın oğlu; Çakıllı'da yaşayan) 583, 587
- Giray, Hacı Zekeriya, bakınız, Zekeriya Geray
- Giray, Hangeri (Han Geray [Hangeri] Bey zâde Hacı Zekeriya Geray'ın oğlu, Silis'te yaşayan) 685-687
- Giray, Hüsamettin, bakınız, Hüsameddin Geray
- Giray, İsmail Safa (Bayındırlık ve İskân, Millî Savunma ve Dışişleri Bakanı) 509
- Giray, Kâmile [Şamilhan] (Han Geray [Hangeri] Bey zâde Hacı Zekeriya Geray'ın kızı, Silis'te yaşayan) 685-686
- Giray, Kaplan (Murad Geray zâde Said Giray'ın oğlu; Saray Kasabası'nda yaşayan) 599, 606, 671, 678
- Giray, Murad, bakınız, Murad Geray
- Giray, Sabahattin (Devlet Geray zâde Hilmi Geray'ın oğlu; deniz kaptanı) 587
- Giray, Sadettin (Devlet Geray zâde Hilmi Geray'ın oğlu) 587
- Giray, Said (Said Geray zâde Saray Belediye Başkanı Murad Geray'ın oğlu, Saray'da yaşayan) 606, 678
- Giray, Selâmi [Selâmet] (Devlet Geray zâde Hilmi Geray'ın oğlu) 372, 587
- Giray, Selim Naci (Said Geray Sultan zâde Murad Geray'ın torunu) 604, 943
- Giray, Şemsi (Selim Geray'ın oğlu; Bulgaristan'ın Aydos İlçesi'ne bağlı Köpekli Köyü'nden Lüleburgaz'a taşınan) 381, 648, 808
- Giray, Şeref 651
- Gireyeva, Marina (Sultan Azamet Geray zâde Devlet Geray'ın ["Devlet Gireyev" in] kızı) 465
- Gireyhan, Cengiz (I. Selim Geray Han Vakfı son mütevellisi) 633, 939
- Gjergj Kastrioti (İskender Bey/Skenderbeu/Scanderbeg) (Arnavut beylerinden, Osmanlılara karşı Arnavut direnişinin lideri) 204
- Gjon Kastrioti (Arnavut beylerinden) 204
- Glavani, Xaverio (Fransa Krallığı'nın Kırım Konsolosu) 396
- Godunov, Boris (Moskova Büyük Knyazı ve Çarı) 101
- Golenişçev-Kutuzov, Mihail İllarionoviç (Rusya ordusunda feldmareşal) 308
- Golitsin, Vasilii Vasilyeviç (Knyaz; Rus devlet adamı) 142, 935
- Golz, Alexander von der (Baron; Teğmen; Prusya Krallığı'nın Kırım'daki diplomatı) 158
- Grimaldi, B. de (Cenova'nın Kefe Konsülü) 56
- Guirey, Azamat (Azamet Geray; Sultan Azamet Geray zâde Sultan Kadir Geray'ın oğlu; İrlanda'da yaşayan basın-yayın adamı) 459, 470

Guirey, Chingis (Cengiz Geray; Sultan Azamet Geray zâde Sultan Kadir Geray'ın oğlu; II. Dünya Savaşı'nda A.B.D. ordusunda görev yapan) 459, 470

Gurko, İosif Vladimiroviç (Kont; General-Feld-mareşal) 732

Gurulkan, Kemal (Araştırmacı, arşiv uzmanı) 152, 601-942

Güldenstädt, Johann Anton (Rigalı Alman bilgin) 396

Gülsüm Sultan (I. Selim Geray Han zâde Nureddin Azamet Geray Sultan'ın kızı) 782, 939

Gülşen Hanım (Maksud Geray Sultan zâde

Ahmed Aziz Geray Sultan'ın kızı; Yanbolu'nun Fındıklı Köyü'nde yaşayan) 767

Gültekin, Mustafa (Mahallî tarihçi ve araştırmacı) 582, 604, 606, 633, 647-648, 658, 678, 707

Gülüm Sultan Hanî (Kalgay Safa Geray zâde Alp Geray Sultan'ın kızı) 594, 631, 690

Güneşhan Hanım (II. Fetih Geray Han zâde Kalgay Mehmed Geray Sultan'ın hanımı) 656

Güven, Erdoğan 349

Güven, Erhan 349

H

Habibe Hanım (Halid Geray Sultan'ın kızı) 792-793, 853, 855, 944

Hacı Ali Paşa (Merzifonlu Hacı Ali Paşa; Sad-râzam) 164

Hacı Cankat Dokşok (Adıge beylerinden) 431

Hacı Geray Han I. 26-27, 29, 31-35, 37, 39-42, 44, 56, 65-66, 79, 82, 115-117, 129, 167, 397, 492, 609

Hacı Geray Han II. 52, 137-138, 164, 167, 507, 907-909, 934, 973

Hacı Geray Sultan (I. Kaplan Geray Han'ın oğlu) 229

Hacı Geray Sultan (III. Selim Geray Han'ın oğlu) 259, 304, 309, 402, 408

Hacı Geray Sultan (1796'da vefat eden) 265

Hacı Geray Sultan (Arslan Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Esirli Köyü'nde ve Yanbolu'nun Maslah Hoca Köyü'nde yaşayan) 312, 323-324, 753, 756-758, 814, 877

Hacı Geray Sultan (Asılbeyli Köyü'nde yaşayan) 578

Hacı Geray Sultan (Bucak Seraskeri) 724

Hacı Geray Sultan (Gerayların Sahib-i Arzı) 265, 279, 319-320, 415

Hacı Geray Sultan (İslimye'nin Aladağ Köyü'nde yaşayan) 724

Hacı Geray Sultan (Karinâbâd'ın İskenderli Köyü'nde yaşayan) 783

Hacı Geray Sultan (Kırım Geray Han'ın amcasının oğlu; Enez Kalesi'ne kalebend olarak gönderilen) 229

Hacı Geray Sultan (Kırım Geray Han'ın oğlu) 275, 308, 315, 637, 920

Hacı Geray Sultan (Kırım Geray Han'ın oğlu?; Lüleburgaz'ın Asılbeyli Köyü'nde yaşayan) 578

Hacı Geray Sultan (Kırkkilise Kazâsı'ndaki çiftliği yıktırılan) 267

Hacı Geray Sultan (Maksud Geray Han zâde Azamet Geray Sultan'ın oğlu) 632, 690, 937

Hacı Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan zâde Nureddin Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; Babaeski'nin Oruçlu Köyü'nde yaşayan) 598-599, 638, 653

Hacı Geray Sultan (Nureddin; II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60, 630-631, 836, 912-913

Hacı Geray Sultan ("Refâhî"; Şair) 194, 326, 721

Hacı Geray Sultan (Saadet Geray Sultan zâde Gazi Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'ya bağlı Kargaköy'de yaşayan) 793

Hacı Geray Sultan (Türkmenli Köyü'nden bir şahsın mallarının iadesi için tavassutta bulunan) 713

Hacı Mehmed Geray Paşa 350

- Hacı Temgoj Hacı (Adıge beylerinden) 431
- Hacıke (Şirin Beyi Eminek'in kardeşi) 70
- Hacıömeroğlu (Hezargradlı [Razgradlı] şaki) 740
- Haçadur (Kefeli Ermeni papaz) 89
- Hâfız Ali (Karinâbâd Nâibi) 774
- Hâfız İsmail Efendi (Kırımlı Hacı Osman Ağa'nın oğlu; Hayrabolu'da Çarşı Camii haziresinde medfun) 616
- Hafız Post (Bestekâr) 195, 629
- Hafsa Sultan (Sultan I. Süleyman'ın annesi) 87
- Halid Geray (Bahadır Geray'ın oğlu; Karinâbâd'dan İstanbul'a göç etmiş olan) 797
- Halid Geray Sultan (İslâm Geray Sultan'ın oğlu; 1751'de "rehin" sıfatıyla İstanbul'da ikamet ettirilen) 211
- Halid Geray Sultan ("Kara Şahım"; Kızılağaç Yenicesi'nin Yenibeyli Köyü'nde yaşayan) 114, 261, 763, 782, 858, 871
- Halid Geray Sultan (Yanbolu'ya bağlı Kargaköy'de yaşayan; Habibe Hanım'ın babası) 792-793, 853, 855, 944
- Halid Geray Sultan (Numan Geray Sultan zâde Reşid Geray Sultan'ın oğlu; Kızılağaç Yenicesi'nin Nusretli Köyü'nde yaşayan) 817
- Halil Ağa (Karinâbâd Âyânı) 797
- Halil Han (Kazan Hanı) 80, 94
- Halil Paşa (İvazzâde; Sadrâzam) 146
- Halil (Patrona Halil; âsi) 234, 591-592, 912
- Halim Geray Han 189, 216-217, 402, 661, 787, 809, 816, 824, 972
- Halim Geray Sultan (II. Selâmet Geray Han'ın oğlu) 868
- Halim Geray Sultan (III. Selim Geray Han'ın oğlu) 541, 701, 967
- Halim Geray Sultan (Abdülkâdir Geray Sultan zâde Abdülfettah Geray Sultan'ın oğlu; Aydos Kasabası'nın Kavak Mahallesi'nde ikâmet eden) 728
- Halim Geray Sultan (Bahadır Geray Sultan'ın oğlu, Vize Kasabası'nda yaşayan) 721
- Halim Geray Sultan (Çoban Geraylardan; Şahin Geray Han'a isyan eden; Kerç-Yenikale civarında ikamet eden) 113-114, 250
- Halim Geray Sultan (Halim Geray Han zâde Şebib Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'ya bağlı Küçük Kadıköy'de yaşayan) 787
- Halim Geray Sultan (İslimye'nin Artıklar Köyü'nde yaşayan) 726
- Halim Geray Sultan (Kalgay Âdil Geray Sultan zâde Şahin Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Çanakçı Köyü'nde yaşayan) 737, 794
- Halim Geray Sultan (Kalgay Deli Baht Geray Sultan zâde Kuban Seraskeri Gazi Geray Sultan'ın oğlu) 403
- Halim Geray Sultan (Kefe Uyezdi'nde Akköz, Kıtay, Temeş, Takıl ve Cançora köylerinde toprakları olan) 251
- Halim Geray Sultan (Şahbaz Geray Han'ın oğlu; tarihçi, asker) 105-106, 110-111, 194, 196, 211, 217, 233, 259-261, 265, 269, 303-304, 311-313, 324-325, 373, 376, 487, 496, 547, 575, 581, 589-590, 592, 604, 609, 676-677, 680, 761, 825, 890, 900-901, 911, 927, 937, 968
- Halim Geray Sultan (Şahin Geray Han'ın yeğeni; Rusya ordusunda mülâzım rütbeli) 420-421
- Halim Geray Sultan (Yanbolu Kazâsı'na bağlı Yenimahalle Köyü'nde ikamet eden; Limni'ye sürgün edilmesi hükmü çıkan) 862, 887
- Hamid Geray (Yeni Zağra'nın Gencali Çiftliği'nde yaşayan) 771
- Hamza Mirza (Safevî Devleti Veliahdı) 91, 124-125
- Han Geray (Sultan Han Geray; 1918'de Kafkasya'dan kaçarak Kerç'te Şirinskiy ailesinin yanında bulunan) 461-462
- Han Geray (Sultan Han Geray; Arslan Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; yazar ve araştırmacı, Rusya Ordusu'nda albay) 411, 436-442, 444-445, 447-448, 450, 455, 466-467, 471
- Han Geray (Sultan Han Geray; Küçük İncik [Zelençuk] Irmağı'nın sağ kıyısındaki Nogayların başı) 432

- Han Geray (Sultan Han Geray; Mehmed Geray Sultan zâde Sultan Sagat [Saadet] Geray'ın oğlu; Kafkasya'dan hicretle Bursa'ya yerleşen) 456, 458, 474
- Han Geray (Sultan Han Geray; Sultan Sagat [Saadet] Geray'ın oğlu; Rusya Ordusu'nda yüzbaşı) 450
- Han Geray (Sultan Han Geray; Kafkasya'dan beraberindeki Kabardeylelerle birlikte Osmanlı Devleti'ne göç ederek Yanbolu Kazâsı'ndaki Kargaköy'e iskân edilen; Silis'e yerleşen Sultan Han Geray ile aynı kişi olması ihtimali vardır) 452, 685, 793
- Han Geray [Hangeri] Sultan (Meñli Geray Sultan'ın oğlu; Silis'e yerleşen) 453, 502, 685
- Han Hanım (Musa Geray Paşa'nın annesi) 335, 415
- Handan Ağa (Çerkes Handan Ağa) 138
- Hanım Sultan (Şahin Geray Han'ın hanımı) 260, 264
- Hanış Hanî (Tuğgeneral Sultan Meñli Geray zâde Sultan Canıbek Geray'ın kızı) 449
- Hanî Sultan (I. Kaplan Geray Han'ın kızı) 258
- Hanife Haniye Hanım (Mehmed Geray Sultan zâde Sultan Saadet [Sagat] Geray'ın kızı) 456, 501, 550, 626, 968
- Hanike Beyim (Saadet Geray Sultan'ın kızı) 101
- Hanike Hanım (Altın Orda Hanı Toktamış Han'ın kızı) 492
- Hanike Sultan (I. Muhammed [Mehmed] Geray Han'ın hanımı) 100
- Hansüyer Beyim (I. Devlet Geray Han'ın hanımı) 101
- Hantotay Beyim (II. Mehmed Geray Han'ın, sonra da II. Gazi Geray Han'ın hanımı) 94, 101
- Hanzâde Hanım (II. Gazi Geray Han'ın kızı) 95, 103, 194
- Hasan Can Çelebi (Hoca Sadeddin Efendi'nin babası) 159
- Hasan (Deli Hasan; celâlî) 235
- Hasan Ağa (Hacı Hasan Ağa; Aydos'un kudretli şahsiyetlerinden) 731
- Hasan Efendi (Esirî Hasan Efendi; tarihçi ve coğrafyacı) 924
- Hasan Efendi (Geray sülâlesinden; Kıbrıs Zabtiye Bölükbaşı) 351
- Hasan Geray Sultan (Azamet Geray Sultan zâde Reşid Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Muharrembey Köyü'nde yaşayan) 815
- Hasan Geray Sultan (Eyüb Geray Sultan'ın babası; İslimye'nin Değirmendere Köyü'nde yaşayan) 749
- Hasan Geray Sultan (Hasan Geray Sultan zâde Eyüb Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Değirmendere Köyü'nde yaşayan) 750
- Hasan Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Aydos'un Küçük Çenge Köyü'nde yaşayan) 813
- Hasan Geray Sultan (Yanbolu'nun Azab Köyü'nde yaşayan) 729
- Hasan Paşa (Balıkesir Muhassılı) 765
- Hasan Paşa (Budin Beylerbeyi) 162-163
- Hasan Paşa (İsmail Seraskeri) 301
- Hasîb Hicrî (Hayrabolulu; şair) 618
- Hasibe Hanım (Mehmed Geray Sultan'ın kızı; İslimye'nin İbrahimli Köyü'nde yaşayan) 782
- Haşim Mehmed Efendi (Kesbî Haşim Mehmet Efendi; Anapa Muhafızı Ferah Ali Paşa'nın kâtibi) 397, 404, 406
- Hatice Bikeç (Subaşı Yazıcı Mustafa Çelebi Camii haziresinde medfun) 545, 701, 967
- Hatice Hanım (II. Fetih Geray Han zâde Kalgay Mehmed Geray Sultan'ın kızı; Vize'ye bağlı Örenli Köyü'nde yaşayan) 655-656
- Hatice Hanım (III. Selim Geray Han zâde Arslan Geray Sultan'ın hanımı; Çakıllı Köyü'nde yaşayan) 585
- Hatice Hanım (Baht Geray Han'ın hanımı) 334
- Hatice Hanım (Canıbek Geray Sultan'ın kızı; Yeni Zağra'nın Gencali Köyü'nde yaşayan) 771, 803, 834
- Hatice Hanım (Hacı Mehmed Geray Paşa'nın kızı) 350
- Hatice Hanım (Halid Geray Sultan zâde Arslan

- Geray Sultan'ın kızı; Kızılağaç Yenicesi'nin Yenibeyli Köyü'nde yaşayan) 861
- Hatice Hanım (Kalgay Mesud Geray Sultan zâde Meñli Geray Sultan'ın kızı; Şumnu'nun Kölemen Köyü'nde yaşayan) 806
- Hatice Hanım (Mehmed Geray Sultan'ın kızı; İslimye'nin İbrahimli Köyü'nde yaşayan) 782
- Hatice Hatun (Şahbaz Geray Han zâde tarihçi ve şair Halim Geray Sultan'ın hanımı) 265
- Hatice Sultan (Edirköy'deki Arslan Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın kızı) 805
- Hatice Sultan (Maksud Geray Sultan zâde Selâmet Geray Sultan'ın kızı; Lüleburgaz'ın Hasanbey Mahallesi'nde yaşayan) 647
- Hatice Sultan (Safa Geray Sultan'ın annesi; 1877-1878 Savaşı'nda oğlu ile beraber Yeni Zağra'dan İstanbul'a kaçmak zorunda kalan) 366
- Hatice Turhan Sultan (Sultan IV. Mehmed'in annesi) 100
- Hatice-i Devran Behice-i Cihan (Ana Beyim; I. Selâmet Geray Han'ın hanımı; I. Bahadır Geray Han'ın annesi) 101
- Haydar (Ayder) Han (Kırım Hanı) 44
- Hayriye Sultan (Edirköy'deki Arslan Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın kızı) 605
- Hayrünnisâ Begüm (Safevî Şahı Muhammed Hüdâbende'nin hanımı) 89-90
- Heber, Reginald (Kalküta Piskoposu) 421
- Hedwig Eleonora (İsveç Ana Kraliçesi; Kral XI. Karl'ın annesi) 102
- Henri III. (Fransa Kralı) 100
- Hızır Ana Beyim (Melek Sultan?; Canıbek Geray Han'ın annesi) 83, 94, 101, 902-904
- Hîbetullah Hanım (Gerayların Sahib-i Arzı Murad Geray'ın kızı) 334
- Hilmi Geray (Edirköy'deki Kırım Geray Sultan'ın zâde Said Geray'ın oğlu) 606
- Hilmi Geray (İzzet Geray Sultan zâde Devlet Geray'ın oğlu; Çakıllı'da yaşayan) 371-372, 586-587
- Himmet Geray Sultan (I. Meñli Geray Han zâde Kalgay Ahmed Geray Sultan'ın oğlu) 80, 213-214
- Hmelnitskiy, Bohdan (Zaporog Kazakları Hetmanı) 165
- Huri Sultan Hanî (Kırım Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın kızı; babası Kıtay Köyü'nde yaşayan) 252
- Hurşid Ahmed Paşa (Sadrâzam) 317
- Hürmüz Hanım (Said Geray Sultan'ın kızı; Edirne'de yaşayan) 370, 612
- Hüsam Geray Sultan (I. Selim Geray Han zâde Nureddin Azamet Geray Sultan'ın oğlu) 150, 726
- Hüsam Geray Sultan (XVII. yüzyıl sonlarında Karinâbâd'ın İskenderli Köyü'nde yaşayan) 783
- Hüsam Geray Sultan (1766'da Paşa Sancağı'ndaki Gümeleoğlu mukataasını elinde bulunduranlardan) 837
- Hüsam Geray Sultan (1840'larda Yeni Zağra'nın Atlıoğlu Köyü'nde yaşayan) 727
- Hüsam Geray Sultan (Kalgay; Pehlivan Hüsam Geray Sultan; II. Gazi Geray Han'ın oğlu) 105, 211, 214, 784
- Hüsameddin (Hüsam) Geray (Hüsamettin Giray; Eyüb Geray Sultan zâde Salih Geray Sultan'ın oğlu; Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde milletvekili) 374-376, 380, 509, 750, 785
- Hüseyin (Kemanî; bestekâr) 195, 629
- Hüseyin Ağa (Gerlobad Nahiyesi Müdürü) 841-842
- Hüseyin Ağa (Torunzâde Hüseyin Ağa; Rodos eşrafından) 902
- Hüseyin Bey (Mangıt kabilesinden Temir Bey'in oğlu; I. Meñli Geray Han'ın hanımı Nursultan'ın kardeşi) 81
- Hüseyin Efendi (Ayvansarayî Hüseyin Efendi; İstanbul camileri yazarı) 625
- Hüseyin Efendi (Hezarfen Hüseyin Efendi; tarihçi) 162
- Hüseyin Geray (Ustrumca'dan Mengeret Köyü'ne gelen Yusuf Geray'ın babası) 650
- Hüseyin Geray Sultan (Salih Geray Sultan'ın

- oğlu; İslimye'nin Karasarlı Köyü'nde yaşayan) 791
- Hüseyin Han (Hacıtarhan Hanı) 161
- Hüseyin Hüsameddin Geray (Azamet Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'dan İstanbul'a göç eden ve Dârü's-Şafaka'da okuyan) 855-856
- Hüseyin Muharrem (Hüseyin Saadet) Geray (Saadet Geray Paşa'nın oğlu; Vefa İdâdîsi Müdürü) 365, 370, 378, 632, 741, 938
- Hüseyin Paşa (Mere Hüseyin Paşa; Sadrâzam) 107, 136, 900
- Hüseyin Paşa (Sarı Hüseyin Paşa; Budin Beylerbeyi) 174
- Hüseyin Usta (Kurtbekirzâde; Edirne ustalarından) 598, 621, 637-638
- Hüsme (?) Sultan Hanî (Kırım Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın hanımı; Kıtay Köyü'nde yaşayan) 252
- Hüsmen Ağa (Zağra-i Cedid [Yeni Zağra] Âyânı) 283
- Hüsna Hanım Sultan (I. Kaplan Geray Han'ın kızı; Karinâbâd'da yaşayan) 631, 689
- Hüsniye Sultan (Edirköy'deki Kırım Geray Sultan'ın zâde Said Geray'ın kızı) 606
- Hüsnü Bey (Mehmedşah'ın oğlu, 93 Harbi sonrası Yanbolu'nun Fındıklı Köyü'nden Lüleburgaz'a göç eden) 648, 767

I

- Isthvanfi, Nicolaus (Mukaddes Roma İmparatoru'nun Kırım elçisi) 91
- Itrî Çelebi (Buhurizâde; bestekâr) 195, 629

İ

- İbn Battûta (Seyyah) 98-99
- İbn Kemal (Kemal Paşa zâde; tarihçi) 85, 88, 609
- İbrahim (Osmanlı Padişahı) 89, 164-165, 181, 202
- İbrahim Efendi (Hacı İbrahim Efendi; Başmuhasebeci) 218, 291
- İbrahim Efendi (Mevkufatçı) 743
- İbrahim Efendi (Peçuyî [Peçevî]; tarihçi) 89, 162
- İbrahim Geray (Hırşova'da yaşayan) 366-367
- İbrahim Hakkı Paşa (Sadrâzam) 939
- İbrahim Han (Kazan Hanı) 36, 80, 94
- İbrahim Paşa (Damad İbrahim Paşa; Sadrâzam-Sultan III. Mehmed devri) 162
- İbrahim Paşa (Kara Kethüdâ İbrahim Paşa) 641
- İbrahim Paşa (Nevşehirli Damad İbrahim Paşa; Sadrâzam) 168-170, 175, 223, 234, 591, 689
- İbrahimgil, Ammar 906
- İbrahimgil, Mehmet Zeki 906
- İnalcık, Halil (Tarihçi) 130
- İnayet (İnat) Geray (Sultan İnayet [İnat] Geray; Bjegokay Köyü'nde Adigelerin Bjeduğ kabilesinin Hamışey kolu arasında yaşayan; Kuban Kazakları arasında asteğmen) 450
- İnayet (İnat) Geray (Sultan İnayet [İnat] Geray; yazar Sultan Kırım Geray'ın babası; Adigelerin Jane kabilesi arasında yaşayan; Rusya Ordusu'nda asteğmen) 445, 450
- İnayet Geray Han 101, 154, 164, 180, 214, 216, 500, 625, 784, 970
- İnayet Geray Sultan (Arslan Geray Han zâde Kalgay Mübarek Geray Sultan'ın oğlu) 261, 498, 532, 617, 619, 966
- İnayet Geray Sultan (Azamet Geray Sultan zâde [Çömlek Köyü'nde yaşayan] Devlet Geray Sultan'ın oğlu; muhtemelen Mırsır'da yaşayan) 747
- İnayet Geray Sultan (Bahadır Geray Sultan zâde Nureddin Maksud Geray Sultan'ın oğlu; Karaağaç Köyü'nü tasarrufunda bulunduran; 1791'de ölen) 264, 634, 708, 921
- İnayet Geray Sultan (Kalgay; II. Selâmet Geray Han'ın oğlu) 851, 911

- İnayet Geray Sultan (Maksud Geray Han'ın oğlu; Fındıklı'da yaşayan) 237, 763
- İnayet Geray Sultan (Muhtemelen İnayet Geray Sultan zâde Maksud Geray Sultan'ın oğlu; 1829'da Turgutbey Köyü'nde yaşayan) 709
- İnayetşah Mirza (I. Selim Geray Han'ın defterlilerinden) 190-191
- İnciciyan, Ğugios (Tarihçi) 737
- İsarnay Mirza (Mangıt Beyi Divey Mirza'nın oğlu) 81
- İskender Bey, bakınız Gjergj Kastrioti
- İskender Bey Münşî (Tarihçi) 90
- İskender Paşa (Vezir; Sultan II. Bayezid devri) 583-584, 634, 640
- İskender Süleyman Bey (Şahin Geray Han'ın oğlu?) 338-339, 356, 370
- İslâm Ağa (Başağa; Başağa Sefer Gazi Ağa'nın oğlu) 112
- İslâm Geray (Murad Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Atlioğlu Köyü'nde yaşayan) 727
- İslâm Geray (Selim Geray Sultan zâde Musa Geray Paşa'nın oğlu) 349, 371, 379
- İslâm Geray (Sultan İslâm Geray; Battalpaşa [Batalpaşinsk] Uyezdi'nin Mansur Köyü'nde yaşayan) 434-435
- İslâm Geray (Sultan İslâm Geray; Kafkasya'da Psif Köyü'nde yaşayan) 469
- İslâm Geray Han I. 155-156, 179
- İslâm Geray Han II. 131, 149, 156, 209-210, 214, 233, 244, 393-394, 849-850, 875-876, 902
- İslâm Geray Han III. 71, 83, 89, 102, 149, 164-165, 214, 376, 385, 850, 904-905
- İslâm Geray Sultan (I. Selim Geray Han'ın oğlu) 153
- İslâm Geray Sultan (II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60, 513, 681, 965
- İslâm Geray Sultan (IV. Devlet Geray Han'ın oğlu) 261
- İslâm Geray Sultan (1751'de Rumeli'nde "rehin" olarak bulunan Halid Geray Sultan'ın babası) 211
- İslâm Geray Sultan (1772 yahut 1773'de ölen; Ayas Paşa Camii'nde medfun) 515
- İslâm Geray Sultan (1780'lerde Abaza kabilesi içinde yaşayan) 309, 408
- İslâm Geray Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; Çatalca'da medfun) 496, 546, 589, 968
- İslâm Geray Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; Kızılağaç Yenicesi'nin Osmanlı Köyü'nde yaşayan) 817-818, 852, 879
- İslâm Geray Sultan (Arslan Geray Han zâde Kalgay Mesud Geray Sultan'ın oğlu; Çıtak Köyü'nde yaşayan) 256, 275, 286, 292, 304-305, 307, 601, 676, 743-746, 789, 883, 941
- İslâm Geray Sultan (Çoban Geraylardan; XVIII. yüzyılda Rumeli'nden Kafkasya'ya göç ederek Adıgelerin Bjeduğ kabilesi arasına yerleşen; yazar ve asker Sultan Han Geray'ın cediti) 439
- İslâm Geray Sultan (Halid Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Kızılağaç Yenicesi'nin Yenibeyli Köyü'nde yaşayan) 861
- İslâm Geray Sultan (Han defterlisi olarak I. Kaplan Geray Han'ın verdiği listede adı geçen) 190
- İslâm Geray Sultan (Kalgay; III. Gazi Geray Han zâde Kalgay Azamet Geray Sultan'ın oğlu) 232, 855, 887
- İslâm Geray Sultan (Kalgay; Arslan Geray Han'ın oğlu) 514, 517, 681, 687, 966
- İslâm Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; babası Akköz Köyü'nde yaşayan) 252
- İslâm Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Hasanağa Köyü'nde yaşayan) 779
- İslâm Geray Sultan (Numan Geray Sultan zâde Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; Kızılağaç Yenicesi'nin Nusretli Köyü'nde yaşayan) 817
- İslâm Geray Sultan (Nureddin; I. Selim Geray Han zâde Nureddin Azamet Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin İbrahimli Köyü'nde yaşayan) 150, 178, 782, 855, 939

- İslâm Geray Sultan (Osmanlı Kazak Alayı'nda görev alan) 357
- İslâm Geray Sultan (Râşid Geray Sultan zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd'ın Bükürce Köyü'nde yaşayan) 735
- İslâm Geray Sultan (Saadet Geray Sultan'ın oğlu; Adıgelerin Hatukay kabilesi arasında yaşayan) 402
- İslâm Geray Sultan (Salih Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Köçekler Köyü'nde yaşayan) 806
- İslâm Geray Sultan (Yanbolu'da yaşayıp Gelibolu'ya sürgün edilen) 229
- İslâm Geray Sultan (Yanbolu taraflarından Edirne'ye yerleşen) 612
- İslâm Paşa (Mirliva; Rumeli Ordusu'nda) 354
- İsmail (Çavuşzâde İsmail; Şumnu Âyânı) 286
- İsmail Ağa (Hacı İsmail Ağa; Kırım'ın Özenbaş Köyü'nden olup Kırkkilise'nin Tekke Şeyhler Köyü'ne yerleşen) 706
- İsmail Bey (Kalyatoglu İsmail Bey; Kabardeg beylerinden) 576
- İsmail Efendi (Hâfız; Kırımlı Hacı Osman Ağa'nın oğlu) 616
- İsmail Hakkı Paşa (Kırımlı Ahmed Tevfik Paşa'nın babası) 343, 371, 505, 823, 832, 854
- İsmail Paşa (Abdullah Efendi'nin oğlu) 698
- İsmail Paşa (Mısır Hıdivi) 350, 786
- İsmail Rahmi Paşa (Fatma Sultan Hanı'nın kocası) 697
- İşli, Necdet (Araştırmacı) 610, 625
- İt Kiçicik (Altın Orda Hanı Özbek Han'ın kızı) 98
- İtalinskiy, Andrey Yakovleviç (İstanbul'daki Rusya Sefiri) 297
- İvan III. (Moskova Büyük Knyazı) 49, 100, 213
- İvan IV. (Korkunç İvan; Moskova Çarı) 48-49, 100, 133, 210, 849, 896
- İvanova, Veliçka Stoyeva (Kulaklı Köyü öğretmenlerinden) 341, 811-812
- İvaz Geray Sultan (III. Selim Geray Han'ın oğlu) 585
- İzzet Geray Sultan (III. Selim Geray Han zâde Devlet Geray Sultan'ın oğlu) 586
- İzzet Geray Sultan (Kaplan Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Buhalı Köyü'nde) 256, 350-351, 501, 551, 732, 969
- İzzet Geray Sultan (Maksud Geray Sultan zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu; Fındıklı'da yaşayan) 765
- İzzet Geray Sultan (Nureddin; Arslan Geray Han zâde Kalgay Mübarek Geray Sultan'ın oğlu) 256, 261, 275, 278-279, 311, 314, 316, 325, 498, 532, 601, 617-620, 622-623, 731, 773, 892, 941, 966
- İzzet Geray Sultan (Selim Geray Sultan'ın oğlu) 353
- İzzet Geray Sultan (İzzet Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Gerdime Köyü'nde yaşayan) 773
- İzzet Geray Sultan (Yanbolu'nun Gerdime Köyü'nde yaşayan) 773
- İzzet Mehmed Paşa (Sadrâzam) 875

J

- Jan II. Kazimierz (Lehistan Kralı) 101
- Jankowski, Henryk (Dilci) 43
- Jleva, Yordanka (Şarkıcı) 770
- Jireček, Konstantin Josef (Tarihçi, siyasetçi ve diplomat) 290, 725, 759, 764,
- Juchereau, Antoine de (Baron; Fransız gözlemci) 298

K

- Kadır Ali Bek (Tarihçi) 40-42
- Kadir Geray (Sultan Kadir Geray; Sultan Azamet Geray'ın oğlu; Cengiz Geray [Chingis Guirey] ve Azamet Geray'ın [Azamat Guirey] babası) 457, 459, 463, 466, 470, 474

- Kâdir Geray Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın kardeşi) 266
- Kâdir Geray Sultan (Aydos'un Kavak Köyü'nde yaşayan) 798
- Kadir Geray Sultan (Selim Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd'da yaşayan) 796
- Kadri Bey (Cengizli sülâlesinden Abdi Bey'in oğlu) 333
- Kadri (Deli Kadri; eşkiya) 294, 595, 663
- Kamenskiy, Mihail Fedotoviç (General) 303
- Kançal-Ferrari, Nicole (Sanat tarihçisi) 47, 497, 587, 595-596, 604, 616-617, 652, 680-683, 846-847
- Kantemir Mirza (Mangıt Beyi) 180
- Kanuko (Besleney Prensi) 83-84
- Kaplan Geray (Sultan Kaplan Geray; Arslan Geray Sultan'ın oğlu, yazar ve araştırmacı Sultan Han Geray'ın amcası; Rusya Ordu-su'nda asteğmen) 472
- Kaplan Geray (Sultan Kaplan Geray; Dudaruko Köyü'nde yaşayan, Birleşik Kafkasya Dağlıları Birliği Merkezî İcra Komitesi'nde temsilci) 460
- Kaplan Geray (Sultan Kaplan Geray; Gazi Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Bjeduğ kabilesinin Hamışey kolu arasında yaşayan) 447, 449
- Kaplan Geray (Sultan Kaplan Geray; Sultan Salat [Selâmet] Geray'ın oğlu; 1918'de Bolşevikler tarafından öldürülen) 458, 461
- Kaplan Geray (Sultan Kaplan Geray; Laba Irmağı'nın öte kıyısında yaşayan) 434
- Kaplan Geray Han I. 144, 153, 165-166, 184, 186, 189-191, 223, 226, 228-229, 231, 234, 258, 496, 499-500, 506, 509, 550, 555, 557-558, 567, 584, 590-593, 629-631, 645, 671, 689, 692, 701-702, 707, 761, 835-836, 841, 851-852, 870, 907, 911-913, 914, 922, 925-926, 936, 939, 967, 969
- Kaplan Geray Han II. 146, 179, 201, 224, 256, 262, 275, 317, 540-542, 577, 652, 693, 697, 762, 874
- Kaplan Geray Sultan (III. Saadet Geray Han zâde Mümin Geray Sultan'ın oğlu?; 1783'te Karinâbâd'ın Kovanlık Köyü'nde yaşayan; Enez Kalesi'ne kalebend hükmü verilen) 229, 801, 805, 929
- Kaplan Geray Sultan (1769 yahut 1770'de ölen; Saray'daki Ayas Paşa Camii'nde medfun) 515, 965, 981
- Kaplan Geray Sultan (1794 tarihli bir belgede Yanbolu-Karinâbâd taraflarına hâkim olarak gösterilen) 289
- Kaplan Geray Sultan (1806-1812 Osmanlı-Rus Savaşı'na Kalgay Bahadır Geray Sultan'ın maiyetinde katılanlardan) 313
- Kaplan Geray Sultan (1849'da Tekfurdağı'nda vefat eden) 333
- Kaplan Geray Sultan (Çerkesî Kaplan Geray Sultan; II. Devlet Geray Han zâde Nuredin Topal Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; Ruskasrı'nın Cumalı Köyü'nde yaşayan) 146, 736-737
- Kaplan Geray Sultan (İslimye'nin Buhalı Köyü'nde yaşayan) 501, 731, 969
- Kaplan Geray Sultan (Karahalil'de yaşayan Selim Geray Sultan'ın oğlu) 638
- Kaplan Geray Sultan (Halim Geray Han zâde Nureddin "Kaşkabaz" Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd'ın Köpekli Köyü'nde yaşayan) 809
- Kaplan Geray Sultan (Kırım Geray Han'ın oğlu; İsmail Kalesi şehidi) 283, 306-307, 579, 636-637, 710, 864
- Kaplan Geray Sultan (Rumeli'nde yaşayan; Ahmed Mirza'nın yanına sığındığı) 255
- Kaplan Geray Sultan (Sekban Köyü'nde ikamet eden) 828
- Karatepe, Bahadır (Bahadır Geray; Selim Geray'ın oğlu; Türkiye'ye göç eden) 648, 808
- Karl X. Gustav (İsveç Kralı) 102
- Karl XI. (İsveç Kralı) 102
- Karl XII. (İsveç Kralı) 100
- Kasım (Muhammedek Han'ın kardeşi) 94
- Kattı Geray Sultan (Sultan Kattı Geray / Aleksandr Sultan-Kırım-Girey) 254
- Kaya Hanî (II. Devlet Geray Han'ın kızı) 268

- Kaya Hanî Sultan (IV. Devlet Geray Han'ın kızı) 618
- Kayahan Sultan (Geray hânedânının kadın âzâlarından; Paşaköy Camii'nde medfun) 534, 665, 966
- Kazakov, Aslan Vladimiroviç (Tarihçi) 447-448, 450
- Kebek Hatun (Altın Orda Hanı Özbek Han'ın hanımı) 98
- Keldibay (Keldişah) Han (Kırım Hanı) 44
- Kelmamet İbak (Hatohşoko; Büyük Kabarda Prensi) 83
- Kemaleddin Geray (Selâmet Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd Kazâsı'ndan olup İstanbul'da ikâmet eden) 796
- Kerey (Kazak Hanı) 40
- Kerimberdi Han (Toktamış Han'ın oğlu) 29
- Keykubat (Edige'nin oğlu) 55
- Kılıç Geray (Sultan Kılıç Geray; Sultan Şahin Geray'ın oğlu; anti-Bolşevik Çerkes Atlı Alayı'nda tuğgeneral) 458-459, 461-463, 466, 475-476, 684
- Kılıçlı, Dimitır (Haydut) 341, 770
- Kırım Geray (Kırım Geray Sultan zâde Devlet Geray Sultan'ın oğlu, Saray Cemiyet-i İslâmiyesi temsilcisi) 677
- Kırım Geray (Sultan Kırım Geray; Adıgelerin Temirguey [Kemirguey/Çemguy] kabilesi arasında yaşayan) 431
- Kırım Geray (Sultan Kırım Geray; Adıgelerin Hatukay kabilesi arasında yaşayan) 432
- Kırım Geray (Sultan Kırım Geray; Arslan Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Adıgelerin Bjeduğ kabilesinin Hamı şey kolu arasında yaşayan) 448
- Kırım Geray (Sultan Kırım Geray; Canahmet Köyü'nde yaşayan) 432
- Kırım Geray (Sultan Kırım Geray; Sultan Sagat [Saadet] Geray zâde Sultan Salat [Selâmet] Geray'ın oğlu; Rusya Ordusu'nda albay) 458, 461, 473
- Kırım Geray Han 60, 83, 96, 142, 145, 158-159, 169, 188-189, 191, 195, 197, 201, 215-216, 219, 224-229, 233, 261, 283, 294, 300, 304, 306, 309, 368, 385, 402, 485, 488, 491-492, 496, 573, 578-579, 598, 611, 618, 636, 660-664, 675, 681, 684, 710-711, 762, 802, 821, 864, 870, 874, 880, 888-889, 915, 920-921, 927-929, 939, 965
- Kırım Geray Sultan (1707'de İslimye'nin Çerkeşli Köyü'nde yaşayan) 740
- Kırım Geray Sultan (1810'da Şahbaz Geray Han zâde Halim Geray Sultan'ın maiyyetinde cephede bulunan) 312
- Kırım Geray Sultan (1877-1878 Savaşı sonrasında Bandırma'ya yerleşen) 367
- Kırım Geray Sultan (I. Selim Geray Han zâde Kalgay Safa Geray Sultan'ın oğlu) 632, 690
- Kırım Geray Sultan (IV. Devlet Geray Han zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Saray'a bağlı Edirköy'de yaşayan) 351, 360, 602, 605, 677, 942-943
- Kırım Geray Sultan (Nureddin; "Kaşkabaş" Kırım Geray Sultan; Halim Geray Han'ın oğlu) 264, 402, 408, 805, 808-809
- Kırım Geray Sultan (Baht Geray Han'ın oğlu) 263, 266, 294, 497, 514, 533, 595-596, 663, 683-684, 966
- Kırım Geray Sultan (Devlet Geray Sultan'ın [III. Saadet Geray Han zâde Kalgay Devlet Geray Sultan?] oğlu; "Suralı" [Sarihocalı?] Köyü'nde yaşayan) 826-827
- Kırım Geray Sultan (Gazi Geray Sultan'ın oğlu; Saray Kasabası'nda yaşayan ve Limni adasına sürülmesi ferman olunan) 275, 677, 887
- Kırım Geray Sultan (Kalgay; I. Selâmet Geray Han'ın oğlu) 850, 907
- Kırım Geray Sultan (Kalgay; Nureddin Çoban Devlet Geray Sultan'ın oğlu) 109, 112, 730, 739, 751-752, 810, 827, 829
- Kırım Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Devlet Geray Sultan'ın oğlu; Saray'da yaşayan) 677

- Kırım Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu; "Sayrica" [Sarlıhocalı/Saraceli?] Köyü'nde yaşayan) 827
- Kırım Geray Sultan (Kuban Nehri'nin sol tarafında yaşamaktayken 1890'larda Rusya tarafına geçmeye teşebbüs eden) 423
- Kırım Geray Sultan (Murtaza Han zâde Özte-mir Sultan'ın oğlu) 133, 896-899
- Kırım Geray Sultan (Oğlu Şahin Geray Sultan ile birlikte XIX. yüzyılın ikinci yarısında Lüleburgaz'da yaşayan) 582, 648
- Kırım Geray Sultan (Selim Geray Sultan zâde Devlet Geray Sultan'ın oğlu, Karahalil'de yaşayan) 638
- Kırım Geray Sultan (Solakay Bahadır Geray Sultan'ın oğlu; Kefe Uyezdi'nde toprakları bulunan) 251-252
- Kırım Geray Sultan (Şahin Geray Han'a karşı isyanda yer alan Çoban Geraylardan; Ku-zey Kafkasya'da ikamet eden) 114
- Kırım Han (Kırım Geray Sultan zâde Saadet Geray Sultan'ın hanımı; Takıl Köyü'nde yaşayan) 252
- Kırimer, Cafer Seydahmet (Siyaset adamı, ya-zar) 375, 487, 509
- Kiçi Muhammed Han (Altın Orda Hanı) 35
- Kindsperg, Johann Christoph von (İstan-bul'daki Habsburg Daimî Elçisi) 819
- Kipkeyeva, Zarema (Tarihçi) 418, 468
- Kirey Seyyid (Muhtemelen Kirey/Kerey kabi-lesinin reisi) 80
- Klaproth, Julius von (Alman Bilgin) 409, 413
- Kleemann, Nikolaus Ernst (Viyanalı tüccar) 96, 191
- Klein, Denise (Tarihçi) 158
- Knolles, Richard (Tarihçi) 87
- Koçekayev, Bi-Arslan Balbekoviç (Tarihçi) 408-409
- Koçkar Mirza (Sicivut beylerinden) 80
- Koçu, Reşat Ekrem 541, 700-702
- Kolev, Jelyazko (Boyacı Köyü'nün papazı) 741, 747
- Kolıçov, İvan Andreyeviç (Kırım'daki Moskova elçisi) 104
- Kornis, Johann (Alman kolonist) 410
- Kornrumpf, Hans-Jürgen (Şarkiyatçı) 846-847
- Kortepeter, Carl Max (Tarihçi) 90, 140
- Koyçev, Nikola Stefanov (Mahalli tarihçi) 753, 789, 803, 815, 821, 833
- Köse, Jelyazko (Mahalli araştırmacı) 775
- Kramarovskiy, Mark Grigoryeviç (Arkeolog) 44
- Kristina (İsveç Kraliçesi) 101
- Kubilay Han 63
- Kulmehmed Efendi (Kırım Müftüsü) 137
- Kumikov, Tugan Habasoviç (Tarihçi) 444
- Kumru Sultan (Edirköy'deki Arslan Geray Sul-tan zâde Kırım Geray Sultan'ın kızı) 605
- Kumuk Geray Sultan (II. Mehmed Geray Han zâde Saadet Geray Sultan'ın oğlu) 394
- Kunduh, Bekir Sami (Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti'nin Hariciye Vekili) 462
- Kunduhov, Musa, bakınız Musa Paşa Kunduh
- Kurnatovskiy (Rusya ordusunda albay) 428
- Kustova, Mariya (Hansaray Müzesi Müdürü) 491
- Kutlu Geray Sultan (Kefe Uyezdi'ndeki Sola-kay Bahadır Geray Sultan zâde Kırım Ge-ray Sultan'ın oğlu veya akrabası) 252
- Kutlu Sultan Hanike (I. Devlet Geray Han'ın kızı) 101
- Kutlu Sultan Hanike (I. Meñli Geray Han'ın kızı) 80, 100
- Kutluşah Mirza (Mirza Geray'ın oğlu; Hayra-bolu'da medfun) 617
- Kutluşah Polad Çavuş (II. Devlet Geray Han'ın defterlilerinden) 191

L

- Lacy, Pierce (Peter) Edmond de (Rusya Ordu-su'nda general) 584, 674
- Lamberti, Alevisio (Alevisio) (Mimar) 46, 117
- Langeron, Alexandre-Louis Andrault de (Ge-

- neral; Novorossiya ve Besarabya Genel Valisi) 440
- Laşkov, Fyodor Fyodoroviç (Tarihçi) 484-485, 612
- Leopold I. (Mukaddes Roma İmparatoru) 100
- Lermontov, Mihail Yuryeviç (Yazar) 444, 465
- Leylâ Bikeç (Şair) 103
- Louis XIII. (Fransa Kralı) 199
- Löwenklau, Hans (Johannes Leunclavius; tarihçi) 87
- Lübenau, Reinhold (Alman eczacı) 166-167
- Lütfiye Hanım (Gerayların Sahib-i Arzı Murad Geray'ın hanımı) 335

M

- Mâcid Geray Sultan (Bahadır Geray Sultan zâde Nureddin Maksud Geray Sultan'ın oğlu; Turgutbey Köyü'nde yaşayan) 634, 703, 708
- Mahbur Sultan Hanî (I. Devlet Geray Han'ın kızı) 101
- Mahmud I. (Osmanlı Padişahı) 152, 169, 171-173, 591
- Mahmud II. (Osmanlı Padişahı) 262, 277-278, 292, 295, 298, 313, 317, 319, 323-324, 427, 440, 486, 619, 657, 694-696, 757, 811, 819, 844, 860, 888, 892, 919, 937, 941
- Mahmud Geray (Sultan Mahmud Geray; Kafkasya'dan hicretle Adige muhacirlerle birlikte Sinop'un İncirpınarı Köyü'ne yerleşen) 452
- Mahmud Geray (Sultan Mahmud Geray; Kafkasya'dan hicretle Adige muhacirlerle birlikte Sivas havalisine yerleşen) 452
- Mahmud Geray Sultan (I. Meñli Geray Han'ın oğlu) 56
- Mahmud Geray Sultan (I. Selim Geray Han zâde Kalgay Âdil Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'da yaşayan) 913-914
- Mahmud Geray Sultan (II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60
- Mahmud Geray Sultan (II. Fetih Geray Han zâde Kalgay Mehmed Geray Sultan'ın oğlu) 498, 536, 691, 720-721, 967
- Mahmud Geray Sultan (1766'da Paşa Sancağı'ndaki Gümeleoğlu mukataasını elinde bulunduranlardan) 837
- Mahmud Geray Sultan (Kalgay Azamet Geray Sultan zâde Kalgay İslâm Geray Sultan'ın oğlu; Ahyolu Burgazı'nın Hocaömer/Hocamar Köyü'nde yaşayan) 779-780
- Mahmud Geray Sultan (Karinâbâd'ın İskenderli Köyü'nde yaşayan) 783
- Mahmud Geray Sultan (Nureddin "Kaşkabaş" Kırım Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın oğlu) 264, 401, 408
- Mahmud Geray Sultan (Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'da yaşayan) 870
- Mahmud Geray Sultan (Kırım [Gazi?] Geray Sultan'ın oğlu Şumnu'nun Eskiistanbuluk mukataasını uhdesinde bulunduran) 759, 836-837
- Mahmud Geray Sultan (Mahmud Geray Sultan zâde Azamet Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Muharrembey Köyü'nde yaşayan) 815
- Mahmud Geray Sultan (Mübarek Geray Sultan'ın oğlu; Bozcaada'ya sürgüne gönderilen) 868
- Mahmud Geray Sultan (Selim Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd'da yaşayan) 796
- Mahmud Geray Sultan (Vize'nin Sofular Köyü'nde yaşayan) 691
- Mahmud Han (Kazan Hanı) 36
- Mahmud Mesud (Kırım Mecmuası'na makale yazan) 376
- Mahmud (?) Sultan (I. Muhammed [Mehmed] Geray Han zâde Alp Geray Sultan'ın hanımı) 100
- Mahbûbe Hanım (Halid Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın kızı; Kızılağaç Yenicesi'nin Yenibeyli Köyü'nde yaşayan) 861
- Mahzûne (Meczûbe) Hatun (I. Meñli Geray

- Han'ın hanımı; I. Saadet Geray Han'ın annesi) 208, 848, 855, 933
- Maksud Geray (Sultan Maksud Geray; Gazi Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Rusya Ordusu'nda yüzbaşı veya binbaşı) 402, 419, 426, 429, 440, 447
- Maksud Geray Han 145, 150, 171, 189, 215, 229, 232, 237, 322, 505, 639, 746, 752, 761-763, 769, 853, 857, 861, 874, 881, 891, 916, 937, 943, 972
- Maksud Geray Sultan (II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60
- Maksud Geray Sultan (Adıgelerin Kızılbey Kabilesi ile birlikte Mihalcı Kazâsı'na -muhtemelen Ulubat Köyü'ne- yerleşen) 715
- Maksud Geray Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın damadı; Kırkkilise'nin [Kırklareli'nin] Dokuzhöyük Köyü'nde yaşayan) 598
- Maksud Geray Sultan (Arif Ahmed Geray Sultan'ın oğlu) 505, 559, 786, 971
- Maksud Geray Sultan (Gerayların Sahib-i Arzı; Maksud Geray Han zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Fındıklı Köyü'nde yaşayan) 279, 763-765, 768-769, 938
- Maksud Geray Sultan (İslimye'nin Burgucu Köyü'nde yaşayan) 733
- Maksud Geray Sultan (Nureddin; I. (Hacı) Selim Geray Han zâde Bahadır Geray Sultan'ın oğlu) 634
- Maksud Geray Sultan (Nureddin Maksud Geray Sultan zâde İneyet Geray Sultan'ın oğlu; Lüleburgaz'ın Turgutbey Çiftliği'nde ikamet eden) 264, 647, 708-709, 921-922
- Maksud Geray Sultan (Maksud Geray Han zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu) 767-768
- Maksud Geray Sultan (Maksud Geray Han zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu?; Yanbolu'nun Kasaplı Köyü'nde çiftliği olan) 294, 798
- Maksud Geray Sultan (Ulubat Köyü'ne yerleşen) 453, 715-716
- Maksud Geray Şahım (Hacı Mehmed Geray Sultan'ın oğlu) 231
- Mamak Mirza (Şirin Beyi) 79
- Mamaş Bey (Şirin Beyi) 135
- Mamay Mirza (Kıyat Beyi) 28, 34-35, 104
- Mamış Mirza (Sicivut Beyi) 81
- Mansur (Şehzâde Selim'in [Yavuz Sultan Selim'in] adamı) 87
- Margarita Theresa (Mukaddes Roma İmparatoru I. Leopold'un hanımı) 100
- Maria Ludwice (Lehistan Kraliçesi) 101
- Mariya (IV. İvan'ın hanımı) 100
- Matuz, Jozef Eugen (Tarihçi) 53
- Médicis, Catherine de (Fransa Kralı III. Henri'nin annesi ve vasisi) 100
- Mehmed II. (Fatih; Osmanlı Padişahı) 47, 81, 129, 140, 160, 206, 583, 595, 634, 640, 654, 705
- Mehmed III. (Osmanlı Padişahı) 100, 163, 199
- Mehmed IV. (Osmanlı Padişahı) 100, 202
- Mehmed VI. Vahdeddin (Osmanlı Padişahı) 157, 643
- Mehmed (Hacı Hocaoglu Mehmed; eşkıya reisi) 635, 871
- Mehmed (Şehzâde, Osmanlı Sultanı II. Bayezid'in oğlu) 84-88
- Mehmed (Tanburî; bestekâr) 195, 629
- Mehmed Ağa (Dağdevirenoglu Mehmed Ağa; Edirne Bostancıbaşı) 708, 922
- Mehmed Ağa (Serbestzâde Mehmed Ağa; Karinâbâd Âyânı) 288, 774
- Mehmed Ağa (Silâhdar Fındıklılı; tarihçi) 58, 136, 155, 851, 905
- Mehmed Ali Muhiddin Geray (Kalgay Bahadır Geray Sultan zâde Mesud Geray Sultan'ın oğlu; Bulgaristan Parlamentosu'nda milletvekili; Vırbiçe Köyü'nde yaşayan) 368-369, 378, 562, 843-845, 847
- Mehmed Ali Paşa (Kavalalı Mehmed Ali Paşa; Mısır Valisi) 486
- Mehmed Ali Paşa (Müşir; Tuna Cephesi Komandanı) 844
- Mehmed Arif Paşa (Müşir; Edirne Vali Vekili) 370, 612
- Mehmed Atâullah Efendi (Şânîzâde Mehmed Atâullah Efendi (Tarihçi) 274, 311, 317
- Mehmed Canıbek Geray Sultan (III. Selim Ge-

- ray Han'ın oğlu) 265-266, 585, 615, 646, 650
- Mehmed Çelebi (Dal Mehmed Çelebi; Osmanlı asker ve edebiyatçılarından) 61
- Mehmed Efendi (Varna'nın Balçık Kazâsi Müdüğü) 360
- Mehmed Emin Bey (Ayas Paşa Vakfı mütevellîsi) 601, 941
- Mehmed Geray (Cemal Şahingiray'ın babası; Kafkasya'dan XIX. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı Devleti'ne göç eden) 454
- Mehmed Geray (Hırşova Kazâ Müdürü) 345-346
- Mehmed Geray (Sultan Mehmed Geray; Kafkas-Dağlı Muhafız Bölüğü'nde ve Anapa Dağlı Bölüğü'nde asteğmen) 449
- Mehmed Geray (Sultan Mehmed Geray; Nogayların Nevruzulu kabilesi içinde yaşayan) 429, 432
- Mehmed Geray (Sultan Mehmed Geray; Sultan Sagat [Saadet] Geray zâde Sultan Salat [Selâmet] Geray'ın oğlu; 1918'de Bolşevikler tarafından katledilen) 458, 461
- Mehmed Geray (Sultan Mehmed Geray; Sultan Şahin Geray'ın oğlu?; Kafkasya'dan Osmanlı Devleti'ne hicret eden) 453-454
- Mehmed (Muhammed) Geray Han I. 47-48, 53-54, 66, 76, 80-81, 94, 100, 104, 132, 135, 179, 192-193, 213-214, 386
- Mehmed Geray Han II (Semiz). 54-55, 81-82, 91-92, 94, 100-101, 147, 156, 162, 164, 179, 210, 212, 214, 233, 242-243, 387, 393-394, 492, 609, 875, 902
- Mehmed Geray Han III. 81, 105-109, 136, 139, 144, 157, 163-164, 181, 211-212, 214, 228, 231, 234-235, 395, 568, 719, 899-902, 905
- Mehmed Geray Han IV. 101, 110-112, 149, 204, 210, 214, 252, 386, 398, 746, 755, 781, 819, 823, 832, 850, 903-906, 933
- Mehmed Geray Sultan (II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60, 579, 597, 653, 719, 836, 924
- Mehmed Geray Sultan (III. Saadet Geray Han zâde Nureddin Salih Geray Sultan'ın oğlu?; Yanbolu Kazâsi'ndeki Kulaklı Köyü'ndeki çiftliği tasarrufunda bulunduran) 811
- Mehmed Geray Sultan (IV. Devlet Geray Han zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu) 602, 605, 942
- Mehmed Geray Sultan (XVIII. yüzyılın ilk çeyreğinde İslimye'nin Çerkeşli yahut Çubuklu köylerinde yaşayan) 740, 748
- Mehmed Geray Sultan (1766'da Eskiistanbuluk mukataası sahibi) 759, 837
- Mehmed Geray Sultan (1791'de Ahyolu havaslı muhafazasıyla görevli olan) 307
- Mehmed Geray Sultan (1810'da Kalgay Bahadır Geray Sultan'ın maiyyetinde cepheye çağırılan; Yanbolu Kazâsi'nde yaşayan) 312
- Mehmed Geray Sultan (1829'da Eskiistanbuluk Boğazı muhafazasıyla görevlendirilen) 320
- Mehmed Geray Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; Bozcaada'ya sürgün edilen) 867
- Mehmed Geray Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; Çatalca'da yaşayan) 496, 546, 589, 968
- Mehmed Geray Sultan (Toktamış Mehmed Geray Sultan'ın oğlu?; Aydos Kazâsi'nin Şeyhler Köyü'nde yaşayan) 830-831, 872, 883-884
- Mehmed Geray Sultan (Arslan Geray Sultan'ın oğlu; yazar Sultan Han Geray'ın babası; Çoban Geraylardan) 410-411, 439-442, 448, 471
- Mehmed Geray Sultan (Dede Mehmed Geray Sultan; Yeni Zağra Kazâsi'ne bağlı Dede-köy/Dedeviran Köyü'nde yaşayan) 748
- Mehmed Geray Sultan (Devlet Geray Sultan zâde İzzet Geray Sultan'ın oğlu; Çakıllı Köyü'nde yaşayan) 586
- Mehmed Geray Sultan (Hacı Mehmed Geray Sultan; Yeni Zağra'nın Erdoğanlı Köyü'nden Halid Geray Sultan'ın oğlu) 755
- Mehmed Geray Sultan (Hasan Geray Sultan zâde Eyüb Geray Sultan'ın oğlu; İslim-

- ye'nin Değirmendere Köyü'nde yaşayan) 750
- Mehmed Geray Sultan (Halim Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Değirmendere Köyü'nde yaşayan) 750
- Mehmed Geray Sultan (Hamid Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra Kazâsı'ndaki Gençali Köyü'nde yaşayan) 771
- Mehmed Geray Sultan (İslimye'nin İbrahimli Köyü'nde yaşayan) 782
- Mehmed Geray Sultan (Kalgay Mehmed Geray Sultan zâde Mahmud Geray Sultan'ın oğlu; Vize Kasabası'nda yaşayan) 721
- Mehmed Geray Sultan (Kalgay Mesud Geray Sultan zâde Kalgay Bahadır Geray Sultan'ın oğlu; Şumnu'nun Virbiçe ve Kölemen köylerinde yaşayan) 336, 806-807, 840-841, 843
- Mehmed Geray Sultan (Kalgay; II. Fetih Geray Han'ın oğlu; 1773-74 yıllarında Örenli Köyü'nde yaşayan) 145, 273, 536, 654-656, 721, 872, 876, 967
- Mehmed Geray Sultan (Kalgay; Kırım Geray Han'ın oğlu) 261, 309, 324, 663-664, 921
- Mehmed Geray Sultan (Kaplan Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın oğlu; Karahalil Köyü'nde yaşayan) 337
- Mehmed Geray Sultan (Kaplan Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd Kazâsı'nın Sekban Köyü'nde yaşayan) 828
- Mehmed Geray Sultan (Kaplan Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd Kazâsı'nın Sekban Köyü'nde yaşayan) 828
- Mehmed Geray Sultan (Karinâbâd Kazâsı'nın Sekban Köyü'nde yaşayan; Limni'ye sürgün edilmesi hükmü verilen) 828, 880
- Mehmed Geray Sultan (Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Kuzey Kafkasya'dan göç ederek Rumeli'ne yerleşen) 415
- Mehmed Geray Sultan (Lüleburgaz'daki Sokollu Mehmed Paşa Vakfı'ndan devredilen su değirmenlerinin sahibi) 647
- Mehmed Geray Sultan (Maksud Geray'ın oğlu; 1790 İsmail Kalesi şehidi) 306
- Mehmed Geray Sultan (Maksud Geray Sultan'ın oğlu; Ahyolu Burgazı'nın Karaağaç Köyü'nde yaşayan) 787
- Mehmed Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan zâde Hasan Geray Sultan'ın oğlu; Aydos'un Küçük Çenge Köyü'nde yaşayan) 813
- Mehmed Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan zâde Nureddin Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; Kırkkilise'nin [Kırlareli'nin] Dokuzhöyük Köyü'nde yaşayan) 598-599, 653
- Mehmed Geray Sultan (Melek Mehmed Geray Sultan; Kalgay Azamet Geray Sultan zâde Kalgay İslâm Geray Sultan'ın oğlu; Ahyolu Burgazı'nın Hocaömer/Hocamar Köyü'nde yaşayan) 294, 779-780
- Mehmed Geray Sultan (Mübarek Geray Sultan'ın oğlu; tarihçi) 57, 69, 130-131, 156, 178, 196, 220, 507, 740, 794, 809, 824
- Mehmed Geray Sultan (Numan Geray Sultan'ın oğlu; Kızılağaç Yenicesi'nin Nusretli Köyü'nde yaşayan) 817
- Mehmed Geray Sultan (Nureddin; III. Saadet Geray Han'ın oğlu) 825
- Mehmed Geray Sultan (Osmanlı Ordusu'nda yüzbaşı; Tophane'deki Karabaş Mahallesi'nde yaşayan) 333
- Mehmed Geray Sultan (Selâmet Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Kasımbaba Köyü'nde yaşayan) 798
- Mehmed Geray Sultan (Selâmet Geray Sultan'ın oğlu; Ulubat Köyü'ne yerleşen Şahin Geray Sultan'ın babası; Kafkasya'da yaşayan) 416, 714
- Mehmed Geray Sultan (Selim Geray Sultan zâde Kaplan Geray Sultan'ın oğlu; Karahalil Köyü'nde yaşayan) 337, 638
- Mehmed Geray Sultan (Selim Geray Sultan'ın oğlu; Musa Geray Paşa'nın kardeşi) 335
- Mehmed Geray Sultan (Selim Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Hasanağa Köyü'nde yaşayan) 779
- Mehmed Geray Sultan (Şahbaz Geray Han'ın oğlu; Gangura Köyü'ndeki muharebede şehit düşen) 303, 494, 519, 683, 966

- Mehmed Geray Sultan (Toktamış Geray Sultan'ın oğlu; Aydos Kasabası'nın Şahlar Mahallesi'nde yaşayan) 728
- Mehmed Geray Sultan (Vize'nin Hasbuğa Köyü'ndeki Küçük Çiftlik'te yaşayan) 615
- Mehmed Geray Sultan (Yanbolu Kazâsı'ndaki Abdullah Köyü'nde yaşayan) 723
- Mehmed Geray Sultan (Yanbolu Kazâsı'ndaki Fındıklı ve Upçeli köylerinde çiftlikleri bulunan) 765, 834
- Mehmed Geray Sultan (Yanbolu Kazâsı'ndaki Paşaköy'de yaşayan; Limni'ye sürgüne gönderilen) 221, 732, 783, 820, 880
- Mehmed Hakkı Bey (Hacı Mehmed Hakkı Bey; Nişancı) 291
- Mehmed Hayreddin (Karsîzâde; *Fetih Geray* piyesinin yazarı) 373
- Mehmed Hayri Paşa (Sadrâzam Kethüdâsı) 744
- Mehmed Hemdemî Çelebi (Solakzâde Mehmed Hemdemî Çelebi; Osmanlı tarihçisi) 88
- Mehmed Murad Geray Sultan (Kırkkilise'nin [Kırklareli'nin] Dokuzhöyük Köyü'nde yaşayan) 599
- Mehmed Mustafa Efendi (Osmanlı Devleti'nden Kafkasya'ya gelerek din dersleri veren) 433
- Mehmed Nazmi Geray (Murad Geray Sultan'ın oğlu) 796
- Mehmed Paşa (Baltacı Mehmed Paşa; Sadrâzam) 923
- Mehmed Paşa (Darendeli Cebecizâde Mehmed Paşa; Sadrâzam) 232
- Mehmed Paşa (Mehmed Geray Sultan zâde Şahin Geray Sultan'ın ana tarafından yeğeni; Bağdad Redif Fırkası Kumandanı) 714-715
- Mehmed Paşa (Melek Mehmed Paşa; Sadrâzam) 276, 662, 889
- Mehmed Paşa (Pîrî Mehmed Paşa; Sadrâzam) 205
- Mehmed Paşa (Rumeli Beylerbeyi; Sadrâzam Koca Sinan Paşa'nın oğlu) 162
- Mehmed Paşa (Semiz Mehmed Paşa; Sadrâzam) 904
- Mehmed Paşa (Silistre Valisi) 791
- Mehmed Paşa (Sokollu Mehmed Paşa; Sadrâzam) 647, 687, 704
- Mehmed Paşa (Sultanzâde Mehmed Paşa; Sadrâzam) 164
- Mehmed Paşa (Sührab Mehmed Paşa; Sivas Beylerbeyi) 174
- Mehmed Paşa (Tiryaki Hacı Mehmed Paşa; Sadrâzam) 172
- Mehmed Paşa (Yeğen Mehmed Paşa; Rusçuk Muhafızı) 286, 838, 845
- Mehmed Sadık (Kurtbekirzâde Hüseyin Usta'nın oğlu) 598, 637-638
- Mehmed Sadık Paşa (Michał Czajkowski; Kazak Alayı kumandanı) 342, 345, 357
- Mehmed Said Paşa (Mirza Mehmed Said Paşa; Silistre Valisi) 351-353, 731
- Mehmed Said (Şehrizâde; tarihçi) 136
- Mehmed Selim Paşa (Benderli Mehmed Selim Paşa; Silistre Valisi; Sadrâzam) 262, 278, 840, 888
- Mehmed Süreyya (Biyografi yazarı) 365
- Mehmed Tevfik Bey (Caferzâde Mehmed Tevfik Bey), bakınız, Selen, Mehmed Tevfik
- Melek Sultan Ana Beyim (Canibek Geray Han'ın annesi), bakınız, Hızır Ana Beyim
- Melek Sultan Hanbike (II. Mehmed Geray Han'ın kızı) 101
- Melekhan Hanım Beyzâde (Selim Geray Sultan'ın annesi ve Meñli Geray Bey'in kızı; Saray'da medfun) 518, 682, 965
- Memeş Mirza (Şirin Beyi) 80
- Mengü Timur (Altın Orda Hanı) 34
- Meñli Geray Bey (Selim Geray Sultan'ın annesi Melekhan Hanım'ın babası; Kırım zâdegânından) 518, 682, 965
- Meñli Geray (Sultan Meñli Geray; Kafkasya'dan göç ederek önce Rumeli'ne sonra da Zile'nin Silis Köyü'ne yerleşen Sultan Han Geray'ın babası) 502, 685
- Meñli Geray (Sultan Meñli Geray; Sultan Dev-

- let Geray'ın oğlu; Toktamış Köyü'nde yaşayan) 453
- Meñli Geray Han I. 35, 37, 42-43, 45-47, 52-54, 56, 66, 76, 80-82, 84-88, 94, 100, 115-118, 129-130, 135, 140, 159-160, 194, 205-208, 212-213, 230, 236, 240, 376, 385, 482, 486, 492, 625, 630, 848
- Meñli Geray Han II. 60, 138, 165, 167-169, 173, 188-189, 194, 211, 223-224, 226, 233-234, 253, 501, 591, 626, 689, 719, 740, 787, 851, 912, 914, 925
- Meñli Geray Sultan (I. Devlet Geray Han zâde Kalgay Alp Geray Sultan'ın oğlu) 214
- Meñli Geray Sultan (II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60
- Meñli Geray Sultan (II. Sahib Geray Han'ın oğlu?; Ruskasrı'nın Karatepe Köyü'nde yaşayan) 792
- Meñli Geray Sultan (III. Saadet Geray Han'ın oğlu) 882
- Meñli Geray Sultan (Akköz, Kıtay, Temeş, Takıl ve Cañçora köylerinde toprakları olan) 251-252
- Meñli Geray Sultan (Arslan Geray Han'ın oğlu) 497, 616, 618, 967
- Meñli Geray Sultan (Arslan Geray Han zâde Kalgay Mesud Geray Sultan'ın oğlu; Kölemen Köyü'nde yaşayan) 259, 286, 305, 743, 806
- Meñli Geray Sultan (Kalgay Akgöz Arslan Geray Sultan'ın oğlu) 405
- Meñli Geray Sultan (Kardeşleri Arslan Geray Sultan ve Salih Geray Sultan ile Kavala'ya sürgün edilen) 229
- Meñli Geray Sultan (Karinâbâd'ın Bükürçeli Köyü'nde yaşayan) 735
- Meñli Geray Sultan (Kefe Uyezdi'nin Sultansala Köyü'nde yaşayan) 252
- Meñli Geray Sultan (Nureddin Toktamış Geray Sultan zâde Mesud Geray Sultan'ın oğlu; Edirne'nin Manastır Nahiyesi'nin Gökmen ve Kızılağaç Yenicesi'nin Yenibeyli köylerinde yaşayan) 322, 775, 856-858, 881, 916
- Meñli Geray Sultan (Osmanlı Kazak Alayı'nda görev alan) 357
- Meñli Geray Sultan (Sultan Meñli Geray, Kuban Seraskeri Gazi Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Rusya ordusunda tuğgeneral) 409, 418-419, 425-430, 432-434, 446-447, 449
- Meñli Sultan (II. Bahadır Geray Han'ın kızı) 575-576
- Merdan Ali Ağa (Hacı Merdan Ali Ağa; Hazine-darbaşı) 907
- Meriç, Rıfki Melûl (Tarihçi) 617
- Mesih Paşa (Sadrâzam) 85
- Mesud Geray (Edirköy'deki Arslan Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın oğlu) 351, 370, 602, 605-606
- Mesud Geray (Edirköy'deki Kırım Geray Sultan zâde Said Geray'ın oğlu) 606
- Mesud Geray Sultan ("Topal Sultan"; Kalgay Bahadır Geray Sultan'ın oğlu; Vırbiçe'de yaşayan) 259, 335-337, 341-343, 351, 353-357, 359, 368-369, 378, 807, 835, 840-843
- Mesud Geray Sultan (II. Meñli Geray Han zâde Nureddin Toktamış Geray Sultan'ın oğlu) 856, 881, 916
- Mesud Geray Sultan (IV. Devlet Geray Han zâde Selâmet Geray Sultan'ın oğlu; Vize'nin Örenli [Evrenli] Köyü'nde yaşayan) 657, 941-942
- Mesut Geray Sultan (İslimye'nin Burgucu Köyü'nde yaşayan?) 733
- Mesud Geray Sultan (Kalgay; Arslan Geray Han'ın oğlu) 146, 150, 172-173, 256, 286, 304, 310, 601, 676, 681, 743, 789, 806, 834, 836-837, 872, 883, 941
- Mesud Geray Sultan (Kırım Geray Han'ın oğlu) 307, 583, 637, 710-711
- Mihail Fyodoroviç (Moskova Büyük Knyazı) 97, 108, 216
- Mihail Nikolayeviç (Büyük Knyaz; Kafkasya Genel Valisi) 450
- Mihri Sultan Hanî (I. Devlet Geray Han'ın kızı) 101

- Mihri Sultan Hanike (I. Meñli Geray Han'ın kızı) 81
- Mikolayeviç, Ventseslav ("Mihalon Litvin") 84
- Milanov, Aleksandır (Tarihçi) 621, 747
- Miyatev, Petır (Tarihçi) 803, 828
- Moro, Giovanni (İstanbul'daki Venedik Baylosu) 183, 185
- Morkov, Arkadiy Ivanoviç (Paris'teki Rusya sefiri) 297
- Motrave, Aubry de la (Fransız seyyah) 68, 185
- Mude Sultan Beyim (Saadet Geray Sultan'ın kızı) 101
- Muhammed Bulak Han (Altın Orda Hanı) 34
- Muhammed (Mambet) Cavbatır (Nogay beylerinden) 431
- Muhammed Emin Han (Kazan Hanı) 100
- Muhammed Geray Han I., bakınız Mehmed Geray Han I.
- Muhammed Hüdâbende (Safevî Şahı) 89, 91
- Muhammed Mirza (Sicivut Beyi'nin oğlu) 81
- Muhammedek Han (Kazan Hanı) 94
- Muhterem Hanike Hanım (Musa Geray Paşa'nın kız kardeşi) 335, 347, 415
- Murad I. (Osmanlı Padişahı) 609, 671-672
- Murad II. (Osmanlı Padişahı) 199, 204
- Murad III. (Osmanlı Padişahı) 92, 100, 147, 149, 156
- Murad IV. (Osmanlı Padişahı) 139, 154, 180, 200, 625, 901
- Murad Geray (Karinâbâd Kasabası'nda yaşayan) 796
- Murad Geray (Kırım Geray Sultan zâde Said Geray'ın oğlu; Saray Belediye Başkanı) 372, 381, 594-595, 603-604, 606, 677-678, 942-943
- Murad Geray (Maksud Geray Sultan zâde Selâmet Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Fındıklı Köyü'nde yaşayan) 366, 380, 633, 642, 768, 938
- Murad Geray (Selim Geray Sultan'ın oğlu; Aydos'un Köpekli Köyü'nde yaşayan) 808
- Murad Geray (Sultan Murad Geray/Nikolay; yazar Sultan Han Geray'ın oğlu) 441, 450, 467
- Murad Geray (Sultan Murad Geray; anti-Bolşevik Gönüllü Ordu'ya bağlı Çerkes Atlı Alayı'nda mülâzım) 459, 461
- Murad Geray (Sultan Murad Geray; Sultan Azamet Geray'ın oğlu; Kafkas Yerli Atlı Tümeni Çerkes Alayı'nda kurmay süvari yüzbaşısı) 459-460
- Murad Geray (Yeni Zağra'nın Atlioğlu Köyü'nde yaşayan) 727
- Murad Geray Han 72-73, 81, 83, 96, 102, 163-164, 193, 236, 505, 740, 786, 823-824, 832, 906, 971
- Murad Geray Sultan (II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60, 396, 719-720
- Murad Geray Sultan (II. Kaplan Geray Han'ın oğlu) 631, 937
- Murad Geray Sultan (II. Mehmed Geray Han'ın oğlu) 92-93, 101, 393-394
- Murad Geray Sultan (III. Saadet Geray Han zâde Salih Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Çerkeşli Köyü'nde yaşayan) 741-742, 799, 944
- Murad Geray Sultan (III. Selim Geray Han'ın oğlu) 585
- Murad Geray Sultan (1806-1812 Osmanlı-Rus Savaşı'na katılanlardan) 312-313
- Murad Geray Sultan (1814'te ölen) 265
- Murad Geray Sultan (1815'te Sütsu Irmağı boyundaki Nogaylara giden) 410
- Murad Geray Sultan (1840'ların başında Lüleburgaz muhassıl vekili) 336, 647-648
- Murad Geray Sultan (Âdil Geray Sultan zâde Şahbaz Geray Sultan'ın oğlu; önce Hayrabolu'da sonra da Hırşova'da yaşayan) 620, 635, 707, 863
- Murad Geray Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; Babaeski'nin Kuleli Köyü'nde yaşayan) 268, 294, 645
- Murad Geray Sultan (Aksak Murad Geray Sultan; Nureddin, Nogay Kabâili Seraskeri; Kuban Seraskeri Gazi Geray Sultan'ın oğlu) 315-316, 401-404, 408-409, 411-412, 419-420, 427-428

- Murad Geray Sultan (Baht Geray Sultan'ın oğlu; 1792'de Kuban havalisinde yaşayan) 309, 408
- Murad Geray Sultan (Binbaşı; 1828-1829 Savaşı'nda Tuna cephesinde Karakol Başbuğu) 318-320
- Murad Geray Sultan (Devlet Geray Sultan'ın oğlu; 1735'de Ramazan Bayramı'nda Padişah'ın eteğini öpmeye gelen) 177
- Murad Geray Sultan (Gerayların Sahib-i Arzı; 1850'de vefat eden) 273, 330, 332, 334-335, 345
- Murad Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; babası Akköz Köyü'nde yaşayan) 252
- Murad Geray Sultan (Kırım Geray Sultan'ın oğlu; "Sayırca" [Sarlıhocalı?] Köyü'nde yaşayan) 827
- Murad Geray Sultan (Lüleburgaz eşrafından ve saray kapıcıbaşlarından Ömer Ağa'nın kızı Nazife Hanım ile evlenen) 259
- Murad Geray Sultan (Maksud Geray Han'ın oğlu) 237, 749, 763, 861, 883, 891
- Murad Geray Sultan (Murad Geray Sultan zâde Maksud Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Fındıklı Köyü'nde yaşayan) 273, 332, 643, 764-765
- Murad Geray Sultan (Murad Geray Sultan zâde Selâmet Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Burgucu Köyü'nde yaşayan) 733-734
- Murad Geray Sultan (Râşid Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd'ın Bükürce Köyü'nde yaşayan) 735
- Murad Geray Sultan (Selâmet Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Burgucu Köyü'nde yaşayan) 324, 733
- Murad Geray Sultan (Selim Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Hasanağa Köyü'nde yaşayan) 779
- Murad Geray Sultan (Selim Geray Sultan zâde Osman Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd'ın Gerdelli Köyü'nde yaşayan) 772
- Muravyov, Aleksandr Nikolayeviç (Dekabrist; tuğgeneral; senatör) 444
- Murtaza Geray Sultan (Yanbolu'nun Sarlıhocalı/Saraceli Köyü'nde yaşayan) 824
- Murtaza Han (Altın Orda ["Taht İli"] Hanı) 85, 87-88
- Murtaza Mirza (Kalgay Mübarek Geray Sultan zâde İzzet Geray Sultan'ın maiyetinde bulunan) 256, 620
- Musa Geray Paşa (Selim Geray Sultan'ın oğlu) 335, 346, 349, 352, 371, 379, 415-416, 510
- Musa Mirza (Yediçkul Nogaylarının mirzalarından) 882
- Musa Paşa (Silistre Valisi) 288
- Musa Paşa Kunduh (Musa Kunduhov; Oset asilzâdesi; Çarlık ordusunda general, Osmanlı ordusunda paşa) 447
- Musta Atalık (II. Mehmed Geray Han'ın ataslığı) 387
- Mustafa II. (Osmanlı Padişahı) 100, 168, 178, 202, 936
- Mustafa III. (Osmanlı Padişahı) 225, 661, 926, 928
- Mustafa IV. (Osmanlı Padişahı) 275, 694
- Mustafa (Kabakçı Mustafa; Sultan III. Selim'e karşı ayaklanmanın elebaşısı) 694
- Mustafa (Kalyoncu Mustafa; eşkıya reisi) 635, 871
- Mustafa (Kör Mustafa, Hayrabolu'daki mahallî zorba) 293, 635
- Mustafa Ağa (Frenk Mustafa Ağa; Mehterhane ve Sancaktarlar Âmiri) 153
- Mustafa Ağa (Hacı Mustafa Ağa; Dârüssaade Ağası) 136, 900
- Mustafa Ağa (Kırım Hanlığı'nın Prusya Krallığı nezdindeki elçisi) 159
- Mustafa Ağa (Mîr-i alem Frenk Mustafa Ağa; Mehterhane ve Sancaktarlar Âmiri) 153
- Mustafa Âlî (Gelibolulu Mustafa Âlî; tarihçi) 160-163, 205-206, 236
- Mustafa Efendi (Hacı Mustafa Efendi; Reisül-küttâb) 145
- Mustafa Efendi (Mevkufâtî; Osmanzade Sarı Mustafa Efendi; Kırım hanlarının Osmanlı Devleti'ndeki kapı kethüdâlarından) 151

- Mustafa Geray Sultan (Şahin Geray Han zâde Devlet Geray Sultan'ın oğlu) 260, 334
- Mustafa Kesbî (Tarihçi ve şair) 219, 660-661, 928
- Mustafa Mirza (Nureddin Topal Ahmed Geray Sultan'ın maiyetindeki) 255
- Mustafa Paşa (Alemdar/Bayraktar Mustafa Paşa; Sadrâzam) 275-276, 298, 694, 859
- Mustafa Paşa (Diyarbakir Valisi) 348
- Mustafa Paşa (İpekli zâde Mustafa Paşa; Soğucuk Muhafızı) 404, 411
- Mustafa Paşa (Kaplan Mustafa Paşa; Kapudan-ı Deryâ) 912
- Mustafa Paşa (Kara Hasan Ağa zâde; Vezir) 629
- Mustafa Paşa (Kıbleli Mustafa Paşa; Şam Beylerbeyi) 174
- Mustafa Paşa (Kırım Savaşı'nda Osmanlı Donanma Kumandanı) 355
- Mustafa Paşa (Lala Mustafa Paşa; Sadrâzam) 161-162
- Mustafa Paşa (Merzifonlu Kara Mustafa Paşa; Sadrâzam) 163-164, 611, 935
- Mustafa Paşa (Nakkaş Mustafa Paşa; Mısır Valisi) 901
- Mustafa Paşa (Tekfurdağlı Bekrî Mustafa Paşa; Sadrâzam) 155
- Mustafa Paşa (Vezir; Kara Hasan Ağa'nın oğlu; Gordes Kazası Muhafızı) 629
- Mustafa Reşid Paşa (Sadrâzam) 351
- Mübarek Geray Sultan (I. Meñli Geray Han'ın oğlu) 94, 208
- Mübarek Geray Sultan (I. Selâmet Geray Han'ın oğlu) 130, 214, 613, 751
- Mübarek Geray Sultan (II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60
- Mübarek Geray Sultan (III. Saadet Geray Han'ın oğlu) 825
- Mübarek Geray Sultan (IV. Mehmed Geray Han'ın oğlu) 781
- Mübarek Geray Sultan (1790'larda Kuban tarafında yaşayan; Çoban Geraylardan) 408
- Mübarek Geray Sultan (Ahimehmed Köyü'nü tasarufunda bulunduran) 573, 644
- Mübarek Geray Sultan (Çarık oğlu ve Dokuzöyük mukataalarında hisse sahibi olan) 114, 738
- Mübarek Geray Sultan (Kalgay; Arslan Geray Han'ın oğlu) 256, 261, 275, 278, 300, 497-498, 531-532, 616-618, 681, 820, 838, 966
- Mübarek Geray Sultan (Karakaya Köyü'nde ikâmet eden) 790
- Mübarek Geray Sultan (Kırım Geray Han'ın oğlu) 573, 644
- Mübarek Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın oğlu; babası Kıtay Köyü'nde yaşayan) 252
- Mübarek Geray Sultan (Kıçıköy yahut Keçi Köyü'nde çiftliğinde yaşayan) 644
- Mübarek Geray Sultan (Örölmüş Köyü'nde tımarı olan) 819
- Mübarek Geray Sultan (Şakay Mübarek Geray Sultan; Nureddin; I. Devlet Geray Han'ın oğlu) 57, 94, 214, 234, 394, 567, 850, 902-903, 906, 934
- Mübarek Sultan (I. Selim Geray Han'ın oğlu Kalgay Safa Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın kızı) 631-632, 690
- Mübarek Sultan (Sultan Baht Geray'ın kızı, Tuğgeneral Sultan Gazi Geray'ın kız kardeşi) 444
- Münnich, Burkhard Christoph von (Rusya ordusunda feldmareşal) 197, 592, 674

N

- Nadir Şah Afşar (İran Şahı) 584
- Nadiye Hanım (Maliye Nezareti kâtiplerinden Emin Bey'in kızı) 369
- Nahife Sultan (Kalgay İslâm Geray Sultan oğlu Arslan Geray Sultan'ın kızı; Saray'daki Ayas Paşa Camii'nde medfun) 514, 681, 965
- Naîmâ (Tarihçi) 108, 395, 899
- Namık Kemal (Edebiyatçı; inkılâpçı) 91, 373

- Nart, Hatice (Edirköy'deki Kırım Geray Sultan zâde Devlet Geray Sultan'ın kızı) 605
- Nasuh Paşa (Sadrâzam) 231, 899
- Nâzım Mehmed Efendi (İstanbul'da Kara Nâzım Mehmed Efendi; şair) 196
- Nectarius (Ohri Başpiskoposu) 147
- Nef'i (Şair) 211
- Negume (Nogmov), Şora Bekmurze (Adıge aydın) 437
- Nekrasov, Aleksandr Mihayloviç (Tarihçi) 96
- Niam (Mekke Şerifi) 507, 973
- Nidaî (Kaysunîzâde Remmal Hoca; tarihçi) 155-156, 166
- Niebuhr, Carsten (Alman seyyah) 218, 220, 730, 783, 786-787
- Niggl, Simpert (Keşiş) 820
- Nikiforov, Aleksandr Fyodoroviç (Rusya'nın Bahçesaray'daki Konsolosu) 158
- Nikolay I. (Rusya İmparatoru) 409, 436, 438, 441
- Nişanî Hatun (III. Gazi Geray Han zâde Kalgay Azamet Geray Sultan'ın oğlu Saadet Geray Sultan'ın yeğeni) 265, 289
- Niyazî-i Mısırî (Mutavvîf) 202, 895-896
- Novosiltsev, İvan P. (Moskova Çarı IV. İvan'ın İstanbul'daki elçisi) 210, 849
- Numan Geray Sultan (Azamet Geray Sultan zâde Devlet Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Çömlek Köyü'nden olup Hayrabolu'ya yerleşen) 351, 594, 620-621, 641-642, 747
- Numan Geray Sultan (Edirne'de medfun Ümmî Sultan'ın babası) 495, 535, 610, 968
- Numan Geray Sultan (Halid Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Kızılağaç Yenicesi'nin Yenibeyli Köyü'nde yaşayan) 861
- Numan Geray Sultan (İslâm Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Atlıoğlu Köyü'nde yaşayan) 727
- Numan Geray Sultan (Maksud Geray Han'ın oğlu) 237, 763
- Numan Geray Sultan (Numan Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Kızılağaç Yenicesi'nin Nusretli Köyü'nde yaşayan) 817
- Numan Paşa (Vezir; Adana Valisi; Kefe Seraskeri) 165
- Nurbanu Sultan (Sultan III. Murad'ın annesi) 100
- Nurdevlet Han (I. Hacı Geray Han'ın oğlu) 44-45, 79-80, 129
- Nureddin Mirza (Edige'nin oğlu) 55
- Nureddin Mirza (Saadet Geray Sultan'ın atası) 55
- Nursultan (I. Mevlî Geray Han'ın hanımı) 80-81, 94, 100
- Nusret Paşa (Müşir; 6. Ordu Müfettişi) 365

O

- Obreskov, Aleksey Mihayloviç (Rusya İmparatorluğu'nun İstanbul'daki Elçisi) 158
- Ohannes (Ermeni sarraf) 574-575
- Okday, İsmail Hakkı (Sadrâzam Kırımlı Ahmed Tevfik Paşa'nın oğlu; asker ve diplomat) 823, 854
- Orduca Hatun (Altın Orda Hanı Özbek Han'ın hanımı) 98
- Orlov, Nikolay Aleksandroviç (General; askerî tarihçi) 307
- Oruç Bey ("İranlı Don Juan") (Yazar) 90
- Osman, Sergean (Sercan) (Tarihçi) 147
- Osman Ağa (Tırnova Âyânı) 259
- Osman Fahri Geray (Kalgay Bahadır Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Şumnu'nun Kölemen Köyü'nde yaşayan) 807, 843
- Osman Haseki (Külefçeli Osman Haseki; Yenipazar Âyânı) 220, 270
- Osman Geray Sultan (XIX. yüzyıl başlarında İslimye'nin Karahasanlı Köyü'nde yaşayan) 790
- Osman Geray Sultan (Aydos Kazâsı'nın Sekban Köyü'nde yaşayan) 221, 827-828

Osman Geray Sultan (Osman Geray Sultan zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Karahasanlı Köyü'nde yaşayan) 790
 Osman Geray Sultan (Selim Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd'ın Gerdelli Köyü'nde yaşayan) 772
 Osman Paşa (Sadaret Kaymakamı) 231

Osman Paşa (Şumnu Muhafızı) 745
 Osman Paşa (Özdemiroğlu Osman Paşa; Sadrâzam) 164, 240, 242-244
 Osman Paşa Pazvandoğlu (Vezir, âsi) 287-288, 296-298, 746, 839
 Osman Seferşah (I. Kaplan Geray Han'ın defterlilerinden) 191

Ö

Ömer (Hazreti Ömer; İslâm'ın 2. Halifesi) 179
 Ömer Bey (Kapıcıbaşı) 153
 Ömer Efendi (Câbî Ömer Efendi; tarihçi) 695
 Ömer Lütfi Paşa (Kırım'daki Osmanlı orduları seraskeri) 357
 Ötemiş Hacı (Tarihçi) 40, 42
 Öttingen-Wallerstein, Wolfgang von (Kont; Habsburg Elçisi) 820
 Özbaş, Hümeýra (Osmanlı sülâlesinden) 157
 Özbek Han (Altın Orda Hanı) 53, 69, 98-99
 Özdebir, Nurettin (I. Kaplan Geray Han'ın soyundan; Ankara Sanayi Odası Başkanı)

509

Özdemir (I. Hacı Geray Han'ın oğlu) 213
 Özenbaş, Muhittin (Tevfik Bey Baba'nın oğlu; Tekke Şeyhler Köyü'nden; Millî Mücadele iştirakçisi) 706
 Özgiray, Cahit (Musa Geray Paşa'nın torununun oğlu; Kırım Derneği Genel Başkan Yardımcısı) 349, 509-510
 Özgiray, Mehmed (Mehmed Ağa; Küçük Halil Ağa'nın oğlu; Pınarhisar'ın ilk Belediye Reisi) 667-668
 Özgiray, Orhan 666, 668

P

Pallas, Peter Simon (Zoolog, botanikçi, coğrafyacı) 185, 251, 413, 439
 Pavel (Rusya İmparatoru) 422-423
 Peçûyî İbrahim (Tarihçi), bakınız, İbrahim, Peçûyî
 Peremeci, Osman Nuri (Rumeli tarihçisi) 608
 Perihan Beyim (Han hanımlarından) 101
 Perihan Hanım (Şah Muhammed Hüdâben-de'nin kızkardeşi) 91
 Petru Aron III. (Boğdan Voyvodası) 204
 Peyssonel, Claude-Charles de (Fransa Kralı'ğının Kırım'daki konsolosu) 131, 139, 198, 201, 203
 Pinkerton, Robert (İskoç misyoner) 413
 Pokrovskiy, Viktor Leonidoviç (Rusya Ordu-

su'nda korgeneral) 461

Ponomaryov, Andrey Leonidoviç (Tarihçi) 30, 35
 Portyagin, Semyon Andreyeviç (Rusya Ordu-su'nda tümgeneral) 429
 Potto, Vasiliy Aleksandroviç (General ve askerî tarihçi) 406
 Potyomkin, Grigoriy Aleksandroviç (Knyaz; İmparatoriçe II. Yekaterina'nın gizli kocası) 250, 307, 403, 406-407, 418, 420
 Pulat Han (Altın Orda Hanı) 35
 Puşkin, Aleksandr Sergeyeviç (Şair ve yazar) 444, 485, 491
 Pyotr I. (Büyük Pyotr; Rusya İmparatoru ve Çarı) 170, 673, 910, 923

R

Rabia Gülnuş Emetullah Sultan (Sultan II. Mustafa ile Sultan III. Ahmed'in annesi) 100, 136

Radu III. (Radu cel Fromos; Eflâk Voyvodası) 204

- Ragıp Paşa (Saray mabeyncisi; Keskinli Çiftliği galle mutasarrıfı) 642-643
- Raik Efendi (Defter Emini) 291
- Rakovski, Georgi Sava (Bulgar devrimci ve yazar) 290
- Râşid Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan zâde Selâmet Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Hasanağa Köyü'nde yaşayan) 779
- Râşid Mehmed Efendi (Vakanüvis) 187, 911
- Receb Efendi (Çömlekçizâde; bestekâr) 195, 629
- Redhouse, James William (Dilci ve şarkiyatçı) 195, 781
- Refia Sultan (I. Selim Geray Han'ın kızı) 594
- Repnin, Nikolay Vasilyeviç (Rusya ordusunda General Knyaz; sonraki Feldmareşal) 308
- Reşid Geray Sultan (Azamet Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Muharrembey Köyü'nde yaşayan) 815
- Reşid Geray Sultan (Numan Geray Sultan'ın oğlu; Kızılağaç Yenicesi'nin Nusretli Köyü'nde yaşayan) 817
- Reşid Mehmed Paşa (Sadrâzam) 320
- Reşideddin Fazlullah (İlhanlı tarihçi) 40
- Reuilly, Jean Baron de (Fransız siyasetçi, yazar) 251
- Rıdvan Paşa (Kefe Sancakbeyi) 107, 157
- Ricaud [Rycaut], Paul (İngiliz diplomat; tarihçi) 200, 210
- Richelieu, Armand-Emmanuel de (Dük; Mareşal; Odesa Valisi; Novorossiya Genel Valisi; Fransa Başbakanı) 440
- Rodoslu, Celâlettin (Yazar) 906
- Romodanovskiy, Vasily Vasilyeviç (III. İvan'ın I. Mevli Geray Han'a gönderdiği elçi) 213
- Rtişçev, Nikolay Fyodoroviç (Rusya ordusunda general) 428
- Rudolf II. (Mukaddes Roma İmparatoru) 166
- Rukiye Hanım (Halid Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın kızı; Kızılağaç Yenicesi'nin Yenibeyli Köyü'nde yaşayan) 495, 535, 611, 861, 968
- Rumyantsev, Pyotr Aleksandroviç (Rusya ordusunda general-feldmareşal) 302

S

- Saadet Geray (Sultan Saadet [Sagat] Geray; Arslan Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu) 432, 448, 450, 456, 501, 550, 626, 968
- Saadet Geray (Sultan Saadet [Sagat] Geray; Sultan Arslan Geray'ın oğlu?; anti-Bolşevik Gönüllü Ordu'ya bağlı Çerkes Atlı Alay'ında kurmay süvari yüzbaşısı) 460
- Saadet Geray (Sultan Saadet [Sagat] Geray; muhtemelen Sultan Arslan Geray'ın oğlu) 460
- Saadet Geray Han I. 80, 86, 94, 104, 134-135, 160-161, 182-183, 192-194, 206-209, 213-214, 230, 500, 625, 824, 848, 855, 933, 970
- Saadet Geray Han II. 56, 138-139, 227, 505, 507, 723, 738-739, 810, 817, 851, 868, 908-909, 973
- Saadet Geray Han III. 59, 81, 83, 138, 144, 175, 188, 191, 194-195, 211, 223, 278, 349, 591, 628, 689, 725, 740, 799, 802, 824-826, 851-852, 854, 869, 878, 882, 911, 920, 924-925, 930, 936, 972
- Saadet Geray Paşa (Salih Geray Sultan zâde Bahadır Geray Sultan'ın oğlu) 278, 344, 349-350, 357-358, 363-366, 370, 378, 501, 549, 560, 612, 626, 632, 639, 698-699, 721-722, 741, 785, 800, 827, 840-841, 938, 968
- Saadet Geray Sultan (I. Devlet Geray Han'ın oğlu) 849
- Saadet Geray Sultan (II. Fetih Geray Han zâde Kalgay Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Viçe'ye bağlı Örenli Köyü'nde yaşayan) 273, 306, 322, 655-656, 659, 872, 876-877
- Saadet Geray Sultan (II. Gazi Geray Han'ın oğlu) 194, 214, 784
- Saadet Geray Sultan (II. Mehmed Geray Han'ın

- oğlu) 55, 81, 101, 108, 235, 393-394, 875-876, 899, 901-902
- Saadet Geray Sultan (III. Gazi Geray Han'ın oğlu) 265
- Saadet Geray Sultan (III. Saadet Geray Han zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Arnavut Köyü'nde yaşayan) 275, 725, 825, 884
- Saadet Geray Sultan (1677'de Yanbolu'da yaşayan) 851
- Saadet Geray Sultan (1771'de Rumeli'nden savastaki görev yerine çağırılanlardan) 237
- Saadet Geray Sultan (1829'da Rus Savaşı'nda şehit düşen Ahmed Geray Sultan'ın kardeşi) 266, 320
- Saadet Geray Sultan (Adıgelerin Hatukay kabilisi içinde yaşayan) 402
- Saadet Geray Sultan (Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Çoban Geraylardan) 440
- Saadet Geray Sultan (Gazi Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd'da medfun) 797
- Saadet Geray Sultan (Hacı Geray Sultan'ın oğlu; Çarıköğlü ve tevâbii mukataasını elinde bulunduran) 739
- Saadet Geray Sultan (Hacı Geray Sultan zâde Gazi Geray Sultan'ın oğlu; Çarıköğlü ve tevâbii mukataasını elinde bulunduran) 739
- Saadet Geray Sultan (İslimye'nin Esirli Köyü'nde yaşayan) 758, 827
- Saadet Geray Sultan (Kalgay Azamet Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd'ın Gökçeören Köyü'nde yaşayan) 261, 265, 268, 287-289, 731, 773-775, 873, 884-885, 919
- Saadet Geray Sultan (Karinâbâd'ın İskenderli Köyü'nde yaşayan) 784
- Saadet Geray Sultan (Kefe Uyezdi'ndeki Solakay Bahadır Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Takıl Köyü'nde yaşayan) 252-253
- Saadet Geray Sultan (Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun "Sayrica" [Sarıhocalı/Saraceli?] Köyü'nde yaşayan) 827
- Saadet Geray Sultan (Muhtemelen Saadet Geray Han'ın torunu; Yanbolu'nun Çargan Köyü'nde yaşayan) 738
- Saadet Geray Sultan (Nureddin Çoban Devlet Geray Sultan'ın oğlu?) 109
- Saadet Geray Sultan (Nureddin; II. Gazi Geray Han'ın oğlu) 194, 214
- Saadet Geray Sultan (Osman Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Korucu Köyü'nde yaşayan) 364, 754, 772, 780, 804, 833
- Saadet Geray Sultan (Rodos Murad Reis Mezarlığı'nda medfun) 507, 569, 906, 973
- Saadet Geray Sultan (Ruskasrı'nın Keleş Mahalle Köyü'nde yaşayan) 294, 801
- Saadet Geray Sultan (Saadet Geray Sultan zâde Gazi Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'ya bağlı Kargaköy'de yaşayan) 793
- Saadet Geray Sultan (Yanbolu'nun Kulaklı Köyü'nde yaşayan Mehmed Geray Sultan'ın oğlu) 811
- Sabahat Sultan (Baht Geray Han'ın kızı) 662
- Sabe Sultan Hanî (Kırım Geray Sultan zâde Saadet Geray Sultan'ın kızı; babası Takıl Köyü'nde yaşayan) 252
- Sachsen-Coburg-Saalfeld, Friedrich Josias von (Prens; Avusturya Feldmareşali) 304
- Sadeddin Efendi (Hoca Sadeddin Efendi; Şeyhülislâm; tarihçi) 86, 88, 159, 207
- Sadî bin Abdülmüteal (Selimnâme yazarı) 159-160
- Sadullah Efendi (Enverî; vakanüvis) 151
- Safa Geray Han 136-138, 167-168, 220, 227, 504, 781, 794-795, 809, 909, 971
- Safa Geray Sultan (I. Selâmet Geray Han'ın oğlu) 214, 850
- Safa Geray Sultan (II. Gazi Geray Han'ın oğlu) 849
- Safa Geray Sultan (II. Mehmed Geray Han'ın oğlu) 94, 393
- Safa Geray Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Küçük Ceşli Köyü'nde yaşayan) 813
- Safa Geray Sultan (Arslan Geray Han'ın oğlu) 497-498, 616, 618, 967
- Safa Geray Sultan (Bahadır Geray Sultan'ın

- oğlu; Ayas Paşa Camii haziresinde medfun) 512, 673, 680, 965
- Safa Geray Sultan (Hacı Safa Geray Sultan; Osman Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Korucu Köyü'nde yaşayan) 364, 754, 772, 780, 804, 818, 833
- Safa Geray Sultan (Kalgay; I. Selim Geray Han'ın oğlu) 211, 224, 631-632, 924-925
- Safa Geray Sultan (Nureddin; I. Selâmet Geray Han'ın oğlu) 214, 909
- Safa Geray Sultan (Safa Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Kırkkilise'nin [Kırklareli] Tekke Şeyhler Köyü'nde yaşayan) 705
- Safa Geray Sultan (Selim Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'de ikamet eden) 785
- Safa Geray Sultan (Yeni Zağra'daki Hatice Sultan'ın oğlu) 366
- Safî I. (Safevî Şahı) 395
- Safiye Hanım (II. Fetih Geray Han zâde Kalgay Mehmed Geray Sultan'ın kızı; Vize'ye bağlı Örenli Köyü'nde yaşayan) 655-656
- Safiye Hanım (Mehmed Geray Sultan'ın kız kardeşi; İslimye'nin Çerkeşli Köyü'nde yaşayan) 740
- Safiye Sultan (Sultan III. Mehmed'in annesi) 100
- Sagredo, Giovanni (Venedikli Senatör) 199
- Sahib Geray (Edirköy'deki Devlet Geray Sultan zâde Bahadır Geray'ın oğlu) 606
- Sahib Geray Han I. 52, 47, 66, 82, 84, 133, 156, 166, 179, 182, 192-193, 209, 384, 491
- Sahib Geray Han II. 146, 180, 259, 263, 270, 272-273, 275, 288, 292-293, 421, 496, 578, 586, 588-589, 596, 611, 624, 634-635, 651, 669, 687, 707, 712-713, 731, 741, 744, 774, 790-792, 794, 799, 858, 862, 871, 873, 877, 884-887, 891, 919-920, 968, 970
- Sahib Geray Sultan (I. Devlet Geray Han'ın oğlu) 214
- Sahib Geray Sultan (I. Selim Geray Han'ın oğlu) 211, 913
- Sahib Geray Sultan (III. Saadet Geray Han'ın oğlu) 825
- Sahib Geray Sultan (III. Saadet Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Sarıhocalı/ Saraceli Köyü'nde yaşayan) 825
- Sahib Geray Sultan (III. Selim Geray Han'ın oğlu; Karapürçek Köyü'nde yaşayan) 640
- Sahib Geray Sultan (IV. Devlet Geray Han'ın oğlu; Tatarlı Köyü'nde yaşayan) 261, 289, 308, 516, 580, 641, 681, 704-705, 965
- Sahib Geray Sultan (1771'de Rumeli'nden savaşta görev yerine çağırılanlardan) 237
- Sahib Geray Sultan (Arslan Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Saray'a bağlı Edirköy'de yaşayan) 605
- Sahib Geray Sultan (Havsa'nın Osmanlı Köyü'nde yaşayan) 654
- Sahib Geray Sultan (Karinâbâd Kazâsı'nın İskenderli Köyü'nde yaşayan) 221, 732, 783, 820
- Sahib Geray Sultan (Kırım Geray Han'ın oğlu) 580
- Sahib Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu; "Sayrıca" [Sarlıhocalı/Saraceli?] Köyü'nde yaşayan) 827
- Sahib Geray Sultan (Lüleburgaz Kazâsı'ndaki Misinli Köyü'nde ikamet eden) 651, 920
- Sahib Geray Sultan (Lüleburgaz Kazâsı'ndaki Örenseki [Evrensekiz] Köyü'nde yaşayan) 659
- Sahib Geray Sultan (Yeni Zağra'nın Maynaslı Köyü'nde yaşayan) 815
- Sahib Sultan (Kalgay Azamet Geray Sultan zâde Saadet Geray Sultan'ın yeğeni) 265, 289
- Sahib Sultan Hanî (II. Fetih Geray Han'ın kızı) 498, 536, 553, 720, 967
- Sahib Sultan Hanî (Subaşı Köyü'nde medfun) 544, 701
- Sahibe Hanım (Salih Geray Sultan'ın kızı; İslimye'nin Dutluca Köyü'nde yaşayan) 752, 778
- Saibe Hanım Sultan (I. Kaplan Geray Han'ın soyundan gelen) 631, 689
- Said Geray (Edirköy'deki Arslan Geray Sultan'ın oğlu) 825

- tan zâde Kırım Geray Sultan'ın oğlu) 372, 381, 603-606, 677-678, 942-943
- Said Geray (Yeni Zağra'nın Atlıoğlu Köyü'nde yaşayan) 727
- Said Geray Sultan (III. Saadet Geray Han'ın oğlu; tarihçi, şair; Yedisan Seraskeri) 20, 81, 194, 196, 217, 825
- Saint-Arnaud, Jacques Leroy de (Mareşal; Kırım'daki Fransız orduları Başkumandanı) 354
- Salih Geray Sultan (II. Fetih Geray Han'ın oğlu; Lüleburgaz'ın Taşlı Köyü'nde yaşayan) 703-704
- Salih Geray Sultan (1828-29 Savaşı'nda yer alan; o savaşta şehit düşen Ahmed Geray Sultan'ın kardeşi) 266, 320
- Salih Geray Sultan (Devlet Geray Sultan zâde İzzet Geray Sultan'ın oğlu; Çakıllı'da yaşayan) 586
- Salih Geray Sultan (Hasan Geray Sultan zâde Eyüb Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Değirmendere Köyü'nde yaşayan) 374, 380, 750, 785
- Salih Geray Sultan (Kardeşleri Arslan Geray Sultan ve Meñli Geray Sultan ile Kaval'a sürgün edilen) 229, 882
- Salih Geray Sultan (Karinâbâd'ın Karacalar Köyü'nde yaşayan) 788
- Salih Geray Sultan (Maksud Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Burgucu Köyü'nde yaşayan) 733
- Salih Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan zâde Hasan Geray Sultan'ın oğlu; Aydos'un Küçük Çenge Köyü'nde yaşayan) 813
- Salih Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Kulaklı Köyü'nde yaşayan) 811-812
- Salih Geray Sultan (Mümin Geray Sultan'ın oğlu; Kızılbey kabilesi arasında bulunan) 402, 408
- Salih Geray Sultan (Nureddin; III. Saadet Geray Han'ın oğlu) 288-289, 349, 740-741, 799-800, 825-827, 920-921, 944
- Salih Geray Sultan (Saadet Geray Paşa'nın oğlu) 350, 505, 560, 741, 785-786, 971
- Salih Geray Sultan (Salih Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Kulaklı Köyü'nde yaşayan) 812
- Salih Geray Sultan (Salih Geray Sultan zâde İslâm Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Köçekler Köyü'nde yaşayan) 808
- Salih Geray Sultan (Selâmet Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Küçük Ceşli Köyü'nde yaşayan) 813
- Salih Geray Sultan (Solakay Bahadır Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın torunu, Gazi Geray Sultan'ın oğlu; Kefe Uyezdi'nde yaşayan) 252-253
- Saliha Hanım (Hacı Geray Sultan zâde Gazi Geray Sultan'ın kızı; Çarikoğlu mukataasının gelirinden faydalanan) 739
- Samoylov, Aleksandr Nikolayeviç (Tümgeneral; askerî tarihçi) 611-612
- Sandys, George (İngiliz seyyah ve kolonist) 199
- Sanuto, Marino (Tarihçi) 86
- Savoy, Eugene de (Prens; Avusturya ordusu Kumandanı) 591
- Sébastieni, Horace François Bastien (Fransa'nın İstanbul'daki Elçisi) 315
- Sefer Gazi Ağa (Başaga) 82, 112, 904
- Sefer Geray Sultan (II. Gazi Geray Han'ın oğlu) 139, 784
- Selahaddin Âdil Geray (Edirköy'deki Devlet Geray Sultan zâde Bahadır Geray'ın oğlu) 606
- Selâmet Geray (1888'de Edirne'de vefat eden) 367
- Selâmet Geray (Arslan Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Saray'a bağlı Edirköy'de yaşayan) 603, 605-606, 943
- Selâmet Geray (Sultan Salat [Selâmet] Geray; Arslan Geray Sultan zâde Kaplan Geray Sultan'ın oğlu; yazar ve araştırmacı Sultan Han Geray'ın amcasının oğlu; Tlostanhabl Köyü'nde yaşayan) 449, 472
- Selâmet Geray ([Sultan] Salat Geray; Kafkasya'dan gelerek Ulubat Köyü'ne yerleşen

- Şahin Geray'ın babası) 416, 501, 551, 715-716, 949
- Selâmet Geray (Sultan Salat [Selâmet] Geray; Mehmed Geray Sultan zâde Sultan Saadet [Sagat] Geray'ın oğlu) 473
- Selâmet Geray Han I. 94, 138-139, 148, 157, 210-211, 214, 233-235, 613, 615, 672-673, 751, 849-850, 899, 900, 903-904, 933-934
- Selâmet Geray Han II. 49, 170-171, 173, 197, 211, 227-229, 232, 584, 615, 630, 730, 761, 818, 853, 868, 874, 879, 911, 914-915, 972
- Selâmet Geray Sultan (1719'da Çarıközü ve tevâbii mukataasını uhdesinde bulunduran) 739
- Selâmet Geray Sultan (1748'de Yanbolu'da yaşayan) 853
- Selâmet Geray Sultan (1767 yahut 1768'de ölen; Pınarhisar'daki Hündî Hatun Camii haziresinde medfun) 499, 537, 667, 967
- Selâmet Geray Sultan (1806-1812 Osmanlı-Rus Savaşı'na Kalgay Bahadır Geray Sultan'ın maiyetinde katılanlardan) 313
- Selâmet Geray Sultan (1828'de Kuban'ın Rus tarafına akınlar yapan) 430
- Selâmet Geray Sultan (Azamet Geray Sultan'ın oğlu; Kulağuzlu Köyü'nde yaşayan) 274, 312, 322, 810-811, 887-889, 944
- Selâmet Geray Sultan (Bölek Geray Sultan'ın oğlu; Balçık Kazâsı'nın Gâvurkuyusu Köyü'nde yaşayan) 360, 771
- Selâmet Geray Sultan (Gazi Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Tuğgeneral Sultan Mevli Geray'ın kardeşi) 428-429
- Selâmet Geray Sultan (Hayrabolu'da sarayı olan) 497, 615
- Selâmet Geray Sultan (İslimye Kazâsı'nın Burgucu Köyü'nde yaşayan; Limni'ye sürgüne gönderilen) 221, 732-733, 783, 820-821, 880
- Selâmet Geray Sultan (Kalgay; Kuban ve Çerkes Başbuğu; IV. Devlet Geray Han'ın oğlu) 261, 278, 289, 301, 308, 315-316, 601, 613-615, 657, 676, 704, 718-719, 941-942
- Selâmet Geray Sultan (Kalgay Mesud Geray Sultan zâde Mevli Geray Sultan'ın kayınpederi, Fatma Hanım'ın babası) 259
- Selâmet Geray Sultan (Numan Geray Sultan'ın oğlu; (Kızılağaç Yenicesi'nin Nusretli Köyü'nde yaşayan) 817
- Selâmet Geray Sultan (İslâm Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Atlıoğlu Köyü'nde yaşayan) 727
- Selâmet Geray Sultan (İstanbul'da yaşayan Kemaleddin Geray'ın babası; Karinâbâd'da yaşayan) 796
- Selâmet Geray Sultan (Karinâbâd'ın Şamî Köyü'nde yaşayan) 829
- Selâmet Geray Sultan (Kırım Geray Han'ın oğlu) 233
- Selâmet Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın oğlu; babası Kıtay Köyü'nde yaşayan) 252
- Selâmet Geray Sultan (Kuban Seraskeri Gazi Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu) 428-429
- Selâmet Geray Sultan (Maksud Geray Sultan'ın oğlu; Lüleburgaz'ın Hasanbey Mahallesi'nde yaşayan) 647, 711, 937-938
- Selâmet Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan'ın babası, Ulubat Köyü'ne yerleşen Şahin Geray Sultan'ın dedesi) 416, 714
- Selâmet Geray Sultan (Murad Geray Sultan zâde Maksud Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Fındıklı Köyü'nde yaşayan) 344, 364, 366, 380, 632-633, 642, 647, 709, 742, 764-768, 770, 776, 822
- Selâmet Geray Sultan (Mübarek Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'ya bağlı Paşaköy'de yaşayan) 820
- Selâmet Geray Sultan ("Patorna" Selâmet Geray Sultan; Rumeli'nde yaşayan ve Midilli Kalesi'ne sürgün edilen) 888-889
- Selâmet Geray Sultan (Safa Geray Sultan zâde Nureddin Toktamış Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin İbrahimli Köyü'nde yaşayan) 236, 781

- Selâmet Geray Sultan (Selâmet Geray Sultan zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu; İslimye Kazâsı'nın Burgucu Köyü'nde yaşayan) 733-734
- Selâmet Geray Sultan (Selâmet Geray Sultan zâde Salih Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Küçük Çeşli Köyü'nde yaşayan) 813
- Selâmet Geray Sultan (Selim Geray [Han'ın?/ Sultan'ın?] oğlu; Ravza-i Mutaahhara ferâ-şet vazifesinde hisse sahibi olan) 178
- Selâmet Geray Sultan (Selim Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Hasanağa Köyü'nde yaşayan) 779
- Selâmet Geray Sultan (Şebib Geray Sultan'ın oğlu, İslimye Kazâsı'nın Dutluca Köyü'nde yaşayan) 753
- [Selen], Mehmed Tevfik (Caferzâde Mehmed Tevfik Bey; Hayrabolu tarihçisi) 498, 615-616, 622, 646
- Selim I. (Yavuz Sultan Selim; Osmanlı Padişahı) 86-88, 159-160, 205-208, 236
- Selim II. (Sarı Selim; Osmanlı padişahı) 133, 149, 898
- Selim III. (Osmanlı Padişahı) 218, 227, 259, 269, 271-272, 275, 291-292, 295, 297-298, 303-305, 308, 315, 405, 574, 662, 874-875, 889-891, 919, 921, 929
- Selim Geray (Aydos'un Köpekli Köyü'nde yaşayan) 648, 808
- Selim Geray (Kırım Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Arslan Geray Han Vakfı'nın mütevellisi) 942
- Selim Geray (Sultan Selim Geray; Konokovskoe Köyü'nde yaşayan; Rusya Ordusu'nda süvari ikinci yüzbaşısı) 451
- Selim Geray (Sultan Selim Geray; Nogayların Nevruzulu kabilesi'nin içinde yaşayan) 429-430, 432
- Selim Geray (Sultan Selim Geray; Urup Kazak Köyü'nde yaşayan) 435
- Selim Geray Han I. (Hacı) 38, 49, 58-60, 78, 83, 93, 102, 115, 137-139, 141-142, 153, 155, 164, 167, 174, 184-185, 189-191, 194-196, 201, 203, 226-228, 233, 349, 365, 375, 491, 567, 590-591, 593-594, 611, 627-633, 641-643, 673, 688-690, 699, 707, 709, 719, 738, 740, 746, 760-761, 768, 781, 794, 809, 823, 832, 862, 895-896, 901, 904, 906-914, 922, 924-925, 933, 935-940
- Selim Geray Han II. 172-173, 186, 189, 235, 492-493, 495-496, 555, 579, 597, 652-653, 692, 702, 737, 913, 969
- Selim Geray Han III. 145, 173-174, 217, 220, 229, 236, 250, 259, 265-267, 269-270, 289, 293, 299, 322, 372, 402, 408, 493-494, 496, 511, 541, 553-554, 584-585, 588, 618, 631, 640-641, 646, 651, 654, 659, 669, 674, 679-680, 689, 701, 718, 729, 731, 744, 761, 763, 787, 800-801, 828, 837, 857, 877, 880-882, 886, 888-889, 915-916, 920, 926, 928-929, 965, 967, 969
- Selim Geray Sultan (II. Bahadır Geray Han'ın oğlu) 250, 263, 310, 404-408, 575-576
- Selim Geray Sultan (II. Kaplan Geray Han'ın oğlu; Gerayların Sahib-i Arzı; Çatalca'nın Subaşı Köyü'nde yaşayan) 179, 231, 256, 262, 265, 267, 274-277, 293, 298, 313-314, 317, 323, 496, 500, 541, 547-548, 556, 577, 589, 596-597, 605, 626, 631-632, 645-646, 652, 677, 690, 693-697, 701, 708, 859, 887, 921, 967-969
- Selim Geray Sultan (IV. Devlet Geray Han'ın oğlu) 261
- Selim Geray Sultan (1787-1792 Osmanlı-Rus savaşında Bender civarında karakol görevi yapan) 304
- Selim Geray Sultan (1806-1812 Osmanlı-Rus Savaşı'na katılanlardan) 312-313
- Selim Geray Sultan (1847'de Karinâbâd Kasabası'nda yaşayan) 796
- Selim Geray Sultan (Adıgelerin Besleney kabilesi içinde yaşayan Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Ruslara esir düşen) 310
- Selim Geray Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; İslimye Kasabası'nda yaşayan) 785
- Selim Geray Sultan (Ahyolu Burgazı'nın Hocaömer/Hocamar Köyü'nde yaşayan) 780
- Selim Geray Sultan (Arslan Geray Sultan zâde

- Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Edirköy'de yaşayan) 605
- Selim Geray Sultan (Aydos Kazâsı'nın Doğancı Köyü'nde yaşayan; Limni'ye sürgün edilen) 275, 751, 885
- Selim Geray Sultan (Azamet Geray Sultan zâde Devlet Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Çömlek Köyü'nde yaşayan) 747
- Selim Geray Sultan (Baht Geray Han'ın oğlu) 266, 497, 533, 662-665, 683-684, 966
- Selim Geray Sultan (Balabanlı Köyü'nde yaşayan) 580
- Selim Geray Sultan (Bölek Geray Sultan zâde Selâmet Geray Sultan'ın oğlu; Balçık'ın Gâvurkuyusu Köyü'nde yaşayan) 771
- Selim Geray Sultan (Çorlu Kasabası'nda yaşayan) 595
- Selim Geray Sultan (Devlet Geray Sultan zâde İzzet Geray Sultan'ın oğlu; Çakıllı'da yaşayan) 586
- Selim Geray Sultan (Eyüb Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Değirmendere Köyü'nde yaşayan) 750
- Selim Geray Sultan (Gazi Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Ayıcı Mahalle/Alibey Köyü'nde yaşayan) 729
- Selim Geray Sultan (Hacı Geray Sultan zâde Gazi Geray Sultan'ın oğlu; Çarıköğlu ve tevâbii mukataasını elinde bulunduran) 739
- Selim Geray Sultan (Halid Geray Sultan'ın oğlu) 861
- Selim Geray Sultan (Halim Geray Han zâde Kırım Geray Sultan'ın oğlu) 264, 401
- Selim Geray Sultan (Halim Geray Han zâde Nureddin "Kaşkabaş" Kırım Geray Sultan'ın oğlu) 402, 408
- Selim Geray Sultan (İzzet Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Gerdime Köyü'nde yaşayan) 773
- Selim Geray Sultan (Kalgay; Arslan Geray Han'ın oğlu) 517, 681, 966
- Selim Geray Sultan (Kalgay Âdil Geray Sultan zâde Kalgay Şahin Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Karguna Köyü'nde yaşayan) 737, 794-795, 873
- Selim Geray Sultan (Kalgay Akgöz Arslan Geray Sultan'ın oğlu) 264, 404, 421
- Selim Geray Sultan (Kalgay Kaplan Geray Sultan'ın oğlu) 261
- Selim Geray Sultan (Kaplan Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd'ın Sekban/Seymen Köyü'nde yaşayan) 828
- Selim Geray Sultan (Karama Selim Geray Sultan; Kuban Seraskeri Gazi Geray Sultan'ın oğlu) 403, 408-409, 419
- Selim Geray Sultan (Karinâbâd'ın Kovanlık Köyü'nde yaşayan) 805
- Selim Geray Sultan (Kefe Uyezdi'ndeki Solakay Bahadır Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Kıtay Köyü'nde yaşayan) 252-253
- Selim Geray Sultan (Kırım Geray Han zâde Kaplan Geray Sultan'ın oğlu; Karahalil Köyü'nde yaşayan) 579, 598, 637-638, 864
- Selim Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu; "Sayrıca" [Sarınocalı/Saraceli?] Köyü'nde yaşayan) 827
- Selim Geray Sultan (Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'da yaşayan; Bozcaada'ya sürgüne gönderilen) 869
- Selim Geray Sultan (Kırım Geray Sultan'ın oğlu?; Yanbolu'da yaşayan; Bozcaada'ya sürgüne gönderilen) 870
- Selim Geray Sultan (Kör Gazi Geray Sultan zâde Şahin Geray Sultan'ın oğlu; Nevâhî-i Yanbolu'nun Kızılıcıklı Köyü'nde yaşayan) 802
- Selim Geray Sultan (Kuban Nehri'nin sol tarafında yaşamaktayken 1890'larda Rusya tarafına geçmeye teşebbüs eden) 423
- Selim Geray Sultan (Yanbolu'nun Kulaklı Köyü'nde yaşayan Mehmed Geray Sultan'ın oğlu) 811
- Selim Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Kızılağaç Yenicesi'nin Nusretli Köyü'nde yaşayan) 817
- Selim Geray Sultan (Maksud Geray Sultan

- zâde Selâmet Geray Sultan'ın kardeşi veya amca oğlu; 1842'de Lüleburgaz'da ikâmet eden) 647
- Selim Geray Sultan (Maksud Geray Sultan'ın oğlu; 1790 İsmail Kalesi Şehidi) 306-307, 494, 520, 683, 966
- Selim Geray Sultan (Maksud Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Fındıklı Köyü'nde arazileri olan) 767
- Selim Geray Sultan (Musa Geray Paşa'nın babası; Kafkasya'da yaşayan) 346, 416
- Selim Geray Sultan (Nureddin Maksud Geray Sultan zâde İnalet Geray Sultan'ın oğlu; 1811'de Lüleburgaz'da ikâmet eden) 264, 647
- Selim Geray Sultan (Salih Geray Sultan zâde İslâm Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Köçekler Köyü'nde yaşayan) 806
- Selim Geray Sultan (Sarı Selim Geray Sultan; Şahin Geray Han'a karşı mücadele eden ve Ruslar tarafından hapsedilen) 250
- Selim Geray Sultan (Yanbolu'ya bağlı Hasanağa Köyü'nde yaşayan) 779
- Selim Geray Sultan (Yanbolu'ya bağlı Kadıköy'de yaşayan) 620, 787
- Selim Paşa (Cezzar Ahmed Paşa'nın kethüdâsı) 306
- Selim Paşa (Silistre Valisi) 317
- Serez, Mehmet (Mahallî tarihçi) 679
- Seydahmed Han I. (Altın Orda [Saray] Hanı) 40-41
- Seydahmed Han II. (Altın Orda [Saray] Hanı) 70
- Seyyid Ahmed Paşa (Anapa Muhafızı) 421, 440
- Seyyid Halil Efendi (Ulemadan) 412
- Seyyid Mehmed Rıza (Tarihçi) 37-39, 55, 66, 105-112, 149, 182, 211, 627, 740, 794, 809, 823, 851, 906
- Sinan (Mimar Koca Sinan; Mimarbaşı) 197, 492, 688, 713
- Sinan Paşa (Koca Sinan Paşa; Sadrâzam) 156, 162-163
- Sineşah Hanım (Kırım Geray Han'ın hanımı) 684
- Smirnov, Vasilij Dmitriyeviç (Tarihçi) 42, 54, 137, 149, 390, 484-485
- Solakzâde Mehmed Hemdemî Çelebi (Tarihçi) 88
- Soranzo, Lazaro (Venedik asilzâdelerinden) 87, 206
- Söylemez, Yavuz (Tarihçi) 209
- Spuler, Bertold (Tarihçi) 98
- Stefan Batory (Báthory István) (Lehistan Kralı ve Litvanya Büyük Prensi) 147
- Stephan, Christian (Fransız misyoner papaz) 61-62
- Stoyanov, Vasil (Folklorist, yazar ve siyaset adamı) 359, 843
- Sultan Kırım Geray (Nikolay Aleksandroviç Sultan-Kırım-Girey; Sultan Kattı Geray'ın oğlu; Senatör, Kafkasya Genel Vali Yardımcısı) 254
- Suvorov, Aleksandr Vasilyeviç (Feldmareşal; Rusya Orduları Başkumandanı) 306-307, 419-420, 637, 683
- Süleyman (Emir Süleyman; Fetret Devri Osmanlı hükümdarı) 607
- Süleyman I. (Kanunî Sultan Süleyman; Osmanlı Padişahı) 86-88, 147, 149, 155-156, 160-162, 166-167, 182, 202, 205-206, 230, 641-642, 672, 894, 938
- Süleyman II. (Osmanlı Padişahı) 202, 611, 688, 935
- Süleyman Ağa (Kara Hasan Ağa zâde Vezir Mustafa Paşa'nın vârislerinden) 629
- Süleyman Ağa (Tokatçılık; Gümülcine Âyânı) 288, 577
- Süleyman Efendi (İzzî Süleyman Efendi; tarihçi) 172, 913, 926
- Süleyman Efendi (Şemdinizâde Fındıklılı Süleyman Efendi; tarihçi) 172
- Süleyman Geray Sultan (I. Kaplan Geray Han'ın oğlu; Karınâbâd'da yaşayan) 229, 258, 631, 689
- Süleyman Geray Sultan (Bahadır Geray'ın [II.

- Bahadır Geray Han'ın?] oğlu; Kuban havasında yaşayan) 309, 408, 412
- Süleyman Geray Sultan (Kırım Geray Han'ın amcasının oğlu; Enez Kalesi'ne kalebend olarak gönderilen) 229
- Süleyman Geray Sultan (Azamet Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Muharrembey Köyü'nde yaşayan) 815
- Süleyman Sudî (Yazar ve yayıncı) 374

Ş

- Şadibek Han (Altın Orda Hanı) 35
- Şah Mirza (Sicivut beylerinden) 81
- Şah Sultan (Örenseki [Evrensekiz] Köyü'nde medfun) 499, 539, 659, 967
- Şahbaz Geray Han (Kuban Hanı) 194, 217, 233, 259, 263, 267, 269, 271-272, 276, 290, 300-304, 308, 311, 322, 324, 401-402, 494, 496, 500, 519, 547, 549, 581, 586, 589, 598, 600, 604, 618, 626, 655-656, 669, 675-681, 683, 711-712, 721, 830, 838, 857-858, 871-872, 876-877, 881, 884-885, 941, 966, 968, 970
- Şahbaz Geray Sultan (Kalgay; I. Selim Geray Han'ın oğlu) 144, 936
- Şahbaz Geray Sultan (II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60
- Şahbaz Geray Sultan (Arslan Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Esirli Köyü'nde yaşayan) 756, 758
- Şahbaz Geray Sultan (Şahbaz Geray Han zâde tarihçi Halim Geray Sultan'ın oğlu; şair) 194, 325
- Şahbaz Geray Sultan (Nureddin Topal Ahmed Geray Sultan zâde Âdil Geray Sultan'ın oğlu; Hayrabolu'nun Karabürçek Köyü'nde yaşayan) 293, 597-598, 620, 635, 659-660, 707, 863, 871-872
- Şahım Sultan (Maksud Geray Sultan'ın oğlu; Akyazılı Çiftliği'nde yaşayan) 577
- Şahin Geray (Sultan Şahin [Şahan] Geray; Tlostanhable Köyü'nde yaşayan; Rusya Ordusu'nda asteğmen) 448
- Şahin Geray (Sultan Şahin [Şahım] Geray; Kurgokovskoe Köyü'nde doğan; Adıge, Abazin ve Nogayların temsilcisi olarak Kuban Bölge Şûrâsı'nda Başkan Yardımcılığı'na getirilen) 463, 477
- Şahin [Mehmed] Geray Sultan (Baht Geray Han zâde Selim Geray Sultan'ın oğlu, Paşaköy'de yaşayan) 664
- Şahin Geray (Arslan Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Edirköy'de yaşayan) 582, 605
- Şahin Geray (Edirköy'deki Devlet Geray Sultan zâde Bahadır Geray'ın oğlu) 606
- Şahin Geray (Kuzey Kafkasya'dan göç eden ve Hendek Kazâsı'na iskân için gönderilen) 452
- Şahin Geray (Maksud Geray'ın oğlu; Osmanlı Ordusu'nda kaymakam; Ulubat Köyü'nde yaşayan) 371, 416, 470, 716-717
- Şahin Geray (Sultan Şahin Geray; Sultan Kılıç Geray'ın ve Sultan Bayezid Geray'ın babası; Kuzey Kafkasya'daki Vulape Köyü'nde yaşayan) 458-459, 475-476
- Şahin Geray (Salat [Selâmet] Geray'ın oğlu; Ulubat Köyü'nde medfun) 416, 501, 551, 716-717, 969
- Şahin Geray (Sultan Şahin Geray; Arslan Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu, yazar ve araştırmacı Sultan Han Geray'ın küçük kardeşi; Rusya Ordusu'nda asteğmen) 448
- Şahin Geray (Sultan Şahin Geray; Biberdov Köyü'nde yaşayan) 434
- Şahin Geray (Sultan Şahin Geray; Büyük İncik [Zelençuk] Irmağı sol kıyısındaki Nogayların başı) 432
- Şahin Geray Han 52, 113, 180-181, 194-195, 217, 226-227, 249-251, 255, 260, 264, 270, 293, 334, 338-339, 356, 370, 374, 403, 406, 418, 420-421, 486, 491, 507, 585, 611, 634, 675, 707, 758, 895, 916-919
- Şahin Geray Sultan (XVIII. yüzyılın başlarında Yanbolu'nun Sarıhocalı/Saraceli Köyü'nde

- yaşayan; Devlet Geray Sultan ve Murtaza Geray Sultan'ın kardeşi) 824
- Şahin Geray Sultan (1677'de Yanbolu'da ika-
met etmekte olan) 851
- Şahin Geray Sultan (Adıgelerin Kızılbey Kabi-
lesi ile birlikte Mihaliç Kazâsı'na - muh-
temelen Ulubat Köyü'ne - yerleşen) 453,
715
- Şahin Geray Sultan (Arslan Geray Sultan'ın
oğlu, Mehmed Geray Sultan'ın kardeşi;
Kuban havalisindeki Çoban Geraylardan)
440
- Şahin Geray Sultan (Baht Geray Han zâde Se-
lim Geray Sultan'ın oğlu; Paşaköy'de ya-
şayan) 664
- Şahin Geray Sultan (Baht Geray Sultan'ın
oğlu; 1830'larda Kafkasya'dan İstanbul'a
göç eden) 415
- Şahin Geray Sultan (Hacı Geray Sultan'ın oğlu;
1820'lerde Kafkasya'dan Osmanlı Devle-
ti'ne göç eden) 415
- Şahin Geray Sultan (Kalgay Akgöz Arslan Ge-
ray Sultan'ın oğlu) 264, 404-405
- Şahin Geray Sultan (Kalgay; II. Mehmed Geray
Han zâde Saadet Geray Sultan'ın oğlu) 83,
92, 106-109, 144, 157, 181, 214, 226, 231,
234-235, 394-395, 506, 568-569, 894,
899-904, 906, 973
- Şahin Geray Sultan (Kalgay; I. Selim Geray
Han zâde Kalgay Âdil Geray Sultan'ın
oğlu) 724, 737, 794, 873, 905, 913, 926
- Şahin Geray Sultan (Kırım Geray Sultan'ın
oğlu, Bedir Köyü'nde tarlaları olan) 582-
583, 648
- Şahin Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde
Murad Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun
"Sayrıca" [Sarıhocalı/Saraceli?] Köyü'nde
yaşayan) 827
- Şahin Geray Sultan (Kör Gazi Geray Sultan'ın
oğlu; Yanbolu Kazâsı'nın Kızılıklı Kö-
yü'nde yaşayan; Limni'ye sürgüne gönde-
rilen) 802, 852-853, 879, 888
- Şahin Geray Sultan (Nureddin Safa Geray Sul-
tan zâde Toktamış Geray Sultan'ın oğlu;
şair) 194-195, 781
- Şahin Geray Sultan (Selâmet Geray Sultan
zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Ulu-
bat Köyü'nde yaşayan) 416, 714
- Şahin Geray Sultan (Selim Geray Sultan'ın
oğlu; İslimye'nin Gülmen Köyü'nde yaşı-
yan) 777
- Şahingiray, Cemal (İşadamı) 454
- Şahingiray, Nirun (İşadamı) 454
- Şahmirza (Sicivut beylerinden) 81
- Şahsultan Hanım (Selim Geray Sultan'ın kızı;
Aydos'un Köpekli Köyü'nde yaşayan) 808
- Şamil (Şeyh Şamil, İmam Şamil) 338, 442, 451
- Şebib Geray Sultan (1771'de savaş sırasında
görev yerinden başka yere giden) 237
- Şebib Geray Sultan (Halim Geray Han zâde
Azamet Geray Sultan'ın oğlu) 787
- Şebib Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan
zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu; Yanbo-
lu'nun Hasanağa Köyü'nde yaşayan) 779
- Şebib Geray Sultan (Şebib Geray Sultan zâde
Azamet Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağ-
ra'nın Nalbantlar Köyü'nde yaşayan) 816
- Şebib Geray Sultan (Şebib Geray Sultan zâde
Azamet Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağ-
ra'nın Nalbantlar Köyü'nde yaşayan, köy-
de aynı isimdeki sonuncu Geray sultan)
336, 816
- Şerife Hanım (Halid Geray Sultan zâde Arslan
Geray Sultan'ın kızı; Kızılağaç Yenicesi'nin
Yenibeyli Köyü'nde yaşayan) 861
- Şevket Paşa ("Deli" Şevket Paşa; Ferik) 343-
344
- Şeyhahmed Han (Altın Orda [Taht İli] Hanı)
66
- Şiban (Cuçi'nin oğlu) 32
- Şirinbek (I. Muhammed [Mehmed] Geray Han
zâde Kalgay Ahmed Geray Sultan'ın hanı-
mı; sonra I. Saadet Geray Han'ın hanımı)
94, 100
- Şirvanzâde Beyim (Han hanımlarından) 92,
101
- Şumaf Hatuk (Adıge beylerinden) 431

T

- Tabakov, Simeon (Tarihçi) 784
- Tahir Ağa (İslimye Âyânı) 757
- Talât Paşa (Sadrâzam) 594, 678
- Tarzâtık (Kabardey Prensi) 82, 390
- Taştimur (I. Hacı Geray Han'ın büyükbabası) 26, 28-31
- Tatar Mirza (Kabardey Beyi Tarzâtık'ın kardeşi) 390
- Tatike (I. Muhammed [Mehmed] Geray Sultan zâde Kalgay Bahadır Geray Sultan'ın hanımı) 100
- Tavernier, Jean-Baptiste (Fransız tüccar, yazar) 154
- Tavsultan Mirza (Cemboyluk Nogay beylerinden) 421
- Taytuğlu Hatun (Altın Orda Hanı Özbek Han'ın Başhanımı) 98-99
- Tayyibe Hanım (Maksud Geray Sultan zâde Ahmed Aziz Geray Sultan'ın kızı; Yanbolu'nun Fındıklı Köyü'nde yaşayan) 767
- Tegene (Şirin Beyi) 30, 32
- Temeş Mirza (Şirin Beyi Memeş Mirza'nın oğlu) 80
- Temir (Timur) Geray Sultan (II. Selâmet Geray Han'ın oğlu) 868
- Temir Bey (Mangıt kabilesi beyi) 80
- Temiroğlu Hüseyin Bey (Mangıt beylerinden) 81
- Tenibek (Altın Orda Hanı Özbek Han'ın oğlu) 98
- Tevfik Bey Baba (Özenbaşı Hacı İsmail Ağa'nın oğlu; Tekke Şeyhler Köyü'nde Bektaşî Bey Babası) 706
- Thunmann, Johann Erich (Tarihçi) 97, 184
- Timur (Emir Timur, Timurlenk, Aksak Temir) 27-28, 55, 78, 105, 609
- Timur Han (Altın Orda Hanı; Timur Kutluk Han'ın oğlu) 29
- Timur Hoca (Şirin beylerinden) 80
- Timur Kutluk Han (Altın Orda Hanı) 28-29
- Togay Timur (Cuçi'nin oğlu) 26, 29, 32-33, 35, 40, 397, 896
- Toktamış Geray (Sultan Toktamış Geray / Mihail Mihayloviç Sultan-Tohtamış-Girey; Katolik Hristiyanlıktan Müslümanlığa dönen; Çarlık ordusunda mülâzım) 457, 467-468
- Toktamış Geray (Sultan Toktamış Geray [Tohtamış Giray]; Beyaz Ordu mensubu Rusya mültecileriyle birlikte İstanbul'a gelen) 464
- Toktamış Geray (Sultan Toktamış Geray; Tuğgeneral Sultan Meñli Geray'ın oğlu; Pokorivşiy Köyü'nde yaşayan) 430, 432-434, 449
- Toktamış Geray Han 138-139, 179, 784
- Toktamış Geray Sultan (I. Selâmet Geray Han zâde Safa Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin İbrahimli Köyü'nde yaşayan) 195, 781
- Toktamış Geray Sultan (I. Selim Geray Han'ın oğlu) 194
- Toktamış Geray Sultan (Azamet Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Hamzaviran/Hamzaören Köyü'nde yaşayan) 778
- Toktamış Geray Sultan (Çarıkoğlu ve Dokuzöyük mukataalarında hisse sahibi olan) 114, 738-739, 751
- Toktamış Geray Sultan (Karinâbâd'ın Sungurlar Köyü'nde yaşayan) 829
- Toktamış Geray Sultan (Nureddin; II. Meñli Geray Han'ın oğlu) 856
- Toktamış Geray Sultan (Toktamış Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Aydos Kasabası'nın Şahlar Mahallesi'nde yaşayan) 728
- Toktamış Geray Sultan (Yanbolu'nun Ağaclar Köyü'nde yaşayan) 723
- Toktamış Geray Sultan (Yanbolu'nun Karakaya Köyü'nde yaşayan) 790, 873
- Toktamış Geray Sultan (Yanbolu Kazâsı'nda yaşayan; Limni'ye sürgün edilen) 873, 885
- Toktamış Han (Altın Orda Hanı) 27-29, 32, 35, 55, 65, 492, 608
- Toktamış Mehmed Geray Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; Aydos'un Şeyhler Köyü'nde yaşamaktayken şakiler tarafından katledilen) 830
- Tooke, William (İngiliz rahip) 295

Tott, François Baron de [Tóth Ferenc] (Fransa'nın Kırım Hanlığı'ndaki elçisi) 52, 96-97, 220, 678

Trepavlov, Vadim Vintseroviç (Tarihçi) 62

Trifon Voyvoda (Haydut elebaşlarından) 293, 733, 770

Tsvetanov, Bogdan (Yazar) 846

Tsitsianov (Tsitsişvili), Pavel Dmitriyeviç (General; Astrahan Askerî Valisi ve Kafkas Askerî Hattı Müfettişi) 425, 435

Tuganov, Hacı (Nogay mirzalarından) 444

[Turancioğlu], Abdullah Faik (*Şahin Geray* piyesinin yazarı) 374

Türkkan, Fahreddin (Fahreddin Paşa; Medine Müdâfii) 371, 587

U

Ubeydullah Kuşmanî (Kazan Tatar ulemâsından) 315

Ulrika Eleonora (İsveç Kraliçesi; Kral XI. Karl'ın eşi) 102

Uluğ Muhammed Han (Altın Orda ve Kazan

Hanı) 28, 30, 35-36

Ulviye Sultan (Sultan VI. Mehmed Vahdeddin'in kızı) 157

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (Tarihçi) 215

Ü

Ümmî Sultan (Numan Geray Sultan'ın kızı) 495, 535, 610, 968

Ümmügülsüm Hanım (Halid Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın kızı; Kızılağaç

Yenicesi'nin Yenibeyli Köyü'nde yaşayan) 861

Ümmügülsüm Hanım (Selâmet Geray Sultan'ın kızı; Yanbolu'ya bağlı Paşaköy'de yaşayan) 821

V

Vahab (Abdülvehhab) Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan zâde Salih Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Kulaklı Köyü'nde yaşayan) 811-812

Valadon, Suzanne (Ressam) 465

Valihanov, Çokan (Kazak yazar; aydın) 437

Vansky (Fransız Generali; Varna'daki Baş İdarî Subayı) 354

Vasiliy III. (Moskova Büyük Knyazı) 56, 100, 104, 161, 182, 213

Vecihî (Tarihçi) 901

Vehbi Efendi (Sünbülzâde Vehbi Efendi; kadı; şair) 758-759, 918

Veli (Boz Veli; Yeni Zağra Âyânı) 753-754, 814, 859

Velişah Bey (Hırşova Kazâ Müdürü) 346

Veneamin (Preslav Metropolit) 342, 843

Vlad Drakul II. (Eflâk Voyvodası) 204

Vlad III. ("Kazıklı Voyvoda"; Eflâk Voyvodası) 204

Vlad IV. (Eflâk Voyvodası) 160

Voltaire, François-Marie Arouet (Filozof, yazar) 195, 200

Vorontsov, Mihail Semyonoviç (Kont; Yeni Rusya Eyaleti Genel Valisi) 338

Voynikov, Dimitir (Yazar) 670

Voznesenskiy (93 Harbi'nde Rusya Ordusu'nda Binbaşı) 844

Vračanski, Sofroni (İvraça [Vraça] Piskoposu; Bulgar aydınlanmacısı) 297, 831

W

Wrangel, Pyotr (Korgeneral; "Beyaz" Rus Ordusu Başkumandanı) 372, 462

Y

- Yadigâr (Sicivut Beyi) 80
 Yahya Nâzım Çelebi (Şair) 195, 629
 Yakobi, İvan Barfolomeyeviç (Tuğgeneral; Ast-
 rahan Valisi) 418
 Yamgırçu (Kalgay; I. Hacı Geray Han'ın oğlu)
 53, 80, 85, 213
 Yamgırçu Han (Hacıtarhan Hanı) 896
 Yankuvat Bey (Altın Orda beylerinden Temir
 Bey'in yeğeni) 80
 Yekaterina II. (Rusya İmparatoriçesi) 143, 158,
 195, 250-251, 403, 406-407, 418-419,
 422-423
 Yermolov, Aleksey Petroviç (Orgeneral; Rusya
 ordularının Kafkasya'daki Başkumandanı)
 429
 Yesügey Batır (Cengiz Han'ın babası) 38
 Yılmaz, Fehmi 95
 Yordanov, Yordan (Mahallî tarihçi) 562-563,
 835, 848
 Yörükoğlu, Mehmed Nuri (Mahallî tarihçi)
 375-376
 Yusuf Geray (Hüseyin Geray'ın oğlu; Menge-
 ret Köyü'ne yerleşen) 650-651
 Yusuf Paşa (Koca Yusuf Paşa; Sadrâzam) 286,
 291-292, 305, 308, 872, 917-918
 Yusuf Ziya Paşa (Kör Yusuf Ziyaeddin Paşa;
 Sadrâzam) 312, 890

Z

- Zabit Geray (Sultan Zabit Geray; Sultan Sa-
 adet [Sağat] Geray zâde Sultan Han Ge-
 ray'ın oğlu; anti-Bolşevik Rus Gönüllü
 Ordusu'nda asteğmen) 458, 463, 474-475,
 684-685
 Zanoğlu Mehmed Geray (Zaniko Muhammed
 Geri; Kabardey beylerinden) 576
 Zaytsev, İlya (Tarihçi) 41, 797
 Zekeriya Geray (Hacı Zekeriya Geray; Meñli
 Geray Sultan zâde Han Geray [Hangeri]
 Bey'in oğlu; Silis Köyü'nde yaşayan) 453,
 502, 552, 685-687
 Zeliha Hürmüz Hanım (Kalgay Bahadır Geray
 Sultan zâde Topal Mesud Geray Sultan'ın
 kızı; Şumnu'nun Vırbiçe Köyü'nde yaşa-
 yan) 369, 807, 835, 843-844
 Zeliha Sultan (Baht Geray Han'ın kızı) 662
 Zeliha Sultan (Baht Geray Sultan'ın kızı) 334
 Zeyneb (Sefer Gazi Ağa'nın kızı) 82
 Zeyneb Bikeç (Gerayların Sahib-i Arzı II. Kap-
 lan Geray Han zâde Selim Geray Sultan'ın
 cariyesi) 231, 265, 500, 548, 626, 697, 968
 Zeyneb Hanım (Halid Geray Sultan zâde Ars-
 lan Geray Sultan'ın kızı; Kızılağaç Yenice-
 si'nin Yenibeyli Köyü'nde yaşayan) 861
 Zeyneb Hanım (Kefe Uyezdi'ndeki Solakay Ba-
 hadır Geray Sultan zâde Kırım Geray Sul-
 tan'ın hanımı) 252
 Zeyneb Hanım (Şahin Geray Han'ın oğlu ol-
 duğunu beyan eden İskender Süleyman
 Bey'in kızı) 339, 370
 Zeyneb Hanî Sultan (IV. Devlet Geray Han'ın
 kızı) 618
 Zeyneb Sultan (III. Selim Geray Han'ın kızı)
 266, 585
 Zeyneb Sultan (Ulu Beyim; IV. Mehmed Geray
 Han'ın hanımı) 101
 Zöhre Sultan Hanî (Kırım Geray Sultan zâde
 Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; babası Ak-
 köz Köyü'nde yaşayan) 252
 Zubov, Platon Aleksandroviç (Novorossiya
 Genel Valisi) 423
 Zustignam, Nicolo (İstanbul'daki Venedik
 baylosu) 86
 Zygmunt II August (Sigismund Augustus II;
 Lehistan Kralı ve Litvanya Büyük Prensi)
 66, 84, 147
 Zygmunt III. (Sigismund III; Lehistan Kralı ve
 Litvanya Büyük Prensi) 83, 904

Topluluk, Kavim, Millet, Halk, Kabile, Hânedân, Sülâle, Cemaat İsimleri*

A

Abazalar (Abazinler) 185, 309, 316, 396, 402, 408, 419, 421, 425, 427-428, 460, 765-766, 793
Abhazlar (Apsualar) 84, 315, 398, 452, 460
Abzehler 408, 412, 422, 427, 429, 447, 649
Adıgeler 49, 57-58, 79, 82-84, 96, 108-110, 113, 146, 185, 222, 254, 258, 309-310, 315-317, 347, 357, 385-386, 388-403, 405-409, 411-416, 419, 421-422, 424-426, 429, 431-435, 437-439, 441-443, 445-463, 466-468, 470, 472, 501-502, 508, 552, 649-650, 657, 666, 684-686, 713-715, 717-718, 720, 736, 764, 793, 799, 901, 903, 934, 952, 955-956
Akkoyunlular 79, 387

Alanlar 82
Alevîler 684, 798
Almanlar 58, 87, 142, 153, 162, 166, 185, 218, 244, 307, 396, 409-410, 413, 439, 461-462, 488-490, 730, 783, 786-787, 843, 908
Altıkeselekler 425, 765, 793
Araplar 98, 348, 627, 935
Argınlar 65-67
Arnavutlar 163, 204, 219, 250, 268, 281, 657, 661, 804, 885
Avarlar 397, 442
Avusturyalılar 301, 591
Aydınogulları 79
Azerbaycanlılar 437

B

Babürlüler 77-78, 387
Barınlar 65-67, 70
Başkurtlar 39, 396
Bektaşiler 501, 706, 732, 748, 798
Besleneyler 82-84, 94, 144, 310, 385, 389-390, 394, 396, 451, 903, 934
Bjeduğlar 389, 402, 422, 439-440, 447-449-450, 458, 472
Boğdanlılar, bakınız, Moldovanlar
Boşnaklar 259, 843
Bucak Tatarları 276-277, 299-302, 305, 308, 310-313, 316-317, 392, 402, 889, 927, 936

Bulgarlar 20, 219-220, 259, 281-282, 290, 293-295, 297, 340-345, 357-359, 363-364, 366-368, 380, 503, 506, 574, 582-583, 587, 594-595, 597, 599, 612, 622-623, 639, 668, 670, 683, 709-710, 717-718, 722, 727-729, 732-734, 736-737, 742, 747, 749-750, 753-754, 756, 758-759, 764, 766-770, 775-777, 780-782, 784, 793-794, 796, 798, 804, 807-808, 811-813, 818, 830, 833, 835, 842-844, 846-847, 854-855, 862, 938, 954

C

Candaroğulları 79
Cemboyluklar 311, 421, 425
Cenevizler 30-31, 36, 41, 56, 81, 129-130, 205-206

Cetisanlar (Cetisan Nogayları), bakınız, Yedisanlar
Civankapıcıbaşızâdeler 202
Curçenler 79

Ç

Çeçenler 398
Çerkesler, bakınız, Adıgeler

Çigiller 93

D

Dağıstanlılar 315, 398, 442, 715
Dayırlar 67, 71

Don Kazakları 71, 141, 304
Dulgadırlılar (Dulgadıroğulları) 79

* Kırım Tatarları, Türkler, Geraylar, Osmanlılar, Müslümanlar, Nogaylar, Ruslar gibi çok fazla yerde geçen maddeler dizine dahil edilmemiştir.

E

Ermeniler 89, 574, 638, 665, 699, 717, 737, 762

F

Fransızlar 38, 61, 68, 154, 185, 200-201, 251, 298, 353-357, 443, 464, 842, 893

G

Gacallar 582, 584, 636
Gagauzlar 295, 503
Germiyanogulları 79

Göktürkler 64, 93
Greben Kazakları 406
Gürcüler 84, 185, 258-259, 435, 843

H

Habsburglar 77, 141, 819-820, 838
Hacıtarhanlılar 897
Hamışeyler 439-440, 447-450, 458, 472
Hatukaylar 83, 389, 402, 408, 432, 450, 684
Heftalitler 93

Hollandalılar 157, 893, 923
Hoppor Kazakları 443-444, 447
Hospitaler (Saint Jean) Şövalyeleri 570, 892-893, 934
Hunlar 93

İ

İdil-Ural Tatarları 315, 396, 620
İgnat (Nekrasov) Kazakları 301, 308, 311-314, 318-319, 840
İlhanlılar 25, 40, 387
İngilizler 87, 199, 257, 295, 353, 355, 462, 820, 893

İnguşlar 398
İtalyanlar 46, 86, 117, 464-465, 892
İtil (Volga) Bulgarları 93
İskoçlar 254, 413, 467, 714

J

Janeler 83, 389, 393, 412, 445, 450

K

Kabardeyler 82, 385, 390, 393, 399, 402, 406, 435, 443, 452, 460, 576, 590, 711-712
Kalmuklar 93, 395, 419, 436, 924
Karaçaylar 398, 460
Karamanoğulları 79
Kasayulları (Kasayoğulları) 396, 419
Kasbolatlar 425, 429
Kaşkailler 39
Kazaklar (Hristiyan) 207, 304, 307, 342, 352, 354, 357, 410, 422, 430, 435, 440-441, 446, 449, 451, 462
Kazaklar (Türk/Müslüman) 39-40, 90, 424-425, 437
Kazan Tatarları, bakınız, İdil-Ural Tatarları

Kereyler (Kereyitler) 37-40, 79-80
Kıpçaklar [kavim] 26, 39, 93, 391
Kıpçaklar [kabile] 49, 65-67, 429, 432
Kırgızlar 39, 311, 425, 435, 437
Kıyatlar 34, 71
Kızılbaş Türkmenler 90
Kızılbeyler 402, 408, 453, 715
Kirman Selçukluları 93
Kongratlar (Kofratlar) 41, 71, 79-80
Köprülüler 202
Kuban Kazakları 442, 445, 449-451, 458
Kumuklar 39, 64, 92-93, 185, 393-394, 397-398

L

Lehler 105-106, 142, 200, 342
Lezgiler 315
Litvanya (Lipka) Tatarları 457

Litvanyalılar 84
Loolar (Laular) [Abazalardan bir sülâle] 427-428

M

Macarlar 84, 142, 678
Mangıtlar (Mansurlar) 55, 66-68, 71, 79-81,

94, 153, 180, 391, 425, 429-430,
Memlükler 79, 208, 386-387

Merkitler 79 88, 93-94, 115, 181, 386, 484
 Moğollar 26, 37-39, 44-45, 47-48, 62-65, 75, Moldovanlar (Boğdanlılar) 105, 107, 148, 211

N

Natuhacılar 401, 405, 412, 421
 Nevruzulları (Nevruzoğulları) 396, 402, 408,
 418, 429, 432

O

Oğuzlar 93 Ormambetoğulları 311
 Orakoğulları 311 Osetler 446-447, 462

Ö

Özbekler 39, 53

P

Pomaklar 642, 668, 670, 718

R

Rumlar 250, 342, 503, 570, 584, 595, 623-624,
 633, 639, 646, 650-651, 657, 705, 709,
 718, 722, 843

S

Safeviler 61, 77-78, 89, 91-92, 107, 123-125, Sibir Tatarları 39
 141, 180, 240-242, 245, 387, 395, 901 Sicivutlar 66-67, 80-81
 Saruhanoğulları 79 Slavlar 84, 96, 207, 295
 Selçuklular 93-94, 387 Sokollular (İbrahimhanzâdeler) 202
 Sırplar 79, 259, 843

Ş

Şamlu Türkmenleri 90 112-113, 129, 131, 134-135, 137, 140,
 Şapsığlar 405, 412, 445, 454, 501, 649 153, 172, 190, 387, 391, 461, 908
 Şeretloklar 649 Şirvanşahlr 92
 Şirinler 30-32, 58, 65-70, 75, 79-81, 105, 110,

T

Tangutlar 79 83, 309, 385, 389, 396, 402, 407-408, 431,
 Tavlılar (Karaçaylar ve Balkarlar) 398 720
 Tekeli Türkmenler 90 Terek Kazakları 108-109, 394, 406, 457
 Temirgueyler (Kemirgueyler/Çemguylar) 82- Toktamışlar (Toktamış Nogayları) 432, 446
 Türkmenler 39, 90, 141

U

Ubıhlar 452 Ustaclu Türkmenleri 90
 Ukrayınler 448

Y

Yahudiler 202, 503, 717, 771, 807, 892, 939 Yedisianlar (Cetisanlar), Yedisian Nogayları 58,
 Yaşlavlar 67, 71 217, 311, 392, 425, 661, 675, 825, 880
 Yediçkullar (Yetişkullar) 882 Yunanlar 582, 667-668, 754

Z

Zaporog Kazakları 71, 141, 165, 301, 308,
 459, 901

Yer (Ülke, Devlet, Vilâyet, Kazâ, Nahiye, Köy, Bölge, Ada, Akarsu, Dağ) İsimleri¹

A

- Abdullah [köy] 723, 961
Abhazya [ülke] 315
Aco [kale] 166
Adana [şehir, vilâyet] 165, 464
Adliye (Çukuryurt) [köy] 602-603, 942
Ağaçlar [köy] 114, 723, 961
Ahimehmed [köy] 573-574, 644, 959
Ahırköy [köy] 573
Ahmedağa [köy] 266
Ahmedikli [köy] 263, 407, 574-576, 959, 970
Ahmetbey [köy] 595, 703
Ahyolu [kazâ] 288, 290, 307, 351
Ahyolu Burgazı, bakınız, Burgaz
Akkerman [şehir, kale] 181, 205, 207, 213-214, 240, 266, 440
Akköz [köy] 251-252
Akmescit [şehir] 54, 106, 186, 254, 484, 491, 592, 674, 940
Akören (Akviran) [köy] 577, 596, 696, 698, 959
Aksu (Bug) [nehir] 139
Akyar (Sevastopol) [şehir] 353-354, 490, 675
Akyazılı (Akzile?) [çiftlik] 577, 659
Alacahisar [sancak] 189
Aladağ [köy] 724, 961
Alamut (Kahkaha) [kale] 91
Alibey [köy], bakınız, Ayıcı Mahalle
Aliobası [köy] 724, 961
Alipaşa [köy] 628
Alma [çay] 67, 491
Almanya [ülke] 141, 244, 489-490, 684
Altın Orda 25-36, 41-50, 55, 57, 62-70, 74-75, 78, 80-81, 85, 88, 93, 96-99, 104, 115-116, 129, 132-134, 140-141, 143, 146-147, 149, 157-158, 162, 192-193, 197, 387-388, 391, 492, 510, 608-609, 896, 947-948
Amasya [sancak] 189
Amerika Birleşik Devletleri 459, 463
Amid [sancak] 189
Anadolu 79, 216, 230, 232-235, 259, 277, 292, 314, 324, 331, 403, 501, 651, 668, 670, 766, 807
Anapa [kale] 264, 308-310, 315, 317, 400-401, 403-404, 406-407, 411-412, 414, 421, 431-432, 439-440, 449, 575-576, 799, 921
Arabat [kale] 492
Arabistan [ülke] 292
Araplı [köy] 404, 724-725, 961
Arıkñasuh (Arukñasuh) [köy] 665
Arizbaba (Avarızbaba) [köy] 705
Arnavut [köy] 725, 825, 961
Arnavutluk [ülke] 314
Arpaç [köy] 597
Ars [ırmak] 396
Asılbeyli [köy] 577-578, 959
Astrahan [şehir], bakınız, Hacitarhan)

* Kırım, Osmanlı Devleti, Türkiye, İstanbul, Rumeli, Trakya, Kafkasya, Deşt-i Kıpçak (Kıpçak Bozkırları), Rusya, Anadolu, Moskova, Bulgaristan ve Yunanistan gibi çok fazla yerde geçen maddeler dizine dahil edilmemiştir. Yerleşim yerleri esas olarak zikredildikleri devirdeki isimleriyle ve metinde geçen bağlamlardaki statüleriyle dizinde gösterilmişlerdir.

- Atlioğlu [köy] 114, 344, 504, 561-562, 726-728, 753, 856, 961, 971
- Avcılar (Evciler) [köy] 578, 959
- Avrethisar (Kılıkış/Kilkis) [kazâ] 623
- Avusturya [ülke] 131, 141-142, 148, 155, 159, 164, 174, 178, 286, 301, 303-304, 591, 618, 628, 676, 838, 883, 935
- Ayazma [köy] 698
- Aydın [sancak] 189
- Aydos [kasaba, kazâ] 215, 221, 287, 289, 367, 381, 503, 505, 648, 728, 731, 751, 773-774, 798, 805, 808, 813, 830, 833, 872-873, 883, 885, 888, 919, 962-964
- Ayıcı Mahalle [köy] 728-729, 961
- Ayıntab (Antep) [şehir, sancak] 189
- Ayorman [köy] 771
- Azab [köy] 729, 823, 961
- Azak [kale] 93
- Azez [sancak] 233
- Aziz (Eskiyurt) [semt] 492
- Azmak (Kálnitsa) [çay] 739, 748, 776

B

- Babadağ [kasaba] 308, 312, 314, 653, 655
- Babaeski [kasaba, kazâ] 268, 283, 294, 337, 346, 372, 379, 578-579, 597, 599, 612, 621, 636, 639, 645, 653, 710, 959-960
- Badrak [çay] 67
- Bağdad [vilâyet] 714
- Bahçeköy (Sultanbahçe) [köy] 580, 659
- Bahçelievler [semt] 688, 690, 960
- Bahçesaray [şehir] 42, 44, 46, 55-56, 64, 73, 89, 92, 117-120, 134, 158, 185, 197, 215, 223, 234, 338, 386, 393, 395-396, 398, 470, 481, 485, 488, 491-492, 500, 506, 558, 587, 592-593, 615, 630, 671, 674, 692, 876, 902, 907, 912, 914-915, 926, 940
- Bahta [köy] 447
- Balabanlı [köy] 580, 959
- Balcık [kasaba] 360, 771, 962
- Balcık Panayırı (Balcık Değirmeni) [çiftlik] 581-582, 676, 678, 959
- Balıbey [köy] 189
- Balıkesir [şehir] 232, 509
- Balıklava (Balaklava/Cembalo) [kasaba] 81, 182
- Balkan Dağları 215-216, 288, 294, 358, 606, 650, 745, 753, 771, 835, 950-951
- Bandırma [kasaba] 367, 767
- Baruk [köy] 114, 729-730, 739, 752, 810, 827, 829, 961
- Battalpaşa (Batalpaşinsk) [kasaba] 434, 453, 460
- Bayburt [nahiye] 188
- Baydar [bölge] 349
- Bedir [köy] 582-583, 648, 959
- Bekçiler [köy] 696, 698
- Belbek [çay] 185
- Belgrad [şehir, kale] 591
- Bender [kale] 165, 304, 421, 661
- Bergama [kasaba] 807
- Berlin [şehir] 364, 367, 453, 685, 766, 793
- Besarabya [bölge] 295, 316, 440, 506, 662, 747, 764, 777
- Beşiktaş [semt] 222, 500, 625
- Beştav (Pyatigorsk) [şehir, bölge] 254, 419, 425, 434, 449, 465
- Beştepe [köy] 730, 961
- Beykoz [semt] 574
- Beyköy [köy] 229, 730-731, 884, 961
- Beylerce [köy] 694
- Beyşehir [sancak] 189
- Biberdov [köy] 434, 453
- Bizans (Doğu Roma) İmparatorluğu 79, 129, 204, 658, 717, 893
- Bjegokay [köy] 450
- Boğdan (Moldova) [ülke] 106-107, 139-141, 147, 149, 160, 166-167, 204, 301, 303-304, 675-676, 683, 915

- Bolu [sancak, vilâyet] 189, 508
 Bosna [vilâyet] 153, 219, 348, 482, 661
 Bostanlı [köy] 583, 959
 Boyacık [köy] 344, 741, 747, 766
 Bozcaada [ada] 223, 286, 324, 506, 635, 656, 712, 774, 789-790, 794, 801-802, 817, 822, 830, 838, 858, 867-873, 875, 877-878, 884-885, 890, 908
 Bozok [sancak] 189
 Bucak [bölge] 49, 58, 180, 276-277, 291, 295, 299-302, 305, 308, 310-313, 315-317, 353, 368, 392, 402, 598, 675-676, 712, 724, 737, 839, 889, 913, 926-927, 936
 Buhalı [köy] 350, 364, 501, 731-732, 961
 Buhara [şehir] 41
 Bulganak [köy] 56
 Burgaz (Ahyolu Burgazı) [kasaba, kazâ] 288, 304, 367, 503, 505, 588, 733, 779, 787, 791, 831, 962-964
 Burgaz [kasaba, kazâ], bakınız, Lüleburgaz
 Burgucu [köy] 221, 293, 324, 358, 732-734, 783, 820, 880, 961
 Burne [köy] 774
 Bursa [şehir] 234-235, 261-262, 324, 351, 453, 456, 458, 501, 551, 588, 591, 663, 713, 732, 757, 791, 875, 912, 921, 925, 961, 969
 Bükreş [şehir] 315-317
 Bükürceli [köy] 735, 961
 Büyük Bacdar [çiftlik] 615-616, 618-619, 959
 Büyük Süren [köy] 56, 491

C

- Canahmet [köy] 432
 Cançora [köy] 251
 Ceganas [ırmak] 432
 Cenova [şehir] 56
 Cezayir [ülke] 219, 443, 661
 Cinali (Cinova/Zlati voyvoda) [köy] 735-736, 939, 961
 Cuma-i Bâlâ (Blagoevgrad) [kasaba] 668
 Cumalı [köy] 146, 736-737, 961

Ç

- Çağatay Devleti 25, 63, 105
 Çakıllı [köy] 259, 322, 371, 494, 498, 583-587, 640, 650, 670, 674, 676, 678, 704, 719-720, 885, 915, 959,
 Çakırcı [köy] 575
 Çallı [şehir, bölge] 41
 Çamaşuy [köy] 310
 Çanakçı [köy] 737, 926, 961
 Çanakkale [şehir] 586
 Çargan [köy] 738, 961
 Çarıkoğlu [köy] 114, 738-739, 751, 809, 961
 Çarşamba [ilçe] 454, 463, 552, 649-650, 684, 969
 Catalca [kasaba, kazâ] 180, 215, 223, 256, 258, 262, 265, 267, 275, 292, 298, 313, 325, 365, 493, 495-496, 540-547, 554-556, 577, 587-589, 591, 596, 631-632,
 646, 651, 677, 691-698, 700, 709, 791, 887, 912, 937, 960, 967-970
 Çavuşlu [çiftlik] 696, 698-699
 Çaylı (Çayla) [köy] 599-600, 602-603, 678, 940, 942, 959
 Çeçenistan [ülke] 398
 Çekoslovakya [ülke] 464
 Çengerli [köy] 624
 Çerkesköy [ilçe] 673
 Çerkeşli [köy] 289, 365, 739-742, 747-748, 785, 799, 824-825, 827, 920, 944, 961
 Çeşme [şehir] 499-500, 550, 557-558, 590, 592-593, 925-926, 969
 Çeşmeli [köy] 713
 Çıtak [köy] 216, 256, 286, 676, 742-746, 883, 961
 Çin [ülke] 63, 924

Çirmen [sancak] 189, 191, 318, 323, 619
 Çivril [kasaba] 232
 Çongara (Cevizköy) [köy] 593-595, 703, 959
 Çorlu [kasaba, kazâ] 294, 360, 493, 497, 533, 581, 595-596, 639, 644, 663, 672, 694, 711, 870, 960, 966

Çömlek [köy] 279, 318, 332, 351, 620-621, 641, 741, 746-747, 862, 935, 937, 961
 Çöyüncü [köy] 72
 Çubuklu [köy] 739-740, 748, 961
 Çukuryurt [köy], bakınız, Adliye

D

Dağ Yeniköy (Dağ Yenice) [köy] 696, 698-699
 Dağıstan [ülke] 64, 92, 315, 397-398, 460, 715
 Danimarka [ülke] 51, 55, 101-102, 148
 Davudça [köy] 596-597, 696, 698, 959
 Davuteli [köy] 251
 Dedeköy [köy] 748, 961
 Değirmendere [köy] 749-750, 785, 812, 861, 883, 962
 Deliceli [köy] 750, 962
 Deliorman [bölge] 304, 691, 857-858
 Derbent [şehir, kale] 592
 Dereköy [köy] 730
 Dimetoka [kasaba] 229, 800, 818, 879, 929
 Diyarbakir [şehir] 347-349, 371
 Dnyeper [nehir], bakınız, Özü
 Dnyester [nehir], bakınız, Turla
 Dobruca [bölge] 214, 276-277, 300-301, 305,

307, 314, 317, 329, 349, 374, 402, 574, 599, 637, 655, 669, 706, 877, 911
 Doğancı [köy] 751, 885, 962
 Doğanyurt [sancak], bakınız, Hoşalay
 Dokuzhöyük [köy] 597-599, 621, 638, 653, 751, 959
 Dokuzöyük [köy] 114, 730, 735, 739, 751-752, 810, 827, 829, 962
 Don [nehir] 71, 141, 304
 Drama [kasaba] 633, 718
 Dudaruko [köy] 460
 Dumanca [köy/çiftlik] 599-604, 675-678, 746, 940, 942-943, 959
 Dursun [köy] 696, 698
 Dutluca [köy] 114, 752-753, 778, 962
 Dülgerli [köy] 801
 Düzce [kasaba] 456, 508

E

Edirköy [köy] 217, 325, 351, 360, 494, 531, 553, 581-582, 599, 602, 604-606, 640, 676-679, 721, 921, 942, 959, 966, 969
 Edirne [şehir, vilâyet] 57, 204-205, 214-215, 267, 273, 278-279, 283, 290, 293-294, 305, 312, 320, 322-323, 334, 346, 351, 367, 370, 380, 414, 494-495, 535, 574, 583, 597-598, 606-612, 620-621, 628, 637, 654, 668, 671, 678, 697, 707-708, 717, 721, 725, 763, 767-768, 775, 796, 812, 817, 849, 856-858, 860-861, 870-871, 876, 881, 899, 910, 912, 916-917, 919, 922, 935, 959-960, 968
 Efendiköy [köy], bakınız, Kaçı
 Eflâk (Valahiya) [ülke] 141, 147, 149, 160, 166-167, 204, 317

Eğriboz [ada] 762, 874
 Elbasan [sancak] 189
 Elburgan [köy] 460
 Elena [kasaba] 358
 Enez [kasaba, kale] 188, 229, 601, 737, 801, 805, 837-838, 857, 870, 881-882, 913, 926, 941
 Epir [bölge] 298
 Erdel (Transilvanya) [ülke] 102, 148, 163
 Erdoğanlı [köy] 753-755, 772, 804, 962
 Ergene [ilçe] 312, 368, 533-534, 573, 660, 663, 684, 959-960, 966
 Ergene [nehir] 579, 600, 602, 940
 Erikler (Erikleriyurdu) [köy] 612, 959

Erzurum [şehir, vilâyet] 91, 188

Esedli [köy] 755, 962

Esirli [köy] 312, 323-324, 755-758, 814, 827, 877, 962

Eski Zağra (Zağra-i Atık), bakınız, Zağra

Eskibedir [köy] 582-583

Eskicuma (Tırgovişte) [şehir] 313, 336, 840

Eskiistanbulluk (Preslav) [kasaba] 216, 320, 759, 836-837, 962

Eskikırım [şehir], bakınız, Solhat

Evliyalı [köy] 612

Evrenli [köy], bakınız, Örenli

Evrensekiz [köy], bakınız, Örenseki

F

Fener [nahiye] 637, 864

Fındıklı [köy] 258, 279, 290, 332, 341, 344, 364, 380, 505, 560-561, 579, 590, 612, 615, 632-633, 642, 647-648, 709, 738, 742, 755, 760-770, 776-777, 781, 792-

793, 798, 822, 834, 853, 874, 901, 912, 915, 938, 943-944, 962, 971-972

Fransa [ülke] 100, 130-131, 139, 198-200, 296-297, 315, 353, 396, 423, 462, 678, 918

Furtuna (Feridun Paşa) [çiftlik] 698-699

G

Gangura [köy] 303, 519, 683

Garipçe [köy] 766, 770-771, 962

Gâvurkuyusu [köy] 360, 771, 962

Gelibolu [kasaba] 224, 227-229, 591-592, 656, 662, 692, 708, 757, 761, 818, 872, 876-877, 879, 890-891, 909-910, 912, 914-915, 917, 925, 927-928, 930, 939

Gelmeriye (Kalamaria) [kasaba] 762

Gençali (Genceli) [köy] 771-772, 803, 834, 962

Gerdelli [köy] 772, 962

Gerdime [köy] 772-773, 962

Gerlobad [nahiye] 286, 312, 835-836, 839-841

Girit [ada] 271, 662, 874-875, 890, 929

Goryaçiy Klyuç [kasaba] 458

Gostivar [kasaba] 657

Göçü [nahiye] 189

Gökçeli [köy] 696, 698

Gökçeören (Gökçeviran) [köy] 261, 268, 287, 731, 773-775, 873, 884, 919, 962

Gökmen [köy] 775, 857, 881, 916, 962

Gökova [köy] 233

Göktürk Devleti 64, 93

Gölcük [ilçe] 845

Gördes [kazâ] 629

Güğümlü [köy] 766, 776, 962

Gülmen [köy] 777, 806, 962

Gümülcine [şehir] 288

Gümüşhane [il] 188

Gürcistan [ülke] 315, 425, 462

Güzelbeyli, bakınız, Silis

Güzelşeyh [köy] 349

H

Hacıfakih (Hacıfaklı) [köy] 613-615, 718, 959
Hacıoğlu Pazarcık (Dobriç) [kasaba] 346, 374-375, 750

Hacıtarhan [şehir, kale] 30, 47, 92-93, 101, 104, 133, 393-394, 396, 417, 896-898

Hacıtarhan Hanlığı 45, 48-49, 63, 132, 161, 896-897

Hacıyakup [köy], bakınız, Karaağaç

Hakurinoahl [köy] 460

Halep [şehir, sancak] 188-189, 233, 235, 849

Hama [kasaba] 371

- Hamidli [köy] 637, 864, 964
 Hamzaviran (Hamzaören/Bezmer) [köy] 114, 752, 777-778, 962
 Hantepeci (Ryabaya Mogila) [köy] 302
 Harmanlı [kasaba] 665
 Hasanağa [köy] 779, 962
 Hasbuğa [köy] 615, 959
 Hasköy [kasaba; günümüzde Bulgaristan'da kalan] 178, 775, 803, 828, 964
 Hasköy (Uzuncaâbâd Hasköy) [kasaba, kazâ; günümüzde Türkiye'de kalan] 597, 654
 Hatukay [köy] 450
 Hatuneli [kazâ] 867
 Havass-ı Mahmud Paşa [kazâ] 654
 Havass-ı Mustafa Paşa [kazâ] 583
 Havsa [kasaba, kazâ] 583, 597, 654, 706, 959-960
 Hayrabolu [kasaba, kazâ] 190, 255-256, 261, 275, 278-279, 293, 300, 325, 351, 493, 497-498, 531-532, 594, 598, 615-623, 634-635, 646, 659, 681, 707, 747, 871-872, 892, 959-960, 966
 Hazar Denizi 47
 Hazinedar [köy] 598, 621-622, 959
 Hedeyli [köy] 618, 622-623, 959
 Hendek [kasaba] 452
 Herson [şehir] 250, 403, 405
 Hırşova [kasaba] 307, 346, 366, 620, 863, 964
 Hindistan [ülke] 78, 297, 387
 Hocamar (Hocaömer) [köy] 294, 779, 962
 Hollanda [ülke] 296-297
 Honaz [kasaba] 232
 Hoşalay (Doğanyurt) [sancak] 189
 Hotin [şehir, kale] 181, 302, 591, 675, 917
 Hüdâvendigâr [sancak] 189, 416

I

Ilıca [köy] 780, 804, 962

İ

- İbrahimli [köy] 195, 780-782, 939, 962
 İbrail [şehir] 287, 774, 919
 İbralı [köy] 634, 708
 İdil (Volga) [nehir] 27, 34, 36, 46-47, 55, 391, 449
 İlhanlı Devleti 25, 63
 İmampazarı [köy] 578, 623-624, 959
 İncegiz [köy] 696, 698
 İncik (Zelençuk) [nehir] 396, 409, 429-430, 432, 443
 İncikhisar [köy] 747, 782, 962
 İncirpınarı [köy] 452
 İncece [kasaba] 705
 İngiltere [ülke] 100, 200-201, 353, 357, 510
 İran [ülke] 89, 91, 148, 208, 345, 394, 397, 441, 443-444, 446, 584, 592, 673, 903, 925
 İrlanda [ülke] 459, 470
 İsabeyli [köy] 114, 782, 962
 İsakçı [kasaba] 307, 345
 İsitli [köy] 735, 783, 962
 İskenderli [köy] 221, 732, 783-784, 820, 962
 İslimye [şehir, kazâ] 114, 195, 205, 215, 221, 262, 267, 272, 278, 289, 293, 298, 306, 312-313, 323-324, 343, 349-351, 357-358, 363-367, 374, 501, 503, 505, 559-560, 607, 612, 620, 632, 641, 698, 724-725, 728, 731-733, 739, 740-741, 743, 746, 748-750, 752, 755-757, 763, 765-767, 770, 777-778, 780, 783-786, 789, 791, 796, 798-799, 805-806, 812, 814, 818, 825-827, 859, 861, 877, 880, 882-883, 920-921, 938-939, 944, 961-964, 971
 İsmail [şehir, kale] 287, 293, 301, 305-307, 310-312, 520, 579, 585, 619, 637, 640, 655, 661, 683, 693, 710, 864
 İsrailce (İstralca) [köy] 733, 786, 822, 824, 962

İstanköy (Kos) [ada] 165

İsveç [ülke] 100-102, 109, 148, 170, 175

İştîp [kasaba] 371, 716

İvraça (Vraça) [kasaba] 297

İzmir [şehir] 200, 456, 500, 550, 557-558, 590, 593, 845, 901, 924, 969

K

Kabakçı [köy] 597

Kabartı [köy] 386

Kaçanık [boğaz, kasaba] 58, 142, 935

Kaçı [çay] 56, 185

Kaçı (Efendiköy) [köy] 56, 72, 137, 491

Kadıköy (Silivri'ye bağlı olan) [köy] 228, 255, 588, 594, 627-633, 689-690, 760, 911-912, 914, 935-937, 960

Kadıköy (Yanbolu'ya bağlı olan) [köy] 620, 786-787, 962

Kamber Baba [çiftlik] 705-706

Kamenice (Kamenetsk-Podolsk) [şehir, kale] 935

Kandiye (İraklion) [şehir, kale] 874, 890, 929

Kanglı [köy] 465

Karaağaç (Hacıyakup) (Pınarhisar Nahiyesi'ne bağlı olan) [köy] 633-634, 703, 708, 960

Karaağaç (Ahyolu Burgazı Kazâsı'na bağlı olan) [köy] 787, 962

Karaburun [mevki] 627

Karabürçek [köy] 293, 498, 553-554, 616, 620, 634-636, 659, 707, 872, 960

Karacabey [kasaba, kazâ], bakınız, Mihaliç

Karacalar (Karacalı) (Karinâbâd'a bağlı olan) [köy] 787-788, 962

Karacalar/Karacalı (Yanbolu'ya bağlı olan) [köy] 767, 788, 962

Karacamurad [köy] 575, 789, 868, 962

Karadanişmend [köy] 710-711

Karaevhadlar [köy] 789, 962

Karaferye (Veroya) [şehir] 229, 730

Karağözçeşme [kışlak] 600, 941, 960

Karahalil [köy] 283, 337, 578-579, 598, 621, 636-639, 710, 960

Karahasanlı [köy] 114, 789-790, 962

Karaibrahim [çiftlik] 266

Karakarlı [köy] 618

Karakaya [köy] 790, 873, 962

Karakoç [köy] 639, 960

Karamehmedli (Karamehmet) [köy] 639, 960

Karamurat [çiftlik/köy] 255, 627, 629-631, 911-912, 960

Karapürçek [köy] 493-494, 640-641, 960, 969

Karasarlı [köy] 791, 962

Karasu (Mecidiye) [kasaba] 349, 911

Karasubazar (Karasu) [şehir] 143, 222, 250, 338, 584, 588, 674

Karatepe [köy] 588, 791-792, 962

Kargaköy [köy] 452-453, 685, 792-794, 853, 944, 963

Karguna [köy] 343, 737, 794-795, 809, 854, 873, 963

Karinâbâd [kasaba, kazâ] 109, 112-114, 215, 221, 229, 259, 268, 274, 287-289, 312, 322, 343, 367-368, 503-505, 631, 689, 729-730, 732, 735-737, 741, 751, 772-774, 783, 787-788, 794-797, 801, 805, 808-810, 818, 822, 827, 829-830, 851, 867, 873, 880, 884, 887, 905, 908-910, 919, 944, 961-964, 971

Karlı [köy] 599-600, 673, 678, 940

Karlofça (Karlowitz/Sremski Karlovtsi) [kasaba] 142, 628, 935

Karpuzca [köy] 768

Kasaplı [köy] 294, 797-798, 963

Kasım Hanlığı 40, 62, 64

Kasımbaba [köy] 798, 963

Kastamonu [şehir] 189

Kaşıkçı [köy] 574-576

Kavak [köy] 798, 963

Kavala [şehir] 229, 612, 767, 882

Kavlaklı [köy] 262, 278, 289, 740, 799-800, 826, 920, 963

- Kavşan (Cauşeni) [kasaba] 96, 191, 303, 519, 662, 683, 915, 940
- Kayaburnu [köy] 453, 765-766, 768, 793
- Kayalar [kasaba] 657
- Kayalı [köy] 800-801, 805, 929, 963
- Kayseri [şehir] 508, 685
- Kazan [şehir] 35-36, 40-41, 45, 47, 80, 94, 100, 104, 133
- Kazan (Kotel; İslimye'ye bağlı olan) [kasaba] 733, 743, 843
- Kazan Hanlığı 36, 40, 45, 47-49, 62-63, 68-69, 80, 94, 100, 131-133, 209, 214, 387
- Kazanköy (Ertuğrul) [köy] 643
- Kazvin [şehir] 89
- Kefe [şehir, sancak] 31, 36, 56, 81, 84-89, 106-110, 129-130, 148, 150, 156-157, 160, 164-166, 180, 187, 189, 205-207, 251-253, 393, 491, 876, 902, 904, 907
- Keleş Mahallesi [köy] 294, 774, 801, 963
- Kengiri (Çankırı) [sancak] 189
- Kepirtepe [köy] 582
- Kerç [şehir] 113, 461-462
- Kermençik [köy] 420-421
- Kermenli (Germiyanlı) [köy] 801, 869, 963
- Keskinli (Mandıra/Sütlüce) [köy] 641-643, 676, 678, 689, 703, 937-938, 960
- Kestanelik [köy] 588, 645-646, 960
- Kezlev (Gözleve) [şehir] 197, 217, 354-357, 492, 592, 674, 842, 940
- Kıbrıs [ada] 223, 304, 306, 322, 324, 351, 506, 655-656, 669, 849, 872, 875-877, 893, 917, 920
- Kılburun [kale] 166
- Kılıçlı [köy] 575
- Kılıkış [kazâ] 623
- Kırcaali [şehir] 665
- Kırgız (Kazak) Bozkırları 425, 435, 437
- Kırk [köy] 432, 449
- Kırkkilise [şehir, kazâ] 267, 283, 363, 372, 498-499, 536-537, 553, 577-580, 582, 593, 597, 612-613, 615, 621, 623, 633, 636-637, 639, 641, 645, 650-651, 653-654, 658, 661, 666, 668, 672, 691, 702, 704-707, 709-710, 717, 720-721, 920, 959-961, 967
- Kırklareli, bakınız, Kırkkilise
- Kırkyer (Çufutkale) [kale] 42, 44, 117, 492
- Kırşehir [sancak] 189, 191
- Kıtay [köy] 251-252
- Kızılağaç Yenicesi [kazâ] 114, 205, 312, 322, 607, 611, 725, 753, 763-764, 782, 814, 817, 852, 856, 858-859, 867, 871, 879, 881, 916, 961-964
- Kızılcamüsellim (Ürnlü) [köy] 705
- Kızılçıklı [köy] 802, 888, 963
- Kızılyer [köy] 232
- Kıçıköy (Keçi Köyü?) [köy] 643-644, 960
- Kileci [çiftlik] 615-616, 618, 960
- Kili [şehir] 180, 205, 266, 310
- Kilis [sancak] 189, 233
- Kispetli [köy] 802-803, 834, 963
- Kofraz (?) [köy] 803, 880, 963
- Konokovskoe [köy] 451
- Konya [şehir] 149, 233-234, 348, 373, 672
- Korten [köy] 803, 963
- Korucu [köy] 754, 772, 780, 804, 818, 832-833, 963
- Kosova [bölge] 58, 142, 935
- Koşay [köy] 252-253
- Kovanlık (Karinâbâd'a bağlı olan) [köy] 229, 801, 805, 963
- Kovanlık (Yanbolu'ya bağlı olan) [köy] 805, 963
- Kozluca [kasaba] 336
- Köçekler [köy] 806, 963
- Köktöbel [köy, mevki] 81
- Kölemen [köy] 216, 286, 340, 806-807, 843, 963
- Köpekli (Aydos'a bağlı olan) [köy] 381, 648, 808, 963
- Köpekli (Karinâbâd'a bağlı olan) [köy] 808-809, 963
- Köprüce [köy] 644, 960

- Köprülü (Veles) [kasaba] 657
 Kösteme [çiftlik] 698
 Köstendil [sancak] 189
 Kuban [bölge] 49, 58, 95, 215, 250-251, 264, 300-301, 308-309, 315-317, 391-392, 395-396, 401-405, 407-408, 411-413, 415, 417-420, 424-425, 431, 434, 440, 442-443, 445-446, 448, 451, 455-456, 459-461, 463, 477, 575-576, 614, 637, 720, 725, 836, 916, 921, 952, 955
 Kuban [nehir] 254, 315-316, 385, 392, 397, 399, 400, 403, 407-410, 412, 414, 417, 419, 421-423, 426-432, 439, 443, 952, 955
 Kuçpis [ırmak] 408
 Kulağuzlu [köy] 113-114, 274, 312, 322, 730, 735, 739, 752, 794, 809-811, 827, 829, 887, 908-909, 944, 963
 Kulaklı [köy] 341, 811-812, 862, 963
 Kuleli [köy] 268, 294, 645, 960
 Kuma [nehir] 419, 432, 449
 Kumuk Şavhallığı 64
 Kurgokovskoe [köy] 460
 Kurtdere [kışlak] 678, 688, 941, 960
 Kuzey Osetya [bölge] 466
 Küçük Bacdar [çiftlik] 615-616, 618-619, 960
 Küçük Çeşli [köy] 749, 812-813, 963
 Küçük Çenge [köy] 813, 963
 Küçük Halkalı [çiftlik] 588, 645-646, 698, 960
 Küçükçekmece [kasaba, kazâ] 170, 175, 588, 591, 594, 688, 937
 Küleç [köy] 72
 Küpeliali [köy] 189
 Kürdistan [eyalet] 348
 Kürtün [nahiye] 188
 Kütahya [şehir, sancak] 232, 324, 733

L

- Laba [nehir] 396, 403, 408, 420, 434
 Lahna (Lahana) [köy] 646, 960
 Langaza [kazâ] 633, 646
 Larga [kasaba] 201
 Lehistan (Polonya) [ülke] 21, 46, 48-51, 66, 73, 83-84, 92, 101, 105-107, 141-142, 145, 147-148, 155, 165, 174, 184, 315, 342, 387, 424, 441, 446, 850, 904, 936
 Leylek (Delidoruk; Lilâka) [ada] 311, 619
 Limni [ada] 202, 221, 223, 225, 227, 229, 259, 275, 288-289, 292, 322, 324, 506, 586, 589, 660, 669, 677, 687, 713, 725, 731-733, 744, 749, 751, 774, 802-803, 811, 821, 825, 828, 830, 837-838, 853, 857, 861-862, 869, 873, 878-889, 895-896, 916, 919
 Litvanya [ülke] 28, 45-46, 48, 50-51, 65-66, 73, 84, 101, 105, 145, 147-148, 184, 213, 387, 457
 Lüleburgaz [kasaba, kazâ] 215, 259, 267, 312, 336, 346, 499, 538-540, 577, 582-583, 604, 633, 641-642, 647-648, 651, 658, 663, 666, 689, 699, 702, 707-708, 710-711, 752, 767-768, 808, 890, 920-922, 937, 959-960, 967

M

- Maarra [sancak] 233
 Macaristan [ülke] 102, 142
 Maçın [kasaba] 307-308
 Magosa [kale] 756-757, 877
 Makedonya [bölge] 141, 229, 650, 657, 717
 Malkoçlar [köy] 665
 Manastır [nahiye] 775, 856-857, 881, 916, 962
 Mangup (Teodoro) [kale] 129-130
 Manika (Büyük Yoncalı) [köy] 360, 605, 678, 940
 Manisa [şehir] 339, 370, 375-376
 Mansur [köy] 434
 Marmara Ereğlisi [kasaba] 711, 644, 960
 Maslah Hoca [köy] 753, 814, 963
 Maykop [şehir] 434, 460

Maynaslı [köy] 815, 963
 Mecdîye (Karasu) [kasaba] 349, 911
 Medine [şehir] 178, 371, 587, 745
 Mekke [şehir] 178, 199, 507, 973
 Melik [köy] 454, 501, 552, 649-650, 969
 Memlûk Devleti 148, 208
 Mengeret (Düzova) [köy] 650-651, 655, 960
 Mercidâbık [kasaba] 208
 Meriç [nehir] 342, 608
 Merzifon [kasaba, sancak] 189
 Mısır [ülke] 136, 219, 233, 292, 338-339, 350, 455, 486, 627, 660, 741, 747, 765, 785-786, 900-901
 Midilli [ada] 223, 225, 227, 275, 324, 506-507, 619, 662-663, 763, 802, 821, 870, 874-875, 888-892, 929-930, 973
 Mihalıç (Karacabey) [kasaba, kazâ] 371, 416, 453, 470, 501, 551, 713, 715, 961, 969

Milos [ada] 667
 Mineralnıe Vodi [şehir] 430, 434, 467
 Misinli [köy] 651, 920, 960
 Misivri [kasaba] 294, 349, 780
 Moğolistan [ülke] 27, 38
 Molova (Molivos) [kale, kasaba] 225, 802, 870, 888
 Mora [vilâyet] 153, 629, 754
 Moravya [bölge] 819
 Muğla [şehir] 233
 Muharrembey [köy] 114, 734, 807, 815, 855, 963
 Mukaddes Roma İmparatorluğu 86, 91, 100, 166
 Muradfakih [çiftlik] 696, 698
 Muratlı [ilçe] 580, 959
 Mutaflar [köy] 614

N

Nakkaş [köy] 696, 698
 Nalbantlar [köy] 336, 816, 963
 Napoli [şehir] 464-465
 Niğbolu [kasaba, sancak] 189, 762

Niksar [kasaba] 233
 Nogay Ordası 55, 66, 391, 394
 Nusretli [köy] 817, 963

O

Ohri [kasaba, sancak] 147, 188-189
 Oklalı [köy] 496, 556, 645, 651-652, 969
 Ordubazar [Ordunun geçici olarak yerleştiği mevki] 36
 Orkapı (Or) [kale, kasaba] 49, 58, 156, 492, 585, 592, 674-675, 935
 Orta Çiftlik [köy] 817, 868, 963

Ortabayır [kışlak] 600, 940, 960
 Oruçlu [köy] 578, 599, 653, 960
 Osmanlı [köy] 654, 960
 Osmanpazarı [kasaba, kazâ] 216, 256, 292, 614, 622, 742-743, 745, 789, 835, 844, 883, 961-962

Ö

Ömer Efendi Çiftliği [çiftlik] 266
 Ömerce (Omarca) [köy] 804, 818, 832, 963
 Örcünlü [köy] 696, 698
 Örenli (Evrenli) (Karinâbâd'a bağlı olan) [köy] 818-819, 963
 Örenli (Evrenli) (Vize'ye bağlı olan) [köy]

273, 278, 306, 322, 614, 654-659, 676, 704, 718, 872, 876, 942, 960
 Örenseki/Örencik (Evrensekiz) [köy] 493, 499, 538-540, 656, 658-659, 703, 960, 967
 Örey [köy] 635, 659, 960
 Örölmüş [köy] 819, 963

Ösek (Osijek) [kasaba] 164

Özenbaş [köy] 706

Özü (Oçakov) [şehir, kale] 166, 301

Özü (Dnyeper) [nehir] 36, 41, 304

P

Palamutdere [kışlak] 600, 676, 678, 940

Pancarköy [köy] 647

Paris [şehir] 130, 297, 342, 357, 464-465, 467-468

Paşaköy (Ergene'ye bağlı olan) [köy], bakınız, Pınarbaşı)

Paşaköy (Yanbolu'ya bağlı olan) [köy] 221, 732, 735, 783, 819-821, 880, 963

Pazarcık [köy] 821, 963

Pehlivanköy [ilçe] 623, 959

Petrovaradin (Peterwardein) [kasaba] 591

Peykuva [köy] 623

Pınarbaşı [köy] 219, 294, 312, 368, 493, 496-497, 533-534, 595, 660-666, 684, 820-

821, 875, 890-891, 915, 930, 960, 966

Pınarhisar [kasaba] 493, 498-499, 537, 578, 613, 633, 641, 663, 666-668, 696, 920, 959-960, 961, 967

Plevne [kasaba] 375, 750

Pokorivşiy [köy] 432, 449

Polonya [ülke], bakınız, Lehistan)

Pravadi [kasaba] 637, 899

Priştine [kasaba] 371, 716

Prizren [sancak] 189

Prusya [ülke] 148, 158-159, 980

Prut [nehir] 673, 910, 923

Psif [köy] 469

Pşekupse [ırmak] 403

R

Rawa (Rawa Mazowiecka) [kale, kasaba] 850

Rodos [ada, şehir] 83, 107, 109, 111-112, 136, 180-181, 205, 210, 223, 226-227, 229, 235, 261, 275, 287, 289, 322, 324, 454, 506-507, 566-570, 585, 590, 605, 630-631, 651, 661, 669, 673, 708, 723, 737-738, 741, 758, 761, 774-775, 795, 799, 809-810, 823, 851-852, 857, 867, 881-882, 884, 892-923, 926, 928-929, 933-936, 973

Romanya [ülke] 21, 215, 374, 574, 580, 595,

599, 621, 633, 646, 665, 706, 709, 713, 863, 964

Rostov [şehir] 430

Rumbeyli (İslâmbeyli) [köy] 668-671, 877, 885, 920, 960

Rumçiftliği [köy] 821, 867, 963

Ruşçuk [şehir] 220, 286, 298, 304, 311, 619, 622, 681, 694, 753, 838

Ruskasrı [kazâ] 146, 294, 736, 774, 791, 800-801, 805, 929, 963

S

Safevî Devleti 61, 89-90, 107, 144, 373, 395, 397, 901

Sakız [ada] 157, 223-227, 324, 499, 506, 578, 592, 627, 661-662, 673-674, 719, 737, 800-801, 825, 880, 890, 901, 904-905, 910-915, 922-930, 939

Sakızköy (Satıköy) [köy] 683, 960

Salaçık [semt] 197, 491-492

Samokocuk (Demirköy) [kasaba] 655, 671

Samokov [kasaba] 762

Samsun [şehir, il] 454, 462-463, 501-502, 508, 552, 649-650, 715, 969

Sankt Petersburg [şehir] 409, 418, 422, 436, 441-442, 444, 450, 457-458, 484

Saranlı [köy] 766, 822, 963

Saray (Saray-ı Berke; Saray-ı Cedid; Altın Orda'nın payitahtı) [şehir] 27, 29-31, 45-46, 49, 66, 85, 87-88, 129, 140-141, 212-213, 948

- Saray (Saray-ı Vize) [kasaba, kazâ] 52, 111, 217, 224, 234, 249, 255, 261, 274-275, 278, 303, 307, 322, 324, 351, 360, 372, 493-494, 511-531, 553-554, 580-581, 583-586, 595, 599-606, 620, 640-641, 650, 669, 671-683, 687, 694, 705, 712, 746, 780, 885-887, 911, 921, 923, 927, 942-943, 959-960, 965-966, 969
- Saraybosna [şehir] 482
- Sarıbayat [köy] 756
- Sarıciger [köy] 420-421
- Sarıhocalı (Saraceli) [köy] 293, 725, 740, 786, 799, 822-824, 826-827, 832, 851, 906, 930, 963, 971
- Sarıkamış [kasaba] 371
- Sarımambaşkermen [kale] 67
- Sarıyar [çiftlik] 266
- Sarıyar [köy] 190, 498
- Saruhan [sancak] 189
- Satıköy (Sakızköy) [köy] 683, 960
- Seddülbahir [kasaba, kale] 586
- Sedleroba [köy] 733
- Sekban [köy] 114, 220-221, 289, 730, 739, 752, 798, 810, 827-829, 880, 964
- Selânik [şehir, vilâyet] 371, 623, 633, 646, 651, 762
- Selvi [kasaba] 665, 670, 885
- Selvi [çiftlik] 713
- Semizce [köy] 803, 828, 964
- Serakin [köy] 655
- Serez [kasaba] 228, 335, 628, 679, 718, 760-761, 936
- Serfice [sancak] 150
- Sevastopol [şehir], bakınız, Akıyar
- Sığircık [köy] 614
- Sırtköy [köy] 575
- Sibir Hanlığı 45
- Silis (Güzelbeyli) [köy] 453, 501-502, 552, 557, 684-687, 960
- Silistre [şehir, vilâyet, sancak] 174, 189, 191, 273-274, 277-279, 288, 304, 317, 346, 348, 350, 352-353, 416, 646, 669, 713, 731, 791, 797, 840, 888, 933
- Silivri [kasaba, kazâ] 170, 215, 228, 255, 262, 326, 577, 588, 594, 596, 627-628, 689-690, 698-699, 721, 760, 911-912, 914, 935, 937, 959-960
- Sinanlı [köy] 687-688, 780, 887, 960
- Sinop [şehir, kazâ] 324, 452, 840
- Sivas [şehir, vilâyet] 174, 189, 314-315, 452, 840
- Sivaş [deniz] 674
- Siyavuşpaşa [çiftlik] 588, 591, 594, 629, 631-632, 688-690, 937, 960
- Sofular [köy] 691, 960
- Soğucuk [kale] 400, 404, 414
- Solhat (Eskikırım) [şehir] 28-31, 44, 160, 492
- Söğütlü [köy] 188
- Stavropol [şehir] 419
- Subaşı [köy] 223, 255-256, 258, 262, 265, 267, 275, 277, 292, 298, 313, 317, 365, 493, 495-496, 540-545, 554-556, 577, 588-589, 591, 596, 632, 639, 645, 651-652, 691-700, 702, 709, 711, 912, 937, 960, 967, 969-970
- Sultan Mahalle [köy] 829, 964
- Sultanovski/Pokorivşiy [köy] 432, 449
- Sultanönü [sancak] 189
- Sultansala [köy] 252
- Sunca [nehir] 395
- Sungurlar [köy] 114, 730, 739, 752, 810, 827, 829, 964
- Suriye [ülke] 216, 232-233
- Süren [köy], bakınız, Büyük Süren
- Sürgün [köy] 630
- Sütsu (Moloçnaya voda) [ırmak] 410

Ş

- Şahgirey [köy] 434
- Şam [şehir, vilâyet] 174, 334, 351, 627, 935
- Şamî [köy] 829, 964
- Şemahı [şehir] 91, 123, 242

- Şeyheli [köy] 251
 Şeyhler [köy] 289, 728, 830-831, 872-873, 883, 964
 Şibanî (Özbek) Hanlığı 45, 53, 64
 Şile [kasaba] 232
 Şirvan [bölge] 156, 161, 164
 Şirvanşahlar Devleti 92
 Şumnu [şehir, kazâ] 215-216, 258-259, 286, 306, 312, 317, 333, 336-337, 340, 342-343, 351, 353, 368, 412, 503-504, 562-565, 636, 644, 676, 742-745, 759, 806, 834-835, 839-840, 843-844, 852-853, 869, 872, 879, 882-883, 962-964, 971

T

- Takıl [köy] 251-252
 Taman [kasaba, bölge] 255, 421, 451
 Taşlı [köy; Kırım] 72
 Taşlı (Eskitaşlı) [köy; Lüleburgaz'da] 634, 702-703, 708, 960
 Tatarköy [köy] 831, 964
 Tatarlı (Okçular) [köy] 580, 641, 656, 704-705, 960
 Tatarpazarcık (Tatarpazarı) [kasaba, sancak] 189
 Tavrıda Guberniyası 252, 484
 Tavşanbeli (Tavşantepe?) [köy] 205
 Tavşantepe [köy] 823, 831-832, 964
 Teberti [köy] 386
 Teke [sancak] 189
 Tekfurdağı [kasaba, kazâ] 111, 146, 215, 219, 236, 249, 263, 303, 307, 312, 333, 351, 360, 368, 407, 493, 497, 511-534, 553, 573-575, 580-581, 583, 594-595, 599, 604, 612, 615-616, 622, 634, 639-640, 644, 646, 650, 659-660, 662-663, 671, 673, 677, 679, 683-684, 687, 711, 746, 761, 821, 875, 887, 890, 918, 930, 940-941, 959-961, 965-966, 969-970
 Tekirdağ, bakınız, Tekfurdağı
 Tekke [köy] 772, 804, 832-833, 964
 Tekke Şeyhler (Ulukonak) [köy] 705-706, 960
 Tekkeli [köy] 863, 964
 Tellâl [köy] 833, 964
 Temeş [köy] 251
 Temeşvar (Timişoara) [şehir, kale] 591
 Temrezli [köy] 635, 707, 960
 Teodoro (Mangup) Prensliği 31, 129
 Tepe [köy], bakınız, Hacıfakih
 Terek [kale] 394
 Tırhala [sancak] 189, 637, 864, 964
 Tırnova [kasaba] 189, 259, 602, 615, 745, 942
 Tlostanhabl [köy] 448-449, 455, 458
 Tokat [şehir, vilâyet] 453, 501, 508, 552, 557, 684, 960
 Toktamış [köy] 434, 446, 453
 Topçu [köy] 575
 Torlak [köy] 803, 833-834, 964
 Trablusgarb [vilâyet] 706, 796
 Trabzon [şehir, sancak] 129, 188-189, 220, 232, 338, 461, 463
 Trabzon (Pontos) İmparatorluğu 129
 Tulça [kasaba] 312, 653, 655, 863
 Tuna [nehir] 146, 260, 302, 304-306, 308, 311, 315, 317, 319, 403, 619, 635, 637, 653, 655, 670, 691, 837, 844
 Tunca [nehir] 342, 559, 608, 760, 762, 785, 850, 854
 Turgutbey [köy] 634, 699, 703, 707-709, 921, 960
 Turla (Dnyester) [nehir] 391
 Tümen [şehir] 104
 Türkistan [ülke] 34, 53, 64
 Türkkefere (Türkgeldi) [köy/çiftlik] 683-684, 710, 960
 Türkmenli [köy] 644, 711-713, 870, 886, 960
 Tver [şehir] 457-458

U

Ukrayna [ülke] 21, 458, 465, 662, 764
 Ulaklı [köy] 491
 Ulubat (Uluâbâd) [köy] 371, 416, 453, 470,
 501, 551, 713-717, 961, 969
 Upçeli [köy] 765, 834, 964
 Ural Dağları 250, 420

Urup [nehir] 429, 435
 Urup [stanitsa/Kazak köyü] 435
 Urusoğlu (Yeşillioğlu) [çiftlik] 745
 Uyvar (Nové Zámky/Neuhäusel) [kale]
 191, 819
 Uzuncaâbâd [kazâ] 597

Ü

Ürünlü [köy], bakınız, Kızılcamüsellim
 Üsküp [köy] 614, 717-719, 961

Üsküp [şehir, sancak] 189, 657, 717

V

Varna [şehir, kazâ] 313, 346, 349, 353-354,
 357, 360, 696, 713, 842
 Varşova [şehir] 442
 Velibey [köy] 216, 286, 834-835, 964
 Venedik [şehir] 86-87, 99-100, 183, 185, 199-
 200, 206, 486
 Vırbiçe [köy] 216, 258-259, 286-287, 291,
 312, 314, 317, 333, 336-337, 341-343,
 351, 353, 356, 359, 368-369, 412, 504-
 505, 562-565, 644, 807, 835-848, 882,
 964, 971
 Vidin [şehir] 287-288, 296-298, 745-746, 839
 Virañşehir [kasaba] 348
 Viyana [şehir] 131, 164, 907
 Vize [kasaba, kazâ, sancak] 111, 189, 215,

217, 231, 234, 258, 272-273, 278, 281,
 289, 306-307, 322, 324, 326, 351, 353,
 493-494, 498, 536, 553, 578, 580-581,
 583-584, 586, 593, 597, 599, 602-603,
 613-615, 618, 627, 633-634, 640-641,
 644, 650-651, 653-654, 656-659, 668,
 672, 674, 676, 683, 687, 691, 704, 711,
 718-721, 746, 835, 838-839, 872, 876-
 877, 885-887, 899, 921, 927, 942, 959-
 960, 967

Vladikavkaz [şehir] 430, 459-460, 467

Vodina [kasaba] 657

Volga [nehir], bakınız, İdil

Voronej [şehir] 251, 916

Vulape [köy] 458-459

Y

Yamansu [ırmak] 408, 421
 Yanbolu [kasaba, kazâ] 111, 114, 136, 189,
 208, 210, 211-212, 214-215, 221, 229,
 233, 236, 258, 267, 279, 288-289, 293-
 294, 305-306, 312, 318, 332, 341, 343-
 345, 364, 367, 380, 404, 452-453, 503-
 505, 560-561, 579, 590, 607, 612, 615,
 620, 628, 632, 642, 647-648, 685, 709,
 723-725, 729, 732, 737-738, 740-741,
 746-747, 753, 755, 760-761, 762, 765-
 768, 770, 772, 775-777, 779, 781-783,
 786-790, 792, 794, 797-799, 801-803,
 805, 809, 811, 814, 817-819, 821-827,

831-832, 834, 848-854, 856, 859, 861-
 862, 867-870, 873-875, 878-880, 884-885,
 887-888, 901, 906, 908, 910-915, 925,
 930, 933, 935, 937-939, 943-944, 961-
 964, 971-972

Yanıkale (Raab/Györ) [kale] 162

Yapağıcı [köy] 628

Yaş (İaşi) [şehir] 106, 301, 303, 307, 877

Yayık [nehir] 55

Yekaterinodar (Krasnodar) [şehir] 441, 448,
 451, 458, 472

Yelizavetgrad (Kropivnitskiy) [şehir] 458

- Yeni Zağra (Zağra-i Cedid) [kasaba, kazâ] 114, 205, 215, 283, 332, 336, 343-345, 350, 366, 364, 367, 503-505, 561-562, 724, 726-727, 730, 732, 734-735, 748, 753, 771-772, 780, 802-804, 807, 815-816, 818-819, 821, 832-833, 855-856, 859, 861-862, 939, 961-964, 971
- Yenibedir [köy] 582, 648
- Yenibeyli [köy] 114, 261, 312, 322, 611, 753, 775, 782, 806, 814, 856-859, 861, 871, 881, 916, 964
- Yenikale [kale] 113, 166, 250
- Yeniköy (Evliya Çelebi tarafından Yeni Zağra havalisinde olarak gösterilen, ancak hangi kazâya bağlı olduğu belli olmayan) [köy] 861-862
- Yeniköy (İslimye'ye bağlı olan) [köy] 749, 763, 861, 883, 944
- Yenimahalle [köy] 862, 887, 964
- Yergöğü (Giurgiu) [kasaba, kale] 286, 304-305, 312-313, 681, 837-838, 883
- Yeşilova [köy] 624
- Yugoslavya [ülke] 639, 665
- Yundalan [köy] 721-722, 961
- Yeniköy (Evliya Çelebi tarafından Yeni Zağra

Z

- Zağra (Eski Zağra/Zağra-i Atîk) [kasaba, kazâ] 205, 229, 259, 272, 293, 503, 737, 750, 758-759, 767-768, 818, 829, 852, 918, 926, 950, 962-964
- Zenta [kasaba] 144
- Zile [kasaba, kazâ] 453, 501-502, 552, 557, 684, 686-687, 960